Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

DE SAMVIRKENDE LOLLAND-FALSTERSKE LANDBOFORENINGER

1897–1947

DE SAMVIRKENDE LOLLAND-FALSTERSKE LANDBOFORENINGER

1897-1947

DE SAMVIRKENDE LOLLAND-FALSTERSKE LANDBOFORENINGER 1897–1947

1947
CENTRAL-TRYKKERIET
NYKØBING F.

Forord

Naar De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger i Aar kan fejre 50-Aaret for deres Bestaaen, har Bestyrelsen besluttet at markere Tiden, der svandt, med Udsendelse af et beskedent Jubilæumsskrift, hvori Landbrugslærer K. P. Lauridsen, Næsgaard, behandler Samvirksomhedens Tilblivelse og de almindelige Vilkaar for Landbruget paa Lolland-Falster som i det øvrige Land, Konsulent C. P. Knudsen skildrer Husdyrbrugets Udvikling, og Konsulent H. H. Holme Hansen omtaler Arbejdet til Planteavlens Fremme.

Hver Tid har sine Opgaver at løse, og gennem skiftende Tider, med vekslende Ledelse, har Landboforeningerne altid haft det som Maal at oplyse, vejlede og dygtiggøre Landbrugets Udøvere. – En Rationalisering af Driftsformen med en deraf følgende Fordobling af Jordens og Besætningernes Ydelse er blevet Resultatet.

Vilkaarene har ofte været yderst slette, men med ukuelig Vilje til at hævde vor Eksistensberettigelse har danske Bønder kæmpet sig gennem Vanskelighederne. Mørke Skyer tegner sig i Horisonten, men vi staar uddannelsesmæssigt vel rustede til at møde Fremtiden; meget kan gøres bedre og ved Mekaniseringens Hjælp lettere, men der kræves Initiativ og Dygtighed. Vi gaar ind i en ukendt Fremtid, men med Vilje til at tage alle gode Kræfter i Brug til fælles Gavn, saaledes at et nyt Foraar kan spire frem, Landet blomstre og give lykkelige Livsvilkaar for enhver pligttro Borger.

C. Galsgaard

DE SAMVIRKENDE LOLLAND-FALSTERSKE LANDBOFORENINGER

Af K. P. Lauridsen

I de sidste tyve Aar af forrige Aarhundrede lærte de danske Landmænd som aldrig før frivilligt at slutte sig sammen for i Fællesskab at løse de Opgaver, der meldte sig. En meget stor Part af vore landøkonomiske Foreninger blev til i denne Periode. Naar dette blev Tilfældet, er der flere Aarsager hertil, hvoraf nogle af de betydningsfuldeste skal nævnes. Det store Prisfald, som begyndte i 1880-erne og fortsatte op i 1890-erne, bidrog i høj Grad til at samle Kræfterne om fælles Virke. Prisfaldet var imidlertid langt større for Korn og Sukker end for dyriske Produkter. For Smør og Æg viste Priserne endda en stigende Tendens. Herved blev den Udvikling, der allerede var begyndt i 1860-erne og 1870-erne, i Retning af et udvidet Husdyrhold og en større Produktion af forædlede Husdyrbrugsprodukter begunstiget.

For at den øgede Produktion af forædlede Husdyrbrugsprodukter kunde blive lønnende, var det en Forudsætning, at der dannedes en Række af ny Sammenslutninger. Det blev nødvendigt at oprette Andelsmejerier, for at Mælken fra de mange Landbrug kunde blive oparbejdet til Smør og Ost af en ensartet og fin Kvalitet, der kunde hævde sig paa Verdensmarkedet og opnaa gode Priser, og for at sikre at den enkelte Producent for den leverede Mælk fik en Betaling, der svarede til hans Andel i Omsætningen. Det store Tal af Mejeriskorstene, som er karakteristisk for det danske Landskab, fortæller om det mest lønnende Fællesarbejde indenfor dansk Landbrug.

Den udvidede Mejeridrift førte til et større Svinehold idet den Opfattelse blev almindelig raadende, at Mejeriaffaldet: Skummetmælk, Kærnemælk og Valle kun kunde udnyttes tilfredsstillende gennem et efter Mælkeproduktionen afpasset Svinehold.

Da Tyskland i November 1887 af veterinære Grunde lukkede for Indførsel af levende Svin fra Danmark, maatte det danske Landbrug søge Overskuddet af Flæskeproduktionen afsat som Bacon i Eng-

land. Fremsynede Mænd fik imidlertid ret hurtigt Øjnene op for, at dersom Landbruget skulde have den fulde Fortjeneste ved Produktionen af fint Bacon, var det nødvendigt, at det selv tog sig af Slagtningen og Salget. Og i Løbet af faa Aar rejste Landbruget rundt om i Landet det nødvendige Antal Slagterier.

En Hovedbetingelse for, at den øgede dyriske Produktion kunde blive lønnende, var dog, at der arbejdedes med et godt Husdyrmateriale; men herpaa skortede det i ikke ringe Grad. Det var derfor naturligt, at Landmændene sluttede sig sammen om Køb og Hold af bedre Avlsdyr, Handyr. I Løbet af 1880-erne og 1890-erne oprettedes mange Avlsforeninger, som har betydet saa meget for Husdyrbrugets Udvikling, og som en naturlig Fortsættelse heraf opstod Kontrolforeningerne i det sidste Femaar før Aarhundredskiftet.

Det skyldes imidlertid ikke alene det foran nævnte Prisfald og de dermed følgende trange Tider for Landbruget eller Overgangen til et større Husdyrhold og forøget Produktion af forædlede Husdyrbrugsprodukter, at den foran omtalte Periode kunde blive saa rig paa Dannelsen af stærke, holdbare og frugtbringende Sammenslutninger indenfor Landbruget. Der er endnu en meget betydningsfuld Aarsag, som fortjener at nævnes, da det vel nok er den, der har haft størst Betydning. Her tænkes paa den Kendsgerning, at det store Flertal af danske Landmænd var kommen i Besiddelse af en i Forhold til tidligere Tider meget større Oplysning saavel i almen som i landøkonomisk Henseende.

De store Landboreformer, der gennemførtes i Slutningen af det 18. Aarhundrede, sikrede den danske Bonde personlig Frihed ved Stavnsbaandets Løsning 1788, økonomisk Frihed gennem Forordningen om Bondejordens Overgang fra Fæste til Selveje og Handlefrihed med Hensyn til tekniske Forbedringer paa Jorddyrkningens Omraade gennem Forordningerne om Jordfællesskabets Ophævelse og Hoveriets Afløsning. Dette store Reformarbejde i Forbindelse med det Oplysningsarbejde, som var gjort i Folkeskolen siden Skoleloven af 1814 og i de danske Ungdomsskoler siden Midten af forrige Aarhundrede, samt 5. Juni Grundloven 1849, der tilsikrede den danske Bonde politisk Frihed, Lighed og Ansvar paa Linie med den øvrige Befolkning, havde bidraget til at frembringe en oplyst og dygtig Landbostand, der forstod Sammenholdets Betydning, da Landbrugskrisen kom.

Naar Oplysningen er saa betydningsfuld for at holde sammen og for at løse foreliggende Opgaver i Fællesskab, er det, fordi med

Oplysningen svinder Mistænksomheden, og i samme Grad vokser den Interesse, Forstaaelse og gensidige Tillid, der er en Forudsætning for, at Nutidens Organisationer, som Tilfældet er, kan være saa vidt forskellige fra det gamle, snærende og fremskridtshæmmende Fællesskab, saaledes som det kendtes før de store Landboreformer.

Ved Dannelsen af de mange ny Foreninger og Andelsforetagender, som Tiden krævede, var de egentlige Landboforeninger og de landøkonomiske Selskaber paa flere Maader medvirkende. De tog ved deres Foredrags- og Forhandlingsmøder virksom Del i det store landøkonomiske Oplysningsarbejde, som nødvendigvis maatte til, naar der skal gennemføres ny Driftsformer og brydes ny Baner for Samarbejdet mellem Landmænd. I mange Tilfælde gav disse Møder direkte Stødet til de ny Sammenslutninger, og indirekte fik de Part i dem alle.

Til Ophjælpning og Fremme af Husdyrbruget ydede Landboforeningerne i disse Aar et stort Arbejde gennem Afholdelse af Dyrskuer, Konkurrencer mellem hele Kvæghold, Præmiemalkninger, Kursus og Møder af forskellig Art. Og til den Omlægning af Driften, der var en Forudsætning for at skaffe det nødvendige Foder til det større Husdyrhold, ydede Landboforeningsmøderne Indsats efter Indsats. Ikke mindst i de gamle korndyrkende Egne som Lolland-Falster maatte der gøres et meget betydeligt Arbejde i nævnte Øjemed. Tidligere maatte de landøkonomiske Foreninger paa Lolland-Falster ofre megen Tid og Interesse paa Sukkerroedyrkningen, der i disse Aar var i stærk Udvikling og kom til i høj Grad at præge det lolland-falsterske Landbrug.

De ny landøkonomiske Sammenslutninger kom ikke til at mindske Landboforeningernes Opgaver, tværtimod; disse voksede baade i Antal og Omfang og blev taget op til Løsning. Landboforeningerne kom til at staa som Moderforeninger, hvorfra de andre udgik, og tillige samledes Flertallet af dem igen i Fællesledelser under Landboforeningerne.

Vendes Blikket tilbage paa denne Periode, da den økonomiske Udvikling stillede saa store og ubarmhjertige Fordringer til Landbruget, ses det, at samtidig med, at de mange Nydannelser fremkom. havde Landboforeningerne en meget rig og frugtbringende Blomstringstid. Mange ny Landboforeninger oprettedes ogsaa i disse Aar og gik sammen med de allerede bestaaende i Fællesforeninger eller Samvirksomheder til gensidig Støtte i Arbejdet for at gavne Egnens

Landbrug og for bedre at kunne hævde deres Landsdels Interesser saavel indadtil som — og ikke mindst — udadtil.

Saaledes gik det ogsaa paa Lolland-Falster.

SAMVIRKSOMHEDENS TILBLIVELSE

I mange Aar havde Lolland-Falster kun to landøkonomiske Foreninger, nemlig Maribo Amts økonomiske Selskab, som blev stiftet 1809, og Nordfalsters Landboforening, der var oprettet 1854. De to Foreninger levede i bedste Forstaaelse ved Siden af hinanden. Maribo Amts økonomiske Selskabs Virksomhed strakte sig over hele Lolland-Falster og saaledes ogsaa udover Virkefeltet for Nordfalsters Landboforening, men det Forhold havde ikke i nogen Maade givet Anledning til Ulemper eller Fortrydelser. Nordfalsters Landboforening var en lokal Forening, og den gjorde ikke Fordring paa andet og mere. Den afholdt sine talrige gode Landbrugsmøder, og den virkede med sine Dyrskuer og Huslodspræmiering, men det hele var henlagt til Nordfalster og greb derfor kun lidt ind i Maribo Amts økonomiske Selskabs Virksomhed. De to Foreninger var praktisk talt ganske uafhængige af hinanden i deres Arbejde, og der havde da heller ikke endnu i Begyndelsen af 1890-erne vist sig noget som helst Trang eller Tilbøjelighed til Samarbejde.

I 1894 kom der en Landboforening mere paa Lolland-Falster, idet Østlollands Landboforening blev oprettet. Denne Forening, der oprindelig kun var tænkt som en lille lokal Forening til Afholdelse af Foredragsmøder, greb hurtigt om sig og kom til at omfatte næsten hele den Del af Lolland, der ligger Øst for en Linie Rødby-Maribo-Bandholm.

Østlollands Landboforenings Omraade er altsaa ikke saadan afsides beliggende som Nordfalsters Landboforenings, og derfor griber den med sine Dyrskuer og andre Foranstaltninger til Landbrugets Fremme næsten ind i Hjertet af Maribo Amts økonomiske Selskab, og da den synes at ville tage fat paa de foreliggende Opgaver med en ungdommelig Energis hele Uforfærdethed, er det at forudse, at dens Virksomhed maaske vil komme til at kollidere med Maribo Amts økonomiske Selskabs.

Indenfor Maribo Amts økonomiske Selskab var der maaske nok nogle, der skævede lidt overlegent til den ny Forening, men der var flere, som tog det Standpunkt at notere den ny Forenings Tilværelse som en Kendsgerning, man ikke kunde komme uden om, og som man

i Virkeligheden bør hilse med Tilfredshed, da den dog har bidraget til, at mange flere Landmænd er kommet med i Foreningsarbejdet til Fremme af Landbruget. Disse Mænd indsaa, at det bare gjaldt om at faa Kræfterne ledet i den rigtige Retning, saa at de ikke spildes, men kommer til at støtte hverandre. Og allerede et Par Aar efter Østlollands Landboforenings Oprettelse begyndte Tanken om en »Samvirksomhed« at vinde frem og faa fastere Form.

Det var dog ikke alene Hensynet til det gode Samarbejde mellem de landøkonomiske Foreninger paa Lolland-Falster, der gav denne Tanke Vækst, men ogsaa Hensynet til det lolland-falsterske Landbrugs Repræsentation udadtil virkede fremmende paa Sagen. For rigtigt at forstaa dette, vil det være hensigtsmæssigt at vende Blikket dels tilbage og dels udefter.

Allerede i 1872 havde Landboforeningerne i Jylland sluttet sig sammen i Foreningen af jyske Landboforeninger, som saaledes er den ældste »Fællesforening« her i Landet, og den kan i Aar festligholde sin 75-aarige Bestaaen. Otte Aar senere, i 1880, dannede de sjællandske Landboforeninger De samvirkende sjællandske Landboforeninger, og Aaret efter, i 1881, fulgte de fynske Landboforeninger Eksemplet og oprettede De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift.

Disse provinsielle Fællesforeninger dannede i 1893 en Sammenslutning, De samvirkende danske Landboforeninger. Formaalet med denne Sammenslutning var ved Samvirken mellem de provinsielle Fællesforeninger at fremme det danske Landbrug og være et almengyldigt Udtryk for dets Ønsker samt at varetage Sager af fælles Interesse og at repræsentere Foreningernne udadtil, særlig overfor Staten og andre Erhverv.

Der var i det hele taget i disse Aar betydelige Kræfter i Bevægelse for at faa givet det danske Landbrug en stærk Repræsentation. Det gjaldt ikke mindst Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, der var stærkt optaget af, hvorledes det bedst kunde bevare sin ledende Stilling ved Siden af og i Forbindelse med Landboforeningerne til Fremme af Landbrugets berettigede Ønsker. I disse Aar opstod ogsaa Agrarforeningen med det store Formaal at samle hele Landbruget i een Organisation. Og fra flere Sider rejste der sig Krav om, at Landbruget skulde have sit eget Ministerium og ikke vedblivende være underlagt Indenrigsministeriet, hvad det ogsaa opnaaede efter Systemskiftet 1901. I det hele taget var der stærke Kræfter i Bevægelse for — under Henvisning til de i økonomisk

Henseende daarlige Tider — at faa en samlet og stærk Repræsentation, der blandt mange andre Opgaver skal søge at faa større Bevillinger til Fremme af Landbruget. Hvordan denne Opgave lykkedes, kan bedst belyses med at anføre de Beløb, der bevilgedes Landbruget i Aarene:

	1885	1890	1895	1900
Kr.	375.000	740.000	1.136.000	1.592.000

De samvirkende danske Landboforeninger fik snart betydelig Indflydelse paa disse Bevillingers Anvendelse og Fordeling, og der arbejdedes ihærdigt for, at De samvirkende danske Landboforeninger kunde blive betragtet og anerkendt som Landbrugets Talerør overfor Regering og Rigsdag, hvad efterhaanden lykkedes i meget betydelig Grad.

I De samvirkende danske Landboforeninger var det lolland-falsterske Landbrug fra Begyndelsen af repræsenteret ved Maribo Amts økonomiske Selskab, hvis Formand og Sekretær deltog i Bestyrelsesmøderne. Men det viste sig allerede den Gang som saa mange Gange senere, at det var meget vanskeligt for en lille Landsdel at hævde sig overfor de store. Greve L. Reventlow og Konsulent C. Lindholm, som paa dette Tidspunkt var Formand og Sekretær for Maribo Amts økonomiske Selskab, vendte ofte hjem fra Møderne i De samvirkende danske Landboforeninger med den Følelse, at det ikke var lykkedes for dem at faa den Del til Lolland-Falster af Statsbevillingerne, som Landsdelen burde have. De følte sig ikke stærke nok, hvilket uden Tvivl har bidraget til, at de søgte Samarbejde med Nordfalsters og Østlollands Landboforeninger. I disse, og da navnlig i Nordfalsters Landboforening, var der paa dette Tidspunkt ogsaa groet en Trang frem til at blive delagtig i det lolland-falsterske Landbrugs Repræsentation udadtil.

Det blev fra Maribo Amts økonomiske Selskab, at Indbydelsen til Samarbejde udgik, og den blev meget velvilligt modtaget af de to andre Foreninger. Tidlig paa Vinteren 1896 mødtes Repræsentanter for de tre Foreninger første Gang til en Drøftelse af det fremtidige Samarbejde, og Forhandlingerne fortsattes i Løbet af Foraaret og Sommeren. Der blev vist ikke ført nogen Forhandlingsprotokol ved disse forberedende Forhandlinger, saa det er ikke muligt at redegøre nærmere for deres Forløb, men saa vidt der kan skønnes, gik de paa bedste Maade.

Greve L. Reventlow, Rudbjerggaard, der som den indbydende

Forenings Formand ledede Møderne, havde sjældne Evner som Forhandlingsleder og forstod at komme over eller uden om de vanskelige Punkter, saaledes at Sagen stadig kunde glide fremad i et roligt Spor. Ved sin Side havde han Forstander A. la Cour, Næsgaard, der vel nok var den indenfor Maribo Amts økonomiske Selskabs Ledelse, som først og klarest havde indset Nødvendigheden af at faa tilvejebragt et Samarbejde. Sammen med Konsulent Lindholm havde han udarbejdet det første Udkast til Regler for Samvirksomheden. For Forstander A. la Cour var Arbejdet Hovedsagen; kunde det komme i Gang, følte han sig overbevist om, at det nok skulde bære gode Frugter.

Allerede ved første Møde havde Forstander A. la Cour en Arbejdsplan med, der indeholdt Forslag om, at Landboforeningernes Konsulent skulde begynde et Arbejde med Kontrollering af Mælken i en Del gode Besætninger. Paa denne Maade kom der et Samarbejde i Gang, forinden den egentlig Samvirksomhed var dannet. Det var fortrinsvis A. la Cour, der var Drivkraften ved disse Møder som ved saa mange andre i disse Aar paa Lolland-Falster. Det var ham, som kom med Ideerne og sørgede for, at de blev gennemført. I denne Forbindelse bør ogsaa nævnes Konsulent C. Lindholm, der sammen med Greve L. Reventlow og Forstander A. la Cour, repræsenterede Maribo Amts økonomiske Selskab ved alle disse Forhandlinger. Konsulent C. Lindholm var ikke blot en fortrinlig Sekretær, der paa en udmærket Maade forstod at lægge Sagerne til Rette, men han havde gennem sit mangeaarige Konsulentarbejde forstaaet at vinde baade smaa og store Landmænds Tillid. Og gensidig Tillid var der Brug for nu som ingen Sinde før, da Landmænd fra forskellige Lejre skulde samles, ikke mindst naar det tages i Betragtning, at der i de forud gaaende Aar var skabt stærke Modsætningsforhold i Politik.

I Forhandlingerne var Nordfalsters Landboforening repræsenteret ved sin Formand, Gaardejer Chr. Mortensen, Særslev, og ved sin Næstformand, Propr. O. Rasmussen, Gaabense Færgegaard. De var begge velskolede i Landboforeningsarbejdet og havde stor Autoritet indenfor deres Kreds. De varetog med Klogskab og Vægt deres gamle dygtigt ledede Landboforenings Interesser, saa bedre Talsmænd kunde Foreningen næppe have.

Den endnu saa unge Østlollands Landboforening deltog i Forhandlingerne ved sin intelligente, sympatiske og meget forhandlingsdygtige Formand, Gaardejer Chr. Ebbe, Kettinge, og ved sin unge, dygtige og energiske Sekretær, Landbrugskandidat H. J. Rasmussen,

der nylig var bleven Konsulent for baade Østlollands og Nordfalsters Landboforening, og som et Par Aar senere blev knyttet til Næsgaard Agerbrugsskole, hvor han udførte et rigt og frugtbart Arbejde i Landbooplysningens Tjeneste gennem 40 Aar, først som Overlærer, senere som Inspektør og sidst som Forstander.

Som foran antydet gik Forhandlingerne gennemgaaende let. Der var dog et Par Punkter, som det voldte nogen Besvær at finde en Løsning paa, nemlig Kravet om, at Maribo Amts økonomiske Selskabs Formand skulde være født Formand for Samvirksomheden, og at det skulde have to Medlemmer i eventuelle Udvalg, medens Landboforeningerne kun skulde have et hver. Desuden krævede Maribo Amts økonomiske Selskab, at dets Navn skulde knyttes til Samvirksomhedens. Det kneb for Landboforeningerne at gaa ind paa disse Krav, men da Maribo Amts økonomiske Selskab til Gengæld tilbød at bidrage til Dækning af Samvirksomhedens Udgifter med dobbelt saa stort et Beløb som hver af Foreningerne, gik disse ind paa Kravene, der syntes at være uomgængelige; det er dog muligt, at der blev en lille Brod tilbage.

I Løbet af Sommeren 1896 blev de foreløbige Forhandlinger afsluttet, idet der var udarbejdet følgende Forslag til

VEDTÆGTER

for Udvalget for De lolland-falsterske Landboforeningers Samvirken med Maribo Amts økonomiske Selskab.

„For at opnaa en fyldigere og mere omfattende Maade at virke for Landboforholdenes og almennyttige Øjemeds Udvikling i Lolland-Falsters Stift vælges af de forskellige Landboforeninger et staaende Udvalg med Formanden i Maribo Amts økonomiske Selskab som Formand.

Dette Udvalg bestaar af Formændene i Foreningerne foruden et Medlem af hver Forenings Bestyrelse, valgt af denne, samt et Medlem udenfor Bestyrelsen, valgt af Generalforsamlingen. Desuden tiltrædes Udvalget af Konsulenterne.

Udvalget afholder ordentligvis et Møde i Nykøbing i December eller Januar Maaned efter Indvarsling af Formanden, hvor der drøftes, hvilke Sager der kunde være Genstand for Samvirken, og paa hvilken Maade der bedst kan skaffes Hjælp til de forskellige Formaals Fremme, ved hvilken Virksomhed Maribo Amts økonomiske Selskab repræsenterer Foreningerne udadtil.

Udvalget vælger en Næstformand af sin Midte. Forhandlingerne ledes af Formanden, og ekstraordinære Møder kan afholdes efter Indvarsling af Formanden, eller naar det forlanges af to af Udvalgets Medlemmer.

Af de valgte Medlemmer afgaar skiftevis aarligt et Medlem af hver Forening, første Gang ved Lodtrækning. Genvalg kan finde Sted."

Forslaget blev forelagt ved Maribo Amts økonomiske Selskabs Generalforsamling i Efteraaret 1896 og ved Landboforeningernes

Samvirksomhedens stiftende Udvalg:

Gaardejer Chr. Ebbe Konsulent H. J. Rasmussen
Konsulent C. Lindholm Greve L. Reventlow Forstander A. la Cour
Proprietær O. Rasmussen Gaardejer Kr. Mortensen

Generalforsamlinger i Januar 1897, og det blev alle Steder vedtaget uden Modstand. Til Medlemmer af Udvalget, Samvirksomhedens første Bestyrelse, valgtes følgende:

For Maribo Amts økonomiske Selskab:

Greve *L. Reventlow*, Rudbjerggaard. (Formand.)
Forstander *A. la Cour*, Næsgaard.
Proprietær *Chr. Due*, Vennersminde.

For Nordfalsters Landboforening:

Gaardejer *Chr. Mortensen*, Særslev.
Gaardejer *John Hansen*, Sortsø.
Gaardejer *Kr. Petersen*, Særslev.

For Østlollands Landboforening:

Gaardejer *Chr. Ebbe*, Kettinge.
Gaardejer *Bonne Petersen*, Killerup.
Gaardejer *P. Pommer*, Sløsserup.

Endvidere tiltraadtes Bestyrelsen af Konsulenterne C. Lindholm og H. J. Rasmussen. Greve L. Reventlow var paa Forhaand Samvirksomhedens første Formand, og til Næstformand valgtes ved Udvalgets første Møde i Marts 1897 Forstander A. la Cour.

SAMVIRKSOMHEDENS FØRSTE VIRKEAAR

Det fremgaar af Vedtægterne, at der ikke i disse er fastlagt noget bestemt om, hvilke Opgaver Samvirksomheden særlig skulde beskæftige sig med. Man har ikke paa Forhaand villet binde sig til bestemte Opgaver, men har haft den Opfattelse, at det var mest hensigtsmæssigt at staa frit og saaledes være parat til at tage fat paa Opgaverne i den Rækkefølge, hvori de fremkom. Og det kom ikke til at mangle paa Opgaver for den ny Samvirksomhed. Saavel i som udenfor Ledelsen var der saa mange interesserede og energiske Mænd, der nok skulde finde Opgaverne, selv om disse ikke stillede sig lige udenfor Døren.

Man var klar over, at det gjaldt om at faa saa mange som muligt interesserede i Arbejdet. Derfor planlagde Udvalget ved et af sine første Møder en ret omfattende Foredragsvirksomhed. Der skulde afholdes 20 Landbrugsforedrag forskellige Steder i Stiftet, og man ansøgte Staten om Tilskud hertil.

Dernæst arbejdedes der videre med Undersøgelserne af de enkelte Køers Mælks Fedtindhold. Det var ret naturligt, at man i Foraaret 1897, i Kontrolforeningernes Grytid, tog dette Spørgsmaal op. 2 Aar forinden, 1895, var den første Kontrolforening oprettet i Vejen i Jylland, og Beretningen om dens første Arbejdsaar forelaa og havde vakt stor Interesse i vide Kredse. Som foran antydet var Spørgsmaalet om Kontrollering af de enkelte Køers Mælkemængde og Mælkens Fedtindhold taget op paa Lolland-Falster, inden Samvirksomheden var færdigdannet. Forstander A. la Cour havde længe været en ivrig Talsmand herfor, og det skyldes hovedsagelig hans Indsats, at der i Løbet af Sommeren 1896 var bleven dannet 3 Kredse med ialt 12 Gaarde paa henholdsvis Nordfalster, Midtfalster og Østlolland. Fra Efteraaret 1896 kom Konsulent H. J. Rasmussen rundt til disse Besætninger en Gang om Maaneden for at kontrollere og foretage Regnskabsoptegnelser. Men dette Arbejde, hvortil Maribo Amts økonomiske Selskab leverede Apparaterne og de to Landboforeninger Konsulenten, var afsluttet i Efteraaret 1897. Samvirksomheden ønskede Arbejdet fortsat, men paa bredere Basis, saaledes at der i Stiftet kunde blive dannet nogle egentlige Kontrolforeninger. For at virkeliggøre Tanken mente Udvalget, at der vilde blive Brug for 800 Kr., som man maatte søge at skaffe til Veje. Dette Arbejde, som Udvalget planlagde ved Mødet den 18. Marts 1897, lykkedes over al Forventning, idet der, inden Aaret var gaaet, var oprettet 12 livskraftige Kontrolforeninger paa Lolland-Falster.

I Erkendelse af den store Betydning det har at faa ført Regnskab over hele Landbrugsdriften, tog Samvirksomhedens Bestyrelse ogsaa dette Spørgsmaal op til Overvejelse. Man tænkte at begynde Sagen paa den Maade, at der blev antaget en Mand, som skulde rejse rundt hos Landmændene og føre deres Regnskab. Der blev regnet med, at der nok var 50 Landmænd, som vilde deltage og derfor yde 10 Kr. aarligt hver. Derved kom man til at raade over 500 Kr. af de 1000 Kr., der mentes at være Brug for til denne Virksomhed. Men Sagen strandede, fordi der ikke den Gang fandtes 50 Landmænd, som vilde ofre 10 Kr. aarligt for at komme med i dette Arbejde. Nu 50 Aar efter, da Regnskabsføringen i de lolland-falsterske Landboforeninger er saa godt i Gang, bør det ikke glemmes, at det kostede betydelige Anstrengelser, før det lykkedes.

I sidste Halvdel af Halvfemserne i forrige Aarhundrede var det, blandt andet paa Grund af Prisforholdenes Udvikling, Husdyrbruget, der især havde Landboforeningernes Interesse. Med den Udvik-

ling, der var sket indenfor Mejeribruget, var Svineavlen bleven en meget betydningsfuld Gren indenfor Husdyrbruget. Men Svineholdet havde meget vanskelige Kaar. Dette skyldes dels, at Flæskepriserne var meget lave, og dels at Svinebestanden ikke var tilfredsstillende. Siden Svineslagterierne opstod paa Grund af de ændrede Afsætningsforhold, havde man til Forbedring eller Erstatning af den stedlige Svinebestand indført det store Yorkshiresvin eller Yorkshireblandinger, de saakaldte Holstebrosvin. Resultatet var for saa vidt godt, da man derved fik et bedre Slagterisvin, der gav en bedre Slagterivare, Bacon, end den gamle Svinebestand, men til Gengæld blev Frugtbarheden hos Søerne og Smaagrisenes Levedygtighed nedsat, hvad Landmændene ganske naturligt var utilfredse med.

I et Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab i Vinteren 1896 havde Statskonsulent P. A. Mørkeberg paavist dette og samtidig kraftigt opfordret Landmændene til at høre op med den planløse Krydsningsavl, der var saa almindelig, og i Stedet for drive enkelt Krydsning med Yorkshireorner og Søer af dansk Landrace. For at skaffe det nødvendige Avlsmateriale til Gennemførelse af denne Avlsmaade opfordrede Statskonsulenten Landboforeningerne til at oprette Svineavlscentre til Renavl af henholdsvis Yorkshiresvin og Svin af dansk Landrace. Det var saa Hensigten, at Yorkshirecentrene skulde levere Orner til Krydsningsavlen, medens Landracecentrene skulde levere Somaterialet samt forbedre Landracen, saa den efterhaanden kunde komme til at tilfredsstille baade Landmændenes, Slagteriernes og Markedets Krav.

Samvirksomheden fulgte straks Statskonsulentens Opfordring, og allerede inden alle Formaliteter til Organisationen af Centrene var i Orden, blev der nedsat et Udvalg, der skulde tage sig af Sagen, med Hofjægermester Ad. Tesdorpf, Pandebjerg, som Formand og med Konsulent H. J. Rasmussen som Sekretær. Og i Løbet af et Aar var der oprettet 5 Svineavlscentre paa Lolland-Falster.

Medens Afsætningen af Svin var kommen ind et fast Leje, efter at Svineslagterierne var oprettede, raadede der endnu en betydelig Usikkerhed med Afsætningen af Fedekvæg og Udsætterkvæg. Vore Kunder i England og Tyskland lagde jævnlig Hindringer i Vejen. Det saa saaledes sidst i 1890-erne ud til, at der ikke mere skulde blive Udførsel af levende Kvæg til England. Afsætningen af levende Kreaturer til Tyskland var ogsaa ganske uberegnelige, da de tyske Landmænd benyttede den mindste Anledning til at faa udvirket, at der blev lukket for Indførsel af vort Kvæg.

Derimod var der endnu nogenlunde uhindret Adgang for Afsætning af slagtede Kreaturer, og Eksporten synes at have været lønnende, naar blot Slagtningen og Forsendelsen skete paa rette Maade. Derfor begyndte Tankerne at kredse om Eksport af slagtede Kreaturer. Ganske vist var der mange, som stillede sig skeptisk overfor Tanken om at forsende Kød til fjerntliggende Markeder. Men ligesom det i Treserne paa Etatsraad E. Tesdorpfs Initiativ havde vist sig muligt at gennemføre en regelmæssig Eksport af levende Kreaturer til England, uden at Dyrene led synderligt derved, saaledes havde det nu ogsaa vist sig, at ogsaa fersk Kød kunde taale en forholdsvis lang Rejse, naar blot de fornødne Forholdsregler blev truffet. Statskonsulent Arup havde nylig paapeget dette i et Foredrag i Maribo Amts økonomiske Selskab. Det var dog en Forudsætning, at Slagtningen blev centraliseret og foretoges i et dertil indrettet Eksport-Slagteri.

Da der ikke var noget Eksportslagteri paa Lolland-Falster, og da det saa ud til, at Staten var villig til at yde et Tilskud til de forskellige Landsdele, for at Kødeksporten kunde komme ind under ordnede Forhold, besluttede Samvirksomheden at tage Sagen op. Der blev med det for Øje nedsat et Udvalg bestaaende af Forpagter Chr. Sonne, Knuthenborg, Gdr. Chr. Mortensen, Særslev, og Konsulenterne C. Lindholm og H. J. Rasmussen. Forpagter Chr. Sonne var Udvalgets Formand. Udvalgets Opgave var at undersøge, paa hvilken Maade Eksportslagtning af Kreaturer bedst kunde foregaa. Desuden skulde det forhandle med Stiftets tre Slagterier om, hvorvidt et af disse eller alle tre vilde indlade sig paa en saadan Slagtning.

Udvalget arbejdede meget energisk og kunde kort efter, at det var nedsat, aflægge en udførlig Beretning, hvori det meddeltes, at Svineslagteriet i Nakskov var villig til at modtage Kreaturer til samlet Eksportslagtning fra Landmænd i hele Stiftet paa visse i Betænkningen nærmere angivne Vilkaar.

I Slutningen af 1890-erne var der i hele Landet megen Interesse for at faa Konkurrencer mellem hele Kvæghold i Gang med det Formaal at faa de bedste Besætninger udpeget som Avlscentre. Under Maribo Amts økonomiske Selskab havde der nylig været en saadan Konkurrence. Samvirksomhedens Bestyrelse fandt, at det burde fortsættes, og i Januar 1898 blev det vedtaget at indbyde til en eenaarig Konkurrence med Præmiering af hele Kvæghold. Den skulde begynde 1. Marts samme Aar. Der blev nedsat et Udvalg bestaaende af Proprietær Kromphardt, Forstander A. la Cour og

Konsulenterne C. Lindholm og H. J. Rasmussen til at foretage det fornødne vedrørende denne Sag. Denne Konkurrence blev efterfulgt af en anden, der, som det meddeles i et andet Afsnit, resulterede i Udpegning af Avlscentre.

Endnu skal der fra Samvirksomhedens to første Virkeaar meddeles, at man allerede i 1899 afholdt det første Fællesskue paa Lolland-Falster. Det blev afholdt i Forbindelse med Statsskuet og Maribo Amts økonomiske Selskabs Dyrskue. Endelig skal bemærkes, at man ogsaa begyndte at drøfte Spørgsmaalet om at faa anlagt lokale Markforsøg.

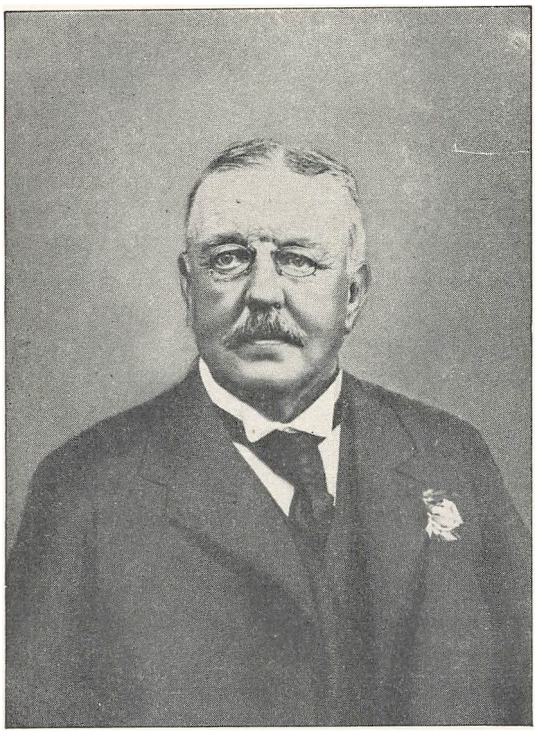

Greve L. Reventlow, Rudbjerggaard,
Formand for Samvirksomheden 1897—1911

Det foran anførte er tilstrækkeligt til at vise, at der hverken manglede Opgaver eller Lyst og Evne hos Samvirksomhedens Ledelse til at tage fat paa de foreliggende Opgaver.

»Samarbejdet har baaret gode Frugter, ligesom det kollegialeste Forhold har hersket«, udtalte Formanden, Greve L. Reventlow, da der var omtrent 3 Aars Samarbejde at se tilbage paa.

Der kunde derfor slet ikke være Tale om at ophæve Samarbejdet, men derimod at faa det fælles Arbejde udvidet og ind i fastere Former. Samvirksomhedens Ledelse fandt det ønskeligt at faa Grænserne trukket klarere op for, hvad der rettelig bør høre ind under Samvirksomheden, og hvad der helst maa blive under de enkelte Foreninger.

Inden for et saa lille Omraade som Lolland-Falster er dette

endnu mere nødvendigt end i større Landsdele, hvis det skal undgaas, at Fællesforeningen og de lokale Foreninger griber forstyrrende ind i hinandens Arbejde.

Der var altsaa allerede en Trang til en

UDVIDELSE OG OMORGANISATION AF SAMVIRKSOMHEDEN

Trangen til en Udvidelse af Samvirksomheden kom ganske naturligt, da Vestlollands Landboforening blev oprettet først paa Vinteren 1899. Vestlollands Landboforening voksede hurtigt op til en stor og livskraftig Forening, der baade havde Lyst og Evne til at gøre en Indsats til Fremme af Landbruget. Allerede i Foraaret 1899, kort efter Foreningens Oprettelse, anmodede dens Bestyrelse om, at den kunde blive optaget i »Udvalget for lolland-falsterske Landboforeningers Samvirken«. Ledelsen af Samvirksomheden vedtog i den Anledning at sende Vestlollands Landboforening en Afskrift af Vedtægterne og at meddele, at den kunde indtræde i Udvalget fra 1. Januar 1900.

Forinden dette fandt Sted, var der fra Østlollands Landboforening fremkommet et Forslag om det fremtidige Arbejde og navnlig med Hensyn til Konsulenternes Stilling og et eventuelt Samarbejde mellem disse med Henblik paa Arbejdets Deling mellem dem. Forslaget gav Anledning til, at der blev nedsat et Udvalg med Forstander A. la Cour som Formand til at gennemarbejde Sagen. Udvalget afgav den 25. Marts 1900 en meget udførlig Betænkning, hvoraf første Afsnit anføres nedenfor:

„Der er næppe Tvivl underkastet, at de Formaal, som Landboforeningerne arbejder for hver i sin Kreds, vilde fremmes i væsentlig Grad, hvis der i flere Henseender, end nu er Tilfældet, kunde finde en Samvirken Sted. Selvfølgelig er det rigtigt, at den enkelte Forening væsenligst ser paa sine egne Medlemmers Tarv, men det ligger dog i Sagens Natur, at man maa give de Arbejder, der tages fat paa, en saa almen Udstrækning som muligt for at opnaa den største Nyttevirkning, ligesom der ogsaa er en Mængde Foranstaltninger, som kun kan røgtes ret, naar der arbejdes for dem — maaske paa forskellig Vis — i mindre, lokalt begrænsede Kredse. Vi ser ogsaa overalt, hvor Forholdene tillader det, og hvor der er tilstrækkeligt stort Raaderum, at der dannes Sammenslutninger saavel af Landboforeninger som af Foreninger eller Selskaber, der udelukkende har forretningsmæssige Opgaver at løse. Dette er sikkert mere end en Mode, og Frygten for, at den enkelte Forening skal tabe sin Betydning, tabe Hold paa Medlemmer, er næppe berettiget. Skabes der derved forøget og mere planmæssigt Arbejde, vil Virksomheden blive anerkendt, alt eftersom den lykkes bedre, og om end den

enkelte Forening selvfølgelig vil komme til at afgive adskilligt af, hvad den hidtil har arbejdet med alene, til Fællesvirksomheden, saa vil der dog være Felter nok, paa hvilke den som hidtil kan komme i direkte Berøring med sine Medlemmer.

Og vort Omraade — Maribo Amt — er stort nok til at etablere en mere udvidet Fællesvirksomhed. Hvad hidtil er gjort i den Retning i de sidste Aar har aabenbart gavnet i flere Henseender. Havde vi ikke haft den nuværende Samvirksomhed, var vi aabenbart bleven distanceret og havde blandt andet haft vanskeligere ved at skaffe de Statsmidler, som med Rette tilfalder vor Kreds. Og Erfaringen taler absolut for, at det ikke er vanskeligt at tilvejebringe det kollegiale Samarbejde."

Denne udførlige Begrundelse for at faa Samarbejdet udvidet og ind i fastere Rammer er i sig selv et Vidnesbyrd om, at der indenfor de fire Foreninger har været Folk, som saa med nogen Skepsis og Betænkelighed paa et øget Samarbejde, idet de frygter for, at det skal komme til at skade de enkelte Foreningers Virksomhed. I Beretningen søger Udvalget at vise, at en saadan Frygt er baade ubegrundet og uberettiget.

Det væsentligste i Udvalgets Betænkning var iøvrigt, at man foreslog, at der nedsattes forskellige Udvalg, mindst 4, muligvis flere, til at varetage de forskellige Opgaver vedrørende Husdyrbrug og Planteavl. Hvert af disse Udvalg skal bestaa af 5 Medlemmer, hvoraf Maribo Amts økonomiske Selskab vælger de to og de tre andre Foreninger hver eet. Udgifter ved Udvalgenes Arbejde fordeles mellem de fire Foreninger i samme Forhold. De forskellige Udvalg skulde bistaas af Konsulenterne, der som hidtil skulde antages og lønnes af de enkelte Foreninger, som giver Konsulenterne »Paalæg« om, at de i det Omfang, der bestemmes, arbejder under de paagældende Udvalg.

Endvidere indeholdt Betænkningen Forslag om, at Samvirksomheden hvert Aar i December eller Januar Maaned skal sammenkalde de »respektive Foreningers Bestyrelsesmedlemmer, Udvalgsmedlemmer og Dommere til en Art Delegeretmøde, som afholdes skiftevis i Nykøbing og Nakskov«. Der havde ikke tidligere været afholdt noget Landbo-Delegeretmøde paa Lolland-Falster.

Betænkningens Forslag blev derefter forelagt og drøftet ved de fire Foreningers Generalforsamlinger, der vedtog det uden Ændringer, og der blev nedsat fem Udvalg, som nærmere skal omtales i et senere Afsnit.

Samvirksomheden havde ikke hermed fundet sin endelige Form, men var stadig Udviklingens Lov underkastet. Oprindelig var dens

Navn »Udvalget for lolland-falsterske Landboforeningers Samvirken med Maribo Amts økonomiske Selskab«, og dette var ogsaa efter Omorganisationen i 1900 dets rigtige og officielle Navn, selv om det sidste Led sjældent blev taget med.

Maribo Amts økonomiske Selskab hævdede endnu sin Fortrinsstilling derved, at dets Formand var født Formand for Samvirksomheden og ved, at det besatte 2 Pladser i Udvalgene, hvor de andre Foreninger kun besatte een hver. Disse Forhold blev ved at være gældende indtil 1905, da man fra alle Sider indsaa, at Landboforeningerne burde have en med Maribo Amts økonomiske Selskab fuldt ud jævnbyrdig Stilling.

Ved et Bestyrelsesmøde den 12. Oktober 1905 blev der vedtaget ny Regler for Samvirksomheden, hvorefter baade Navn og Ledelse ændres, saaledes som nærmere angives nedenfor.

REGLER FOR DE SAMVIRKENDE LOLLAND-FALSTERSKE LANDBOFORENINGER.

Sammenslutningens Formaal er, ved siden af de enkelte Foreningers selvstændige Virksomhed, paa fyldigere og mere omfattende Maade at virke for Landboforholdenes og almennyttige Øjemeds Udvikling samt afgive en fælles Repræsentation for Lolland-Falsters Landbointeresser.

Der vælges af de forskellige Landboforeninger en Bestyrelse, bestaaende af Formændene i Foreningerne foruden et Medlem af hver Forenings Bestyrelse, valgt af denne, samt et Medlem udenfor Bestyrelsen, valgt af Generalforsamlingen. Desuden tiltrædes Bestyrelsen af Konsulenterne, som dog ikke har Stemmeret.

Bestyrelsen vælger Formand og Sekretær samt af sin Midte en Næstformand. Af de valgte 2 Medlemmer afgaar skiftevis aarligt et Medlem af hver Forenings, første Gang ved Lodtrækning.

Til at varetage de forskellige Virksomhedsgrene under Samvirksomheden nedsættes 6 staaende Udvalg, der hver især vælges med et Medlem af de i Samvirksomheden værende Foreninger. I Kvægbrugsudvalget indtræder endvidere Formændene for Forbundet af lolland-falsterske Kvægavlsforeninger og for Kontrolforeningerne samt i Husmandsudvalget to af de lolland-falsterske Husmandsforeninger valgte Repræsentanter. Valget gælder for 3 Aar.

Resultatet af Ændringerne blev, at Greve L. Reventlow trak sig tilbage som Formand for Maribo Amts økonomiske Selskab, men fortsatte som Formand for Samvirksomheden. Tillige ophørte Selskabet med at have to Medlemmer i Udvalgene. Derimod vedblev de to Organisationer med at have fælles Sekretær indtil 1912, da Samvirksomheden fik sin egen Sekretær og eget Kontor. Fra 1909 fik Samvirksomheden sine egne Konsulenter i Husdyrbrug og Planteavl, medens man tidligere delvis havde benyttet de af Landboforeningerne ansatte Konsulenter.

Der har gentagne Gange været Røster fremme om at ansætte flere Konsulenter. I 1935 var der indenfor Samvirksomhedens Bestyrelse en vis Stemning for at ansætte en Havebrugskonsulent til at yde Vejledning i Frugtavl og Køkkenhavedyrkning. Der blev ogsaa ved en Ændring i Reglerne skabt det økonomiske Grundlag, men Sagen stilledes i Bero, da der ikke ved Delegeretmødet var eenstemmig Tilslutning til Tanken, som iøvrigt ikke senere er taget op. Derimod har man i de senere Aar i Samvirksomhedens Bestyrelse drøftet Spørgsmaalet om Ansættelse af en Bygningskonsulent, men man har ikke ment, at Tiden endnu var moden dertil.

Et Spørgsmaal, som især Samvirksomhedens Sekretær, Konsulent Kr. Frydenlund, syslede med, var Oprettelse af et Landbrugsblad, der skulde være obligatorisk Medlemsblad for Landboforeningernes Medlemmer, for derved at komme i nærmere Kontakt med og bringe Oplysning ud til flest mulige Landmænd. Det gav Anledning til, at der i 1919 til at forberede Sagen nedsattes et Udvalg bestaaende af Gaardejer H. Løjmand, Tunnerup, Inspektør G. Engel, Holtegaard, og Konsulent Kr. Frydenlund.

I 1919 og 1920 førtes mange og lange Forhandlinger om Sagen. Uden at komme nærmere ind paa disse skal nævnes, at Resultatet blev, at de tre Landboforeningers Ledelse gik med til at yde et vist Beløb pr. Medlem til Afholdelse af Udgifterne til Postpenge, medens Maribo Amts økonomiske Selskab ikke ønskede at være med, en Beslutning, der dog hurtigt blev ændret, idet det i Sommeren 1921 anmodede om at være Medudgiver af Bladet. Endvidere blev der truffet Aftale med Bogtrykker H. V. Rasmussen, Central-Trykkeriet, Nykøbing F., om Trykning og Ekspedition af Bladet, der fik Navnet »Lolland-Falsters Landbrugs-Tidende«, og d. 1. Juli 1920 kunde det første Nr. af Bladet sendes ud.

I Begyndelsen af 1920 fremkom der paany Tanker om en Udvidelse og Omorganisation af Samvirksomheden. Ved et Bestyrelsesmøde den 26. April blev der nedsat et Udvalg af Formændene for Maribo Amts økonomiske Selskab og de tre Landboforeninger, nemlig Hofjægermester L. Wilhjelm, Øllingsøgaard, Gaardejer A. Chr. Pedersen, Karleby, Inspektør G. Engel, Holtegaard, og Direktør H. P. Pedersen, Søllested, samt som Sekretær Konsulent Kr. Frydenlund.

Dette Udvalg skulde træde i Forbindelse med Repræsentanter for de øvrige Organisationer og Institutioner indenfor Stiftets Landbrug og udarbejde Forslag til en Udvidelse og Omorganisation af

Samvirksomheden. Udvalget supplerede sig med Formændene for Sammenslutningerne af Kontrolforeningerne, Kvægavlsforeningerne, Hesteavlsforeningerne, Mejeriforeningerne, Slagterierne, Frøavlerforeningen og Sukkerroedyrkerforeningerne. Til Formand for det samlede Udvalg valgtes Direktør H. P. Pedersen.

Naar Bestyrelsen ønskede at faa Samvirksomheden udvidet med de nævnte Organisationer, var det, fordi man mente, at det vilde styrke den og bidrage til at gøre den til et stærkere og mere fuldgyldigt Talerør for det lolland-falsterske Landbrugs Interesser. Efter mange og lange Overvejelser og Forhandlinger enedes Udvalget og Samvirksomhedens Bestyrelse paa et Møde den 18. Oktober om at fremsætte et Forslag til ny Regler for Samvirken mellem Landbrugets Foreninger i Lolland-Falsters Stift, hvorefter der blev givet Adgang for de foran nævnte Foreninger til at blive optaget i Samvirksomheden og faa Indflydelse paa dens Virksomhed gennem Valg af Bestyrelse, Udvalg og Dommere. Det blev paa samme Møde vedtaget at afholde et ekstraordinært Delegeretmøde i første Uge i Marts 1921 til endelig Vedtagelse af Nyordningen.

Kammerherre Ad. Tesdorpf, Pandebjerg,
Formand for Samvirksomheden 1911—1922

Efter Forslaget kan som Medlem af Samvirksomheden optages Landboforeninger og andre Foreninger eller Sammenslutninger af væsentlig Betydning indenfor Landbrug og Mejeribrug. Anmodning om Optagelse sendes til Bestyrelsen senest en Maaned før Delegeretmødets Afholdelse, idet Optagelsen skal godkendes af dette.

Til Bestridelse af Samvirksomhedens Udgifter skal hver af de deltagende Landboforeninger indbetale en vis pCt. af deres samlede Medlemskontingent, hvorimod de andre deltagende Foreninger skal betale et vist Beløb pr. Delegeret.

Samvirksomhedens Bestyrelse skal efter Forslaget bestaa af ni Medlemmer, hvoraf de 4 vælges af Delegeretmødet ved Forholdstalsvalg efter d'Hondts Metode, 4 vælges af Landboforeningernes Bestyrelser, nemlig 1 fra hver Landboforening, og Formanden vælges af Delegeretmødet ved simpel Stemmeflerhed, idet der dog, hvis ingen af de foreslaaede opnaar over Halvdelen af de afgivne Stemmer, foretages bunden Omvalg mellem de 2, der i første Omgang har opnaaet det højeste Stemmetal. Bestyrelsen vælger selv af sin Midte Næstformand og Bestyrelsesmedlem til De samvirkende danske Landboforeningers Bestyrelse. Valget gælder for 1 Aar.

Angaaende Udvalgene blev det foreslaaet, at der nedsættes et Udvalg for Husdyrbrug og eet for Planteavl, hver bestaaende af fem Medlemmer, der skal være fordelt med et Medlem i hver af Stiftets fem Folketingsvalgkredse.

Delegeretmødet foreslaas afholdt hvert Aar i November Maaned og skiftevis i Nykøbing og Nakskov. Som stemmeberettigede Delegerede skal møde:

Samvirksomhedens Bestyrelse.

Udvalgenes Medlemmer.

1 Delegeret for hver paabegyndt 50 Medlemmer i Landboforeningerne.

For Hesteavls-, Kvægavls-, Kontrol- og Mejeriforeninger 1 Delegeret for hver paabegyndt 5 Foreninger (Mejerier) indenfor de respektive Sammenslutninger. Sukkerroedyrkerforeningerne 2 Delegerede for hver Fabrik, Slagterierne 2 Delegerede hver samt 2 Delegerede for Lolland-Falsters Frøavlerforening og 2 Delegerede for Lolland-Falsters Eksportforening.

Det ny Forslag blev vel modtaget, og ved Delegeretmødet d. 17. December sluttede Formanden, Kammerherre Ad. Tesdorpf sin Beretning med følgende Bemærkninger:

„En anden Foranstaltning, som er truffet af Landsforeningerne i Forening med ledende Virksomheder indenfor Landbruget, vil i Begyndelsen af næste Aar træde i Kraft, nemlig en ny Valgordning af Samvirksomhedens Bestyrelse, af Dommere o. s. v. En Ordning, som finder tildels Sted ved Landets øvrige Samvirksomheder. Vi bebor jo kun et lille Stift, vort Landbrug afviger i enkelte Henseender meget fra det øvrige Lands. Det er ikke altid let ved de store Fælles-

møder, hvor hele Landet er repræsenteret, at gøre sig tilstrækkelig gældende, men den første Betinglse for, at dette kan ske, er, at vi selv er enige og ved, hvad vi vil. Jeg vil meget haabe, at den ny Ordning, som nu træder i Kraft, maa blive til Gavn og Nytte for os, at vor Samvirksomhed maa vokse sig stærkere og kraftigere for hvert Aar, der gaar."

Den 7. Marts 1921 afholdtes det paa Mødet den 18. Oktober f. A. vedtagne ekstraordinære Delegeretmøde i Nykøbing, hvor Forslaget til Regler for Samvirken mellem Landbrugets Foreninger i Lolland-Falsters Stift forelagdes af Formanden for Østlollands Landboforening, Inspektør G. Engel, og blev eenstemmigt vedtaget af en Delegeretforsamling valgt af Landboforeningerne og de i Forslaget omtalte andre Foreninger.

Desuden blev der foretaget Valg af Formand, Bestyrelse, Husdyrbrugs- og Planteavlsudvalg i Henhold til de ny Regler. Til Formand genvalgtes Hofjægermester Ad. Tesdorpf, Pandebjerg, og til Bestyrelse valgtes Gdr. Chr. Møller, Lundegaard, Bandholm, Gdr. Hjalmar Jensen, Gammelsminde, Karleby, Stamhusbesidder L. C. Grandjean, Vennerslund, Nr. Alslev, og Godsejer C. Moesgaard-Kjeldsen, Lidsø, Rødby. Endvidere havde de fire Landboforeninger valgt deres Formænd til at tiltræde Bestyrelsen.

Efter Samvirksomhedens Udvidelse og Omorganisation begyndte man i visse Kredse af Landbruget at sysle med Tanken om en Demokratisering af Samvirksomhedens Ledelse. Det var vel nok især Formandsposten, Opmærksomheden var rettet mod, da den siden Samvirksomhedens Dannelse havde været besat med Repræsentanter for det store Landbrug. I den Anledning afholdtes der i November Maaned 1921 forud for Delegeretmødet et Møde i Maribo, hvortil der var mødt ca. 50 Delegerede, mest fra Falster og Østlolland, med det Formaal, iflg. Landbrugstidende, »at samle det mindre og middelstore Landbrug om at vælge en Formand og Bestyrelse for Samvirksomheden, der havde Føling med og Interesse med det store Flertal af Landmænd i Stiftet«. Prøvevalget ved det forestaaende Delegeretmøde i Nakskov blev drøftet, og man ønskede ved dette at samle alle Delegerede, som havde Interesser og Tanker fælles, for at opstille en Kandidatliste til Bestyrelsesvalget og forhandle om et Formandsemne. Der blev nedsat et Udvalg bestaaende af Gaardejerne Chr. Olsen, Sæddinge, Arild Larsen, Grønnegade, P. Christjansen, Saltvig og A. Chr. Pedersen, Karleby, til at undersøge og forberede et Formandsemne. Det førte imidlertid ikke til noget Resultat i første Omgang.

De samvirkende lolland-falsterske Landboforeningers Bestyrelse 1922:

Gaardejer Hjalmar Jensen Inspektør G. Engel Gaardejer Chr. Olsen
Proprietær P. Ottesen Kammerherre Ad. Tesdorpf Stamhusbesidder Grandjean
Gaardejer A. Chr. Pedersen Hofjægermester L. Wilhjelm Godsejer C. Moesgaard-Kjeldsen

I Efteraaret 1922 meddelte Kammerherre Ad. Tesdorpf Bestyrelsen for Samvirksomheden, at han ikke ønskede at modtage Genvalg som Formand ved det kommende Delegeretmøde. Kammerherre Ad. Tesdorpf havde været Formand siden 1911, da han afløste Greve L. Reventlow. Kort Tid efter holdt Formændene for de fire Landboforeninger sammen med Repræsentanter for de andre deltagende Foreninger i Samvirksomheden Møde og vedtog at anbefale at vælge den unge Gaardejer Hjalmar Jensen, Gammelsminde, til Formand for Samvirksomhedens Bestyrelse. Ved Delegeretmødet blev han valgt uden Modkandidat. Det viste sig at være et heldigt Valg. Hjalmar Jensen var ikke alene velbegavet, veltalende, ladet med Initiativ og Arbejdsvilje, men han var ogsaa fuldt fortrolig med det Arbejde, han gik ind til, idet han i 6 Aar havde deltaget i Samvirksomhedens Møder og været i Bestyrelsen for Falsters Landboforening i 7 Aar, deraf de 5 Aar som Sekretær. Samvirksomhedens Virksomhed udviklede sig rigt, men roligt under hans Ledelse.

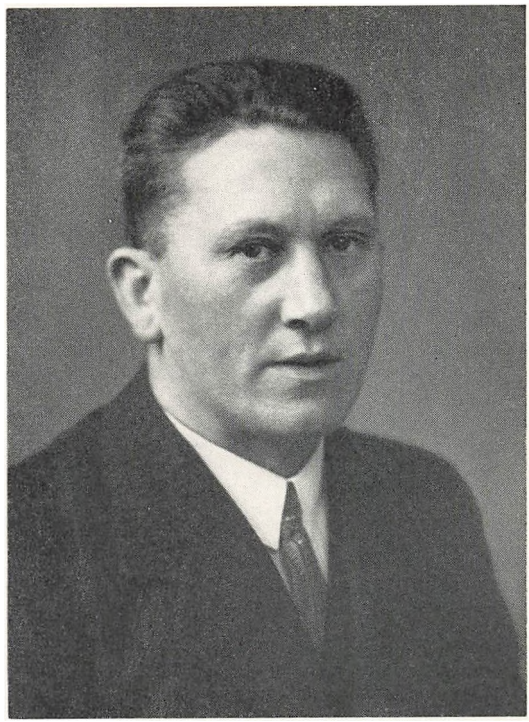

Gaardejer Hjalmar Jensen, „Gammelsminde", Karleby, Formand for Samvirksomheden 1922—1933

Ved Delegeretmødet i 1928 foretoges der en mindre Ændring i Reglernes § 7, saaledes at af Udvalgenes 5 Medlemmer vælges et paa Falster, et paa Østlolland, et paa Vestlolland og 2 uden Hensyn til Bopæl. Valgene gælder for 2 Aar, mod tidligere 1 Aar og Valget af Husdyrbrugsudvalget foretages i de lige Aar og af Planteavlsudvalget i de ulige Aar.

I 1922 blev det ved Delegeretmødet vedtaget, at der skulde

vælges 2 Suppleanter for de ved Delegeretmødet valgte fire Bestyrelsesmedlemmer. Ved Delegeretmødet i 1932 ændredes dette saaledes, at der skal vælges 4 Suppleanter, nemlig en for hver af de fire af Delegeretmødet valgte Medlemmer af Bestyrelsen.

I Sommeren 1933 meddelte Gaardejer Hjalmar Jensen, at han ikke ønskede Genvalg som Formand for Samvirksomheden. Ved Delegeretmødet den 24. og 25. November blev Hjalmar Jensen kraftig opfordret til at fortsætte, men han fastholdt sin Beslutning om at fratræde, og i Stedet for valgtes Lensgreve F. M. Knuth, Knuthenborg, med 80 Stemmer, medens Gdr. Mar. Pedersen, Eskelund, fik 74 Stemmer. Den 29-aarige nyvalgte Formand var et ubeskrevet Blad med Hensyn til det landøkonomiske Foreningsarbejde, men kendt som en udpræget Repræsentant for den nylig dannede Landbrugernes Sammenslutning. Dette Valg betød en Ændring i den Kurs, der blev sat ved Hjalmar Jensens Valg i 1922.

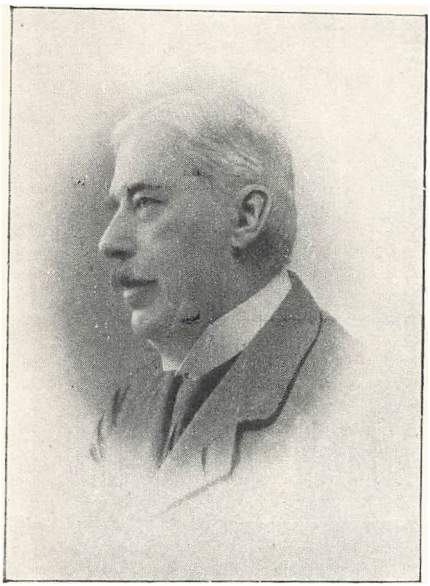

Forpagter E. F. Neergaard, Skelstofte,
Fmd. for Kvægbrugsudvalget 1914—1921,
Derefter Fmd. for Husdyrbrugsudvalget

Ved det første Bestyrelsesmøde, den 9. December, efter Delegeretmødet valgtes Gdr. Marius Pedersen, Eskelund, til Næstformand i Stedet for E. F. Neergaard, Skelstofte. Fra alle Sider blev det stærkt fremhævet, at Valget af Mar. Pedersen »kun var dikteret af Hensyn til en i enhver Henseende ligelig og retfærdig Repræsentation«. Det var en Bekræftelse af den siden 1921 gældende, uskrevne Opfattelse, at naar Formanden var bosat paa Falster, skulde Næstformanden være bosat paa Lolland og omvendt.

Paa et Bestyrelsesmøde den 28. Marts 1935 i Samvirksomheden drøftedes Spørgsmaalet om en Konsulentvirksomhed i Frugtavl og Køkkenhavedyrkning. Fra alle Sider var man enige om, at der var Trang til Vejledning i disse Grene indenfor Landbruget, men at egentlig Sagkyndige paa dette Omraade savnedes. Da man bl. a. af

økonomiske Grunde ikke mente, at Tiden var inde til en Udvidelse af Konsulentvirksomheden, blev det foreslaaet at søge Sagen løst i Samarbejde med andre Organisationer — enten Østifternes Haveselskab, som i en nær Fremtid skulde skifte Konsulent, eller Husmandsforeningerne, eller maaske med begge disse Organisationer. Resultatet af Forhandlingerne blev, at der nedsattes et Udvalg til at forhandle med Østifternes Haveselskab og til at forberede Sagen.

Det viste sig imidlertid vanskeligt at opnaa en tilfredsstillende Løsning af Sagen i Forbindelse med de nævnte Organisationer; men da det var Bestyrelsens Opfattelse, at det vilde være meget betydningsfuldt at faa ansat en Havebrugskonsulent, besluttede man at lade Delegeretmødet afgøre Sagen, idet Bestyrelsen til Delegeretmødets Vedtagelse vilde fremsætte de fornødne Ændringer i Samvirksomhedens Regler, saaledes at det økonomiske Grundlag blev tilvejebragt, og der blev skabt Hjemmel for Valget af et Havebrugsudvalg og Ansættelse af en Havebrugskonsulent.

Ved Delegeretmødet i 1936 fremsatte Formanden Bestyrelsens Forslag om Ansættelse af en Havebrugskonsulent og de i Forbindelse hermed nødvendige Ændringer i Samvirksomhedens Regler. Under Forhandlingerne herom fremkom der Betænkeligheder af økonomisk Art baade fra Falsters og Vestlollands Landboforening. Sagen blev stillet i Bero, idet Delegeretmødet dog med visse Forandringer vedtog de af Bestyrelsen for Ansættelsen af en Havebrugskonsulent foreslaaede Ændringer i § 3, 7 og 8 i Samvirksomhedens Regler.

Ændringen i § 3 gik ud paa, at hver af de deltagende Landboforeninger til Bestridelse af Samvirksomhedens Udgifter skal indbetale 80 Øre pr. Medlem udover en vis pCt. af deres samlede Medlemskontingent. De 80 Øre pr. Medlem skal ikke betales, dersom Samvirksomheden kun beskæftiger 2 Konsulenter. Ved Ændringen af § 7 og 8 blev der skabt Hjemmel for Valg af andre Udvalg end for Planteavl og Husdyrbrug og for Ansættelse af andre Konsulenter end i Husdyrbrug og Planteavl.

§ 7 fik følgende Udformning: Der nedsættes Udvalg, et for Husdyrbrug, et for Planteavl og eventuelt andre Udvalg. Udvalgene vælges ved de aarlige Delegeretmøder. Valgene gælder for to Aar. I de lige Aar vælges Husdyrbrugsudvalg og andre Udvalg; i de ulige Planteavlsudvalg. Hvert Udvalg bestaar af fem Medlemmer, hvoraf et vælges paa Falster, et paa Østlolland, et paa Vestlolland og to uden Hensyn til Bopæl. Dog kan Udvalgene i Tilfælde af Samarbejde med udenfor Samvirksomheden staaende Organisationer bestaa af 6 Medlemmer, hvoraf den fremmede vælger de tre. Udvalgets Formand skal dog vælges blandt Samvirksomhedens Repræsentanter, ligesom disse da vælges uden Hensyn til Bopæl.

§ 8 fik følgende Ordlyd: Under Samvirksomheden ansættes en Konsulent i Husdyrbrug, en i Planteavl og eventuelt andre Konsulenter. Deres Løn fastsættes af Bestyrelsen; de fungerer tillige som Sekretær for deres respektive Udvalg.

Med disse Ændringer i Reglerne skabtes der økonomisk Basis og Hjemmel for Ansættelse af en Havebrugskonsulent eller en anden Konsulent, dersom Udviklingen skulde gøre det ønskeligt.

Ved Delegeretmødet i 1936 foreslog Formanden, Lensgreve F. M. Knuth, efter i sin Beretning at have omtalt Fremtidens Opgaver og Rammerne for det faglige Arbejde, at Delegeretmødet bemyndigede Samvirksomhedens Bestyrelse til at nedsætte en Kommission til en fordomsfri Undersøgelse af det faglige Arbejdes fremtidige Ordning i Samarbejde ogsaa med de uden for Samvirksomheden staaende Organisationer, Landbrugernes Sammenslutning og Husmandsforeningerne. Naar en saadan Kommission havde endt sine Overvejelser og afgivet Betænkning, skulde Sagen forelægges de kompetente Forsamlinger. Forslaget gav ganske naturligt Anledning til nogen Diskussion, idet der var baade Modstandere og Tilhængere af Tanken, men flest af de sidste, og Delegeretmødet gav derfor sin Tilslutning til, at der nedsattes en saadan Kommission.

Forslaget om Nedsættelse af en saadan Kommission maa ses paa Baggrund af, at der i 1930 var opstaaet en ny landsomfattende Organisation, Landbrugernes Sammenslutning, og at den havde haft en særlig god Jordbund paa Lolland-Falster, hvor den var stor og stærk. Denne Organisation var opstaaet ligesom i 1890-erne Agrarforeningen og i 1916 Dansk Landmandsforening paa Grund af vanskelige økonomiske Kaar for Landbruget. Landbrugernes Sammenslutning dannedes som Følge af de vanskelige økonomiske Vilkaar, Landbruget havde i Aarene 1925, 1926 og 1927 foraarsaget af den voldsomme Kronestigning fra December 1924 til Slutningen af 1926 og de i samme Tempo faldende Priser paa Landbrugets Eksportvarer, hvorved der opstod et skærende Misforhold mellem Landbrugets Indtjeningsmuligheder og Driftsudgifter.

Ganske vist bedredes Forholdene i 1928 og 1929 dels som Følge af, at Lovgivningsmagten havde søgt at bringe de offentlige Byrder, der hvilede paa Landbruget, i Overensstemmelse med Kronestigningen, og dels fordi Landbruget havde 2 gode Høstaar. Hertil kom at Verdensmarkedets Priser paa Landbrugets Eksportvarer var stigende. I Slutningen af Aaret 1929 begyndte Smørpriserne at gaa ned og omkring Maj 1930 begyndte Flæskepriserne ogsaa at rasle nedad, og efterfulgtes af Prisfald paa Korn, Sukker og Kød.

Det er forstaaeligt, at denne Udvikling medførte en Reaktion indenfor Landbruget. Og da man indenfor visse Kredse nærede den Opfattelse, at de bestaaende Hovedorganisationer for Landbruget,

De samvirkende danske Landboforeninger og Landbrugsraadet ikke varetog Landbrugets berettigede Interesser paa en fyldestgørende Maade, opstod Landbrugernes Sammenslutning. Denne Organisations Formaal angives at være at skaffe Landbruget økonomisk Ligeret med de øvrige Erhverv, og at arbejde for Landbrugets Rentabilitet. Formaalet var i Virkeligheden det samme, som de allerede eksisterende Organisationers. Men der var en væsentlig Forskel paa de Midler, der skulde bringes i Anvendelse, og de Veje, som skulde betrædes af Landbrugernes Sammenslutning og de saakaldte gamle Organisationer.

I Aarene fra omkring 1933 og indtil det foran omtalte Delegeretmødes Afholdelse, havde Landbrugernes Sammenslutning gennem en voldsom Agitation, foruden at styrke og udvide denne Organisation, søgt at faa Magten indenfor de øvrige af Landbrugets Organisationer, Landboforeninger, Mejerier, Slagterier, Kontrolforeninger m. m. Det man ønskede var, at faa dannet et »øverste Raad«, af hvis Medlemmer mindst Halvparten vælges af Slagterier og Mejerier og Resten vælges udelukkende af det praktiske Landbrug. Dette øverste Raad skulde tage sig af de erhvervøkonomiske Spørgsmaal, medens de gamle Organisationer kun skulde beskæftige sig med de faglige.

Det er givet, at et saa voldsomt Tryk mod de gamle Organisationer maatte avle et vist Modtryk. Derved opstod der et vist Modsætningsforhold mellem Landbrugets Udøvere og ikke mindst mellem Lederne af de forskellige Organisationer. Det gav igen Anledning til, at Landboforeningerne i disse Aar noterede stedse stigende Medlemstal, hvorfor det med en vis Ret kan hævdes, at disse Brydninger var gavnlige, fordi de medførte, at flere kom med i det landøkonomiske Foreningsarbejde; men det kan dog ikke nægtes, at det ikke virkede fremmende paa det faglige Arbejde. Den paatænkte Kommissions Opgave skulde være at finde en Form, saa de modstridende Anskuelser kunde samles i Enighed i Arbejdet til Løsning af Dagens og Fremtidens faglige og erhvervsøkonomiske Opgaver.

Paa det første Bestyrelsesmøde, den 15. December, i Samvirksomheden efter Delegeretmødet toges Spørgsmaalet atter op til Behandling, og efter Forslag af Formanden, Lensgreve F. M. Knuth, blev der efter nogen Forhandling nedsat følgende Kommission:

	Medlemmer
Samvirksomhedens Formand	1
Landboforeningerne	4
Planteavlsudvalget	1
Husdyrbrugsudvalget	1
Husmandsforeningerne	5
Landbrugernes Sammenslutning	2
Danske Landbrugeres Kødforsyning	2
Slagterierne	3
Mejeriforeningen	2
Mejeristforeningen	1
Slagteridirektører	1
Samvirksomhedens Konsulenter og Sekretær	3
Ialt...	26

Senere blev Kontrolforeningernes Bestyrelse indbudt til at tiltræde Kommissionen med 1 Medlem. Paa Bestyrelsesmødet blev det vedtaget, at Kommissionens Betænkning først skulde forelægges i Organisationerne.

For at fremme Sagen mest muligt, saaledes at de Generalforsamlinger, der skulde afholdes allerede i Januar 1937, kunde have Realiteter til Drøftelse, fastsattes Kommissionens første Møde til 2. Januar 1937.

Forud for dette Møde var der tilsendt Kommissionens Medlemmer fra Lensgreve F. M. Knuth nogle Betragtninger og Forslag til Overvejelse inden Mødet og til Grundlag for Drøftelserne paa dette, hvoraf der i det følgende skal gives kort Uddrag.

Kommissionens Opgave angives at være:

1. At ophæve Splittelsen indenfor de lolland-falsterske Landbrugere.
2. At underkaste det faglige Oplysningsarbejde en dybtgaaende og fordomsfri Undersøgelse og eventuelt fremsætte Forslag til Forbedringer.
3. At undersøge selve Organisationsformerne og de forskellige Enheders gensidige Samarbejde og eventuelt fremsætte Forslag til Reorganisation.

Kommissionens bærende Princip skulde være at samle hele det lolland-falsterske Landbrug paa en fælles Linie, saaledes at smaa og store samles i Enighed om praktiske Opgaver til fælles bedste. Det endelige Maal skulde være at give Organisationerne en saadan Form, at store og smaa Brugere er ligeligt repræsenterede, og de to Grupper overalt har samme Vægt indenfor Ledelserne. Det var derfor, at Husmandsforeningerne var indbudt til at tage Del i dette

Arbejde paa lige Fod med Landboforeningerne, men Husmandsforeningerne ønskede ikke at tiltræde Kommissionen.

Under Hensyn til, at et stort Antal Organisationer havde Generalforsamling i Løbet af de første Maaneder af 1937, deles Kommissionsarbejdet i 2 Dele, idet de mest nærliggende Opgaver gennemarbejdes saa hurtigt som muligt, saa der eventuelt kunde fremsættes Forslag, der kan komme til Behandling paa Landboforeningernes og maaske ogsaa andre Foreningers Generalforsamlinger. Derefter kunde man i større Ro gaa videre med Kommissionsarbejdet og eventuelt fremsætte mere vidtgaaende Forslag.

Som de mest nærliggende Opgaver nævnes i den omhandlede Skrivelse at bringe det faglige Oplysningsarbejde ud til alle Landbrugere, da det under de nu eksisterende Forhold ikke naaede ud til de Landmænd, som har Oplysning og Vejledning mest Behov. For at opnaa dette fremsattes følgende Forslag:

I. At Landbrugstidende udvides betydeligt saavel i Sidetal som i Indholdets Alsidighed. Bladet bør være en Blanding af oplysende og underholdende Stof. Det bør overtages af Samvirksomheden og udgives af denne i Samarbejde med andre interesserede Organisationer. Det udsendes gratis til alle 8135 Landbrugere paa Lolland-Falster, hvorved det bringer Oplysning helt ud i »de bageste Marker«, samtidig med at det virker for Tilslutning til Organisationerne.

II. At Samvirksomheden tilbyder alle Landbrugere gratis Kontrolassistance. De nuværende Kontrolforeninger skal have Adgang til at indgaa i dette Arbejde, idet de omdannes til »Kontrolkredse« samtidig med, at der oprettes nye Kontrolkredse i fornødent Omfang. Kredsenes Størrelse skal kunne fastsættes og ændres af en fælles Ledelse efter Forhandling med Kredsens Ledelse; herved opnaas, at den enkelte Kreds har et Medlemstal, som sikrer Arbejdets bedste og billigste Udførelse. Bekostningen ved Kontrolleringen skal indgaa som en Del af Medlemskontingentet til Landboforeningen, saaledes at ethvert Landboforeningsmedlem har Ret til Kontrolassistance uden Udgift for ham.

Gennemførelsen af de to Forslag og eventuelt andre vilde ganske naturligt kræve betydelig flere Penge, end der raadedes over dengang. For at skaffe de fornødne Midler kunde der være Tale om at forhøje Landboforeningernes Kontingent, men da det næppe lod sig gøre i et saadant Omfang, at de forøgede Udgifter kunde dækkes, maatte de nødvendige Penge skaffes ved en indirekte Kontingentbetaling ved f. Eks. at lægge Kontingentet over paa Mælken.

Landboforeningerne skulde gaa over til indirekte Kontingentbetaling ved at lade Kontingentet være et vist Antal Øre pr. 100 kg Mælk. Kontingentet skulde opkræves af Mejerierne og tilstilles Samvirksomheden, som skulde sende Landboforeningernes Andel videre til disse i Overensstemmelse med de Opgivelser, som disse har sendt Samvirksomhedens Sekretariat.

Landboforeningerne bruger det saaledes indkomne Kontingent efter egen Bestemmelse. Samvirksomheden anvender en Del af Kontingentet til Gennemførelse af Forslag I og II samt eventuelle andre Forslag, alt efter de for Vedtagelse af Samvirksomhedens Budget gældende Regler. Kontingentets Størrelse i Øre pr. 100 kg Mælk fastsættes af hvert Aars Delegeretmøde i Tilslutning til Bestyrelsens Meddelelse af Budgettet.

Dersom en Landboforening, for at løse særlige lokale Opgaver, besluttede at forhøje Kontingentet udover Mælkekontingentet, skulde Foreningen selv opkræve Merkontingentet. Træffes en saadan Beslutning ikke, skal Medlemmerne intet Kontingent betale udover Mælkekontingentet.

Ved Mødet den 2. Januar behandledes de nævnte Forslag. Der var Enighed om det ønskelige i at faa et større og bedre Landbrugsblad samt om at faa Kontrolforeningsarbejdet udvidet, saa det efterhaanden kom til at omfatte alle Køer. Men der var meget stærkt delte Meninger om, hvorvidt Bladet skulde udsendes til samtlige Landbrugere eller kun til Landboforeningernes Medlemmer samt om det vedblivende skulde være Landboforeningernes Blad eller det skulde overgaa til Samvirksomheden.

Om Kontrolforeningsarbejdets Udvidelse og Omorganisering herskede der ogsaa forskellige Meninger, men de forskellige Opfattelser bøjede sig efterhaanden saa meget sammen, at det vedtoges, at Kommissionen henstillede til Lolland-Falsters Mejeriforening i Samarbejde med Kontrolforeningerne at søge gennemført en Kontrol med alle Køers Mælkeudbytte og saaledes, at Udgifterne derved afholdtes af Mejerierne.

Mødet sluttede med, at der blev nedsat et Underudvalg bestaaende af Samvirksomhedens Formand, de fire Landboforeningers Formænd, Formændene for Husdyrbrugs- og Planteavlsudvalget, en Repræsentant for henholdsvis Landbrugernes Sammenslutning, Danske Landbrugeres Kødforsyning, Mejeriforeningerne og Slagterierne, ialt 11 Medlemmer. Endvidere meddelte Formanden, at der vilde blive udsendt et Prøvenummer i det ny Format af Bladet,

hvortil Udgifterne, ca. 500 Kr., vilde blive afholdt af Samvirksomheden, og Formanden bad om Tilladelse til sammen med Konsulent Holme Hansen at redigere Prøvenummeret.

Underudvalget afholdt 3 Møder, det sidste 7. Maj 1937. Det vil føre for vidt at give et udtømmende Referat af disse. Derfor skal her kun nævnes, at det ikke lykkedes at opnaa Enighed om de foran omtalte Forslag, og saavel Underudvalget som Kommissionen opløstes.

Der var saa stille om Kommissionens Arbejde, indtil Samvirksomheden holdt Bestyrelsesmøde d. 10. Oktober 1937, da Formanden henstillede til Bestyrelsen at overveje inden næste Møde, hvilke Ønsker man havde med Hensyn til Kommissionsarbejdets Forelæggelse for Delegeretmødet. Selv havde han tænkt sig at omtale det i sin Beretning, men havde intet imod, at det blev opført som et særligt Punkt paa Dagsordenen.

Ved et Bestyrelsesmøde den 26. Oktober meddelte Formanden, at han med Hensyn til Kommissionens Arbejde agtede at omtale Udvidelsen af Kontrolforeningsarbejdet ret udførligt i sin Beretning, men ønskede at høre Bestyrelsens Mening om, hvorvidt Bladspørgsmaalet skulde optages som et særligt Punkt paa Dagsordenen eller blot omtales i Beretningen. Der var ret delte Meninger herom, men der var Flertal for at optage det som et særligt Punkt paa Dagsordenen.

Ved Delegeretmødet den 27. November forelagde Formanden Dagsordenens Punkt 13: »Ønsker de Delegerede, at der arbejdes videre med Bladsagen«. Spørgsmaalet gav Anledning til en lang og til Tider bevæget Debat, hvorunder Bladudvalgets Repræsentanter for Vest- og Østlollands Landboforeninger udtalte, at de principielt ikke havde noget imod, at Landbrugstidende overgik til Samvirksomheden, naar blot Bladets Ledelse forblev hos et Udvalg bestaaende af Landboforeningernes Formænd, hvorimod Maribo Amts økonomiske Selskabs og Falsters Landboforenings Repræsentanter i Bladudvalget var Modstandere af, at Bladet gik over til Samvirksomheden. Debatten sluttede med Afstemning om følgende Resolution:

»Delegeretmødet paalægger Bestyrelsen snarest at søge optaget en Forhandling med Landboforeningernes Bestyrelse om, at Samvirksomheden overtager Bladet og henstiller, at Bestyrelsen standser Tilskudet til Bladet fra 1. April 1938, dersom en Ordning om Overdragelse til Samvirksomheden ikke er truffen forinden«.

Resolutionen vedtoges med 105 Stemmer mod 37.

Paa et Bestyrelsesmøde den 28. December vedtoges det at sende en Skrivelse til de fire Landboforeninger med Opfordring til at tage Bladspørgsmaalet op til Drøftelse paa de forestaaende Generalforsamlinger. Og ved et Bestyrelsesmøde den 9. Marts 1938 kom man til en Løsning af Bladspørgsmaalet, idet man enedes om, at Landboforeningerne beholdt Ejendomsretten til Bladet, men at Samvirksomheden indgik som Medejer og Medkontrahent i Overenskomsten med Central-Trykkeriet, samt at Samvirksomheden fik et Medlem i Bladudvalget, der udvidedes fra 4 til 5 Medlemmer. Hermed kom Bladspørgsmaalet ind i roligere Vande.

Gaardejer Marius Pedersen.
Eskelund, Eskilstrup,
Næstfmd. for Samvirksomheden 1933—1937

Efter Delegeretmødet i 1937 kom Samvirksomheden ud for en haard Belastning. Ved et Bestyrelsesmøde d. 28. December benyttede L. S. sit Flertal i Bestyrelsen til at vælge Propr. H. Thomsen, Egelund, til Næstformand. Det skete ganske vist ved Lodtrækning, idet Propr. H. Thomsen og den tidligere Næstformand, Gaardejer Mar. Pedersen, Eskelund, begge fik 3 Stemmer.

Dette Valg gav Anledning til, at baade Maribo Amts økonomiske Selskab og Falsters Landboforening i en Skrivelse beklagede, at Bestyrelsen ved Valg af Næstformand og Valg af Medlem til De samvirkende danske Landboforeningers Bestyrelse fuldstændig var gaaet udenom Falsters Landboforening, da det ikke alene var et Brud paa hidtil anvendt Praksis, men det vilde ogsaa paavirke Samarbejdet indadtil og øve Indflydelse udadtil. Efter en lang og indgaaende Drøftelse, der dog ikke ændrede de to Parters Syn paa Sagen, vedtog man følgende Udtalelse og Svar til de to Foreninger:

»Samvirksomhedens Bestyrelse beklager, at Valget af Repræsentanter til De samvirkende danske Landboforeninger har vakt Util-

fredshed indenfor Deres ærede Forening og skal i den Anledning eenstemmigt udtale, at man finder det rigtigt, at der næste Aar vælges en Falstring som et af Medlemmerne af Lolland-Falsters Repræsentation udadtil.«

Inden Delegeretmødet i 1938 havde Lensgreve F. M. Knuth meddelt, at han ikke ønskede at modtage Genvalg som Formand for Samvirksomheden. Det gav Anledning til, at de i Samvirksomheden deltagende Organisationer ved Forhandling søgte at finde et Formandsemne, alle kunde samles om. Resultatet heraf blev, at man inden Delegeretmødets Afholdelse enedes om at samle sig om Formanden for Vestlollands Landboforening, Propr. P. Chr. Galsgaard, Lille Købelevgaard, som lod sig bevæge til at modtage Valg og blev valgt uden Modkandidat. — Ved det første Bestyrelsesmøde efter Delegeretmødet valgte Bestyrelsen Gdr. Jens Jensen, Brænderisgaard, til Næstfmd., hvilket gav Anledning til en lang Forhandling, hvorunder Formændene for Maribo Amts økonomiske Selskab og Falsters Landboforening gjorde gældende, at det var uheldigt at udelukke Falsters Landboforening fra Repræsentation udadtil og hævdede, at Valget af Næstformand ogsaa var i Strid med Bestyrelsens Udtalelse af 9. Marts, hvor man havde lovet at vælge en Falstring som et af Medlemmerne af Repræsentationen udadtil, og dersom det skulde have nogen Realitetsværdi, maatte det forstaas saadan, at Flertallet vilde

Proprietær P. Chr. Galsgaard,
Ll. Købelevgaard, Købelev.
Formand for Samvirksomheden fra 1938

give Mindretallet en Repræsentant paa Falster, og dette var ikke sket Fyldest ved Valget af Gdr. Jens Jensen til Næstformand. Heroverfor udtalte Flertallet, at man ikke ved Udtalelsen af 9. Marts havde tænkt sig at vælge en Mand af Mindretallet, men kun, at Falster fik Repræsentation udadtil, og det Løfte mente man at have indfriet ved det foretagne Valg.

Der blev ikke foretaget nogen Ændring i dette Forhold før, efter at Gaardejer Jens Jensen, Brænderisgaard, var afgaaet ved Døden i Efteraaret 1945, da Bestyrelsen valgte Formanden for Falsters Landboforening, Gaardejer Laurits Larsen, Midskovgaard, til Næstformand.

Forud for Delegeretmødet i 1945 var der stærke Kræfter i Bevægelse for at søge Kløften mellem Tilhængere og Modstandere af Landbrugernes Sammenslutning udjævnet. Den Opfattelse blev stadig mere raadende, at de gamle Stridigheder burde høre op, og at et enigt Landbrug var nødvendigt, dersom det skulde gøre sig Haab om at hævde sig overfor Landets øvrige Erhverv og for at faa de fornødne Kræfter til at løse de store Opgaver, der var fremkaldt af Krigens og Besættelsestidens ændrede Forhold for Landbruget, og hvis heldige Løsning var af livsvigtig Betydning for Landbrugets Fremtid. Selv om disse Bestræbelser ikke lykkedes i første Omgang, har de dog bidraget til en større gensidig Forstaaelse.

Paa det første Bestyrelsesmøde i Samvirksomheden efter Delegeretmødet i 1946 genvalgtes Gaardejer Laurits Larsen til Næstformand, og Formanden for Østlollands Landboforening, Gaardejer Aage Hansen, Rundstensgaard, valgtes til Medlem af De samvirkende Landboforeningers Bestyrelse. Hermed var et gentagne Gange rejst Krav om, at Repræsentanterne udadtil skulde vælges mellem de af Landboforeningerne valgte Medlemmer af Samvirksomhedens Bestyrelse. Et gammelt Saar var helet, og der var skabt et godt og sundt Grundlag for Samarbejdet indenfor Samvirksomhedens Bestyrelse.

UDVALGENE

Som nævnt Side 21 blev der i Begyndelsen af Aaret 1900 nedsat et Udvalg, der skulde fremkomme med Forslag om Arbejdets fremtidige Ordning indenfor Samvirksomheden. Udvalget afgav en fyldig Betænkning, og efter at Betænkningens Forslag havde været forelagt og drøftet ved de fire Foreningers Generalforsamlinger og vedtaget, nedsattes der fem Udvalg, nemlig:

Hesteavlsudvalget. Kvægbrugsudvalget. Svineavlsudvalget. Planteavlsudvalget. Husmandsudvalget.

Til disse Udvalg sluttede der sig snart et Mejeriudvalg.

Det viste sig hurtigt, at det var en særdeles heldig Foranstaltning, der var truffet ved Nedsættelsen af disse Udvalg, idet de hver især med Energi tog fat paa de Opgaver, der naturligt hørte under dem. Der var øget Fart i Arbejdet. Hertil bidrog utvivlsomt ogsaa, at i Aarene ved Aarhundredskiftet lettede det Tryk, som de i økonomisk Henseende trange Tider i 1880-erne og 1890-erne havde udøvet paa Landbruget. Samtidig med, at de økonomiske Vilkaar for den enkelte Landmand forbedredes, voksede baade hans og hans Organisationers Mod og Lyst til at tage fat paa de Opgaver, der vilde bidrage til at gøre Landbrugserhvervet mere lønnende. Det danske Landbrug havde under de daarlige Tiders Tryk med ukuelig Vilje og Tro paa Fremtiden oprettet sine mange Andelsforetagender, Mejerier, Slagterier, Ægsalgskredse og Brugsforeninger samt udviklet sit Foreningsliv med Dannelse af talrige Avlsforeninger og sidst med Kontrolforeningerne. Det gjaldt nu om i videst mulig Udstrækning at udnytte disse Fremskridt, for derigennem at øge Udbyttet af Produktionsmidlerne og derved skabe bedre økonomiske Vilkaar.

Der var meget at gøre indenfor Husdyrbruget, som Aar efter Aar stadig bragte flere Penge hjem fra Udlandet, men som ogsaa fordrede mere og mere indkøbt Kraftfoder. Det gjaldt derfor om at faa mere produktive Dyr, men i lige saa høj Grad om at faa dem fodret paa bedste og billigste Maade. En af de største Vanskeligheder, man havde at kæmpe med, var dog at faa Markbruget bragt i Overensstemmelse med det udvidede Husdyrhold. Der var en saare rig Arbejdsmark for at skabe en mere lønnende Planteavl. Forholdet var nemlig det, at det i en Aarrække først og fremmest havde været Husdyrbruget, der havde lagt Beslag paa Landboforeningernes Interesse, Kræfter og Midler. Arbejdet for at fremme Planteavlen var først i sin Vorden.

Samvirksomhedens Bestyrelse blev herefter stadig mindet om Udvalgenes Tilværelse. Af Forhandlingsprotokollen fremgaar det, at saavel Husdyrbrugsudvalgene som Planteavlsudvalget var meget initiativrige og Gang paa Gang henvendte sig til Samvirksomhedens Bestyrelse for at faa Sanktion og Midler til Løsning af ny Opgaver. Fra Planteavlsudvalget fremkom der Forslag om Konkurrence mellem veldrevne Markbrug, Anlæggelse af Forevisningsmarker, Afholdelse af Planteavlsudstillinger og Fremavl af Saasæd. Og der

gik ikke saa lang Tid, før det fremkom med Planer om Oprettelse af en Planteforædlingsstation. Udvalgene for Husdyrbrug laa heller ikke paa den lade Side, men viste rigt Initiativ. Der foreslaas arrangeret Fællesskuer, Konkurrencer for hele Kvæghold, Afholdelse af Malkekursus og Ansættelse af en Malkelærer, der skulde indarbejde den Hegelundske Malkemetode. Der foreslaas oprettet flere Svineavlscentre og udgivet Stambøger m. m.

Alle disse mange Opgaver krævede Penge. Ved Udvalgenes Nedsættelse var det Hensigten, at disse selv skulde tilvejebringe de fornødne Midler, saaledes at Arbejdet rent økonomisk kunde hvile i sig selv. Det var dog ikke muligt; men fik Udvalgene blot Pengene, løste de let de Opgaver, der blev taget op til Løsning.

En Sag, Samvirksomhedens Ledelse Gang paa Gang maatte tage sig af, var Dyrskuernes Ordning. Det viste sig at være en Sag, som det var vanskeligt at løse uden Gnidningsmodstand. Sagen skulde nemlig ordnes saaledes, at der indenfor den forholdsvis lille Landsdel, som Lolland-Falster er, ikke blev for mange Dyrskuer, og endvidere skulde der findes en passende Plads for Fællesskuets Afholdelse. Man var enig om, at Fælleskuet skulde afholdes paa en central Plads, men det voldte visse Vanskeligheder at finde en saadan, da Lolliker og Falstringer ofte havde ret afvigende Opfattelse af, hvilke Pladser der havde den mest centrale Beliggenhed i Stiftet.

I de mange Aar, der er gaaet siden Udvalgene nedsattes, er deres Antal og Maaden, hvorpaa Medlemmerne er bleven valgt, ændret, hvad der nærmere er belyst i det foregaaende Afsnit. Det er heller ikke her Stedet at komme ind paa en nærmere og mere udførlig Omtale af Udvalgenes Virksomhed, da det vil blive gjort i særlige Afsnit om Husdyrbrug og Planteavl. Det skal dog fremhæves her, at i de 47 Aar, der er gaaet, siden Udvalgene blev nedsat, er der udført et stort, mangesidigt og frugtbringende Arbejde, hvis Frugter har været af allerstørste Betydning for det lolland-falsterske Landbrug. Og der er heller ingen Tvivl om, at Udvalgene vil have Livskraft til at fortsætte deres betydningsfulde Arbejde ind i en fjern Fremtid.

CENTRALLEDELSEN

Udvalgene blev, som det vil være fremgaaet af det foran nævnte, Samvirksomhedens arbejdende Organer og i mange Tilfælde ogsaa deres Talerør ud til Offentligheden. Bestyrelsens Opgave blev efterhaanden mere af ren administrativ Art. Men selv med denne Be-

grænsning var der fremdeles meget for Bestyrelsen og dens Sekretær at forberede og varetage, og det er vokset stærkt gennem Aarene.

Til Bestyrelsens Afgørelse kommer der mange forskellige Sager, dels af dem, der vedrører det lolland-falsterske Landbrug, og dels af dem, som har videre Adresse og bliver Samvirksomheden forelagt fra De samvirkende danske Landboforeninger, Landbrugsraadet, Landbrugsministeriet eller andre Ministerier eller Institutioner.

Konsulent G. Engel,
Sekretær for Samvirksomheden fra 1932

De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger blev og er fremdeles sin Landsdels landøkonomiske Central, hvorfra alle Traade udgaar og igen samles. Hertil kommer, at Samvirksomheden ogsaa repræsenterer Landsdelen udadtil og bliver hørt i alle vigtige Landbrugsspørgsmaal samt direkte eller indirekte ved Hjælp af særlige Sagkyndige, den har udpeget, er med ved Administrationen af forskellige Love og Anordninger, der vedrører Landbruget. — Gælder det under normale Forhold, kom det i endnu højere Grad til at gælde under de to store Verdenskrige, der har raset i tilsammen ca. 10 Aar af de 50, Samvirksomheden har bestaaet. I disse Aar medførte Forholdene store Vanskeligheder for vor Eksport og især for Indførsel af nødvendige Raastoffer og Hjælpestoffer baade til Landbruget og de øvrige Erhverv. Gang paa Gang maatte Samvirksomhedens Formand og Sekretær og ofte flere af Bestyrelsen i disse Aar deltage i Behandlingen af mange og meget betydningsfulde Spørgsmaal, som blev forelagt i De samvirkende danske Landboforeninger, Landbrugsraadet, Landbrugsministeriet eller et af de andre Ministerier. Det var ikke altid lige let, ja, ofte endda vanskeligt, at repræsentere en Landsdel, hvis Interesser ikke altid kunde falde sammen med de andre Landsdeles, som f. Eks. naar det drejede sig om Fastsættelse af Kornpris, Pris paa Sukkerroer, Tilladelse til Udførelse af Byg o. a.

Men De samvirkende lolland-falsterske Landboforeningers Repræsentanter har til enhver Tid ved saadanne Forhandlinger gjort.

hvad de formaaede, for at varetage det lolland-falsterske Landbrugs Interesser.

Til at begynde med var Samvirksomheden repræsenteret i De samvirkende danske Landboforeninger ved sin Formand og Sekretær. Men efter at De samvirkende danske Landboforeninger i 1917 blev omorganiseret, fik Lolland-Falster en fyldigere Repræsentation, saaledes at baade Formand, Næstformand og et andet Medlem af Bestyrelsen er Medlem af De samvirkende danske Landboforeningers Bestyrelse og Formand og Næstformand tillige af Forretningsudvalget. Desuden deltager Sekretæren baade i Forretningsudvalgets og Bestyrelsens Møder.

Da det danske Landbrug i 1919 fik rejst det sidste og højeste Taarn paa sin Organisationsbygning, Landbrugsraadet, blev De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger ogsaa Parthaver heri, idet Samvirksomhedens daværende Formand, Kammerherre Ad. Tesdorpf, fik Sæde i Landbrugsraadets Præsidium, og siden har den med en kort Afbrydelse haft et Medlem i Ledelsen.

I Tiden fra 1897 og til 1947 har de forskellige Landboforeninger været repræsenteret ved følgende Mænd i Samvirksomhedens Bestyrelse:

Maribo Amts økonomiske Selskab:

Greve L. Reventlow, Rudbjerggaard, Nakskov	1897—1905
Forstander A. la Cour, Næsgaard, Stubbekøbing	1897—1905
Forpagter Chr. Due, Egholm, Nysted	1897—1918
Hofjægermester Konow, Gammelgaard, Søllested	1906—1919
Proprietær Chr. Kromphardt, Baadesgaard, Nakskov	1910—1912
Forpagter O. Olsen, Rodsnæs, Sakskøbing	1913—1918
Hofjægermester L. Wilhjelm, Øllingsøgaard, Søllested	1919—1926
Stamhusbesidder L. C. Grandjean, Vennerslund, Nr. Alslev	1919—1921
Proprietær J. Petersen, Østoftegaard, Ryde	1919—1921
Hofjægermester E. F. Neergaard, Skjelstofte, Vesterborg	1926—1935
Hofjægerm., Stamhusbesidder V. Grandjean, Vennerslund, Nr. Alslev	1935—

Falsters Landboforening:

Gaardejer Kr. Mortensen, Særslev, Horbelev	1897—1915
Gaardejer Chr. Pedersen, Særslev, Horbelev	1897—1898
Gaardejer John Hansen, Sortsø, Stubbekøbing	1897—1898
Proprietær O. Rasmussen, Gaabense Færgegaard, Orehoved	1898—1913
Gaardejer P. Johnsen, Taarup, Stubbekøbing	1898—1907
Gaardejer P. Palle, Særslev, Horbelev	1908—1916
Gaardejer A. Chr. Pedersen, Karleby	1914—1923
Gaardejer A. Huge, Skovby, Nr. Alslev	1916—1920

Samvirksomhedens nuværende Bestyrelse:

Hofjægermester V. Grandjean Gaardejer A. Nakskov Gaardejer Jørgen Laursen
Gaardejer Aage Hansen Proprietær P. Chr. Galsgaard Gaardejer Laurits Larsen
Gaardejer Hans Hare Proprietær J. Bay Gaardejer Hans Aage

Gaardejer Lars Palle, Nr. Alslev	1916—1921
Gaardejer Poul Rasmussen, Højet, Væggerløse	1920—1921
Gaardejer Marius Pedersen, Eskelund, Eskilstrup	1924—1943
Gaardejer Laurits Larsen, Midskovgaard, Stubbekøbing	1944—

Østlollands Landboforening:

Gaardejer Chr. Ebbe, Kettinge	1897—1906
Gaardejer P. Pommer, Sløsserup, Frejlev	1897—1902
Gaardejer Bonne Petersen, Killerup, Sakskøbing	1897—1898
Gaardejer M. Johansen Høgh, Grænge	1899—1907
Gaardejer L. Olsen Slente, Rørbæk, Sakskøbing	1902—1904
Forpagter O. Olsen, Rodsnæs, Sakskøbing	1904—1909
Gaardejer P. Pedersen, Killerup, Sakskøbing	1906—1919
Gaardejer Rs. Suhr, Raagelunde, Kettinge	1907—1918
Statstyreskuekommissær C. Rasmussen, Borreseje, Rødby	1910—1914
Gaardejer Kr. Hansen, Bukkeholm, Frejlev	1914—1919
Gaardejer H. J. Dresen, Skovly, Kettinge	1918—1921
Gaardejer G. H. Godtfredsen, Hyltofte, Rødby	1920—1921
Inspektør G. Engel, Holtegaard, Maribo	1919—1923
Gaardejer Rs. Andersen, Norre, Rødby	1923—1928
Gaardejer Hans Jensen Kalø, Sakskøbing	1928—1932
Proprietær D. Jespersen, Annalyst, Nysted	1932—1935
Gaardejer Arild Larsen, Grønnegade, Kettinge	1935—1937
Gaardejer Th. Møller, Herritslev	1937—1942
Gaardejer Aage Hansen, Rundstensgaard, Rødby	1942—

Vestlollands Landboforening:

Proprietær H. P. la Cour, Holmegaard, Nakskov	1899—1913
Proprietær J. Skafte, Søndertofte, Horslunde	1899—1908
Gaardejer Chr. Møller, Lundegaard, Bandholm	1900—1921
Proprietær C. M. Koefoed, Sejerlund, Onsevig	1908—1911
Proprietær H. Nielsen, Adamsgave, Nakskov	1911—1921
Direktør H. P. Petersen, Søllested	1913—1921
Proprietær P. Ottesen, Elmelunde, Nakskov	1921—1928
Godsejer J. P. Hansen, Knuthenlund, Stokkemarke	1928—1937
Proprietær P. Chr. Galsgaard, Ll. Købelevgaard, Købelev	1937—1938
Proprietær E. Krogh-Matzen, Gammeleje, Harpelunde	1939—1943
Gaardejer Jørgen Laursen, Tilkegaard, Tillitze	1943—

I Tiden 1921 til 1947 er følgende Mænd ved de aarlige Delegeretmøder valgt til Medlem af Samvirksomhedens Bestyrelse:

Gaardejer Chr. Møller, Lundegaard, Bandholm	1921—1922
Gaardejer Hjalmar Jensen, Gammelsminde, Karleby	1921—1922
Stamhusbesidder L. C. Grandjean, Vennerslund, Nr. Alslev	1921—1923
Godsejer C. Moesgaard Kjeldsen, Lidsø, Rødby	1921—1931
Gaardejer Chr. Olsen, Sæddinge, Rødby	1922—1923
Gaardejer Lars Palle, Nr. Alslev	1921—1928
Proprietær H. H. Nielsen, Adamsgave, Nakskov	1922—1931

Proprietær J. Petersen, Østoftegaard, Ryde	1923—1927
Proprietær Chr. Madsen, Langfeldt, Sakskøbing	1927—1934
Gaardejer Ole Bjerregaard, Elkenøre, Sdr. Øslev	1928—1934
Gaardejer Hans Jensen, Kalø, Sakskøbing	1931—1937
Proprietær P. M. Christensen, Bartofte, Munkeby	1931—1932
Proprietær N. P. Pedersen, Malagergaard, Nakskov	1932—1934
Gaardejer A. Nakskov, Haared, Maribo	1934—1947
Gaardejer N. P. Skytte, Hillestrup, Sdr. Ørslev	1934—1937
Proprietær P. Chr. Galsgaard, Ll. Købelevgaard, Købelev	1936—1937
Proprietær H. Thomsen, Egelund, Torrig	1937—1933
Godsejer Johs. Nielsen, Pederstrup, Horslunde	1937—1940
Gaardejer Ejnar Larsen, Stensgaard, Væggerløse	1937—1933
Gaardejer Jens Jensen, Brænderisgaard, Væggerløse	1938—1945
Gaardejer Hans Hare, Sørup, Eskilstrup	1938—
Gaardejer Jørgen Laursen, Tilkegaard, Tillitze	1940—1943
Proprietær Jørgen Bay, Bogøgaard, Kappel	1943—
Proprietær J. Pedersen, Lolleseje, Fiskebæk	1945—1946
Gaardejer Hans Aage, Hjelm, Grænge	1946—

Formænd for Samvirksomheden i Tiden 1897—1947:

Greve L. Reventlow, Rudbjerggaard, Nakskov	1897—1911
Kammerherre Ad. Tesdorpf, Pandebjerg, Nykøbing F.	1911—1922
Gaardejer Hjalmar Jensen, Gammeslminde, Karleby	1922—1933
Lensgreve F. M. Knuth, Knuthenborg, Bandholm	1933—1938
Proprietær P. Chr. Galsgaard, Ll. Købelevgaard, Købelev	1938—

Næstformænd for Samvirksomheden i Tiden 1897—1947:

Forstander A. la Cour, Næsgaard, Stubbekøbing	1897—1906
Gaardejer Kr. Mortensen, Særslev, Horbelev	1907—1915
Direktør H. P. Petersen, Søllested	1916—1920
Proprietær P. Ottesen, Elmelunde, Nakskov	1921—1928
Hofjægermester E. F. Neergaard, Skelstofte, Vesterborg	1928—1933
Gaardejer Marius Pedersen, Eskelund, Eskilstrup	1933—1937
Proprietær H. Thomsen, Egelund, Torrig	1937—1938
Gaardejer Jens Jensen, Brænderisgaard, Væggerløse	1938—1945
Gaardejer Laurits Larsen, Midskovgaard, Stubbekøbing	1945—

Medlemmer af De samvirkende danske Landboforeningers Bestyrelse, valgt af Samvirksomhedens Bestyrelse i Tiden 1918-1947:

Gaardejer P. Petersen, Killerup, Sakskøbing	1918—1919
Inspektør G. Engel, Holtegaard, Maribo	1919—1922
Godsejer C. Moesgaard-Kjeldsen, Lidsø, Rødby	1922—1928
Proprietær H. H. Nielsen, Adamsgave, Nakskov	1928—1931
Gaardejer Hans Jensen, Kalø, Sakskøbing	1931—1935
Proprietær N. P. Pedersen, Malagergaard, Nakskov	1935—1936
Gaardejer A. Nakskov, Haared, Maribo	1936—1946
Gaardejer Aage Hansen, Rundstensgaard, Rødby	1946—

Som Sekretærer for Samvirksomheden har i de forløbne 50 Aar fungeret:

Konsulent C. Lindholm, Mosegaard	1897—1911
Konsulent C. P. Skov, Nykøbing F.	1911—1912
Konsulent Kr. Frydenlund, Nykøbing F.	1912—1932
Konsulent G. Engel, Maribo	1932

Bestyrelsen for Samvirksomheden i Aaret 1947:

Proprietær P. Chr. Galsgaard, Ll. Købelevgaard, Købelev (Formand).
Gaardejer Laurits Larsen, Midskovgaard, Stubbekøbing (Næstformand).
Gaardejer Aage Hansen, Rundstensgaard, Rødby.
Hofjægermester, Stamhusbesidder V. Grandjean, Vennerslund, Nr. Alslev.
Gaardejer Jørgen Laursen, Tilkegaard, Tillitze.
Proprietær J. Bay, Bogøgaard, Kappel.
Gaardejer A. Nakskov, Haared, Maribo.
Gaardejer Hans Hare, Sørup, Eskilstrup.
Gaardejer Hans Aage, Hjelm, Grænge.

DELEGERETMØDERNE

Ved Samvirksomhedens Omorganisation i 1900 kom Reglerne til at indeholde en Bestemmelse om, at Samvirksomheden hvert Aar i December eller Januar Maaned skulde sammenkalde de »respektive Foreningers Bestyrelsesmedlemmer, Udvalgsmedlemmer og Dommere til en Art Delegeretmøde, som afholdes skiftevis i Nykøbing og Nakskov«.

Det var dog først ved den store Udvidelse og Omorganisation af Samvirksomheden i 1921, at Delegeretmøderne kom til helt at svare til Navnet, da de i Samvirksomheden deltagende Organisationer fik Ret til at vælge et vist Antal Delegerede i Forhold til deres Medlemstal, saaledes som nævnt Side 26. Ved Omorganisationen blev Delegeretmøderne tillige Samvirksomhedens lovgivende Forsamling og øverste Myndighed.

De lolland-falsterske Delegeretmøder har fra første Begyndelse udmærket sig ved at være Stedet, hvor Aarsberetningerne fra de forskellige Udvalg blev aflagt, og hvor Planerne for det videre Arbejde vedrørende Stiftets Husdyrbrug og Planteavl blev lagt. Indtil omkring 1920 afholdtes Delegeretmøderne lige ind under Jul, fordi det saa var muligt, at Kontrolforeningernes Aarsberetning og Beretningen om de udførte Markforsøg kunde være færdige til Omdeling paa Mødet. De mundtlige Meddelelser fra Udvalgene kunde derved støtte sig til de foreliggende Beretninger, saa der blev et solidt Grundlag for de saglige Drøftelser, som Delegeretmøderne

paa Lolland-Falster altid har kunnet glæde sig ved. Siden 1921 har Delegeretmødet sædvanlig været afholdt i den sidste Uge af November Maaned.

Delegeretmødet har været afholdt hvert Aar siden 1901, undtagen i 1944, da samtlige Landbodelegeretmøder i Landet blev aflyst paa Grund af det stedse stigende Tryk, den tyske Besættelse af Landet udøvede. Oprindelig varede Delegeretmødet kun 1 Dag, men siden 1919 har det strakt sig over 2 Dage, naar undtages Delegeretmødet i 1943, da det kun var paa 1 Dag.

Delegeretmødet indledes hvert Aar med en Tale af Formanden. Greve L. Reventlow begyndte dermed, idet han i en kort og velformet Tale gav en Oversigt over Landbrugets Vilkaar i det sidst forløbne Aar og over Udsigterne for det kommende Aar. Hans Efterfølger, Kammerherre Ad. Tesdorpf, fortsatte dermed. Hvert Aar — og ikke mindst i Krigsaarene 1914—18 og de nærmeste Aar derefter — gav han med sit indgaaende Kendskab til det praktiske Landbrugs og dets Organisationers Forhold en levende Skildring af Landbrugets Tilstand og Produktionsvilkaar. I store kraftige Træk, præget af Landmanden, der stod sikkert og fast med begge Fødderne i Landbrugets Praksis, trak han Linierne op for Arbejdet, som var gjort i det svundne Aar, og det der skulde gøres i det kommende.

Hans Efterfølgere har ogsaa aflagt fyldige og udførlige Beretninger om de faglige og erhvervsøkonomiske Spørgsmaal, som Organisationerne havde beskæftiget sig med i det forløbne Aar, og om de Opgaver, der trængte sig paa til Løsning i det kommende Aar, samt givet en fyldig Oversigt over Landbrugets Produktions- og Afsætningsforhold og økonomiske Tilstand. Ved at læse de skiftende Formænds Beretninger ved Delegeretmøderne kan man ikke undgaa at lægge Mærke til, at Beretningernes Omfang og Indhold er ændret gennem Aarene. Til at begynde med var de ret korte, og Hovedvægten blev lagt paa Omtalen af det faglige Arbejde og Landbrugets Produktionsvilkaar, hvorimod de i de senere Aar er bleven fyldigere og mere præget af handelspolitiske og erhvervsøkonomiske Spørgsmaal. Der er heller ingen Tvivl om, at Interessen for Formandens Beretning har været stigende gennem Aarene.

Udvalgsberetningerne har ogsaa altid været omfattet med stor Interesse. Det gælder ikke mindst de første Aars Delegeretmøder. Der var i disse Aar saa meget nyt at møde frem med. Kontrolforeningsbevægelsen havde endnu Ungdommens Glans over sig, og det samme var Tilfældet med Planteavlsarbejdet, der lige var begyndt.

Det var ikke nogle tørre Beretninger, som kedede Tilhørerne, men interessante Redegørelser, der vakte Interesse og fremkaldte livlige Meningsudvekslinger. Derfor kunde i Begyndelsen Udvalgsberetningerne og de efterfølgende Diskussioner fylde næsten hele Mødedagen og give Deltagerne godt Udbytte.

Selv om Udvalgsberetningerne med de efterfølgende Forhandlinger fyldte Hovedparten af Delegeretmødet, var der dog i Reglen ved Siden deraf et særligt Foredrag. Efter at Delegeretmøderne siden 1919 har strakt sig over to Dage, og Beretningsaflæggelsen ikke havde den Nyhedens Interesse, som ved de første Delegeretmøder, er Foredragene kommen til at indtage en stedse større Plads paa Dagsordenen, idet der sædvanlig afholdes to eller tre Foredrag om aktuelle Emner.

Læser man Referaterne fra de mange Aars Delegeretmøder, faas der et levende Indtryk af de Vilkaar, Landbruget har levet under i de svundne Aar. Det vil føre for vidt her at komme ind paa de mange udmærkede Udvalgsberetninger, der er aflagt, men det er ogsaa unødvendigt, da deres Hovedsynspunkter vil afspejle sig i de følgende Afsnit om Husdyrbrug og Planteavl. Her kan kun blive Plads til at nævne nogle af de Emner, der er behandlet i Foredragene ved Delegeretmøderne.

Ved det første Delegeretmøde 1901 holdt Direktør Hansen, Nakskov Svineslagteri, Foredrag om »Krydsningsproduktet som Baconvare«. I Foredraget blev det paavist, den Betydning det vilde have, dersom Landmændene med Avlsmateriale fra de nyoprettede Svineavlscentre drev Krydsningsavl mellem Yorkshireorner og Landracesøer.

Næste Aar talte Godsejer C. Moesgaard-Kjeldsen om Betimeligheden af en Planteavlslov. I disse Aar var det meget vanskeligt at faa de fornødne Midler til det paabegyndte Planteavlsarbejde. Da man havde set, hvorledes Husdyrlovene havde gavnet Arbejdet til Husdyrbrugets Fremme gennem de øgede Bevillinger, var det naturligt, at den Tanke opstod, at det vilde være heldigt med en lignende Lovgivning for Planteavlen. Planteavlsloven kom ikke, men Planteavlsarbejdet fik den fornødne Støtte af Staten og fik iøvrigt Lov til at udvikle sig under frie Former.

Ved Delegeretmødet 1906 talte Hofjægermester Ad. Tesdorpf, Pandebjerg, om Fordelen ved en Jernbanebro over Storstrømmen og paaviste, den store Betydning en Bro vilde faa for Lolland-Falster. Forpagter Chr. Sonne var enig heri, men foretrak en Tunnel.

— Det blev en Bro, omend der skulde gaa ca. 25 Aar, inden Arbejdet blev paabegyndt. Ved samme Møde holdt Konsulent Nielsen Foredrag om Oprettelse af en Eksportforening og et Kreaturmarked, og det førte til Oprettelse af Øernes Eksportforening.

1908 talte Ingeniør Tillisch om »Fabrikation af Halmpap«, noget de forudgaaende halmrige Aar havde gjort aktuelt. Fabriken blev ikke oprettet dengang eller senere, men Spørgsmaalet om teknisk Udnyttelse af Halmen har sikkert fremdeles Interesse. 1909 talte Bestyrer Faye for Oprettelsen af en Storcentral for Forsyning af Lolland-Falster med Elektricitet. Paa sin sædvanlige indgaaende Maade beviste han med tørre Tal, hvor fordelagtig en Storcentral vilde være fremfor de mange smaa Elektricitetsværker. Trods den gode Bevisførelse, fremført af en Mand, som de lolland-falsterske Landmænd satte meget højt, blev den uden Resultat denne Gang. Paa dette Punkt som paa forskellige andre var Faye forud for sin Tid og fremsatte Tanker, som først en senere Tid har haft Mod til at gennemføre.

I 1914, da den første Verdenskrig havde raset i næsten 5 Maaneder og kastet sine rædselsvækkende Skygger viden om og ogsaa ind over det danske Landbrug, var Delegeretmødet stærkt præget deraf. I sin Aabningstale dvælede Formanden, Kammerherre Ad. Tesdorpf, udførligt ved Krigens Indflydelse paa Landbruget, og Forstander Th. Madsen-Mygdal holdt Foredrag om »Det danske Landbrug og Verdenskrigen« og begyndte med at udtale, at Krigen vil række med sine Virkninger ud over hele Jorden, og vi er afhængige af den baade nu og i Fremtiden. Vi føler os paa gyngende Grund og vil komme til at tage Krigen som Udgangspunkt for vore Planer for Fremtiden. I uhyggelig Grad kom det til at passe. Det blev ikke det eneste Delegeretmøde, der maatte beskæftige sig med Krigen og Landbruget. I 1916 talte Forpagter Chr. Sonne om Sukkerroedyrkningen under Krigskonjunkturerne, et Emne, der berørte det sukkerroedyrkende Lolland-Falster meget stærkt. 1917 behandlede cand. polit. Svend Røgind Spørgsmaalet »Trust og Landbrug«, et Emne, der ogsaa var fremkaldt af Verdenskrigen.

I Aarene mellem de to Verdenskrige var Emnerne, der behandledes i Foredragene ved Delegeretmøderne, stærkt præget af de vanskelige Afsætningsforhold, der gennemgaaende var raadende for vor Landbrugseksport, foraarsaget af en stærkt øget Produktion af Landbrugsvarer i de fleste Lande og af, at den fri Omsætning mellem Landene var hæmmet af handelspolitiske Foranstaltninger, Indfør-

selstold. Kontingentering o. a. samt af de skiftende og gennemgaaende daarlige økonomiske Vilkaar for Landbruget. For at antyde dette skal anføres nogle af de Emner, der blev behandlede i Foredragene ved Delegeretmøderne i de Aar.

I 1920 holdt Red. Carl Thalbitzer et vægtigt Foredrag om »Den økonomiske Situation«, hvori Redaktøren pegede paa de Vanskeligheder, der laa forude. 1923 talte Statskonsulent S. Sørensen om Betydningen af Standardisering og Reklame ved Omsætningen af Landbrugets Produkter paa Verdensmarkedet og pegede paa, at den Side af Sagen burde skænkes mere Opmærksomhed end hidtil. 1925 holdt Statskonsulent A. P. Jacobsen et meget instruktivt Foredrag om den tyske Toldlov og Handelsomsætningen mellem Danmark og Tyskland. 1926 blev Verdensmarkedets øjeblikkelige Priser paa Levnedsmidler behandlet i et Foredrag af Sekretær A. Høgsbro Holm. I 1927 talte Statskonsulent S. Sørensen om Produktion af Plantefedtstoffer i Østen samt Afsætningsforholdene for Mejeriprodukter, og Aaret efter talte Sekretær A. Høgsbro Holm om vort Marked for Landbrugsprodukter i England.

I 1930 holdt Redaktør Carl Thalbitzer et stort anlagt Foredrag om »Det store Prisfald« og paaviste Aarsagerne hertil. 1931 talte Landstingsmand H. Hauch om Landbrugskrisen og Dr. polit. Jørgen Pedersen om »Virkningen paa Erhvervslivet af Faldet i Kronens Guldværdi«. 1932 talte Redaktør Nicolai Blædel om Danmark og Verdenspolitikken og Sekretær A. Høgsbro Holm om Handels- og Afsætningsforhold for Landbrugsprodukter. 1934 holdt Statskonsulent A. P. Jacobsen Foredrag om Landbrugsforholdene i Tyskland og Godsejer, cand. polit. Th. Junker, Ausøgaard, om Landbrugets indenlandske Markeder og slog til Lyd for en bedre Udnyttelse af disse og understregede, at Hjemmemarkedet burde betale Produktionsprisen for Landbrugets Varer. 1937 talte Statskonsulent S. Sørensen om vore Afsætningsforhold i England og pegede paa, at der rundt om i Verden var en voksende Forstaaelse af, at det Land, der lukker for Import af Varer, vanskeliggør i samme Grad sine egne Eksportmuligheder.

Selv om det ved Delegeretmøderne stadig var Afsætningsforholdene og de økonomiske Problemer, der var i Forgrunden, glemte man dog ikke de faglige Spørgsmaal.

I 1923 holdt Forstander H. J. Rasmussen et stort og vidtspændende Foredrag om »Nyere Fodringsforsøgs Betydning for det praktiske Landbrug« og redegjorde heri for Professor Lars Frederiksens

Fodernormer. Aaret efter talte Professor K. A. Bondorff om Spørgsmaalet »Er Sukkerroeudbyttet dalende paa Lolland-Falster?« 1926 talte Professor Johs. Jespersen om Slagterisvinenes Fodring. I 1936 holdt Professor L. Hansen Larsen Foredrag om »Staldhygiejnens Betydning for Kvægholdet og Mælkeproduktionen« og Godsejer, Dr. med. K. A. Hasselbalck om »Landbrugets Selvforsyning med Protein« og fremhævede, at det maatte blive Lucernen, der skal danne Hovedgrundlaget for en forøget Produktion af Protein.

Saa kom den anden store Verdenskrig 1. September 1939 og Tyskernes Besættelse af Danmark den 9. April 1940. Begge disse Begivenheder kom ganske selvfølgelig i høj Grad til at præge Foredragene ved Delegeretmøderne i disse onde Aar.

I 1940 talte Landbrugsminister Kr. Bording om »Dagens Problemer« og omtalte de ændrede Import- og Eksportforhold, og at Eksporten allerede var stærkt dalende. En videre Udvikling i den Retning vilde skabe Arbejdsløshed og Fattigdom, men saa gjaldt det om at fordele Fattigdommen, saa alle var med at bære den. Ministeren var dog ikke i Tvivl om, at vi, naar alle stod sammen, kunde klare Vanskelighederne. Han sluttede med at udtale: »Vi danske tør rose os af at være en dygtig og arbejdsom Nation, som før har vist sig i Stand til at staa strenge Tider igennem«. 1942 talte Professor Torkild Kristensen om Prisudviklingen under Krigens og Efterkrigstidens Økonomi og hævdede som sin Mening, at Landbruget ikke burde ønske højere Priser paa deres Varer end dem, der var gældende i Øjeblikket (1942). Prisstigningen vil føre andre Prisstigninger med sig og efter al Sandsynlighed øge Vanskelighederne for Landbruget ved Overgangen til Efterkrigstidens lavere Priser. Foredraget vakte ikke udelt Tilslutning.

Ved det første Delegeretmøde efter Krigen, i 1945, talte Landstingsmand H. Hauch om Landbrugets Stilling i Efterkrigstidsperioden. Taleren udtalte, at han ikke fandt Landbrugets Stilling efter Krigen særlig god paa Baggrund af den fastsatte Sterlingkurs 19,34 og Handelsoverenskomsten med England, der ikke har bragt en tilsvarende Nedsættelse af Priserne paa de Varer, der indføres, som dem, vi har maattet tage paa vore Eksportvarer. Hauch udtalte Ønsket om, at den tosidede Clearingsoverenskomst med England snart kunde afløses af en anden, saa vi fik fri Raadighed over vort Sterlingtilgodehavende.

Ved Delegeretmødet 1946 talte Landbrugsminister Erik Eriksen om Landbruget i vor Erhvervsøkonomi og fremhævede Landbrugets

store Betydning, men ogsaa de Vanskeligheder, det havde at kæmpe med. Ministeren sluttede med at udtale, at det gjaldt om at gøre Landbrugsproduktionen saa stor og alsidig som muligt og tage alle Hjælpemidler i Brug — ogsaa Mekaniseringen — i det Omfang, det er økonomisk forsvarligt. En Produktion af forædlede Landbrugsprodukter vil stadig være vor Styrke, og vi staar godt rustet til at fortsætte denne.

Foran anførte Uddrag af de Emner, der har været behandlet i Foredragene ved Delegeretmøderne, er et Udtryk for, at Samvirksomhedens Ledelse har haft Forstaaelse af og Held til at faa fremragende Mænd paa forskellige Omraader til at behandle netop de Spørgsmaal, der under de skiftende Tider havde særlig Interesse og Betydning for Landbruget.

SAMVIRKSOMHEDEN OG HUSHOLDNINGS-ARBEJDET

Saa vidt det kan skønnes, begyndte Samvirksomhedens Interesse for Husholdningsarbejdet at gøre sig gældende i 1914, da den indvalgte Gaardejer Hans Løjmand, Maglebrænde, der paa dette Tidspunkt var Sekretær i Nordfalsters Landboforening, til Medlem af De samvirkende danske Landboforeningers Husholdningsudvalg, der bl. a. havde til Opgave at tilrettelægge Husholdningsaftenskolens Kursus.

Ved et Bestyrelsesmøde i Samvirksomheden den 13. September 1927 meddelte Formanden, Gaardejer Hjalmar Jensen, at Gaardejer Hans Løjmand havde bedt sig fritaget for at repræsentere Samvirksomheden i det foran nævnte Udvalg, og samtidig havde han henstillet til Samvirksomhedens Bestyrelse, at der for Lolland-Falster blev nedsat et Husholdningsudvalg, som kunde træde i Forbindelse med Landsudvalget. Bestyrelsen tiltraadte Forslaget og valgte Fru Anna Skytte, Ulslev, Formand for de falsterske Husholdningskredse, Fru Dagmar Rude, Borretlund, Frejlev, Formand for de østlollandske Husholdningskredse og Fru Jensine Løjmand, Tunnerup, som Repræsentant for Samvirksomheden til Husholdningsudvalget.

Der var ogsaa tiltænkt Vestlolland en Plads i Udvalget, men da man dér endnu ikke havde begyndt paa Oprettelsen af Husholdningskredse, stillede man dette Valg i Bero indtil videre. Det varede dog ikke længe, inden der blev oprettet Husholdningskredse paa Vestlolland, der saa blev repræsenteret i Udvalget.

Fru Anna Skytte, Ulslev,
Formand for Husholdningsudvalget 1927—1934

Fru Estrid Lauridsen, Næsgaard,
Formand for Husholdningsudvalget 1935—1937

Fru Laura Wollesen, Kragø,
Formand for Husholdningsudvalget 1938—1946

Fru Martha Højgaard, Søllested,
Formand for Husholdningsudvalget fra 1947

Udvalget skulde selv vælge Formand, der tillige skal være Samvirksomhedens Repræsentant i De samvirkende danske Landboforeningers Husholdningsudvalg. Dette er senere ændret, saaledes at det af Samvirksomheden udpegede Medlem er Formand og repræsenterer den udadtil.

I de ca. 20 Aar, De samvirkende lolland-falsterske Landboforeningers Husholdningsudvalg har virket, har det udført et godt og dygtigt Arbejde. Blandt de mange Opgaver, Husholdningsudvalget har arbejdet med, kan nævnes, at det foruden at virke opmuntrende og organiserende paa Husholdningsarbejdet i al Almindelighed, har det gennem mange Aar arrangeret smukke og lærerige Udstillinger paa Fællesskuet, saaledes at der ogsaa blev noget specielt for Husmødrene paa Dyrskuet. I de senere Aar har der til Husholdningsudstillingen paa Fællesskuet været knyttet et »Kvindernes Telt«, en Restaurant, hvor forskellige Forfriskninger kunde faas. Af det Overskud, som derved vandtes, er der for at støtte de lokale Husholdningskredse ydet et vist Beløb til de Kredse, som har arbejdet særlig godt.

Det bør ogsaa nævnes, at det var paa Husholdningsudvalgets Initiativ, at Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger lod fremstille et Modelkøkken, som var udstillet først paa Dyrskuerne paa Lolland-Falster og senere Husholdningsudstillingen paa Bellahøj i 1938. Endvidere var det efter Henstilling fra Samvirksomhedens Husholdningsudvalg, at Det kgl. danske Landhusholdningsselskab i 1936 genoptog Arbejdet for unge Pigers 3-aarige huslige Uddannelse, et meget betydningsfuldt Arbejde, der har vundet stor Tilslutning. Endelig kan nævnes, at Husholdningsudvalget efter sidste Verdenskrig har udført et stort og uegennyttigt Arbejde ved Indsamlinger til Hjælpearbejdet for det nødstedte Europa.

Siden 1936 har Husholdningsudvalget hvert Aar ved Delegeretmødet aflagt Beretning om dets Virksomhed og derved faaet Lejlighed til overfor Offentligheden at give en samlet Oversigt over Husholdningsarbejdet paa Lolland-Falster.

Til Belysning af Husholdningsudvalgets Virksomhed kan endvidere anføres, at Husholdningsarbejdet i de forløbne Aar har faaet en stærkt øget Tilslutning, hvilket tydeligt vil fremgaa af følgende Oversigt:

Husholdningsforeninger under Landboforeningerne.

	Falster Antal Foreninger	Medlemmer	Lolland Antal Foreninger	Medlemmer
1931.....	7	321	5	435
1947.....	18	1671	17	1729

Tallene viser, at der paa Lolland-Falster har været og er god Jordbund for Husholdningsarbejdet, ikke mindst naar det erindres, at Husmandsforeningerne har deres egne Foreninger.

I de Aar Husholdningsudvalget har bestaaet, har det haft følgende Formænd:

Fru Anna Skytte, Ulslev, Sdr. Ørslev ..... 1927—1934
Fru Estrid Lauridsen, Næsgaard, Stubbekøbing ..... 1935—1937
Fru Laura Wollesen, Kragø, Rødby Havn ..... 1938—1946
Fru Martha Højgaard, Søllested 1947

Medlemmer af Husholdningsudvalget er i 1947:
Fru Martha Højgaard, Søllested (Formand).
Fru Helga Engel, Maribo.
Fru Dagny Krogh, Bredelandsgaard.
Fru Rasmine Bille, Skyttehøj, Frejlev.
Fru Proprietær O. Jørgensen, Lidstrup Skovgaard, Tingsted.

LANDBRUGETS ØKONOMISKE VILKAAR I TIDEN 1897—1947

De økonomiske Vilkaar for Landbruget har været meget vekslende i de 50 Aar, De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger har bestaaet. En udtømmende Redegørelse herfor vil føre for vidt, og derfor skal der her kun angives Hovedlinierne.

Det er nævnt i Indledningen, at Samvirksomheden blev til under Indflydelse af den i de sidste tyve Aar af forrige Aarhundrede trykkende Landbrugskrise. Omkring Aarhundredskiftet var Krisen i det væsentligste overvundet paa Grund af, at Omlægningen af Driften og den andelsmæssige Sammenslutning af Produktion og Afsætning var ved at være gennemført og paa Grund af den Prisstigning, der allerede saa smaat var begyndt i Slutningen af 1890-erne.

Tiden fra Aarhundredskiftet og indtil 1914 maa nærmest karakteriseres som en jævn Fremgangsperiode med gode og rolige Produktionsforhold for Landbruget. Denne rolige Udviklingslinie blev brat afbrudt ved Verdenskrigens Udbrud i 1914, dels gennem den voldsomme Prisstigning, Krigen medførte, og dels gennem de Forholds-

regler, der maatte træffes som Følge af den delvis afbrudte Handelsforbindelse med Omverdenen.

I Begyndelsen af Krigen var det især en stærk Stigning i Kornpriserne, men efterhaanden kom Prisstigningen til at omfatte alle Landbrugsvarer. De høje Priser holdt sig gennem hele Krigen og kulminerede i de første Efterkrigstidsaar. Det var dog ikke alene Landbrugets Varer, der steg i Pris, men ogsaa Produktionsomkostninger, Arbejdsløn, Redskaber og Maskiner, Raa- og Hjælpestoffer samt Skatter steg efterhaanden i samme Forhold som Prisen paa Landbrugsvarerne. Dette i Forbindelse med, at Jorden blev udpint paa Grund af Mangel af Kunstgødning, mindre Tilførsel af Staldgødning, fordi Besætningerne reduceredes betydelig foraarsaget af Standsningen af Importen af Korn og Oliekager og af det ringe Høstudbytte i de to tørre Aar 1917 og 1918, medførte, at det økonomiske Resultat af Landbruget ingenlunde var bedre end før Krigen.

Da Krigen sluttede, øgedes Produktionen af Landbrugsvarer i de første 2—3 Aar meget stærkt, bl. a. fordi store Arbejdsstyrker, der havde været bundet af Krigen, blev frigjort og kunde sættes ind i Levnedsmiddelproduktionen. Hertil kom, at Efterspørgslen efter Levnedsmidler ikke blev større end under Krigen, snarere mindre paa Grund af en bedre Fordeling samt paa Grund af svigtende Købeevne i de af Krigen udmarvede Lande.

I Slutningen af 1921 kom det store Prisfald til Danmark, og det saa især truende ud for Landbruget, der henter Hovedparten af Indtægterne gennem Eksport. Virkningen af Prisfaldet blev dog hverken saa voldsomt eller saa langvarigt, som man havde frygtet, fordi Prisfaldet delvis ophævedes af, at Kronekursen gik ned.

Krisen holdt sig derfor paa Afstand, og Landbruget havde nogle forholdsvis gode Aar, indtil den paany viste Ansigtet i 1926. Aarsagen hertil var, at da Rigsdagen ved Valutaordningen i December 1924 havde faaet lagt Bund under Kronen, steg den hurtig. I December, da Bundkursen blev fastsat til 65, var Kursen 65,6, i December 1925 var den 92,6 og i Løbet af 1926 kom Kronen i Pari. Denne voldsomme Kronestigning fra 65 og til 100 i Løbet af ca. 1½ Aar gav Anledning til et Prisfald paa Landbrugets Eksportvarer paa ca. 30—35 pCt. i samme Tidsrum, men da Driftsudgifterne ikke gik ned i samme Tempo og Forhold, var Landbruget atter inde i en alvorlig Krise, idet Verdensprisfaldet af 1921, som den faldende Krone delvis havde stængt ude, atter blev følelig.

I Erkendelse af, at Staten ikke var uden Skyld i, at de økonomi-

ske Forhold var saa vanskelige for Erhvervene, søgte Lovgivningsmagten ved i den Udstrækning det var politisk muligt at bringe de offentlige Udgifter i nogenlunde Overensstemmelse med Kronestigningen at mildne Krisens Virkninger. Dette i Forbindelse med, at Landbruget havde to gode Høstaar i 1928 og 1929 og med, at Verdensmarkedets Priser paa Landbrugets Eksportvarer, især Bacon og Smør, var stigende, gjorde, at det saa ud som Krisen var overstaaet.

Det viste sig hurtigt, at dette Haab var falskt. I Begyndelsen af 1929 begyndte det ny store Verdensprisfald i Amerika, og det mærkedes her i Landet i Slutningen af 1929 ved en betydelig Nedgang i Prisen paa Smør og Korn. Omkring 1. Maj 1930 begyndte Flæskepriserne ogsaa at rasle nedad, men da Kornpriserne var faldet endnu stærkere, vedblev Flæskeproduktionen endnu en Tid at være lønnende, og derfor udvidet stærkt, hvorved de økonomiske Vanskeligheder i mange Landbrug holdtes paa Afstand en lille Tid. Prisfaldet vedblev og kom ogsaa til at omfatte Kød, Æg og Sukker. I 1931/32 satte Priserne Bundrekord, da Priserne paa Landbrugets Produkter taget under et kun var 89, naar de i Gennemsnit for Femaaret 1909—1914 var 100. Da Driftsudgifterne langt fra var gaaet ned i samme Forhold som Indtægterne, kom Landbruget ind i den haardeste og mest langvarige Krise, det har været ude for i den her omhandlede Periode, og det værste var, at det store Flertal af Landmænd kun havde ringe økonomisk Modstandsevne.

Det blev derfor ogsaa nødvendigt med særlige Krisefornstaltninger, for at Krisen ikke skulde tage et for faretruende Omfang. ikke blot for Landbruget, men ogsaa for dets Financieringsinstitutioner og dermed for hele Landets Økonomi. Her skal ikke gøres Forsøg paa nærmere at redegøre for Arten og Værdien af de Foranstaltninger, der blev truffet. Den mest betydningsfulde af Kriseforanstaltningerne var utvivlsomt Kronesænkningen ved Kanslergadeforliget i 1933.

Forholdene bedredes langsomt, saa der, da Krigen brød ud i September 1939, var ved at være Balance mellem Landbrugets Indtjeningsmuligheder og Driftsomkostninger. Efter Krigens Udbrud, især efter Besættelsen, steg Priserne paa Landbrugsprodukterne, men ikke til samme Højder som under den første Verdenskrig. Under Krigen, og ikke mindst efter dens Slutning er Landbrugets Driftsudgifter, især Lønninger og andre Tjenesteydelser, steget voldsomt, saa Landbruget atter befinder sig ved Tærskelen til en ny Landbrugskrise.

Et halvt Aarhundrede er kun en kort Tid maalt med Historiens Maalestok, men rigtigt benyttet, vil det sætte Spor i Vejen, der fører til Fremskridt.

De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger har sat deres dybe Spor i Landbrugets Udvikling paa Lolland-Falster. Mange og betydningsfulde Opgaver har de taget op og gennemført. De har udført et jævnt og solidt Arbejde og kan med Ære se tilbage paa det forløbne halve Aarhundrede. De har gennem mange Aar staaet, staar endnu og vil blive staaende ud i Fremtiden som en Institution, det lolland-falsterske Landbrug ikke kan undvære. Det gælder baade, naar Hovedlinierne for Arbejdet indadtil skal trækkes op, og naar Landsdelen skal repræsenteres udadtil og være med til at øve en Indsats for at styrke og fremme Landbrugets videre Udvikling.

Samtidig med at Samvirksomheden har vokset sig stor og stærk, har den ikke svækket de Foreninger, der er og vedblivende skal være det solide Grundlag, hvorpaa den hviler. Landboforeningerne, Samvirksomhedens fire Hjørnepiller, staar saa livskraftige som ingensinde før. Den Frygt, som enkelte nærede for, at Fællesarbejdet gennem Samvirksomheden skulde berøve de lokale Foreninger deres Opgaver eller svække deres Initiativ, har vist sig at være aldeles ubegrundet. Der er fremdeles rigelig Plads herfor. Det samme gælder for de mange andre i Samvirksomheden deltagende Foreninger; de modtager ligesom Landboforeningerne fra Samvirksomheden Støtte og Impulser til det Arbejde, der er henlagt under dem.

Det er en Tilfredsstillelse for de mange Parthavere i Samvirksomhedens landøkonomiske Virksomhed at konstatere, at der er udført et godt Stykke Arbejde, men det er ikke nok. De mange Møder, Dyrskuerne og andre Opgaver, Samvirksomheden har beskæftiget sig med, er ikke Maalet, men kun Midlerne. Det høje Maal, der er stræbt efter, er at oplyse, styrke og dygtiggøre den enkelte Landmand i hans Bedrift for derigennem at hjælpe til at skabe bedre økonomiske Vilkaar og en lykkeligere Tilværelse for Landbrugets Udøvere, saavel Landmanden selv som hans Medhjælpere, ældre og unge. Lykkes det, vil det mærkes ud i Samfundets yderste Forgreninger.

At det er lykkedes i ikke ringe Grad, kan der næppe være Tvivl om. Det viser de mange Landbrug paa bedste Maade, hvad enten man betragter Husdyrbruget eller Markbruget og sammenligner dets nuværende Standpunkt med Standpunktet for 50 Aar siden. Og det ses ogsaa paa den smukkeste Maade i de mange enkelte Landmands-

hjem, der hver især er præget af at være Midtpunktet i et Landmandsliv og en Landmandsgerning, der i sin Alsidighed stiller betydelig større Krav nu end tidligere til sine Udøveres Indsigt og Omtanke. Til Gengæld er Arbejdsglæden ogsaa rigere, netop fordi Nutidens mangesidede Landbrug stiller de store Krav, og ikke mindst fordi mange flere Landmænd nu end tidligere ikke alene véd, hvad de skal gøre og hvordan, men er fortrolige med Lovene for, hvorfor det skal gøres. Selv om det er let at paavise Mangler ved Nutidens Landbrug, og at meget kunde gøres endnu bedre, er det dog en Kendsgerning, at der er sket betydelige Fremskridt i de sidste 50 Aar, og hertil har Landboforeningerne enkeltvis som i Samvirke ydet deres gode Bidrag.

* * *

De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger begyndte deres Virksomhed paa et Tidspunkt, da Trykket af den forudgaaende Landbrugskrise begyndte at lette. De holdt deres 25 Aars Jubilæum paa et Tidspunkt, da en ny Krise truede. Den fortonede sig, men kun for at vende saa meget voldsommere tilbage nogle Aar senere. Det ser ud til, at de skal holde deres 50 Aars Jubilæum paa Tærskelen til en ny Landbrugskrise; dens Omfang, Varighed og Følger for Landbruget er skjult i Fremtiden. Det er dog overvejende sandsynligt, at de kommende Aar vil blive meget svære paa mange Maader. Sker det, er det godt, at Samvirksomheden staar stærk og vil være i Stand til at øve en Indsats for at udløse de mange Muligheder for Fremskridt, der uden Tvivl endnu kan gøres i de lolland-falsterske Landbrug, og derved bidrage til, at disse staar ranke og usvækkede, naar de mørke, truende Skyer har spredt sig.

HUSDYRBRUGET

Af C. P. Knudsen

Fra 1880-erne maa Lolland-Falster følge den samme Bevægelse i Landbrugsbedriften som det øvrige Land, nemlig en Udvidelse og Forbedring af Husdyrholdet, idet Kornpriserne nu svigter, medens Priserne paa Husdyrets Produkter følger en opadgaaende Linie, men Lolland-Falster maatte tage et særligt kraftigt Tag, fordi Husdyrholdet, særlig Kvæget, havde været forsømt i Tiden, der laa forud. Nedenstaaende Tal fra Kreaturtællingerne giver et Indtryk af Husdyrbrugets Udvikling i Maribo Amt.

Bestanden af de vigtigste Husdyr i Maribo Amt ved Tællinger 1898—1946.

Husdyrart	Antal						
	1898	1914	1919	1921	1930	1939	1946
Heste	26367	30041	26690	30050	26164	27339	27252
Hornkvæg	94126	123955	108571	120488	133888	132639	120775
Faar	38892	14535	14535	13051	3964	3446	2500
Svin	63038	132083	45513	64154	168739	122322	61192
Høns	602369	1161000	649373	1259000	1404669	1517808	1018146

Tællingerne viser, at Husdyrbestanden med Undtagelse af Faarene, som har været i Tilbagegang gennem hele Perioden, forøges stærkt indtil 1914. Verdenskrigen 1914—18 bevirker en stor Nedgang, særlig paa Grund af den totale Standsning af Foderstofimporten i 1917, men den meget lille Høst i 1917 havde ogsaa sin Andel i Besætningsreduktionen. Krigstidens Nedgang er oprettet i 1921. Husdyrbestanden forøges stærkt i 1920-erne for Kvægets, Svinenes og Hønsenes Vedkommende, animeret af rgt stabile Priser paa Husdyrprodukterne og stærkt faldende Priser paa Korn og Oliekager. Særlig voldsom er Forøgelsen af Svinebestanden, som kulminerer i 1930, da Prisfaldet paa Husdyrprodukterne sætter ind. Kvægbestanden gaar nu lidt tilbage, medens Hønsebestanden stadig forøges indtil 1939. Verdenskrigen 1939—45, som i 1940 fuldstændig standser Foderstofimporten, bevirker nogen Reduktion af Kvæg-

og Hønsebestanden og en Halvering af Svinebestanden, som ved Tællingen i 1946 knap er saa stor som i 1921.

De samvirkende lolland-falsterske Landboforeningers Arbejde til Forbedring af Husdyrholdet paa Lolland-Falster belyses bedst ved i det følgende at omtale de enkelte Husdyrarters Udvikling.

KVÆGHOLDET

Kvægbestanden paa Lolland-Falster var ved Begyndelsen af det 19. Aarhundrede lille, ca. 1 Ko pr. Td. Hartkorn. Det var forholdsvis færre Køer, end der var i det øvrige Land. Køerne var smaa, meget uensartede og efter Nutidsbegreber daarlige af Bygning, af Type og Lød sikkert præget af Indblandinger fra saavel de andre danske Landsdele som af udenlandske Racer.

Naar Kvæget paa Lolland-Falster, særlig paa Lolland, fra gammel Tid har været ringere end det øvrige Økvæg, skyldes det, at de naturlige Betingelser for Kvæghold ikke var gode. De faste, tildels stive Lerjorder, som findes i ret stor Udstrækning, egnede sig godt for Korndyrkning, medens de gav for lidt Græs. Korndyrkningen havde derfor Landmændenes største Interesse, og da der kun findes smaa Engarealer, og Kornarealerne var forholdsvis store, gik det ud over Kvæget baade i Antal og Kvalitet. Som i det øvrige Land var Kvæget betydelig bedre paa Herregaardene end hos Bønderne, men i Almindelighed spillede Kvægholdet paa Lolland-Falster en ret underordnet Rolle.

I 1830-erne begyndte man gennem Dræning, Mergling og bedre Jordbearbejdning at øge Jordens Ydeevne. Paa enkelte større Gaarde rejstes Spørgsmaalet om at faa tilført Jorden mere Gødning til Erstatning for de gennem de forøgede Afgrøder bortførte Næringsstoffer, og man var klar over, at dette kun lod sig gøre gennem en Forøgelse, Forbedring og bedre Fodring af Kvæget.

Sammen med en Forbedring af Kvæget rejstes Spørgsmaalet om Fremskaffelse af en anden eller andre Racer, som var mere ydedygtige end de hjemlige, og Begyndelsen blev naturligt noget famlende. Paa nogle af de større Gaarde, blandt andre Næsgaard Agerbrugsskole, forsøgte man sig i Tiden fra 1805 til omkring 1840 med Indførsel af forskellige fremmede Racer som Devonkvæg, Schweizerkvæg og Ayrshirekvæg, men det fik ingen Betydning, rimeligvis paa Grund af de slette Ernæringsforhold. I Slutningen af 1830-erne og Begyndelsen af 40-erne indførtes en Del jysk Kvæg, og samtidig

begyndte Indførslen af Anglerkvæg. Det jyske Kvæg forsvandt hurtigt, idet en Sammenligning mellem dette og Anglerkvæget faldt ud til Fordel for det sidste, som systematisk indførtes fra omkring 1840. Naar Anglerkvæget i saa høj Grad kom til at præge Kvæget paa Lolland-Falster, vel mere end i nogen anden Landsdel, var Aarsagen hertil i væsentlig Grad den Indsats, der blev gjort af Geheimekonferentsraad E. Tesdorpf, Ourupgaard, dels gennem hans den Gang enestaaende dygtige Arbejde med Kvægbesætningen paa Ourupgaard, dels gennem hans utrættelige Agitation for at forbedre Kvægholdet ved Indførsel af Anglerkvæget til Forbedring eller Afløsning af de hjemlige Racer. Anglerkvæget fik ogsaa en meget varm Forkæmper i Forstander A. la Cour, Næsgaard Agerbrugsskole.

Forstander A. la Cour,
Formand for Kvægbrugsudvalget 1900—1906

Samtidig med, at Indførslen af Anglerkvæget til Ourupgaard begynder 1841, udvirker Tesdorpf, at Maribo Amts økonomiske Selskab indkøber Anglerkøer og -kvier til Bortauktionering blandt Medlemmerne, en Virksomhed, som Selskabet fortsatte, afbrudt af Krigsaarene, indtil 1889. Paa denne Maade spredes en Mængde gode Dyr til saavel de store som mindre Besætninger, og snart dannes Stammer af mere eller mindre ren Anglerafstamning, hvorfra Avlsdyr spredes videre ud. Foruden Ourupgaard- dannes Rosenlundstammen allerede i Slutningen af 1840-erne med Originalanglere som Grundlag. I 60-erne og 70-erne dannes Elkenørestammerne, væsentlig med Indkøb fra Ourupgaard som Grundlag, og i 1872 begynder Dannelsen af Gammeleje-Stammen. Fra disse, saavel som fra andre Besætninger, spredes Anglerkvæget ud over Lolland-Falster, saaledes, at Anglertypen omkring 1880 var almindelig.

Anglerkvæget stammer fra Halvøen Angel, som strækker sig fra Sønderjylland ud mod Østersøen, begrænset mod Nord af Flensborg Fjord og mod Syd af Slien. Paa det Tidspunkt, da det i stort Tal ind-

førtes her til Lolland-Falster, var denne Kvægrace en stærkt udpræget Malkerace med Malkekvægets udprægede gode Egenskaber, men ogsaa med de Svagheder og Fejl i Bygningen, som ofte bliver fremherskende, naar der ensidigt tages Sigte paa Udviklingen af den udprægede Malkeko. I 1840—50 angives Vægten af en fuldvoksen Ko til 250—350 kg. Men ved Indkøbene maa man have søgt at skaffe sig de største og kraftigste Individer, ligesom man ved Opdrætningen søgte at fremme Størrelsen. Den Anglerko som i 1870-erne og 80-erne findes paa Ourupgaard og i andre gode Besætninger, naar ofte en Vægt af 400—500 kg, enkelte endda mere, medens 300—400 kg er en ret almindelig Vægt i almindelige Besætninger.

Kvæget øges stærkt i Antal. Ved Kreaturtællingen i 1893 er Kvægholdet oppe paa omtrent samme Størrelse i Forhold til det dyrkede Areal som paa Fyn og Sjælland.

Hornkvægbestanden paa Lolland-Falster var i 1838: 43.920 Stk., i 1861: 50.172, Fremgang: 14,2 pCt., i 1871: 55.407, Fremgang: 10,2 pCt., i 1881: 64.983, Fremgang: 16,6 pCt., i 1893: 86.423, Fremgang: 30,7 pCt. Fra 1838 til 1893 er der sket en Stigning i Antal Hornkvæg paa 42.503 Stk. eller 96,8 pCt., deraf en Stigning fra 1861 til 1893 paa 73,1 pCt. Det var en betydelig større Stigning, end der samtidig fandt Sted i det øvrige Land.

Samtidig med, at Antallet forøges stærkt, bliver Kvaliteten bedre, og der gennemføres en bedre Fodring og Pasning. A. la Cour angiver i 1883 Ydelsen til for Lolland-Falster at være ca. 1750 kg Mælk aarlig i Gennemsnit pr. Ko. I 1895 angiver han Ydelsen til ca. 2530 kg Mælk pr. Ko i de bedste Mejerikredse. Oplysninger om Ydelsen i de bedste Besætninger faar man ogsaa fra den af Maribo Amts økonomiske Selskab i 1894 foranstaltede etaarige Konkurrence mellem hele Kvæghold. De 9 præmierede Besætninger havde en Aarsydelse fra 2896 til 4135 kg Mælk gns. pr. Ko, en efter Datidens Forhold meget høj Mælkeydelse, men Fedtprocenten var lav, fra 3,15 til 3,51, og mange Køer havde under 3,00 pCt. Fedt. Meget høje Ydelser hos enkelte Køer var ikke sjældne. F. Eks. gav Nr. 3a hos Rs. Hansen, Elkenøre, f. 1862 paa Ourupgaard, 3834 kg Mælk i Gns. af sine første 9 Aar. Dens Datter, Nr. 6b, f. 1876, gav 4294 kg Mælk i Gns. af 7 Aar, og en Datterdatter, Nr. 18a, f. 1881, gav 3997 kg Mælk i Gns. af 5 Aar.

I sidste Halvdel af forrige Aarhundrede udførtes der i flere Besætninger et særdeles godt Avlsarbejde. De bedste Besætninger paa Lolland-Falster var højt ansete i det ganske Land i 70-erne og

80-erne. Samlinger fra Ourupgaard tager Kongepræmie i 1869, 1872, 1875 og 1883, Elkenørebesætningerne og Gammelejetyrene faar ogsaa fine Præmier ved Landmandsforsamlingerne, men Stjernen var dalende i 90-erne. Køerne bliver for fine og spinkle, og der klages ofte over manglende Størrelse og Form. Det er den ret vidtdrevne Familieavl, der begynder at gøre sig gældende, og der fremkommer Krav om Blodfornyelse.

Gennem Kontrollering af Køerne, der begynder i 1894, bliver man klar over, at selv i de bedste Besætninger er Fedtprocenten alt for lav, selv om Mælkemængden er tilfredsstillende. Forbedring af Kvæget i Retning af Størrelse og harmonisk Bygning, samtidig med at Ydelsen, især Fedtprocenten, højnes, bliver de ledende Principper i Aarene fremefter.

Meningerne er dog stærkt delte med Hensyn til det betimelige i at hente Tyrematerialet udefra. A. la Cour ser klart Nødvendigheden heraf, men hans mangeaarige Forkærlighed for Anglerkvæget fornægter sig ikke, idet han samtidig er meget ængstelig for, at Typen og Størrelsen skal blive ændret ved Brugen af de fremmede Tyre. Denne Ængstelse er let forstaaelig. Anglerkvæget var i over et halvt Aarhundrede blevet meget stærkt fremhævet paa Lolland-Falster, og havde i lange Perioder med Held klaret sig overfor Kvæget fra andre Landsdele ved Landskonkurrencerne. Men den Udvikling i Kvægavlen paa Lolland-Falster, der har fundet Sted i de sidste 50 Aar, kunde af forskellige Grunde ikke standses. De hjemlige Avlsbesætninger var dels for faa til at tilfredsstille den stærkt stigende Efterspørgsel efter gode Tyre, som Kvægavlsforeningernes stigende Antal og den almindelige forøgede Interesse for Forbedring af Kvæget fremkaldte, og dels var de selv inde i en Stagnationsperiode paa Grund af for vidt drevet Familieavl og trængte i høj Grad til Blodfornyelse. En ogsaa stærk medvirkende Aarsag til Flugten fra Anglertypen var, at der ved de sidste Landmandsforsamlinger blev taget Afstand fra det stærkt prægede Anglerkvæg til Fordel for det større, mere trivelige og mere regelmæssigt byggede Kvæg fra Fyn.

Omkring Aarhundredeskiftet indkøbes et ret stort Antal Tyre fra Fyn og Sjælland. Ved de fire Landboforeningsskuer og Statsskuet for Maribo Amt 1901 var der anmeldt 193 Tyre, hvoraf 50 var indkøbt fra andre Landsdele og deraf de 40 fra Fyn.

Der er delte Meninger om, hvorfra Tyrene skal købes. Man er endnu ikke indstillet paa at tage Hensyn til Afstamningen, og Op-

lysningerne om Ophavets Ydelsespræstationer er ofte for faa og mangelfulde til at yde nogen virkelig Vejledning. Flere af de første Indkøb bliver derfor naturligt mindre heldige. Imidlertid faar man indkøbt en Del gode Ryslingetyre, hvoraf Birk, S. 379, Birk Verner, S. 860, Keld, S. 861 og Kalf Damgaard, S. 862, hører til de bedste af dem, der indkøbtes før 1910. Lombjergestammen leverer ogsaa flere gode Tyre hertil, f. Eks. Lombjerge Pandebjerg, S. 859. Selv om der fra Sjælland ogsaa kommer flere gode Tyre, f. Eks. Eskild Ourupgaard, S. 421, og Jubilar, S. 655, taler Resultaterne dog til Fordel for Fyn, hvorfra der i de efterfølgende Aar indkøbtes et meget stort Antal Tyre. Disse Indkøb fortsætter stadig, hvad nedenstaaende Oversigt over Indmeldelser til Stats- og Fællesskuer viser:

De indmeldte Tyre tillagt

Aar	Lolland-Falster	Fyn	Sjælland	Jylland
1910	33	26	12	0
1920	35	97	12	0
1930	59	49	3	0
1939	65	51	12	0
1943	35	38	7	4
1947	21	28	3	6

De indkøbte Tyre prægede ret hurtigt det lolland-falsterske Kvæg. I Løbet af forholdsvis faa Aar forsvinder Anglertypen, og Maalet: Den større, mere trivelige og mere velbyggede Ko er naaet for saa vidt, som der ikke i flere Aar har været nogen Forskel paa det lolland-falsterske Kvæg og det røde Kvæg i det øvrige Land.

Det er særlig Kvægavlsforeningerne, som omtales senere, der gennem Aarene har indkøbt Tyre fra de andre Landsdele, men ogsaa Landboforeningerne, i de senere Aar, særlig Øst- og Vestlollands Landboforeninger, har købt et stort Antal Tyre paa Fyn, som er solgt til Medlemmerne. Begyndelsen hertil blev gjort af Nordfalsters Landboforening, som den 26. Marts 1913 afholdt sin første Auktion over indkøbte Avlsdyr fra Fyn, 9 Tyre og 5 Hundyr, som solgtes ved Nr. Alslev. Falsters Landboforening har ikke afholdt saadanne Auktioner i flere Aar, medens Øst- og Vestlollands Landboforeninger stadig afholder 1 eller 2 Auktioner aarlig. Auktionerne er gennemgaaende forløbet heldigt, saadan at Landboforeningerne har haft en — undertiden ret væsentlig — Indtægt heraf. Paa denne Maade er der ud over Stiftet spredt et betydeligt Antal Avlsdyr, hvoraf flere paaviseligt har øvet ret stor Indflydelse. En Overgang under de

daarlige Landbrugskonjunkturer i 1930-erne indkøbte Landboforeningerne Tyre, som paa fordelagtige Vilkaar blev udstationerede hos Konsortier, hvilket i flere Tilfælde gav Stødet til et fortsat Samarbejde i rigtige Kvægavlsforeninger med egen Tyr.

Desuden er der selvsagt fra Stiftets egne Avlsbesætninger solgt et betydeligt Antal Avlsdyr. De fleste af disse hjemmetillagte Tyre er solgt til private Besætninger, men en ret stor Part er solgt til Kvægavlsforeninger. Ydelsesmæssigt har disse Tyre avlet fuldt paa Højde med de fra andre Landsdele indkøbte, medens det har knebet lidt med at avle lige saa godt eksteriørmæssigt.

Der skete meget store Fremskridt paa Kvægholdets Omraade i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede, som vi maa beundre Datidens Landmænd for, særlig i Betragtning af de faa virkelig effektive Hjælpemidler, der dengang stod til Kvægavlens Raadighed. De Fremskridt, der er sket i de sidst forløbne 50 Aar, er, som alle ved, meget større end nogensinde tidligere, men der har ogsaa været helt andre og langt bedre Hjælpemidler til Raadighed for Kvægholdet og Kvægavlen end nogen for 50 Aar siden turde vente. I en Omtale af Kvægholdets Udvikling vil det derfor være rigtigt at omtale de vigtigste af disse Hjælpemidler nærmere.

KONTROLFORENINGERNE

Længe før Kontrolforeningerne oprettedes, var man klar over, at der var stor Forskel paa saavel Mælkemængde som Fedtprocent hos de enkelte Køer. I 1847 uddelte Maribo Amts økonomiske Selskab Smørpræmier til de 2 Hold Køer, der ved Dyrskuet, efter at være kontrolleret i 2 Dage, gav den meste og fedeste Mælk. I mange af de bedste Besætninger foretoges periodiske, oftest en Gang ugentlig, Prøvevejninger af Mælken fra de enkelte Køer. Paa Ourupgaard har man endnu Prøvemalkningsbøgerne fra 1847 til Kontrolforeningernes Fremkomst.

Men for at Kontrolleringen kunde faa almindelig Udbredelse, manglede man de nødvendige, praktiske Hjælpemidler til Bestemmelse af Mælkens Fedtindhold. Forskellige Apparater blev konstrueret, f. Eks. Docent N. J. Fjords Kontrolcentrifuge, som særlig var beregnet til Brug paa Mejerierne, hvor den blev brugt i en Aarrække, og fik Betydning for Mælkens Afregning til Leverandørerne. Men det var ogsaa muligt at maale Fedtindholdet i de enkelte Køers Mælk, og flere Mejerier paatog sig denne Opgave.

I 1878 havde Dr. N. Gerber, Zürich, konstrueret et Kontrolapparat, der omkring 1892 naaede til Danmark. I Efteraaret 1893 paabegyndte Forsøgslaboratoriet et Forsøg med dette Kontrolapparats Nøjagtighed i Forhold til den kemiske Analyse af Mælken. I 1895 forelaa Forsøgslaboratoriets Beretning om Forsøgene, og det havde vist sig, at Gerbers Apparat var tilstrækkelig nøjagtig til Brug i Praksis. Men Apparatet var paa dette Tidspunkt allerede taget i Brug flere Steder. Ved den af Maribo Amts økonomiske Selskab i 1884 foranstaltede etaarige Konkurrence mellem hele Kvæghold, blev Mælkefedmen hos de enkelte Køer bestemt ved Hjælp af Gerbers Kontrolapparat. I 1895, da den første Kontrolforening blev oprettet ved Vejen i Jylland, tilbød Selskabet foruden gratis Kontrolapparat, 400 Kr. til fortsatte Undersøgelser, men der var for lille Tilslutning, saa Arbejdet ikke kom i Gang. I Foraaret 1896 antoges daværende Lærer ved Nysted Højskole, H. J. Rasmussen, som Konsulent for Nordfalsters og Østlollands Landboforeninger. Sammen med Forstander A. la Cour, Næsgaard, gjorde han et virksomt Agitationsarbejde for Oprettelse af Kontrolforeninger, og samme Aar lykkedes det at faa paabegyndt Arbejdet i 12 Besætninger, 7 paa Falster og 5 paa Lolland. Konsulent H. J. Rasmussen foretog Fodtbestemmelser samt de nødvendige Optegnelser om Foder m. v. en Gang maanedlig. I de efterfølgende Aar oprettedes flere Kontrolforeninger, og i 1901 samles de i den nuværende Sammenslutning: De samvirkende lollandfalsterske Kontrolforeninger. Sammenslutningen havde fra først af egen Bestyrelse, men sorterede under det af De samvirkende lollandfalsterske Landboforeninger nedsatte Kvægbrugsudvalg, hvis Formand, Forstander A. la Cour, ogsaa var Formand for Kontrolforeningerne. Ved Aarsmødet i Kontrolforeningerne i 1905 vedtoges

Gaardejer Lars Belling, Borregaard,
Formand for Kvægbrugsudvalget 1899—1912

det at vælge selvstændig Formand for Kontrolforeningerne. Forstander A. la Cour blev valgt, men da han døde kort Tid efter, valgtes i Sommeren 1906 Gdr. L. P. Larsen, Tjørnevang, Blands, til Formand, hvilket han var til 1910, da han afløstes af Gdr. Lars Belling, Borregaard, som fungerede til 1912. Gdr. H. L. Belling, Strandvedgaard, var saa Formand til 1921, Gdr. Lars Palle, Nr. Alslev, fra 1921 til 1931, Gdr. Chr. Steen, L. Skovgaard, fra 1931 til 1937, da den nuværende Formand, Gdr. Søren Krogh, Østofte Langet, blev valgt. De samvirkende lolland-falsterske Landboforeningers Husdyrbrugskonsulenter har været Sekretærer og Konsulenter for Kontrolforeningerne.

De samvirkende lolland-falsterske Kontrolforeninger afholder hvert Efteraar et Aarsmøde, hvor den faglige Side af Kontrolforeningernes Arbejde drøftes, og Bestyrelsen vælges, medens de i økonomisk Henseende sorterer under De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger.

Indtil 1920 er de i Kontrolberetningerne anførte Tal for Mælkemængden »reducerede«, saaledes at de stemmer med de bogførte Tal for Mælkens Anvendelse. I de andre Landsdele benyttede man imidlertid ikke »reducerede« Tal, men Prøvemalkningstallene, og da man skønnede, at disse ydede lige saa god Sikkerhed mod Fejl, som de »reducerede«, har man paa dette Omraade fulgt Landets øvrige Landsdele siden 1920.

Kontrolforeningernes Udvikling paa Lolland-Falster ses af følgende Oversigt over Antal Foreninger, Besætninger og Køer, samt Ydelse og Foderforbrug i Tiden fra 1897 til 1946:

Aar	Antal Foreninger	Antal Besætninger	Antal Køer	Gennemsnitsydelse pr. Ko Mælk kg	Fedt pCt.	Smør kg	Forbrugt Foderenheder
1896—97	1	12	176	3323	3,43	127	2040
1898—99	12	165	4302	2723	3,39	102	1798
1899—00	14	207	5522	2735	3,33	101	1809
1900—01	15	200	5793	2761	3,42	104	1888
1901—02	17	251	6643	2889	3,38	108	1895
1902—03	23	364	9835	2833	3,37	106	2046
1903—04	29	502	11342	2830	3,36	105	2093
1904—05	32	592	12817	2854	3,38	107	2008
1905—06	35	624	13611	2800	3,45	107	2085
1906—07	34	639	14418	2861	3,50	112	2120
1907—08	37	651	14867	2760	3,54	109	2070
1908—09	36	667	14555	2792	3,52	109	2092
1909—10	41	762	16663	2813	3,50	109	2132

Aar	Antal Foreninger	Antal Besætninger	Antal Køer	Gennemsnitsydelse pr. Ko Mælk kg	Fedt pCt.	Smør kg	Forbrugt Foderenheder
1910—11	40	730	16876	2952	3,52	116	2229
1911—12	Intet Gennemsnit paa Grund af Mund- og Klovesyge						
1912—13	45	778	17897	2960	3,50	115	2279
1913—14	46	895	20799	2958	3,54	116	2288
1914—15	47	931	21684	2964	3,52	116	2236*
1915—16	52	1037	21518	3026	3,56	120	2248
1916—17	58	1180	22412	2759	3,58	110	2252
1917—18	59	1155	21152	2176	3,57	87	1931
1918—19	59	1179	21766	2163	3,60	87	2046
1919—20	60	1147	25190	2875	3,60	115	2236
1920—21	61	1309	25936	3119	3,63	126	2421*
1921—22	66	1441	29755	3080	3,66	126	2385
1922—23	68	1548	30660	3162	3,73	132	2418
1923—24	72	1675	32233	3255	3,75	136	2543
1924—25	75	1816	34202	3301	3,77	139	2654*
1925—26	82	2024	37347	3255	3.79	138	2714*
1926—27	82	2037	37533	3216	3,81	137	2776
1927—28	84	2104	38658	3179	3,84	136	2678
1928—29	84	2091	38629	3246	3,84	139	2739
1929—30	86	2253	39987	3352	3,84	144	2829
1930—31	86	2242	40473	3373	3,89	147	2842
1931—32	87	2224	41585	3268	3,90	143	2754
1932—33	84	2153	41622	3227	3,85	139	2723
1933—34	84	2184	40046	3348	3,93	147	2799
1934—35	84	2207	37347	3328	3,81	142	2699
1935—36	84	2314	36966	3590	3,90	157	2908
1936—37	83	2452	38472	3565	3,99	159	2950
1937—38	87	2871	44832	3599	3,97	160	2976
1938—39	90	2995	44445	3425	3,94	151	2916*
1939—40	92	3060	44844	3398	4,06	154	2904
1940—41	91	3059	43446	3162	4,07	144	2800
1941—42	90	2995	43285	3038	4,15	141	2858
1942—43	90	3013	42148	3106	4,03	140	2836
1943—44	91	2980	44217	3234	4,01	145	2887
1944—45	90	3015	44431	3261	4,00	146	2890
1945—46	85	2831	41238	3417	4,07	156	2955

Det ses, at Kontrolforeningernes Antal, Antal Besætninger og kontrollerede Køer er steget nogenlunde jævnt gennem Aarene indtil 1943, da der bliver en mindre Nedgang, fordi en Del Landmænd i Krigsaarene sælger Besætningerne. Den ret store Tilbagegang i 1945—46 er dels af samme Aarsag, men skyldes væsentlig, at 5

* Mund- og Klovesyge

Foreninger midlertidigt har standset Virksomheden paa Grund af Assistentmangel. Der er normalt ca. 60 pCt. af Køerne paa Lolland-Falster under Kontrol.

Ydelsen er stigende gennem Perioden med de Tilbagegange og Standsninger, som Mund- og Klovesyge, daarlige Høstaar og Krigstider har frembragt. Særlig bemærkelsesværdig er Stigningen i Fedtprocenten fra 3,33 i 1900 til 4,07 i 1946, en Stigning med 0,74 pCt. Mælkemængden er steget ca. 700 kg og Smørmængden 55 kg i Gns. pr. Ko. For en Del skyldes denne Stigning vel nok det bedre Tyrehold, men en væsentlig Del af Stigningen skyldes planmæssigt Udvalg af Tillæget og bedre og mere planmæssig Fodring, som Kontrolleringen har givet Mulighed for at foretage.

Ved Betragtning af Rubriken: Forbrugt Foderenheder, ses det at Foderforbruget har været stigende med Ydelsen. Tilsyneladende er Foderforbruget endda steget stærkere end Ydelsen, men dette skyldes, at Grundlaget for Foderberegningerne er ændret flere Gange gennem Aarene, efterhaanden som man ved Forsøg har fundet mere rigtige Erstatningstal at anvende, første Gang i 1916, da man over hele Landet fik samme Værdimaaler for Foderet i »Den skandinaviske Foderenhed«. Græsberegningen er ændret flere Gange, fra at man indtil 1916 regnede med 10 F. E. pr. Græsdag, til den nuværende, hvorved man beregner Græssets Foderværdi ud fra den ved Kontrollen konstaterede Ydelse.

Da Kontrolforeningerne blev startede, var det Meningen, at de skulde varetage en dobbelt Opgave, den ene var, at konstatere Mælkeydelse og Fedtprocent hos de enkelte Køer og danne Grundlag for rationel Avl og Fodring. Denne Opgave maa siges at være løst tilfredsstillende, medens den anden Opgave, som var gennem et velført Foderregnskab at vise, hvorledes de enkelte Køer samt Besætningen som Helhed betalte Foderet, ikke kan siges at være løst tilfredsstillende. Gennem hele Kontrolforeningernes Historie har Diskussionen om Fodertallenes Paalidelighed været tilbagevendende, og man er stadig enige om, at i Almindelighed er Foderopgivelserne for upaalidelige til at underbygge Rentabilitetsberegninger. Resultaterne har først og fremmest Betydning for den enkelte Kvægholder, og man kan sige, at han kan faa Resultaterne saa sikre og rigtige, som han selv ønsker dem, men Kontrolforeningstallene har officiel avlsmæssig Betydning, idet de hurtigt kom til at danne Grundlaget for Bedømmelse af Avlsdyrenes formodede Nedarvningsevne med Hensyn til Ydelse. Tallene paaføres Stamtavlerne

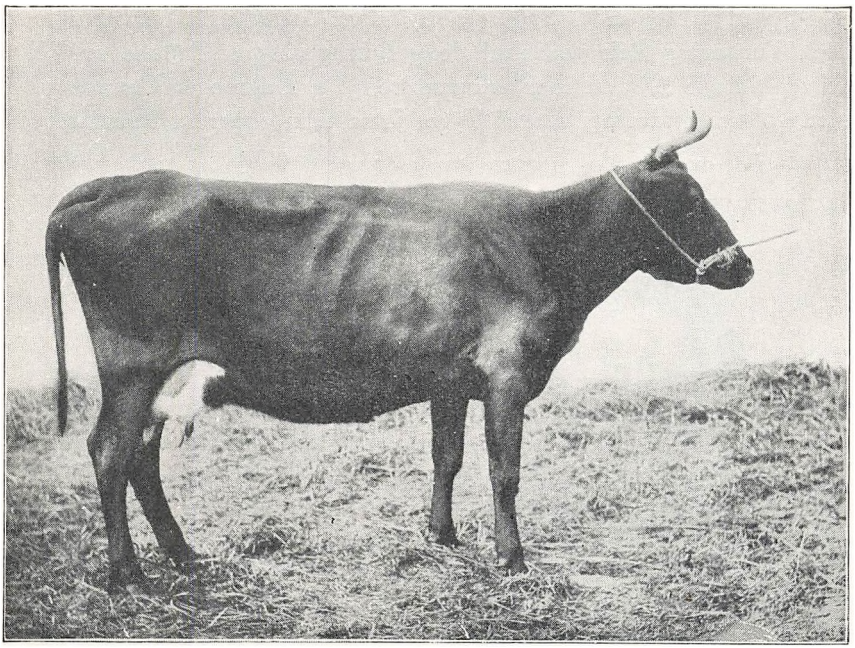

Ko Nr. 310, f. 6/8 1894, L.-F. Ko-Stbg. Nr. 1. tilh. Kammerherre Fr. Tesdorpf, Ourupgaard

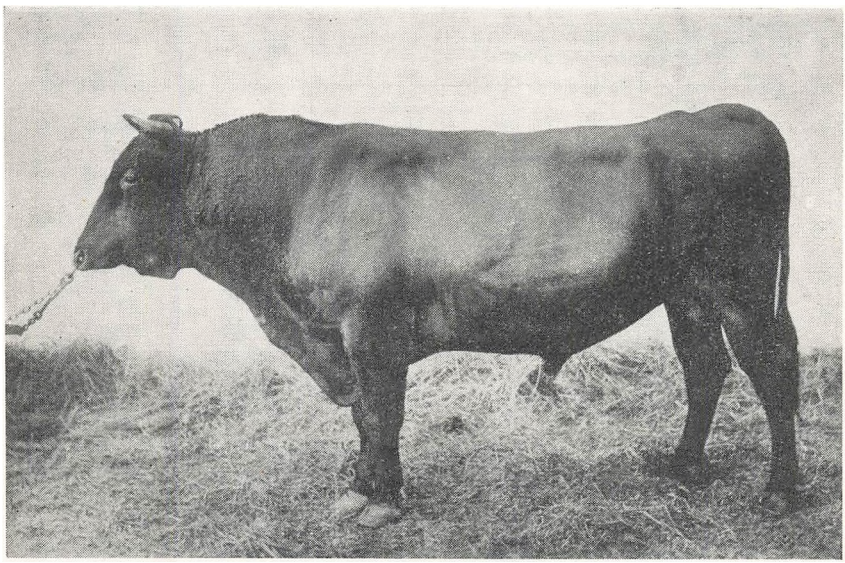

Ourupgaard 78, Stbg. Nr. 410, f. 1899 paa Ourupgaard

for Avlsdyr, som er til Salg, og bliver her Grundlaget for Stamtavlens Vurdering, dels ved almindelig Betragtning af Tallene og dels ved officielle Afstamningsbedømmelser. Og Tallene er Grundlaget ved Afkomsundersøgelser af Tyre, hvor man søger at konstatere, hvilken Indflydelse Tyrene har haft paa Afkommets Ydelse. Offentligheden har herved faaet en betydelig Interesse i, at disse Ydelsestal er saa rigtige, som det er muligt.

Proprietær C. Rasmussen, Borreseje,
Formand for Kvægbrugsudvalget 1913—1914

Der er gennem de 50 forløbne Aar gjort et stort og godt Arbejde i de lolland-falsterske Kontrolforeninger, og der er Grund til med Tak at tænke paa de mange, særlig de dygtige Assistenter, som har været med i dette for Kvægholdet saa uhyre vigtige Arbejde.

For at vise, hvorledes Ydelsen er paa Lolland-Falster i Forhold til de andre Landsdele, er nedenstaaende Oversigt for Regnskabsaaret 1945—46 medtaget:

Landsdel	Gennemsnitsydelse pr. Ko: Mælk kg	Fedt pCt.	Smør kg	Foder-enheder	pCt. kontroll. Køer
Fyn	3554	4,16	165,7	3030	72,4
Bornholm	3355	4,21	158,4	2872	48,8
Lolland-Falster	3417	4,07	156,0	2955	57,9
Sjælland	3390	4,09	155,3	2974	52,7
Jylland	3347	3,96	148,1	2940	46,3
Hele Landet	3388	4,02	152,5	2959	50,7

KVÆGAVLSFORENINGERNE

Af de Organisationer, som har været særlig virksomme ved Indkøb af godt Tyremateriale, maa i første Række nævnes Stiftets Kvægavlsforeninger.

Ved Husdyrloven af 1887 tilstaas der Kvægavlsforeninger Statstilskud paa visse nærmere angivne Betingelser, og i Efteraaret 1887

holdt Dyrlæge, senere Statskonsulent A. P. Mørkeberg Foredrag ved Maribo Amts økonomiske Selskabs Generalforsamling, hvor han slog stærkt til Lyd for Oprettelse af saadanne Foreninger. Der nedsattes derefter et Kvægbrugsudvalg, som fik til Opgave at arbejde for Oprettelse af Kvægavlsforeninger og at danne Bindeled mellem disse og Selskabet. Dette Kvægbrugsudvalg gaar i 1902 over til at blive Forbundet af Lolland-Falsters Kvægavlsforeninger, som endnu er Hovedorganisation for Stiftets Kvægavlsforeninger. Forpagter Kromphardt, Baadesgaard, var Formand fra 1888 til 1910, Propr. Rasmussen, Borreseje, fra 1910 til 1914, Propr. Rasmussen, Pileskov, fra 1914 til 1916, Gdr. Jes Lange, Engsgaard, fra 1916 til 1924, Gdr. Hjalmar Jensen, Horreby, i 1924—25, Gdr. Lars Palle, Nr. Alslev, fra 1925 til 1933, Gdr. P. Romme, Rørbæk, fra 1933 til 1939, da den nuværende Formand, Gdr. Alfred Bonde, Vaalse, valgtes.

Nedenstaaende Oversigt over Foreninger og Tyre viser Kvægavlsforeningernes Udvikling gennem Aarene:

1888	oprettedes	10	Foreninger	med	10	Tyre	
1890	var der	15	—	-	15	-	
1895	- -	16	—	-	17	-	
1900	- -	46	—	-	45	-	
1905	- -	52		-	52	-	
1910	- -	40	—	-	46	-	
1915	- -	53	—	-	74	-	
1920	- -	58	—	-	81	-	
1925	- -	51	—	-	71	-	
1930	- -	33	—	-	40	-	
1936	- -	35	—	-	54	-	
1938	- -	50	—	-	81	-	
1939	- -	55	—	-	95	-	

I 1939 havde de 55 Kvægavlsforeninger tilsammen 1600 Medlemmer med 9433 Køer. Interessen for de almindelige Kvægavlsforeninger, som man nu kalder dem i Forhold til Foreningerne med kunstig Sædoverføring, har været svingende gennem Aarene, og de fik aldrig den Udbredelse og Betydning for hele Landsdelens Kvæghold, som Tilfældet var i andre Landsdele, f. Eks. paa Fyn. Aarsagerne hertil var forskellige. Smitsomme Sygdomme, som Mund- og Klovesyge, som med 5—6 Aars Mellemrum fra Aarhundredeskiftet til den store Epizoti i 1938—39, hærgede Besætningerne, og ret stærk udbredt smitsom Kalvekastning har sikkert været medvirkende til at vanskeliggøre Sammenholdet i Kvægavlsforeningerne.

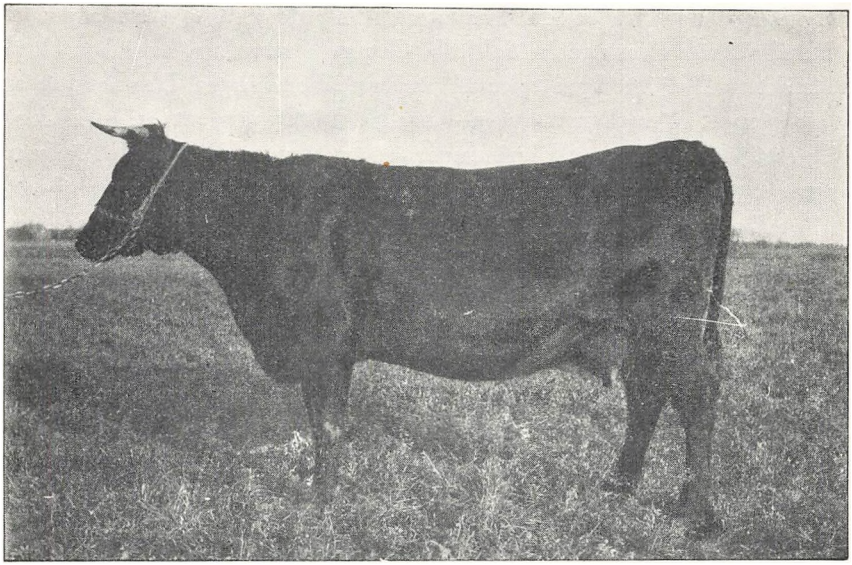

Ko Nr. 23, f. 20/1 1915, Ko-Stbg. Nr. 1488, tilh. Gdr. O. Bjerregaard, Elkenøre

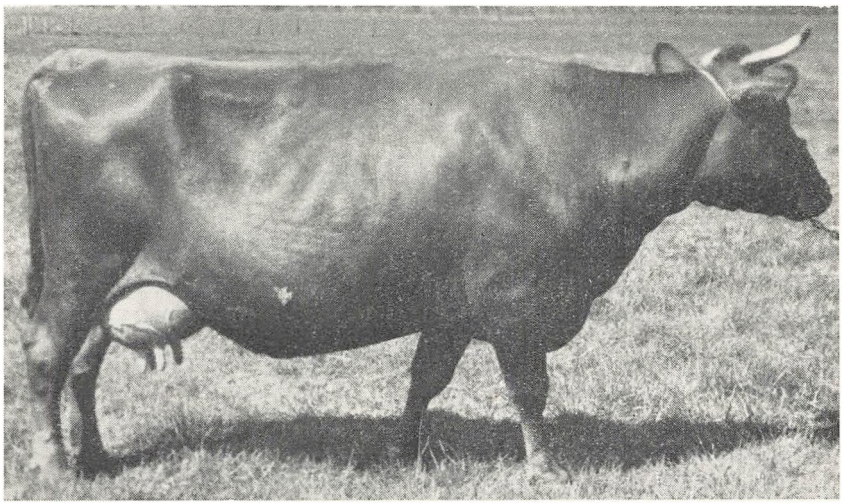

Ko Nr. 51, f. 27/10 1938, tilh. Gdr. Chr. Bjerregaard, Elkenøre

De svingende Interesser har sikkert ogsaa haft Forbindelse med de skiftende Konjunkturer. At det ikke har været Modvilje mod fælles Tyrehold viser Udviklingen siden 1939, efter Oprettelsen af Kvægavlsforeningerne med kunstig Sædoverføring, som hurtigt fik meget stor Tilslutning, saaledes at Lolland-Falster nu er den Landsdel, som har forholdsvis flest Køer med i Kvægavlsforeninger m. k. S. De almindelige Kvægavlsforeninger er nu næsten forsvundet, idet der i 1947 kun er 4 Foreninger tilbage. Nedenstaaende Oversigt viser Udviklingen siden 1939:

Kvægavlsforeninger paa Lolland-Falster.

Almindelige Kvægavlsforeninger.

Regnskabsaaret	1939—40	40—41	41—42	42—43	43—44	44—45	45-46
Antal Foreninger	49	48	40	37	23	20	10
— Tyre	87	82	82	67	34	25	11
— Medlemmer	964	952	942	583	480	359	192
— Køer ialt	7158	6552	5941	5911	3224	2216	1183
— indkøbte Tyre	27	33	24	6	10	5	3
Kontant Pris, gens. pr. Tyr. Kr.	1250	1230	1782	1800	2250	1740	1900
Foderløn, gens. pr. Tyr. Kr.	358	514	540	599	588	600	850

Kvægavlsforeninger med kunstig Sædoverføring.

Antal Foreninger	2	3	5	5	5	5	5
— Tyre	6	16	24	22	28	31	31
— Medlemmer	1050	1960	2496	2810	3247	3595	3877
— Køer, behandlet	4500	7670	12969	16453	20360	24422	27064
— indkøbte Tyre	4	10	8	4	6	8	8
Kontant Pris, gens. pr. Tyr Kr.	6400	5916	9650	5500	9750	7055	7250
Foderløn, gens. pr. Tyr. Kr.	850	1075	1578	1860	2010	2010	2050

Før den kunstige Sædoverføring blev almindelig, var Avlsbesætningerne almindeligvis ikke tilsluttet Kvægavlsforeningerne, men arbejdede med privat indkøbte Tyre, som Regel Tyre fra Fyn. Undtagelser herfra er dog Besætningerne i Ulslev og Vaalse, som var Medlemmer af de gamle Foreninger. Dette Forhold har ændret sig, idet næsten alle Stiftets Avlsbesætninger nu benytter Tyrene i Kvægavlsforeningerne med kunstig Sædoverføring. Om dette vil blive til Gavn for Kvægavlen i Stiftet eller ikke, er det for tidligt at dømme om endnu.

Som nævnt foran, har Kvægavlsforeningerne købt et stort Antal Tyre i de andre Landsdele. Dette Indkøb har dog ikke været lige stort gennem Aarene, hvilket følgende Oversigt viser:

Kvægavlsforeningstyrenes Fødested:

Aar	Lolland-Falster	Fyn	Sjælland	Jylland	Ialt
1899	14	26	8	0	48
1917	3	58	12	0	73
1921	15	62	5	0	82
1932	17	12	1	0	30
1937	30	22	6	0	58
1942	40	53	11	2	106
1947	7	29	1	9	45

I den første Del af Perioden købes der stadig flere og flere Tyre fra Fyn. I Tiden fra 1914 til 1919 er Kvægavlsforeningernes Tyre næsten alle fra Fyn. Der kommer saa en ret lang Tid, hvor der benyttes mange Tyre, tillagte paa Lolland-Falster. I de senere Aar er det igen gaaet i Retning af at købe Tyrene ude fra, idet Kvægavlsforeningerne m.k. S. saa godt som udelukkende har købt Tyrematerialet i de andre Landsdele. Det ses, at der er indkøbt flere Tyre fra Jylland i de senere Aar.

Kvægavlsforeningerne har haft overordentlig stor Betydning for Kvægholdets Udvikling paa Lolland-Falster, dels direkte ved Anskaffelse af gode Tyre, hvis Indsats i Avlen kan konstateres, men ogsaa derved, at Foreningernes Arbejde har skabt Interesse for mere rationel Kvægavl i Almindelighed og animeret til Brug af gode Tyre.

KONKURRENCER MELLEM HELE KVÆGHOLD OG TILSYN MED KVÆGBESÆTNINGER

De gamle Konkurrencer mellem hele Kvæghold havde til Hensigt at udpege de Besætninger, der havde en saadan Avlsværdi, at de maatte skønnes at kunne virke forbedrende paa den almindelige Avl ved at levere Avlstyre. Af saadanne Konkurrencer er der afholdt 5 her i Stiftet, nemlig 2 af Maribo Amts økonomiske Selskab 1888—89 og 1894—95, og 3 af De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger 1898—99, 1903—1905 og 1908—10.

Konkurrencerne havde utvivlsomt deres store Betydning, ikke mindst fordi det dengang gjaldt om at faa Kontrolforeningsarbejdet ind i et godt og sundt Leje. Konkurrencebesætningerne var underkastet en meget effektiv Kontrol, saavel ydelses- som fodringsmæssigt, saa Materialet kunde danne Grundlag for Rentabilitetsberegninger og Bedømmelse af de forskellige Besætningers og Køers Yde-

evne. Endelig havde det stor Betydning, at de deltagende Besætningers Afstamningsforhold blev bogførte, hvilket i de fleste Tilfælde fortsatte med Familiestambogsføring. Principperne for Avls- og Ydelseskontrol blev allerede ved de første toaarige Konkurrencer fastlagt paa en saa god Maade, at de ikke er ændret væsentligt siden. Paa Opfordring fra Falsters Landboforening vedtog Husdyrbrugsudvalget i 1922 at udarbejde Regler for Tilsyn med Kvægbesætninger paa Lolland-Falster. De udarbejdede Regler blev samme Aar vedtaget paa Delegeretmødet, og man indbød derefter til Deltagelse. Der meldte sig 19 Deltagere med tilsammen 883 Køer. Tilsynet har været holdt i Gang siden, og der er hvert Aar udarbejdet Beretning om Arbejdet. Indtil 1927 omfatter Beretningen foruden Oplysninger om Besætningernes Gennemsnitsydelse, Salg af Avlsdyr m. m., Oplysninger om Aarsydelsen for de Køer, der havde givet 200 kg Smør og derover. Fra 1928 fik Beretningerne den meget værdifulde Tilføjelse, at Ydelsen for alle Besætningernes Køer er med. I 1943 indføres Kaaring af Køerne med Points fra 7—12, og disse Points er medtaget i Beretningerne. Derudover er der ikke sket væsentlige Ændringer i Reglerne for Tilsynet siden man startede i 1922. Nedenstaaende Oversigt viser Deltagelsen i Arbejdet og Gennemsnitsydelsen for de deltagende Besætninger, men man skal her huske, at Ydelsen varierer meget stærkt fra det ene Aar til det andet og ligeledes, at der er meget stor Forskel mellem de enkelte Besætninger. Indmeldelsen er sket for 5-aarige Perioder, hvorfor Oversigterne er taget fra Begyndelsen af hver Periode:

Oversigt over Tilsyn med Kvægbesætninger fra 1922 til 1946.

Aar	Antal Besætninger	Antal Køer	Gennemsnitsydelse pr. Ko Mælk kg	Fedt pCt.	Smør kg
1922—23	19	883	3853	4,06	175
1923—24	20	1034	4117	3,95	182
1927—28	19	838	4202	4,30	203
1932—33	10	534	4321	4,17	203
1937—38	14	465	4768	4,31	231
1942—43	22	405	4283	4,30	207
1945—46	18	358	4892	4,34	238

Medens der i de første Aar af Tilsynets Historie var flere store Besætninger med, f. Eks. Brændte Ege, Lidsø, Skjelstofte og Øllingsø, er det nu med Undtagelse af Næsgaard Agerbrugsskole, middelstore og mindre Besætninger, der er med i Tilsynet. Der er gennem

de 25 Aar, der er gaaet, siden dette Arbejde kom i Gang, solgt et stort Antal Avlsdyr fra Tilsynsbesætningerne, ialt er der solgt 2584 Tyre og 1121 Hundyr. Der har været ret stor Afgang af gamle og Tilgang af nye Besætninger. Der er kun de 3 Besætninger fra Næsgaard, Andreas Hansen og Ole Bjerregaard, Elkenøre, som har været med gennem alle Aarene.

Tilsynet kan ikke med Hensyn til effektiv Kontrol med Ydelse og Fodring staa Maal med de toaarige Konkurrencer, men det er en økonomisk gennemførlig Foranstaltning, og Tilslutningen gennem Aarene viser, at den ogsaa er levedygtig, idet saa godt som alle Stiftets bedste Besætninger til de forskellige Tider har været med i Tilsynet, og er kun gaaet ud, naar de paa Grund af Sygdom, Uheld eller andre Aarsager ikke har kunnet være med mere.

Beretningerne om Tilsynet udsendes til alle Stiftets kontrollerede Besætninger og skaber herved en udmærket Forbindelse mellem Landsdelens Avls- og Brugsbesætninger. Tilsynet, som fortsætter Aar efter Aar, samler gennem disse Beretninger et Materiale vedrørende Avlen, ikke alene om Besætningerne som Helhed, men ogsaa om de enkelte Køer, som ellers vilde være meget vanskeligt tilgængeligt for de allerfleste.

Indtil 1942 bestod Tilsynsudvalget, som valgtes paa Delegeretmøderne for femaarige Perioder, af 2 Mand med Husdyrbrugskonsulenten som Sekretær. I 1940 begyndte Falsters Landboforening Kaaring af Køer hos Medlemmerne, og Aaret efter toges dette Arbejde ogsaa op i Øst- og Vestlollands Landboforeninger. Der var da et Kaaringsudvalg i hver Landboforening. Da det vedtoges at kaare Køerne i Tilsynsbesætningerne, blev man enige om at vælge et fælles Tilsyns- og Kaaringsudvalg for hele Stiftet. Ved Delegeretmødet i 1942 valgtes det nuværende Udvalg: Landbrugslærer K. P. Lauridsen, Næsgaard, Gdr. Sigfred Holtze, Refshale, og Proprietær V. Smedemand Musse, Karlebygaard.

STAMBOGSFØRING

For at kunne drive rationel Kvægavl, er det nødvendigt at have et indgaaende Kendskab til de enkelte Dyr og deres Slægt, og da det ofte er mange Dyr og en Række Enkeltheder om hvert, det drejer sig om, er det nødvendigt med skriftlige Optegnelser. Allerede paa et tidligt Tidspunkt af Kvægavlens Historie kom man ind paa at føre en Række Optegnelser om hvert enkelt Dyr. De for-

skellige Opdrættere brugte forskellige Systemer, og da Kontrolforeningerne fremkom, blev Optegnelserne udvidet, men det kneb med Overskueligheden; oftest blev Optegnelserne spredt i mange Bøger, saa deres Værdi for Avlen var tvivlsom.

Det blev Statskonsulent P. A. Mørkeberg, der fandt Løsningen, idet han lavede et System efter engelsk Forbillede, tillempet efter danske Forhold, den saakaldte Familiestambog, hvoraf den første blev anlagt over Besætningen paa Ourupgaard i 1891. Familiestambogen er nu kendt af alle, som beskæftiger sig med Kvægavlen.

Der er igennem Aarene af Samvirksomhedens Konsulenter udarbejdet et ret stort Antal Familiestambøger. Nedenstaaende Oversigt viser Udviklingen paa dette Omraade:

I 1909	førtes	Familiestambog	over	60	Besætninger			
I 1916	-	—	-	80	—			
I 1921	-	—	-	104	—	med	2289	Køer
I 1931	-	—	-	112	—	-	2800	-
I 1937	-	—	-	147	—	-	3003	-
I 1941	-	—	-	217	—	-	3775	-
I 1947	-	—	-	331	—	-	6555	-

Familiestambøgerne tilses paa Ejendommen en Gang aarlig, hvor Køerne beskrives og Afkommet afkontrolleres. Bøgerne sendes en Gang om Aaret til Husdyrbrugskontoret, hvor Kontrolregnskaberne gennemregnes, korrigeres og føres ind i Stambogen, som ogsaa ved denne Lejlighed føres à jour med Tyrestamtavler, Præmier, solgte Avlsdyr, Beskrivelser o. s. v.

Familiestambogsføringen er nærmest af privat Karakter, men da Køerne skal være familiestambogsførte for at kunne optages i den officielle Stambog, danner Familiestambogen Grundlaget for den officielle Stambogsføring.

Før 1896 blev de officielle Stambøger over de forskellige Dyr udgivet af de forskellige Landsdele. I 1895 udarbejdede A. la Cour en Stambog over Tyre af R. D. M. i Lolland-Falsters Stift, som blev udgivet af Maribo Amts økonomiske Selskab. Bogen omfattede 77 Tyre.

I 1894 fik man en Ordning, hvorefter De samvirkende danske Landboforeninger overtog den officielle Stambogsføring for Tyrenes Vedkommende, medens Stambogsføringen for Køernes Vedkommende indtil 1920 fortsatte med at være et lokalt Foretagende. Det første Bind af D. s. d. L.s Stambog over Tyre udkom 1896. Der er siden udkommet 51 Bind med 3812 optagne Tyre.

Indtil 1920 udgav de forskellige Landsdele Kostambøgerne. De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger udgav 3 Bind over Køer af R. D. M. i Lolland-Falsters Stift. Bind I, hvori der var optaget 96 Køer, udkom 1907. Bind II, hvori der var optaget 101 Køer, udkom 1913 og Bind III, hvori der var optaget 57 Køer, udkom 1918. I 1920 kom den nuværende Ordning, hvorefter De samvirkende danske Landboforeninger udgiver Stambøger ogsaa for Køerne. Husdyrbrugskonsulenterne for de samvirkende Landboforeninger i de forskellige Landsdele er Stambogsførere; de samler Materialet og udarbejder Manuskript for hver sin Landsdel. Materialet bliver samlet og trykt i Odense. De fynske Landboforeningers Konsulent har gennem alle Aarene været Sekretær for Udgivelsen af Ko-Stambogen for R. D. M. Det første Bind udkom i 1921, og der er siden udgivet 27 Bind, hvori der er optaget 15.904 Køer. Fra Lolland-Falster er der i disse 27 Bind optaget ialt 1069 Køer. Nedenstaaende Oversigt over Antal optagne Køer fra Lolland-Falster, samt deres Ydelse og Maal, viser Resultaterne for 1., 10., 20. og 27. Bind.

		Gennemsnitsydelse				Gennemsnitsmaal cm		
Bind	Antal opt. Køer	Mælk kg	Fedt pCt.	Smør kg	Højde	Bryst-omfang	Hofte-bredde	Omdrejer-bredde
I	13	4128	4,00	184,7	126,8	186,5	53 5	46,3
X	65	5036	4,25	240,0	129,0	190,9	56,5	49,4
XX	50	5668	4,29	272,9	131,1	196,9	56,3	49,7
XXVII	42	5268	4,43	262,2	131,6	198,8	58,1	51,5

Desuden udgiver De samvirkende danske Landboforeninger en Registerstambog for Kvæg af R. D. M. I de senere Aar omfatter den udelukkende Tyre, som, for at blive optaget, skal være præmieret ved et Dyrskue eller kaaret af en Fællesledelse. Det første Bind udkom i 1924, og i de nu udkomne 23 Bind er der ialt fra Lolland-Falster optaget 1006 Tyre i Register-Stambogen.

AFKOMSUNDERSØGELSER

Formaalet med Afkomsundersøgelser er at faa konstateret et Dyrs Indflydelse paa sit Afkom, og naar Talen er om Kvæg, bliver Indflydelsen og dermed Undersøgelsen todelt, nemlig i Eksteriør- og Ydelsesundersøgelse.

Som Følge af det store Antal Afkom, en Tyr kan præstere i

Sammenligning med en Ko, bliver der først og fremmest Tale om Undersøgelse af Tyrens Nedarvingsforhold, og naar man taler om Afkomsundersøgelser, tænkes der altid paa Ydelsesundersøgelse, idet Eksteriørundersøgelsen finder Sted ved Afkomsskuerne.

Afkomsundersøgelserne begyndte straks efter at Kontrolforeningsarbejdet kom i Gang, men først omkring 1912 kom man ind paa den nuværende Fremgangsmaade, hvor Døtre og Mødre stilles lige ved Undersøgelsen, d. v. s., at Døtrenes Ydelse efter 1. Kalv sammenlignes med Mødrenes Ydelse efter 1. Kalv, 2. Kalvs Ydelse hos Døtrene med 2. Kalvs Ydelse hos Mødrene o. s. v. Fodring og Alder ved Kælvning maa være ens for Moder og Datter. Er der for stor Forskel, kan Ydelsestallene ikke anvendes, og det samme gælder Regnskabsaar, hvor Sygdom, Kastning, Overløbning o. a. har paavirket Ydelsen, enten for Moder eller Datter.

En medvirkende Aarsag til det store Omfang, Afkomsundersøgelserne fik, var at Kontrolforeningerne efter Husdyrloven af 1912 blev paalagt at indberette Ydelsen for samtlige kontrollerede Køer. Hidtil havde Materialet maattet indsamles ad Frivillighedens Vej. Selv om det tog Tid at faa »Bund« i disse Indberetninger og varede en Del Aar, før der var Ydelsestal for alle Mødre, var der dog hermed skabt Basis for et stort og værdifuldt Arbejde i Kvægavlens Tjeneste.

Afkomsundersøgelserne paa Lolland-Falster, der alle er foretaget af De samvirkende lolland-falsterske Landboforeningers Husdyrbrugskontor, begyndte omkring 1912, og den første Beretning om Arbejdet udkom 1914. I 1917 og 1922 udkom Afkomsundersøgelsesberetninger sammen med Kontrolberetningen. Fra 1932 til 1940 blev der hvert Aar i Landbrugstidende offentliggjort Resultater af Aarets Afkomsundersøgelser. I 1941 blev der sammen med Kontrolberetningen offentliggjort Resultaterne for Undersøgelserne over 119 Tyre. Desuden er en Del Undersøgelser offentliggjort i Tyrestambøgerne og Dyrskuekatalogerne.

Ialt er der til 1947 udarbejdet Afkomsundersøgelser over 280 Tyre, som har virket paa Lolland-Falster, og de har saa godt som alle været offentliggjorte.

Der har gennem Aarene været mange Forhold, som har vanskeliggjort disse Undersøgelser, særlig har Mund- og Klovesygen og de to Verdenskrige generet Arbejdet i lange Perioder, men til Trods herfor har det været muligt at foretage et ret stort Antal af disse for Kvægavlen saa vigtige Undersøgelser.

HESTEHOLDET

Ved Omtalen af Hesteholdet paa Lolland-Falster maa de særlige Forhold her tages i Betragtning. De stive Lerjorder kræver fuldt udviklede, store og tunge Heste, og ikke mindst stiller Efteraarsarbejdet i Sukkerroemarkerne store Krav til Hestene, i Modsætning til mange Egne i det øvrige Land, hvor Plage kan udføre en ret stor Part af Arbejdet. Hesteavlen har da heller ikke spillet saa stor en Rolle paa Lolland-Falster, som i de andre Landsdele, hvilket ogsaa fremgaar af nedenstaaende Tal for de forskellige Aldersklasser:

Hestebestanden paa Lolland-Falster og i hele Landet 1946.

	Lolland-Falster Stk.	Hele Landet 1000 Stk.
Hingste, 3 Aar og derover	242	4
Vallakker, 3 Aar og derover	10194	192
Hopper, 3 Aar og derover	11970	262
Plage, 1—3 Aar	2902	126
Føl under 1 Aar	1944	69
Ialt	27252	653

Medens Antallet af Føl for hele Landet almindeligvis udgør ca. 10 pCt. af Hestebestanden, er Følprocenten paa Lolland-Falster omkring 7.

Maalet i den lolland-falsterske Hesteavl har, i Overensstemmelse med de foran omtalte Krav, været, at frembringe en forholdsvis stor, tung Hest, egnet til svært Landbrugsarbejde.

For fuldt ud at forstaa Udviklingen i de sidste 50 Aar, er det nødvendigt ganske kort at opridse Hesteavlens Historie forud for denne Periodes Begyndelse.

Før Midten af forrige Aarhundrede var Hesteholdet, ligesom i det øvrige Land, stort her i Stiftet. Den svære Jord, Datidens tunge og klodsede Markredskaber samt Vejenes slette Tilstand, nødvendiggjorde et betydeligt Antal Heste. Hestene holdtes i den Tid næsten i Naturtilstand, idet de, naar Arbejdet var forbi, blev sluppet løs paa de naturlige, men tarvelige Græsgange, hvor de baade Sommer og Vinter maatte finde den væsenligste Del af Føden. Hestene blev derfor smaa, og der maatte mange til for at udføre Arbejdet.

Landbruget var inde i en Fremskridtsperiode, de gamle, klodsede Redskaber, f. Eks. Hjulploven, kasseredes, og ny, lettere og bedre kom i Brug. Antallet af Heste kunde nedsættes betydeligt. Der er mange Eksempler paa, at Hestebestanden kunde halveres ved An-

vendelse af Svingploven i Stedet for den klodsede Hjulplov. Man søgte nu ogsaa gennem Avlen at forbedre Hesteholdet. Det skete imidlertid paa den Maade, at der til Godserne indkøbtes »forædlede« Hingste, som kunde benyttes til Bedækning af saavel Godsernes som Bøndernes Hopper paa nærmere angivne Betingelser. Senere gik man over til at indføre Yorkshirehingste, som da kom paa Mode, og ved Stutterikommissionens Foranstaltning blev der i Slutningen af Fyrrerne og i Halvtredserne opstaldet en Del saadanne Hingste her i Stiftet. Man tilstod de ved Dyrskuerne præmierede Hopper Fribedækning, hvorfor disse Hingste rimeligvis blev en Del benyttet. De heldige Resultater af Krydsningen i første Led, der ofte fremkommer, foranledigede, at man ikke blev staaende ved den enkelte Krydsning, men fortsatte med Blandingsavlen i Haab om at kunne fastholde den ved Krydsningen frembragte Mellemform. Det lykkedes paa denne Maade at gennemkrydse den oprindelige Landrace, som bestod af smaa, stærktbyggede, nøjsomme Dyr, saaledes at Resultatet blev en større, men spinkel og ofte ildebygget Hest, der langt fra tilfredsstillede de Fordringer, man stillede til Arbejdsheste paa svære Jorder.

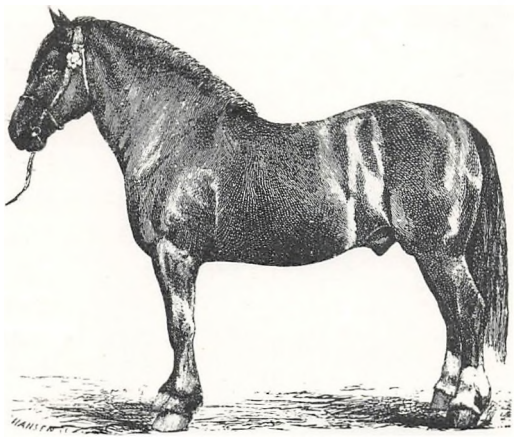

Oppenheim II

Skønt ogsaa Jylland havde haft sin »Krydsningsperiode«, var Landhesten dér dog mindre paavirket af »Forædlingen«, og da den jyske Hest fra gammel Tid var berømt for sin Styrke og Trivelighed, var det naturligt, at man, med Trangen til en større og sværere Hest til Landbrugsarbejdet, vendte Blikket mod Jylland.

I 1860-erne begyndte Maribo Amts økonomiske Selskab at indkøbe Hoppeplage og enkelte Hingste fra Jylland til Bortauktionering blandt Medlemmerne, og dette har gennem Aarene været et vigtigt Led i Selskabets Arbejde. Fra 1879 til 1911 var C. H. Lindholm Konsulent for Selskabet, og gjorde et meget stort Arbejde for Hesteavlens Forbedring.

Ved Landmandsforsamlingen i Nykøbing F. i 1872 blev lollandfalsterske Landmænds Opmærksomhed især henledt paa den jyske Hest, og dette førte til, at der blev købt 4 af de fra Jylland ved Skuet udstillede Hingste, deriblandt den senere saa bekendte Oppenheim II, eller Falsterhingsten, S. LXX. Statskonsulent J. Jensen har udtalt, at denne Hingst havde gjort større Gavn i de to Aar, den virkede i Jylland, end adskillige Matadorer i hele deres Levetid.

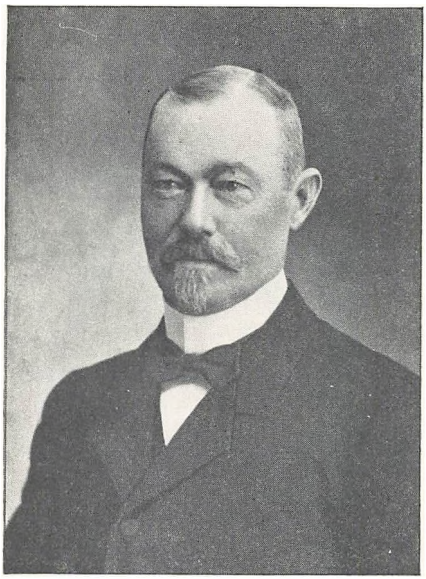

Konsulent C. H. Lindholm
1879—1911

Den blev benyttet stærkt og fik overordentlig stor Betydning paa Falster, hvor den blev Fader til ca. 400 Føl. Den efterlod sig ca. 30 Sønner, hvoraf nogle gav udmærket Afkom. Uden Tvivl gav Oppenheim II den lollandfalsterske Hesteavl et betydeligt Skub fremad. Fra nu af gaar det hurtigt med Indførelsen af jyske Hingste, idet der næsten hvert Aar dannes Aktieselskaber, hvis Medlemmer indkøber og benytter Hingstene. Efter Husdyrloven af 1887 bliver disse Selskaber til Hesteavlsforeninger, idet Staten nu støtter saadanne med Tilskud af Penge.

Naar undtages en Periode i 70-erne, hvor der dannes et nyt Selskab til Hesteavlens Fremme, som forsøgte sig med Indførelse af nogle faa Percheronhingste, der forøvrigt ingen Betydning fik, fortsattes der med Oprettelse af Hesteavlsforeninger, som indkøbte og benyttede jyske Hingste. I Aarene efter 1887 bliver kun Heste af denne Race præmieret ved Dyrskuerne, ligesom Optegnelserne angaaende Afkomsundersøgelser m. v. kun omfatter Private og Foreninger, som arbejder med Hingste af jysk Race.

I 1905 findes der paa Lolland-Falster 20 Hesteavlsforeninger med 22 jyske Hingste, og blandt disse findes nogle af de bedste, der har været i Landsdelen. Der kan f. Eks. nævnes Valdemar Lindbjerg, S. 774, og Tolstrup Munkedal, S. 1103, som begge tilhørte Østofte og Omegns Hesteavlsforening, Tebstrup Munkedal, S. 993,

tilhørende Sydfalsters Hesteavlsforening, og Skjalm Hvide, tilhørende Nr. Alslev Hesteavlsforening, som de mest betydelige, hvis Indsats i Avlen kan spores mange Aar frem i Tiden.

Flere af de bedste Hingste gaar af i Aarene efter 1905, og det kniber med at faa dem erstattet med tilstrækkeligt gode Efterfølgere. Der klages nu over, at Hingstematerialet ikke er godt, i hvert Fald ikke sammenlignet med Aarene 1900—1905.

Skønt Hesteavlsforeningerne, hvad Antallet angaar, trives vel — der er i 1908 25 Foreninger med 26 Hingste her i Stiftet — ses det, at man ikke er ganske tilfreds med Resultaterne. De absolut 1. Klasses jyske Hingste er blevet for dyre, og hvad værre er, det er næsten umuligt at erhverve dem, da de almindeligvis købes af Foreninger i Jylland, mens de er Føl.

Med de stigende Hestepriser er det en god Forretning saavel at lægge Føl til som at opdrætte disse, og da det kniber med at skaffe godt Hingstmateriale fra Jylland, følger man Sjællændernes og Fynboernes Eksempel og begynder at spekulere i den belgiske Hest. I Aarene 1911—13 dannes et betydelig Antal Selskaber og Foreninger, som anskaffer Hingste af en hel eller delvis belgisk Afstamning. Saavidt det vides fandtes der i dette Tidsrum 10—12 Selskaber med belgiske Hingste. Disse Foreninger dannede en Sammenslutning, som henvendte sig til De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger med Anmodning om at faa Tilladelse til at fremstille belgiske Heste ved Stiftets Dyrskuer. Samvirksomhedens Bestyrelse vedtog at oprette en Afdeling ved Dyrskuerne for Heste af belgisk Race. Samtidig tog man Initiativet til Oprettelse af De samvirkende lolland-falsterske Hesteavlsforeninger, som stiftedes den 16. Marts 1913 med 16 Foreninger, som tilsammen ejede 17 Hingste af jysk Race. Kammerherre Fr. Tesdorpf, Ourupgaard, var Foreningens første Formand, afløstes i 1930 af Propr. Edv. Madsen, Grevelodden, som var Formand indtil 1946, da den nuværende Formand, Propr. P. Jørgensen, Solbjerggaard, blev valgt.

Ved Hesteavlsforeningernes Generalforsamling i Januar 1914 vedtoges det at anmode Samvirksomheden om at lade afholde aarlig Hingstekaaring. Den første Hingstekaaring her i Stiftet afholdtes den 11. Marts 1914. Som Dommere fungerede Satskonsulent J. Jensen, valgt af De samv. Landboforeninger, Sognefoged H. Christensen, Sørup, valgt af Hesteavlsforeningerne med jyske Hingste, og Forp. Johannesen, Berritzgaard, valgt af Foreningerne med belgiske Hingste. Der var anmeldt 22 Hingste af jysk og 11 af belgisk Race.

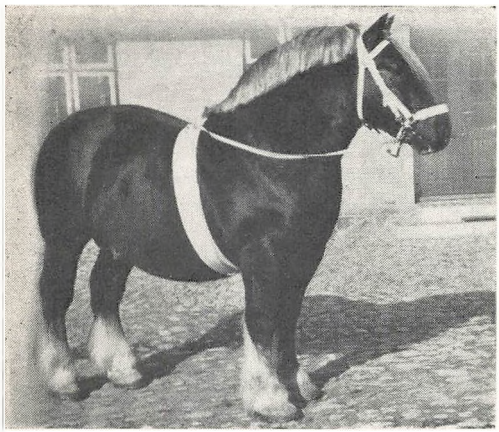

Østofte Hadbjerg

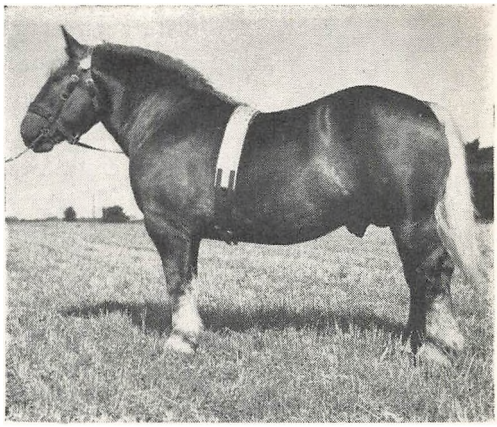

Klitgaard. E. S. 1788

Der kaaredes 3 Jyder og 2 Belgiere. Det følgende Aar afholdtes Hingstekaaringen i Nykøbing, hvor der var anmeldt 14 Jyder og 4 Belgiere. Der kaaredes 1 af hver Race. I de følgende Aar er der afholdt Hingstekaaring hvert Aar, skiftevis i Maribo og Nykøbing. men der blev ikke indtil 1930 anmeldt eller kaaret belgiske Hingste. Indtil 1920 blev Hingstekaaringerne afholdt af De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger. Siden 1920 har De samvirkende lolland-falsterske Hesteavlsforeninger afholdt Hingstekaaringerne, og siden 1930 i Samarbejde med Lolland-Falsters belgiske Hesteopdrætterforening.

Fra 1914 til 1929 blev der af 112 indmeldte jyske Hingste kaaret 32, medens der af belgiske Hingste blev kaaret 5 af 15 indmeldte. Siden 1930 er der af 110 indmeldte jyske Hingste kaaret 58, medens der af 184 indmeldte belgiske Hingste er kaaret 76.

Et vigtigt Led i Hesteavlsarbejdet har Hoppekaaringerne været. Siden 1913 er der aarlig afholdt Kaaring af jyske Hopper ved et af Hesteavlsforeningerne nedsat Udvalg. Indtil 1946 bestemtes og afholdtes Hoppekaaringerne af de enkelte Hesteavlsforeninger. Siden 1946 afholdes Hoppekaaringerne af De samvirkende lolland-falsterske Hesteavlsforeninger. Der er i den forløbne Tid ialt fremstillet 1723 Hopper til Kaaring, hvoraf 646 er kaaret i 1. Klasse, 975 i 2. Klasse, medens 102 er afvist.

Siden 1930 har Lolland-Falsters belgiske Hesteopdrætterforening aarlig afholdt Hoppekaaring. Medens den jyske Hesteavl kaarer Hopperne i 1. eller 2. Klasse, dog i de senere Aar med Points indtil 10, hvor 8—10 er 1. Klasse, kaarer den belgiske Avl i 1. Kl. A,

1. Kl. B, 2. Kl. A og 2. Kl. B. I de forløbne 18 Aar er der kaaret ialt 526 belgiske Hopper, og deraf 51 i 1. Kl. A, 168 i 1. Kl. B. 163 i 2. Kl. A og 144 i 2. Kl. B.

Indtil 1930 var det overvejende den jyske Hesteavl, der havde nogen Betydning paa Lolland-Falster, og Hesteavlsforeningerne har hovedsageligt været Grundlaget for Avlen. I 1897 er der 7 Foreninger, alle med Hingste indkøbte fra Jylland. De første 25 Aar af den her omtalte 50-aarige Periode betegner en stærkt stigende Kurve for Heste og Hesteavl. som de voldsomt stigende Hestepriser

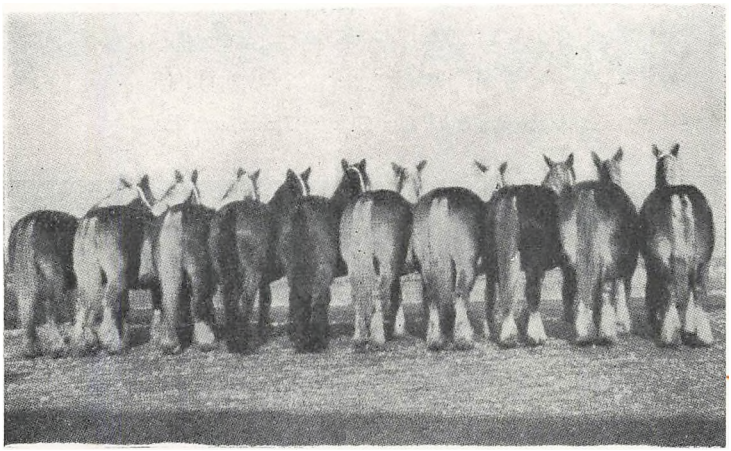

Samling jyske Hopper, tilh. P. Jørgensen, Solbjerggaard

under Krigen 1914—18 stimulerer kraftigt. Maalet, som Ledelsen med Statskonsulent J. Jensen arbejdede mod, var en stor og svær Hest, egnet til svært Arbejde i Landbrug og Industri. Der blev i disse Aar gjort et stort og godt Arbejde for at naa dette Maal, hvilket ogsaa lykkedes, for saavidt Størrelsen angik, medens der stadig kunde ankes over Form, manglende Dybde, Ben, Hove og Bevægelse. De sidste 25 Aar af Perioden er præget af Indsatsen for at faa Fejlene væk, og dette er sket i højere Grad, end man kunde vente. Den jyske Hest er nu passende stor, dyb og sluttet med føre, velstillede Ben, betydelig bedre Hove end tidligere og god Bevægelse. Skal nogen enkelt Person nævnes i Forbindelse med denne Avlsindsats, bliver det Statskonsulent August Kjær, som gennem sit mangeaarige Virke har arbejdet utrættelig for den jyske Hests Forbedring.

Der har i den lange Aarrække været mange gode jyske Hingste

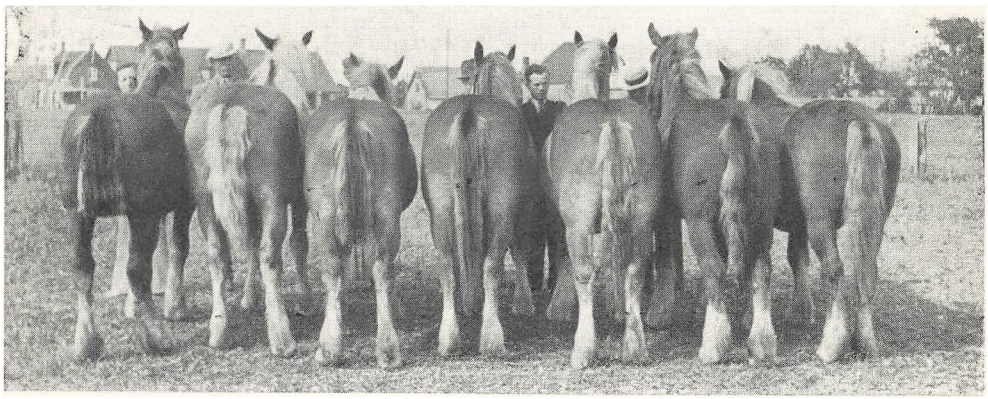

Afkomssamling efter Østofte Hadbjerg, E. S.

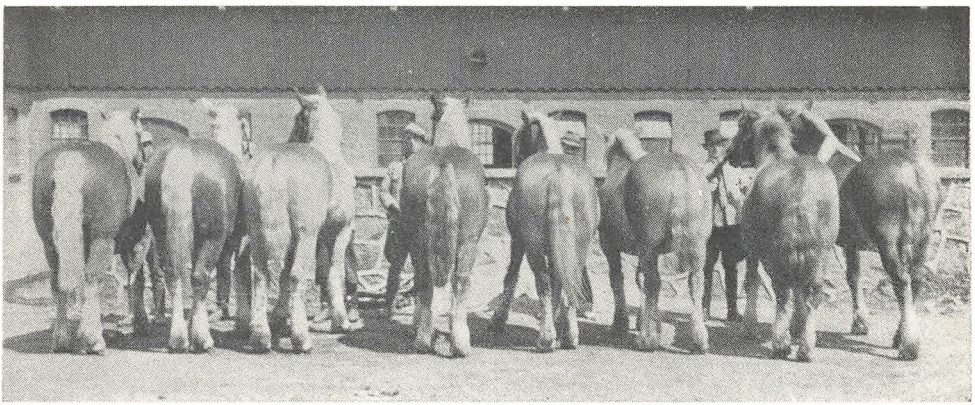

Afkomssamling efter Klitgaard, E. S. 2017

Afkomssamling efter Infernal d'Oostkerque, E. S. 510

i den lolland-falsterske Hesteavl, foruden de foran nævnte maa fremhæves Hingste som Sydfalsters Karmark, Stb. 1678, Claus Karmark, E. Stb. 1822, Helsted Dux, E. Stb. 1788, og Klitgaard, E. Stb. 2017. I de senere Aar har den jyske Hesterace paa Lolland-Falster haft haard Konkurrence, idet den belgiske Hest har faaet stor Udbredelse og vel nu er den mest udbredte Race, men kvalitetsmæssig hævder den jyske Race sig endnu, og der arbejdes godt i de nuværende 8 Foreninger, som ejer 10 Hingste.

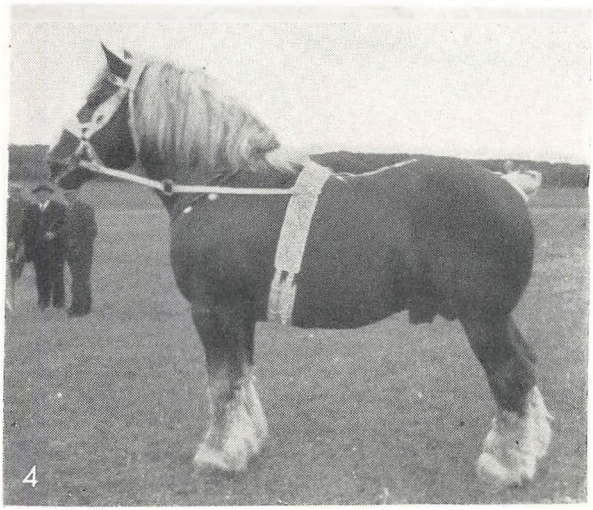

Infernal d'Ooestkerque, Stbg.-Nr. 464

Forsøget med belgiske Heste i 1911—15 blev kun til Krydsning med jyske Hopper og gjorde sikkert mere Skade end Gavn. Krigens Standsning af Indførsel fra Belgien var sikkert en væsentlig Aarsag til, at der ikke blev mere ud af Forsøget. Der gaar nu en ret lang Aarrække indtil omkring 1930, inden man igen ved Dyrskuer og Kaaringer ser noget til den belgiske Hest paa Lolland-Falster, men nu bliver der System i Avlsarbejdet. Den 12. Marts 1930 oprettes Lolland-Falsters belgiske Hesteopdrætterforening. Daværende Forpagter, nu Godsejer M. W. Dinesen, Skjørringe, blev valgt til Formand for Foreningen, en Post, som han stadig varetager. I Løbet af faa Aar opnaas der gode Fremskridt. Foreningen afholder aarlige Hoppe- og Hingstekaaringer, faar egne Dommerhold ved Dyrskuerne, Tilslutningen til Foreningen øges Aar for Aar og omfatter nu ca. 200 personlige Medlemmer samt Tilslutning fra 7 Hesteavls-

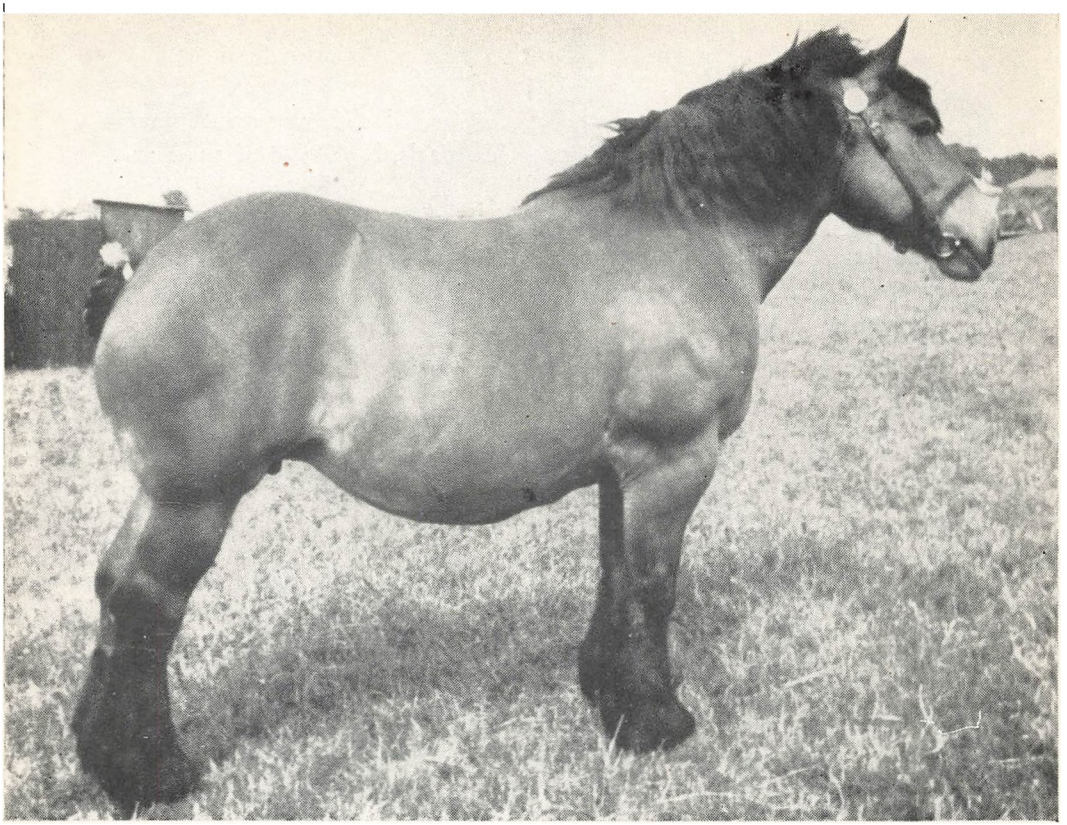

Louise du Soleil, 1. Pr. paa Fællesskuet i Maribo, kaaret i Klasse A.
Ejer: Gaardejer Hans Frimand, Vejrinde, Stubbekobing

foreninger med 7 Hingste. I de første Aar er der kun faa Hopper af ren belgisk Race, og der bliver krydset stærkt med Belgierhingste og Jydehopper. Den første Generation blev almindeligvis gode Handelsheste, medens fortsat Krydsning ofte gav store Skuffelser, og den er da ogsaa nu forladt, idet man ret hurtigt blev klar over, at der maatte drives Renavl, saafremt Racen inden for en overskuelig Fremtid skulde kunne opretholde sig selv herhjemme. Avlens Ledelse gaar nu ind for Renavl, og med de strenge Krav til ren Afstamning, der nu stilles ved Kaaringer og Dyrskuer, har Krydsningsindividerne kun meget smaa Betingelser for at faa videre Indflydelse i Avlen. Der er gennem Aarene indført et ret betydeligt Antal Hopper af ren Race baade fra de andre Landsdele og fra Moderlandet Belgien. Medens der tidligere først og fremmest agiteredes for Racens Udbredelse uden snævre Hensyn til Kvaliteten, som det ret ofte skortede paa, er Avlen nu kommet ind i et sundt Leje, hvor Kvaliteten først og fremmest er i Højsædet. Æren for denne Kurs

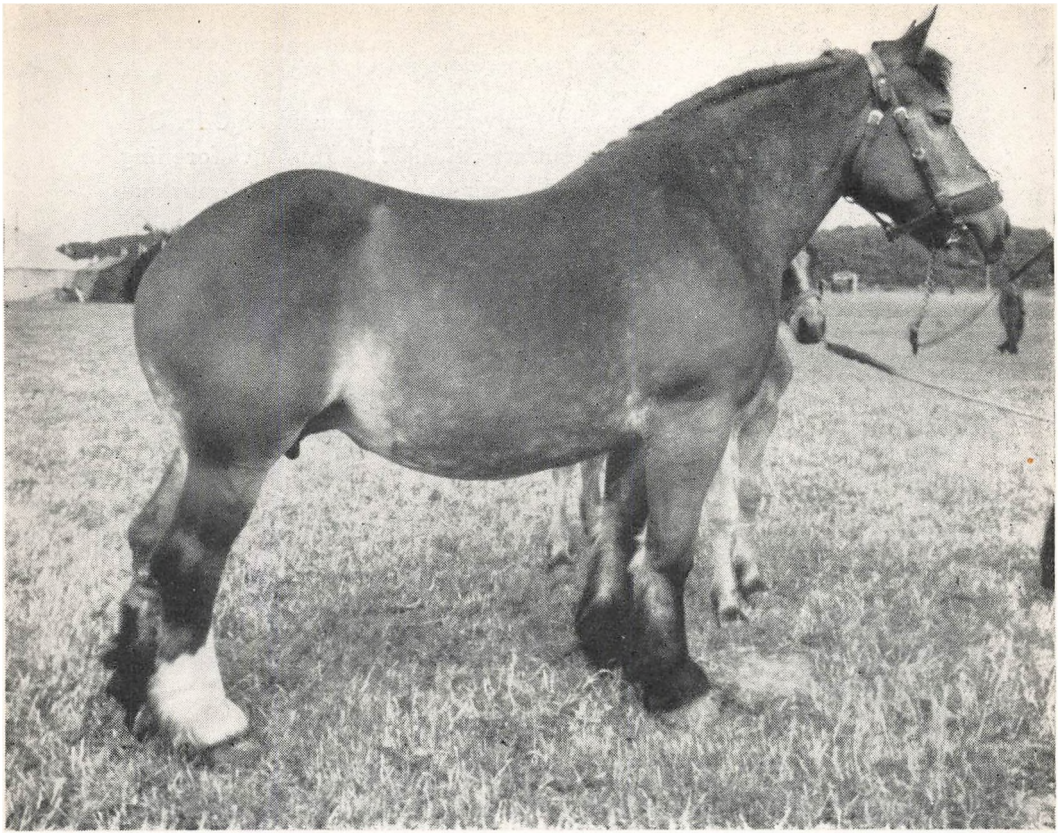

Sylvie, 1. Præmie paa Fællesskuet i Maribo, kaaret i Klasse A.
Ejer: Proprietær Otto Nielsen, Vilhelmsdal, Nr. Alslev

maa for en stor Del tillægges Landskonsulent Holger Hansen, som har arbejdet for den belgiske Hesteavl i Danmark siden 1931. Belgieravlen staar nu stærkt paa Lolland-Falster. Paa Fællesskuerne har de i de senere Aar ofte været talrigst, og kvalitetsmæssigt fuldt paa Højde med, hvad der fremstilles i de andre Landsdele.

De fleste af de bedste belgiske Hingste har staaet hos Godsejer M. W. Dinesen, Skjørringe. De betydeligste af disse har været de indførte: Artisan de Baugnet, Nr. 49, Gaillard de la Garenne, E. S. 310, Infernal d'Oostkerke, E. S. 510. Desuden maa nævnes den ogsaa indførte Max de Herinnes, E. S. 512, som tilhørte Propr. Otto Nielsen, Vilhelmsdal, Nr. Alslev. Endvidere maa nævnes Gaillard Duegaard, Nr. 463, tillagt hos Propr. S. Christensen, Duegaard, Dannemarre, som tilhørte Vestlollands belgiske Hesteavlsforening.

I de senere Aar har Heste af lettere Race, særlig Oldenborgracen, faaet en Del Udbredelse paa Lolland-Falster. I 1936 oprettedes Foreningen til Oldenborg- og Frederiksborghestens Fremme paa

Lolland-Falster. Foreningen, hvis nuværende Formand er Gdr. Ove Nielsen, Nørregaard, Vaalse, omfatter i 1947 1 Hesteavlsforening og 76 personlige Medlemmer. Foreningen har afholdt Hoppekaaringer hvert andet Aar, første Gang i 1937. Der er ialt kaaret 167 Hopper af Oldenborgrace, 20 i 1. Kl., 73 i 2. Kl. A og 74 i 2. Kl. B. Desuden er der kaaret 9 Frederiksborghopper.

Anmeldelserne af de forskellige Hesteracer til Fællesskuerne viser i nogen Grad Udviklingen siden 1930:

Aar	Antal Heste anmeldt af Jysk Race	Belgisk Race	Oldenborg
1930	35	13	0
1935	52	26	9
1942	49	41	15
1947	38	51	22

Konkurrencen mellem de forskellige Hesteracer har uden Tvivl været til Gavn for Kvaliteten af Hestebestanden paa Lolland-Falster som Helhed.

SVINEHOLDET

I 1881 var der ca. 27,000 Stk. Svin paa Lolland-Falster. Det var her som i det øvrige Land saaledes, at Svineholdets Størrelse i det store og hele var afpasset efter Hjemmemarkedet, medens Eksporten kom i anden Række og kun spillede en underordnet Rolle. En Ændring i dette Forhold indtraf i 1880'erne, da Kornpriserne gik ned, og det blev nødvendigt at omsætte Størstedelen af Planteavlsprodukterne gennem Husdyrholdet. Kvægholdet blev udvidet og forbedret, Mælkeproduktionen steg, og Mejeridriften blev ved Andelsmejeriernes Oprettelse ledet ind i et rationelt Spor. De stigende Mængder af Mejeriaffald skulde udnyttes, og dette skete bedst gennem et velordnet Svinehold. Svineholdet udvides rot hurtigt. Ved Tællingen i 1888 var Bestanden 39,196 og i 1898 ca. 63,000 Stk.

I 1889 blev Lolland-Falsters Andels-Svineslagteri i Nykøbing F. oprettet, i 1896 fulgte Slagteriet i Maribo, der dog var Aktieselskab til 1906, da det nuværende Andelsselskab blev startet. I 1897 oprettedes Landmændenes Andels-Eksportslagteri i Nakskov. Den direkte Aarsag til de to sidste Slagteriers Oprettele var det i 1895 fremkomne Forbud mod Indførsel af levende Svin og ferske Svineprodukter til Tyskland. Svineproduktionen kom derved ind i en delvis ny Bane, som senere er fulgt, og hvor det gjaldt om at producere Baconsvin til det engelske Marked.

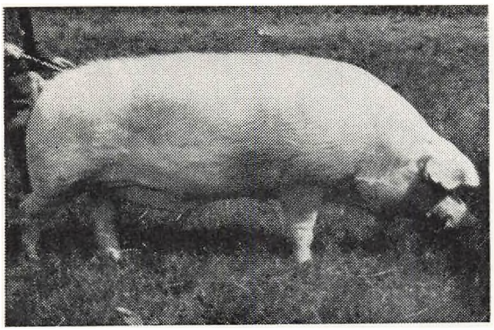

Ornen „Klar“,
tilh. Avlscentret Lundby Møllegaard

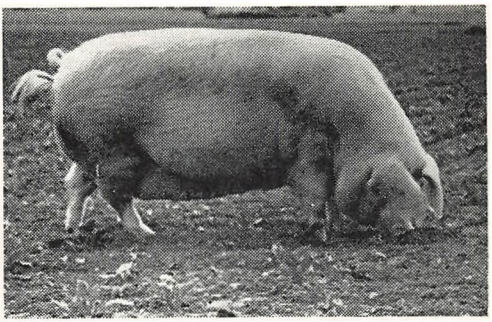

Soen „Lillebrænde“ Nr. 72,
tilh. Avlscentret Lillebrænde

For at tilfredsstille det nye Markeds Krav indførtes her til Landet Svin af den store Yorkshirerace til Krydsning med den hjemlige Landrace. Den første Krydsning gav et godt Resultat, men i mange Tilfælde blev Krydsningerne brugt til videre Avl, hvilket viste sig at være meget usikkert, idet man ofte fik begge Racernes uheldige Egenskaber forenet. Da den enkelte Krydsning gav et godt Resultat og var til Gavn for saavel Opdrættere som Slagterier, gjaldt det om at holde de to Racer rene og sikre Tilstedeværelsen af gode Besætninger af begge Racer.

Paa Initiativ af De samv. lolland-falsterske Landboforeninger nedsattes i 1897 et Udvalg til Svineavlens Fremme. Udvalget agiterede for Oprettelse af Svineavlscentre og Svineavlsforeninger.

Der oprettedes en Del Svineavlsforeninger, som gjorde Gavn ved Anskaffelse af gode Orner og ved den i Husdyrloven paabudte Kaaring af Medlemmernes Søer. Foreningerne fik kun ringe Udbredelse, og da Statens Tilskud ved Husdyrloven af 1912 faldt bort, forsvandt Foreningerne i de fleste Egne af Landet.

Derimod fik Avlscenterinstitutionen en overordentlig stor Betydning for Svineavlen, særlig for Landracen, idet man gennem Udvalg og god Pleje søgte at forbedre denne Race, saa man snarest muligt kunde undvære Yorkshireracen. Takket være det store Avlsarbejde, der gennem Aarene er udført inden for Avlscentrene, er dette Maal naaet allerede for flere Aar siden.

Svineavlsudvalget, som nedsattes i 1897, fik første Aar oprettet 5 Centre, 3 Landrace- og 2 Yorkshirecentre. I 1906 kom der 2 Landracecentre mere, medens der aldrig har været mere end 2, og i de senere Aar slet ingen Yorkshirecentre, er Antallet af Landrace-

centre stadig steget. I 1922 var der 8. og i 1947 er der paa Lolland-Falster følgende 12 Avlscentre for Landrace:

Ejer	Oprettet Aar	Antal kaarede Orner	Antal kaarede Søer
V. Pedersen, Vindfældegaard	1924	2	7
R. G. Hansen, Kohaugegaard	1940	2	7
J. M. Bonde, Lillebrænde	1905	3	5
Andr. Hansen, Elkenøre	1908	2	9
Hans Jensen, Kalø	1946	2	5
Chr. Rasmussen, Kjærlundgaard	1937	2	6
Chr. Bjerregaard, Elkenøre	1939	2	6
K. Friis Pedersen, Magelundegaard	1946	1	6
K. Esbensen, Gerdasminde	1936	1	5
Chr. Nielsen, Rykkerup Skovgaard	1941	2	5
K. Jensen, Lundby Møllegaard	1928	3	8
R. Puggaard, Hjelm	1912	2	5

Antallet af kaarede Søer er gaaet ret stærkt ned i Krigsaarene og er endnu ikke oppe paa normal Størrelse.

Mere end nogen anden var Statskonsulent P. A. Mørkeberg Drivkraften i dansk Svineavl indtil sin Død i 1927. I 1928 ansatte De samv. danske Andels-Svineslagterier K. M. Jensen. Holbæk, som ledende Konsulent i Svineavl.

Som foran nævnt var det Landboforeningerne, der for 50 Aar siden tog Opgaven op og løste den i Forbindelse med Slagterierne. I 1913 overgik Ledelsen helt til Slagterierne, men i 1931 kom der en Nyordning ved Nedsættelsen af Landsudvalget til Svineavlens Ledelse, som bestaar af 3 Repræsentanter fra Andelsslagterierne, 2 fra Husmandsforeningerne og 2 fra Landboforeningerne. Arbejdet ved de lokale Forsøgsstationer, som omtales senere, kom nu ogsaa med ind i Samarbejdet, og der blev i 1933 ansat en Fællesdommer til at bedømme Forsøgssvinene fra disse Forsøg. I 1934 afløstes de hidtidige lokale Kaarings- og Bedømmelsesudvalg af Avlscenterudvalgene, et for hvert af Landets 9 Distrikter. Lolland-Falster, som tidligere var et selvstændigt Distrikt, kom nu sammen med Præstø Amt til at danne 2. Distrikt. I hvert Distrikt er der en Assistent i Svineavl, som sorterer under den ledende Konsulent i Svineavl.

Konsulent Lindholm var Assistent indtil sin Død 1911. Konsulent, senere Branddirektør C. P. Skov fra 1911 til 1934, da han ved Nyordningen afløstes af den nuværende Assistent, Konsulent Hans Larsen, Rønnede.

Man blev hurtigt klar over Nødvendigheden af et Forsøgsarbejde

i Forbindelse med Svineavlsarbejdet i Avlscentrene. De arvelige Egenskaber, som er bestemmende for Trivelighed og Flæskekvalitet, kan kun med Sikkerhed konstateres ved nøjagtigt udførte sammenlignende Forsøg. Fra 1899 til 1905 foretoges saadanne Forsøg paa forskellige større Gaarde, men blev derefter henlagt til faste Forsøgsstationer. Avlscentrene paa Lolland-Falster sender Forsøgsgrise til Forsøgsstationen Bregentved paa Sjælland. Fra Forsøgslaboratoriet udgives hvert Aar en Beretning om dette Forsøgsarbejde.

Der er gennem den lange Aarrække udført et særdeles godt Avlsarbejde i de lolland-falsterske Svineavlscentre. I 1920-erne kneb det med at holde Kvaliteten i Forhold til det øvrige Land, saavel i Avlscentrene som paa Lolland-Falster som Helhed, men dette er ikke Tilfældet mere. I Løbet af faa Aar i 1930-erne skete der er Ændring i heldig Retning. De fleste af Avlscentrene udskiftede Somaterialet, og indkøbte nyt fra de bedste af Landets Centre, og ved denne energiske Indsats kom Kvaliteten af de lolland-falsterske Avlscentresvin hurtigt op paa Højde med Materialet i det øvrige Land. Der er ingen Tvivl om, at Oprettelsen af det nye 2. Distrikt, hvorved Lolland-Falster og Præstø Amt blev sammenlagt, har haft en gavnlig Virkning paa Avlsarbejdet i de lolland-falsterske Avlscentre. Ved Nyordningen blev Gdr. Mar. Pedersen, Oustrup, valgt som Repræsentant for Landboforeningerne i Avlscentreudvalget, og han var Udvalgets Formand indtil han i 1937 trak sig tilbage. Gdr. Laur. Strange, Virket, har siden været Landboforeningernes Repræsentant i Udvalget, medens Formandsposten overdroges til Proprietær Høy, Masnedøgaard.

I 1929 blev den lokale Forsøgsstation i Tingsted oprettet af Falsters og Østlollands Landboforeninger sammen med Slagteriet i Nykøbing. I 1933 kom De samvirkende lolland-falsterske Husmandsforeninger med i Samarbejdet. Forsøgsstationen kom i ret store Vanskeligheder, da Slagteriet i 1937, paa Grund af politiske og personlige Spørgsmaal, trak sig ud af Arbejdet. Trods Vanskelighederne blev Stationen dog holdt i Gang, og siden 1942 har Nykøbing Slagteri atter ydet Arbejdet en væsentlig Støtte ved at betale Beretningens Udgivelse.

I 1947 er der indledet et Samarbejde mellem alle interesserede Organisationer paa Lolland-Falster ved Driften af den lokale Forsøgsstation. I dette Samarbejde deltager de fire Landboforeninger, de tre Slagterier og De samvirkende lolland-falsterske Husmandsforeninger, og medens denne Beretning skrives, er Arbejdet i Gang

med at indrette en Forsøgsstald paa Godset Fuglsang ved Nykøbing, idet Gdr. N. P. Strange, Tingsted, som har været Forsøgsvært siden 1929, ønsker at ophøre hermed. Gennem denne lokale Forsøgsvirksomhed er der foregaaet er ret stort og betydningsfuldt Avlsarbejde. Stationen ledes af et Forsøgsudvalg, nedsat af de deltagende Organisationer. Alle Medlemmer af disse Organisationer kan sende Grise til Forsøgsstationen, naar Søerne er kaaret af et nedsat Kaaringsudvalg. Forsøgene foregaar efter samme Principper som paa de foran nævnte faste Forsøgsstationer for Avlscentrene. Der er fra de i Forsøgsvirksomheden deltagende Besætninger solgt et ret stort Antal Avlsdyr, og desuden er Stiftets Avlscentre gennem disse Aar blevet rekrutteret fra Besætninger, som i kortere eller længere Tid har været med i det lokale Forsøgsarbejde. Før Krigen blev der gennemført Forsøg med ca. 50 Hold Grise aarlig. Fodervanskeligheder og Indskrænkninger i Svineholdet i de senere Aar har bragt Antallet ned paa 25—30 Hold aarlig. Formanden for Falsters Landboforening har gennem alle Aarene været Formand for Forsøgsstationen.

I 1942 nedsattes et Svineavlsudvalg for Maribo Amt, hvori Landboforeningerne, Husmandsforeningerne, Slagterierne, Avlscentrene og Svineforsøgsstationen er repræsenteret. Udvalget har udgivet den aarlige Svineavlsberetning og afholdt de aarlige Svineavlsmøder.

AVLSDYRAUKTIONERNE

Husdyrbrugsudvalget, som nedsattes i 1921, vedtog paa sit andet Møde den 15. Juli 1921 at afholde Avlsdyrauktioner, og der blev udarbejdet Regler for saadanne Auktioner, hvoraf den første blev afholdt den 22. September i Markedshallen i Nykøbing. Der blev i de følgende Aar afholdt Auktioner i Nykøbing og Maribo. I de første Aar bliver der solgt en Del Avlsdyr ved Auktionerne, men i 1926—27 blev kun afholdt en enkelt Auktion.

I 1928 begyndte et Samarbejde med Husmandsforeningerne ved Afholdelse af Avlsdyrauktionerne, som i de følgende Aar fik en ret stor Betydning for Omsætningen af Avlsdyr. Der er i Tiden fra 1928 til 1946 afholdt 222 Auktioner, hvor der er solgt 24 Heste, 555 Tyre, 827 Køer og Kvier og 2864 Svin for en samlet Sum af Kr. 1.153.900,00.

Sekretær M. Trentemøller, Nakskov, har siden 1928 været Auktionarius ved disse Auktioner.

TUBERKULOSEBEKÆMPELSE

Indtil omkring 1930 var der kun smaa Fremskridt at spore i Tuberkulosebekæmpelsen paa Lolland-Falster. Efter denne Tid kom der Gang i Arbejdet, takket være en energisk Indsats fra Mejeriernes Side. I Løbet af faa Aar blev Sygdommen trængt meget stærkt tilbage, og i 1944 var alle Kvægbesætninger fri for Tuberkulose.

FÆLLESSKUERNE

Fra gammel Tid har Dyrskuerne indtaget en betydningsfuld Plads paa Landboforeningernes Program, og i adskillige Tilfælde var de den direkte Aarsag til Foreningernes Oprettelse, idet man ønskede at afholde Skuer for begrænsede Omraader for at samle det bedste af en Egns Husdyrbestand til en Art Mønstring, saa det kunde ses, paa hvilket Stade de, der var længst fremme, stod, samt hvem disse var. Ogsaa her paa Lolland-Falster har de lokale Skuer spillet en betydningsfuld Rolle, og Reglen var indtil omkring 1928—29, at hver Landboforening afholdt sit aarlige Skue. Siden 1929 har kun Falsters Landboforening afholdt Lokalskue.

Paa det Tidspunkt, De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger oprettedes, saa man det ønskeligt i ogsaa at afholde store, samlede Mønstringer i Form af Fællesskuer. Det første Fællesskue afholdtes i 1899 i Maribo i Forbindelse med Statsskuet og Maribo Amts økonomiske Selskabs Skue. Der fremstilledes ved Fællesskuet 10 Tyre, 2—3 Aar gl., 11 Malkekvægsamlinger og 10 kollektive Samlinger (1 Tyr med 6 Hundyr) fra Kvægavlsforeninger. Enkelte Køer og Kvier præmieredes ikke. Ældre Tyre og Hingste, 3—5 Aar gl., bedømtes ved Statsskuerne, som ogsaa foretog Bedømmelsen af Afkom efter Tyre og Hingste. Statsskuerne blev ophævet i 1927, og siden har disse Bedømmelser ogsaa hørt ind under Fællesskuerne.

Det næste Fællesskue afholdtes først i 1903 i Nakskov, idet Staten nu efter Husdyrloven yder $\frac{2}{3}$ af Præmiebeløbene. Fra 1903 til 1938 er der hvert Aar afholdt Fællesskue paa Lolland-Falster. I 1912 og 1915 maatte Kvæg og Svin udelades paa Grund af Mund- og Klovesyge, og af samme Aarsag blev Fællesskuerne i 1938 og 1940 aflyst, medens Transportvanskeligheder var Aarsag til, at der intet Skue blev i 1945. I disse Aar er der afholdt Landevejsbedømmelser for Tyre, Hingste og andre Dyr med Vilkaarspenge. I 1945 blev der foretaget en Hjemmebedømmelse af Svinene.

Fra Ringridningen ved Fællesskuet 1947

I en Aarrække afholdtes Fællesskuerne sammen med de lokale Landboforeningers Skuer skiftevis i Stiftets Byer. F. Eks. var Skuet i 1905 i Eskildstrup. Fra 1908 til 1926 afholdtes Fællesskuerne sammen med Statsskuerne. Fra 1916 til 1930 skiftevis i Nakskov, Maribo og Nykøbing. Fra 1931 har Fællesskuet haft fast Dyrskueplads i Maribo.

Dyrskuebedømmelsen af Kvæg er indtil Kontrolforeningstallene fremkommer, præget af Forsøg paa gennem Eksteriørets Bedømmelse at give et samlet Udtryk for Dyrenes Avlsværdi, ogsaa ydelsesmæssigt. Til Hjælp ved Bedømmelsen brugtes Pointssystemer, som ofte var meget komplicerede. I 1890-erne forlades den forældede »Spejlteori«, og Systemet forenkles til at omfatte Points for Bygning, Malkepræg, Malketegn og Afstamning, som sammentalt var afgørende for Pladsen i Præmierækken.

Kvægbrugsudvalget udarbejder i 1900—01 Regler for Kvægbedømmelsen ved Dyrskuerne. Disse Regler bliver vedtaget paa Samvirksomhedens 1. Delegeretmøde i 1901. Herefter skal Køernes Ydelse opgives paa Indmeldelserne, hvor det kan lade sig gøre. Der anvendes nu følgende Pointssystem ved Bedømmelsen af Kvægsamlingerne: Bygning og Størrelse indtil 20, Malketegn 20. Præg

15 og Ensartethed 25, Maximum 80 Points. Tyrene bedømmes efter Statstyreskuernes Regler, der ikke adskiller sig væsentligt fra de foran nævnte. Gdr. Lars Belling, Borregaard, fremsætter ved Delegeretmødet i 1902 Forslag om en bestemt Ydelse, for at Køerne kunde fremstilles, men selv om man erkendte det rigtige i Forslagets Princip, var man bange for, at det vilde holde for mange fra at udstille.

Husdyrloven af 1912 forlanger, for at Staten kan give Tilskud til Præmieringen, at Tyrene 2 Aar efter skal have kontrollerede Oplysninger om Moderdyrenes Ydelse, og at Køerne 5 Aar efter skal have kontrollerede Oplysninger om Ydelse. Dette giver Anledning til Ændringer i Dyrskuereglerne, saa der forlanges, at Tyremødrene og Køerne paa Dyrskuerne skal have mindst 150 kg Smør i Gns. og Mælkefedmen ikke under 3,50. Tyrene opstiller nu efter Points for Bygning og Størrelse, Totalindtryk og Afstamning, Køerne i Samlingerne efter Bygning og Størrelse, Totalindtryk, Ydelse, Ensartethed og Stammepræg, medens Kvierne i Samlingerne opstilles efter Bygning og Størrelse, Totalindtryk, Afstamning, Ophavets Ydelse samt Ensartethed og Stammepræg. Det fremgaar heraf, at man nu har forladt Begreberne Malketegn og Malkepræg, men endnu er Bedømmelsen præget af Opsummering af flere uensartede Størrelser. Dette forsvinder af Reglerne i 1917, idet man da indførte det nuværende Princip i Bedømmelsen, at denne er todelt ved alle Kvægafdelinger i Afstamnings- og Ydelsesbedømmelse, som foregaar forud for Skuet, og i Eksteriørbedømmelsen, som foregaar paa Skuet og er afgørende for Præmieopstillingen.

Afstamnings- og Ydelsesbedømmelse var hidtil foregaaet paa Skuet og blev foretaget af Skuets Dommere. Nu bliver den indført i Kataloget.

I 1922 blev man enige om ensartede Regler for de provinsielle Fællesskuer, idet man vedtog de fynske Regler nogenlunde uændrede. For Lolland-Falster skete der dog ikke herved nogen principiel Ændring. Pointsskalaen for Afstamningsbedømmelsen af Tyrene ændres fra 50 som Max. til den nuværende Skala, hvor der gives indtil 24 Points for Ydelsesværdi og indtil 24 Points for Eksteriørværdi. Og Afstamningsbedømmelsen af Ungkvæget falder væk. Disse Regler er nu i det store og hele uændrede til 1938, da det store Landsskue afholdtes i København. Reglerne her brød med de gamle Principper for Præmiering og Afstamningsbedømmelse. Fra 1917 var Pengepræmien blevet delt ligeligt mellem Eksteriør og

Afstamning for Tyrens og mellem Eksteriør og Ydelse for Køernes Vedkommende. Ved Skuet i København udbetales Præmien udelukkende for Eksteriør. Afstamningsbedømmelsen foretages som hidtil og indføres i Kataloget med Points for henholdsvis Eksteriør- og Ydelsesværdi, men Tallene lægges ikke sammen, og Betegnelsen 1., 2., 3. Pr. for Afstamning anvendes ikke. Ydelsesbedømmelsen foretages ogsaa og indføres i Kataloget, men der udbetales ikke Præmie herfor. I 1939 bliver disse Regler vedtaget til Brug ved alle Landets provinsielle Fællesskuer. Der var ved disse Reglers Vedtagelse en Del Ængstelse for, at man nu vilde faa Køer paa Skuerne med alt for lav Ydelse. Dette er der dog ikke noget, der tyder paa. Ved Jubilæumsskuet i 1947 var der anmeldt 52 Malkekøer, som i Gns. af deres Regnskabsaar havde givet 5171 kg Mælk, 4,22 pCt. Fedt og 245 kg Smør. Til Sammenligning kan anføres, at Gennemsnitsydelsen for Køerne ved Jubilæumsskuet i 1922 var: 4167 kg Mælk, 3,95 pCt. Fedt og 184 kg Smør, en Fremgang der ret nøje svarer til den, der noteres for Stambogskøernes Vedkommende.

For Hestenes Vedkommende er Bedømmelsen gennem alle Aar foretaget efter frit Skøn og uden Brug af Pointssystem.

Svinene var i en lang Aarrække meget faatalligt repræsenteret ved Skuerne. Der kunde fremstilles Orner ved de første Skuer, og først efter 1910 kunde der fremstilles Samlinger af Gylte eller unge Søer. I 1910 var der fremstillet 7 Søer udenfor Bedømmelse. Der var ingen egentlige Bedømmelsesregler for Svin før 1919, da der blev udarbejdet en Pointsskala til Brug ved Eksteriørbedømmelsen, hvorefter der gives Points for de forskellige Legemsdele, indtil 75 for Søer og 65 for Orner. Der foretages ogsaa nu Afstamningsbedømmelse af de indmeldte Dyr, hvor 40—50 Points gav 1. Kl., 30—40 gav 2. Kl. o. s. v.

Disse Regler anvendtes indtil 1925, da nye Regler blev vedtaget, og disse er med smaa Ændringer blevet brugt siden.

Tilslutningen til Fællesskuerne har varieret noget gennem Aarene. Aarsager som Mund- og Klovesyge og Bekæmpelse af smitsomme Sygdomme har ofte i kortere eller længere Tid været til Hindring for Udstilling af Dyrene, og ligeledes kan nævnes Krigsperioderne, som skabte Foder- og Transportvanskeligheder. For at give et Indtryk af Skuernes Størrelse gennem Aarene kan nævnes, at der i 1908 var anmeldt 115 Tyre til Individspræmiering, 13 Samlinger Malkekvæg og 3 enkelte Køer, ialt 60 Køer, 11 Samlinger Ungkvæg med 44 Dyr, 55 Hingste og 38 Hopper og 21 Orner. Jubilæumsskuet

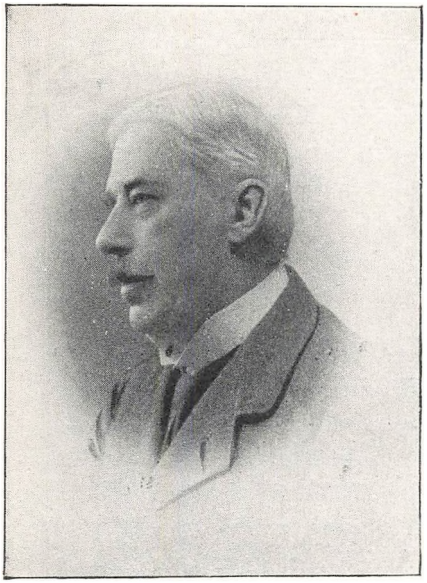

Forpagter E. F. Neergaard, Skelstofte,
Fmd. for Kvægbrugsudvalget 1914—1921,
derefter Fmd. for Husdyrbrugsudvalget

Gdr. A. C. Pedersen, Karleby,
Formand for Husdyrbrugsudvalget
1925—1930

Gdr. Vilh. Pedersen, Vindfældegaard,
Formand for Husdyrbrugsudvalget 1930—1931

Gdr. Ejnar Larsen, Stensgaard,
Formand for Husdyrbrugsudvalget fra 1931

i 1922 er det hidtil største Skue, hvad anmeldte Dyr angaar, idet der var anmeldt 179 Tyre, 23 Samlinger Malkekvæg med 113 Køer og 21 Samlinger Ungkvæg med 102 Kvier, 34 Hingste, 68 Hopper, 75 Nr. Svin, 11 Faar og 29 Geder, ialt 654 Katalog Nr. Skuerne i 1934 og 1937 er dem, der med Hensyn til Antal Dyr kommer nærmest Jubilæumsskuet i 1922, idet der var indmeldt henholdsvis 620 og 604 Katalog Nr. Ved Jubilæumsskuet i 1947 var der indmeldt 58 Tyre, 7 Samlinger Malkekvæg, 14 enkelte Køer, ialt 52 Køer, 16 Samlinger Ungkvæg og 50 enkelte Kvier, 112 Heste, 71 Nr. Svin og 7 Faar, ialt 433 Katalog Nr.

Det er særligt bemærkelsesværdigt, at der i en lang Aarrække blev fremstillet et meget stort Antal Hingste, ofte flere end Hopper. Det er først i 1922, at der bliver nogen videre Udstilling af Svin. Antallet bliver noget mindre i de efterfølgende Aar, men gaar fra og med 1928 stærkt frem og holdt sig i 1930-erne paa godt 100 Nr.

Hvad Kvaliteten af det udstillede angaar, er det vanskeligt at drage Sammenligninger fra det ene Aar til det andet, men at der er sket mægtige Fremskridt gennem disse Aar, er ingen i Tvivl om, og dette gælder for alle Husdyrarterne. Baade eksteriørmæssigt og ydelsesmæssigt staar det lolland-falsterke Husdyrbrug langt højere end baade for 50 og for 25 Aar siden.

Afkomsskuerne for Tyre og Hingste sorterede, som foran nævnt, indtil 1927 under Statsskuerne, men gik saa over til De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger. Bedømmelserne foregaar forud for Skuet, som Regel i April—Maj Maaned, og Resultaterne af Bedømmelsen indføres i Kataloget. Antallet af Tyre, som har stillet Afkom, har varieret mellem 10 og 20 de fleste Aar, enkelte Aar har der været omkring 30. For Hingstenes Vedkommende er Antallet af Afkomshingste gaaet stærkt tilbage i Forhold til tidligere Aar. Det almindelige har været omkring 4 Afkomsfremstillinger aarlig, hvilket kun er et meget lille Antal i Forhold til Hesteavlen i Stiftet.

Dyrskuerne har haft en betydelig Andel i de Fremskridt, der for Husdyrbruget kan noteres gennem de forløbne 50 Aar.

Fra at være ret enkle og primitive Foretagender, har Fællesskuerne udviklet sig til at være store og omfattende Foranstaltninger med mange og ofte store Udstillinger af meget forskellig faglig Art, hvis Iværksættelse kræver en stor Indsats af Arbejde og Kapital.

HUSDYRBRUGETS KONSULENTER

N. R. Nielsen
1900—1909

C. P. Skov
1909—1912

Kr. Frydenlund
1912—1932

H. Jensen
1916—1937

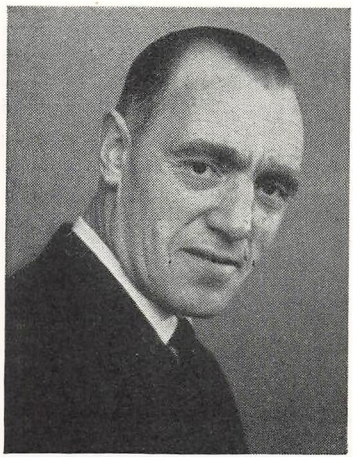

C. P. Knudsen
fra 1937

En stor Part af det Arbejde til Husdyrbrugets Fremme, der gennem den lange Aarrække er udført paa Lolland-Falster, er sat i Gang af Kvægbrugs- og Husdyrbrugsudvalgene. Der er Grund til nu, naar de 50 Aar passeres, at nævne de Mænd, som her har gjort en god og samfundsgavnlig Indsats. Følgende har været Medlemmer:

Forstander A. la Cour, Næsgaard, Formand	1899—1906
Forpagter Chr. Kromphardt, Baadesgaard	1899—1912
Gdr. Lars Belling, Borregaard, Formand	1899—1914
Gdr. P. Pommer, Sløsserup	1899—1919
Gdr. L. P. Larsen, Tjørnevang	1899—1910
Gdr. A Paaske, Mageltving	1906—1919
Propr. C. Rasmussen, Borreseje, Formand	1912—1914
Gdr. Chr. Olsen, Krønge	1914—1921
Propr. H. Rasmussen, Pileskovgaard	1914—1916
Gdr. A. C. Pedersen, Karleby	1912—1920
Gdr. A. C. Pedersen, Karleby, Formand	1925—1930
Bankdirektør Jes Lange, Engsgaard	1916—1921
Gdr. H. L. Belling, Strandvedgaard	1912—1925
Propr. R. Friis, Rynkebjerggaard	1919—1920
Forpagter E. F. Neergaard, Skelstofte, Formand	1921—1926
Gdr. P. Pedersen, Killerup	1921—1926
Sognefoged H. Christensen, Sørup	1921—1926
Gdr. Poul Rasmussen, Højet	1921—1927
Propr. J. Zacho, Mariebjerg	1921—1931
Propr. H. Rasmussen, Sølund	1926—1930
Propr. C. B. Sunke, Surholtgaard	1926—1928
Gdr. Jørgen Romme, Radsted	1928—1934
Gdr. Carl Skytte, Ulslev	1930—1934
Propr. P. Jørgensen, Solbjerggaard	1931—1934
Propr. R. Rasmussen, Gaabense Færgegaard	1935—1936
Gdr. Johs. Adrian, Gunslev	1936—1945
Gdr. Ejnar Larsen, Stensgaard, Formand	1927—
Gdr. Wilh. Pedersen, Vindfældegaard	1930—
Inspektør H. Madsen, Lungholm	1934—
Gdr. Hans Jørgensen, Sjælstofte	1934—
Gdr. P. Christoffersen, Sortsø	1945—

PLANTEAVLSARBEJDET

Af H. H. Holme Hansen

Siden Aarhundredskiftet er sket en vældig Fremgang inden for dansk Landbrug, ikke mindst paa Planteavlens Omraade. Fremgangen skyldes dels det, at vore Jorder er blevet bedre drænet og bedre forsynet med Kalk end tidligere, at vi bruger langt mere Gødning end tidligere, at vi anvender mere yderige Stammer og Sorter af Kulturplanterne, at vi bruger vor Jord paa en anden Maade, dyrker andre Afgrøder end før, og dels det, at vi har en bedre Jorddyrkningsteknik end for 50 Aar siden. Nyopdyrkning og Tørlægning af betydelige Arealer har deres Andel i Udbyttestigningen.

Høstudbytte i Mill. Afgrødeenheder.

	Hele Landet	Lolland-Falster
1895—99*)	35,3	2,4
1900—04*)	40,4	2,6
1905—09*)	47,6	3,1
1910—14	70,0	4,8
1915—19	65,6	4,6
1920—24	79,3	5,1
1925—29	100,7	6,6
1930—34	112,8	6,6
1935—39	118,3	7,4
1940—44	113,8	7,2

Af ovenstaaende Tal, som velvilligst er meddelt af Statistisk Departement, fremgaar, at Høstudbyttet for Landet som Helhed fra Perioden 1895—99 til Perioden 1905—09 steg med godt en Tredjedel, paa Lolland-Falster med knap en Tredjedel.

I 1910 kom Tal for Græs og Grønfoder med, saa Sammenligning med Tiden forud vanskeliggøres noget. Statistisk Departement ansætter Græs- og Grønfoderudbyttet for hele Landet i 1910 til ca. 17 Mill. Afgrødeenheder. Trækkes de fra Tallene for Peri-

*) Uden Græs og Grønfoder. – Indtil 1919 er Tallene uden Sønderjylland, derefter med Sønderjylland.

oderne 1910—14 og 1915—19, faar man for dem henholdsvis 53,0 og 48,6 Mill. Afgrødeenheder. Der er altsaa en tydelig Fremgang fra 1905—09 til 1910—14 og en mindre Tilbagegang i den næste Periode 1915—19, Aarene under den første Verdenskrig. Tallene for Lolland-Falster ligger omtrent som de forannævnte. Det ser dog ud til, at Udbyttenedgangen i Krigsaarene var noget mindre paa Lolland-Falster end i det øvrige Land.

Fra 1920 er Sønderjylland medregnet, og Tallet for hele Landet stiger i 1920—24 til 79,3 Mill. Afgrødeenheder. Fra da til 1935—39 stiger det stærkt og naar op til 118,3 Mill. Afgrødeenheder, det højeste Udbytte, vi har haft i Gennemsnit af en 5 Aars Periode. I Procent er Stigningen 50 i Løbet af de 20 Aar og 125 Procent siden Perioden 1895—99, naar man til Tallet for den sidstnævnte lægger 15 Mill. Afgrødeenheder for Græs og Grønfoder.

For Lolland-Falsters Vedkommende er Stigningen fra 1920—24 til 1935—39 knap 50 pCt., men saa er Nedgangen fra 1935—39 til 1940—44, d. v. s. den 2. Verdenskrigs Aar, til Gengæld mindre end i Landet som Helhed. Trækker man Udbyttet af Græs og Grønfoder i 1946, der af Statistisk Departement er opgjort til 1,6 Mill. Afgrødeenheder, fra de 7,4 Mill. Afgrødeenheder i 1935—39, faar vi 5,8, d. v. s. et Tal henimod halvanden Gang saa højt som Tallet for 1895—99, 2,4 Mill. Afgrødeenheder.

Lolland-Falster har altsaa ikke i de sidste 50 Aar ligget tilbage, hvad Fremgang i Høstudbyttet angaar. Var Fremgangen mindre i Tiden fra 1895 til 1909, var den til Gengæld større end i det øvrige Land i Tiden fra 1909 til i Dag.

Nedenstaaende Tal for de tre vigtigste Kornarter (anført her efter Chr. Stapel: Undersøgelser af Hvedemarker paa Lolland-Falster 1938—41), viser, hvorledes Gennemsnitsudbyttet af disse er steget fra Aar til Aar, og hvorledes det har ligget i Forhold til Udbyttet paa Øerne som en Helhed.

Aarligt Udbytte hkg Kærne pr. ha.

	Lolland-Falster			Øerne		
	Hvede	Byg	Havre	Hvede	Byg	Havre
1900—09	27,0	22,0	21,9	27,8	22,3	20,4
1910—20	30,9	25,3	25,8	30,5	23,6	21,9
1921—30	32,7	30,6	31,7	29,9	27,8	27,3
1931—40	33,6	34,4	34,4	31,0	31,4	32,0

Udbyttet af Hvede paa Lolland-Falster er fra første til sidste Periode steget med 35, Udbyttet af Byg med 65 og Udbyttet af

Havre med 80 pCt. Udbyttet af Byg og Havre er steget ca. dobbelt saa meget som Udbyttet af Hvede. Grundene hertil skal vi ikke komme ind paa her.

Udbyttet af Rodfrugter og Græs er ogsaa steget betydeligt i samme Periode, om end ikke saa stærkt som Udbyttet af Kornafgrøderne.

I Forhold til Øerne som Helhed har Lolland-Falster en noget større Stigning at notere. Det gælder særlig Bygget, men ogsaa af Havre og Hvede er Udbyttet steget noget stærkere paa Lolland Falser end paa Øerne under eet.

Arealanvendelsen i de sidste 50 Aar er undergaaet betydelige Ændringer. Det fremgaar af nedenstaaende Oversigt, som anføres efter Chr. Stapels tidligere nævnte Beretning, med Undtagelse af sidste Linie.

Arealanvendelsen paa Lolland-Falster 1901—45.

Aar ell. Periode	1000 ha							
	Hvede	Rug	Byg	Havre	Blandsæd	Korn ialt	Rodfrugter	Hel- og Halvbrak
1901	2,3	6,8	34,4	14,2	8,9	66,6	14,2	15,6
1907	11,2	6,8	28,0	13,1	8,6	67,8	18,3	10,9
1912	11,2	4,7	30,2	14,4	7,1	67,8	26,8	6,7
1916—20	8,9	4,4	31,3	14,1	7,0	66,5	29,8	6,1
1921—25	8,8	3,1	34,3	14,3	5,8	68,3	30,5	—
1926—30	7,8	1,4	40,8	12,2	5,4	68,6	32,6	2,2
1931—35	6,3	1,3	39,4	12,5	4,7	64,8	33,6	1,4
1936—40	5,8	1,0	42,1	13,7	3,4	66,8	33,2	0,7
1941—45	4,3	1,6	40,4	15,4	4,5	66,3	34,0	0,3

Kornarealet har holdt sig næsten konstant under hele Perioden. Det har i de 45 Aar ligget paa 66,000—67,000 ha, d. v. s. 48—49 pCt. af vort samlede Landbrugsareal, som er 140,000 ha. Mellem de forskellige Kornarter er der sket store Forskydninger. Hvedearealet er gaaet ned til ca. en Tredjedel, Rugarealet til under en Fjerdedel og Blandsædarealet til Halvdelen af, hvad det var for 50 Aar siden. Til Gengæld er Bygarealet steget med ca. 50 pCt., saaledes at Bygget i endnu højere Grad end tidligere er blevet den dominerende Kornart her paa Øerne. Havrearealet har næsten holdt sig konstant. En Udvidelse af Havrearealerne har dog været at spore i Aarene 1941—45. Den var fremkaldt af Folks Erfaring for, at Havre gennemgaaende giver lidt mere Kærne end Byg, og at 1 Td. Korn er 1 Td. Korn til Aflevering, lige meget om det er Byg eller Havre.

De største og mest betydningsfulde Ændringer i Arealbenyttelsen er dem, der skyldes Udvidelsen af Roearealet og Indskrænkningen af Brakarealet. Roearealet er mere end fordoblet, fra ca. 14,000 ha til ca. 34,000 ha. Brakarealet er svundet ind til næsten ingenting, 300 ha. Ved Aarhundredskiftet havde vi 15—16,000 ha Brak. Alene det, at næsten hele det Brakareal, som før gav ingen eller halv Afgrøde, nu giver fuld Afgrøde, har øget vort Høstudbytte kendeligt, men ogsaa det stærkt udvidede Roeareal spiller en stor Rolle i den Henseende. Roer giver pr. Arealenhed, naar Toppen medregnes, dobbelt saa stort Udbytte i F. E. eller Afgrødeenheder som Korn.

Den bedre Afvanding af vore Jorder er af stor Betydning for deres Udbytte. I de sidste 40—50 Aar er en stor Del af de lollandfalsterske Jorder blevet nydrænet, mange Hovedvandløb uddybet, saa de tilgrænsende Jorder kan afvandes bedre end hidtil, og adskillige Arealer, der tidligere stod under Vand en større eller mindre Del af Aaret, er tørlagt. Grundforbedringsloven af 1937 og den nyere Landvindingslov har her været Landbruget gode Hjælpere ved at stille store Midler til Raadighed for den Slags Arbejder.

Den Kalkmangel, som en stor Del af vore Jorder tidligere led under, er nu for den største Dels Vedkommende afhjulpet. Da Landmændene først blev klar over, at Kalktrang bar Skylden for de sløje, plettede Roemarker og megen anden Mistrivsel af adskillige Afgrøder, var de ikke sene til at begynde Kalkningen af deres Jorder. Sneglebælgdyrkningen øgede Interessen for Kalkningen yderligere. Kalkningen har først og fremmest haft Betydning for Roerne. Sukkerroer, Fodersukkerroer og Runkelroer er kalkelskende Planter, og det er Bygget, vor Hovedkornafgrøde, ogsaa. Intet Under, at det har kunnet mærkes paa Udbyttet af vore Jorder, at de er blevet bedre forsynet med Kalk end hidtil.

De udvidede Roearealer var paa Lolland-Falster som i det øvrige Land vel et Udtryk for, at større Malkekvægbesætninger kræver mere saftigt Vinterfoder, men her i vor Landsdel tillige for den stigende Interesse for Fabriksroedyrkningen, som de sidste Aar har optaget 23—24,000 ha, altsaa ca. 17 pCt. af det samlede Agerareal. Større Husdyrbesætninger giver mere Staldgødning og Ajle, og bedre Møddingssteder og flere Ajlebeholdere giver et mindre Tab af Gødningens Værdistoffer. Begge Dele har muliggjort en bedre Ernæring af Planterne og dermed større Afgrøder.

Samtidig er vort Forbrug af Kunstgødning steget meget stærkt.

Indførsel af Kunstgødning. Mill. kg.

Aar	Kvælstof-gødning	Fosforsyre-gødning	Kali-gødning
1891—1900	3,0	38,0	6,1
1911—1920	51,4	124,2	33,0
1921—1930	160,8	268,3	48,2
1934—1936	198,8	397,0	86,6
1939—1940	250,0	377,0	108,0

Fra Perioden 1911—20 til 1939—40, det sidste normale Gødningsaar før Krigen, har vi næsten femdoblet vort Forbrug af Kvælstofgødning og tredoblet Forbruget af Superfosfat og Kaligødning. I Aarene under den sidste Verdenskrig maatte vi savne Superfosfat, men vi havde omtrent samme Mængde Kvælstof- og Kaligødning, ja, af Kaligødning kom vi endda i 1941—42 helt op paa et Forbrug af 150,000 Tons.

Af alle Landets Amter var Lolland-Falster i 1939—40 det, der brugte mest Kunstgødning, af Kvælstofgødning 182 kg pr. ha mod 77 i Gennemsnit for hele Landet, af 18 % Superfosfat 180 kg mod 116 pr. ha og af 40 % Kaligødning 47 kg pr. ha mod 33 kg i Gennemsnit for hele Landet.

De nye og bedre Sorter og Stammer, som er fremkommet baade af Korn, Roer, Bælgplanter og Græs, har deres store Andel i det stigende Udbytte af Afgrøderne. Eksempelvis kan nævnes, at det Merudbytte, som de to Abedsorter Kenia- og Majabyg har givet os ved at erstatte de ældre Sorter, anslaas til ca. 1 Mill. hkg aarligt.

Selve Jorddyrkningsteknikken er gaaet stærkt frem i de sidste 50 Aar, men den er nok ellers et af de Omraader, hvorpaa der er den videste Mark for Fremskridt. Man behøver blot at forestille sig, hvad det vilde betyde for vore Afgrøder, om de var helt fri for Ukrudt. Det er de langt fra i Dag, og der er alene paa det Omraade meget at gøre. Selve Jordbehandlingen udføres heller ikke rationelt nær alle Steder. Alt for ofte er Spiringen af Frøet mangelfuld og Planternes Vækst i deres første Levetid langsom, fordi Saabedet ikke har været lavet omhyggelig nok til, eller Afgrøden ikke behandlet som den skal under Væksten.

LOKALE MARKFORSØG

De lokale Markforsøgs Historie paa Lolland-Falster gaar længer tilbage end De samvirkende lolland-falsterske Landboforeningers. Allerede H. J. Rasmussen (senere Forstander paa Næsgaard Agerbrugsskole), der i 1896 blev ansat som Konsulent for Nordfalsters og Østlollands Landboforeninger, anlagde Markforsøg for disse Foreningers Medlemmer.

Ved De samvirkende lolland-falsterske Landboforeningers Planteavlsudvalgs første Møde i December 1900 vedtoges det straks at tage fat paa Anlæggelse af Markforsøg, ligesom det allerede var sket i de andre Landsdele. Statskonsulent K. Hansen, Lyngby, var raadgivende med Hensyn til Forsøgsplanerne, og i 1901 gik man i Gang med Gødningsforsøg i baade Korn, Roer, Græs og Lucerne. Ialt anlagdes 19 Forsøg, hvis Resultater bearbejdedes af Forstander E. Jørgensen, Abed Højskole, og Landbrugskandidat C. C. Larsen. Sidstnævnte lever endnu 83 Aar gammel i Svinsbjerg og har for ikke mange Aar siden igen virket som Assistent ved Planteavlsarbejdet.

Næste Aar var Landbrugskandidat A. P. Damsgaard-Sørensen Assistent ved Forsøgsarbejdet sammen med Landbrugskandidat N. R. Nielsen, Nykøbing, Kvægavlskonsulent for Østlollands Landboforening. Der udførtes 33 Kunstgødningsforsøg.

Forsøgsarbejdet fortsattes i 1903, 1904, 1905 og 1906 med Landbrugskandidat Martin Jensen (nu Mangaard pr. Naarup), som Assistent, og man anlagde nu ogsaa Sorts- og Stammeforsøg i Korn og Roer.

I 1907 og 1908 var det Husdyrbrugskonsulent for Vestlollands Landboforening Landbrugskandidat Chr. P. Skov, der med en »Underassistent« til Hjælp var Assistent ved Planteavlsarbejdet. I 1908 var man kommet helt op paa 117 Forsøg, og de Spørgsmaal, man tog op i dem, var efterhaanden blevet mange. Ikke alene Kunstgødningsforsøg og Forsøg med Sorter og Stammer, men ogsaa Forsøg med Kalk, Tang som Gødning, Ajle m. v. blev anlagt.

I de første Aar var det nogle temmelig indviklede Forsøgsplaner, man arbejdede efter. Kunstgødningsforsøgene var f. Eks. tileddede. I Løbet af faa Aar arbejdede man sig væk fra dem. I 1908 var man i Gødningsforsøgene i Roer kommet ned paa 5—6. ja, i Forsøg med forskellige Kvælstofgødninger til 4 Forsøgsled, d. v. s. Planer som dem vi bruger nu.

I *Gødningsforsøgene* i disse første Arbejdsaar for Planteavlsudvalget havde man rundt regnet de samme fra Sted til Sted stærkt

vekslende Udslag, som vi har i vore Forsøg i Dag. Et Sted var det en god Forretning at anvende Gødningerne, et andet kunde ingen af dem betale sig, saaledes at Chr. P. Skov i 1908 om Gødningsforsøgene i Roer i Planteavlsberetningen skrev: »Roeforsøgene viser, at det afhænger af de enkelte Markers Indhold af Plantenæring samt andre stedlige Forhold, hvilke og hvor meget af Kunstgødningerne, det kan betale sig at give. I Almindelighed vil Kvælstof- og Fosforsyregødninger give de fleste og største Overskud, medens derimod Kaligødning sjældnere giver rentabelt Udslag«. Det er praktisk talt den samme Lærdom, som vi har høstet af de næste 40 Aars Forsøg.

Forstander *H. J. Rasmussen*,
Næsgaard Agerbrugsskole,
Formand for Planteavlsudvalget 1900–1919

Af Forsøgsrækker fra disse Aar maa nogle Hvede-, Byg- og Havresortsforsøg nævnes.

I Hvedeforsøgene var det den nye Abed Storakshvede, der sammenlignedes med Squareheadhvede, som dengang var den mest dyrkede Hvedesort, og den ogsaa lige opdukkede Tystofte Smaahvede. Begge de danske Sorter gav større Udbytte end Squarehead, Smaahvede mest. Det varede heller ikke mange Aar før Smaahveden indtog Squarehead's Plads.

Af Bygsorter var det de to Abed Nummersorter, Abed 278 og 279, der var i Vinden og skulde maales dels med Tystofte Prentice og dels med en af de mange engelske Garton Sorter, »Standwell«, som der dengang blev lavet adskillig Reklame for. Abed 279, den senere Abed Prentice, gik af med Sejren og fik de følgende Aar stor Udbredelse. Standwell laa langt under alle de danske Sorter.

I Havreforsøgene var det Vestergaards Gul Næsgaard og to nye Nummersorter fra Abed, 171 og 108, der prøvede Kræfter med Garton Sorten »Universal«. Nr. 171 gav størst Udbytte, »Universal«

mindst, men senere mindre gunstige Resultater med 171 gjorde, at Gul Næsgaard beholdt Stillingen som den bedste Havresort.

I 1909 ansattes Landbrugskandidat M. Trentemøller som Planteavlskonsulent d. v. s. til udelukkende at have med Planteavlsarbejdet at gøre. Om Sommeren havde han en eller to Assistenter til Hjælp. Det var et stort Fremskridt. Forsøgsarbejdet fortsattes i Hovedsagen efter de gamle Linier, men mange nye Forsøg som Frøblandingsforsøg og Kløverstammeforsøg, Saamaadeforsøg, Varmtvandsbejdsningsforsøg m. fl., blev dog taget op i de følgende Aar, og hvad der var mere vigtigt: Der var en Planteavlskonsulent, som Folk altid kunde raadføre sig med pr. Telefon, pr. Brev eller ved personligt Besøg — og Folk benyttede sig flittigt af Tilbudet.

Efter fire Aars Arbejde som Planteavlskonsulent søgte Trentemøller nye og bedre Græsgange og afløstes af Landbrugskandidat G. Engel. Nu blev Forsøg med forskellige Udtyndingsafstande i Sukkerroer, Forsøg med Udbringning af Kaligødning til forskellige Tider, Forsøg med Bekæmpelse af Lyspletsyge og Forsøg med forskellige Kvælstofgødninger, Forsøg med Kogsalt m. fl. taget op, nye Kalkforsøg anlagt m. v. Forsøgene med Anvendelse af Mangansulfat mod Lyspletsyge var særlig omfattende og havde paa det Tidspunkt ret betydelig Interesse, fordi man flere Steder i Stiftet havde overkalket Jorderne med Kalkslam. Forsøgene med Kogsalt i 1915 og 1916 var dengang som under den næste Verdenskrig fremkaldt af Mangelen paa Chilesalpeter, den sædvanlige Kvælstofgødning til Sukkerroer.

I Foraaret 1918 overtog Konsulent G. Engel Stillingen som Inspektør paa Holtegaard ved Maribo og afløstes af Landbrugskandidat Jørgen Rasmussen. Hans Tid som Konsulent blev kort. Allerede til Nytaar 1919 efterfulgtes han af Landbrugskandidat H. H. Holme Hansen.

I Aarene omkring forrige Verdenskrig 1914—1920 udførtes en Del Frøavlsforsøg, men ellers har Forsøg paa Frøavlsomraadet trods en ret udbredt Avl af Frøafgrøder paa Lolland-Falster ikke udgjort ret stor Procentdel af det samlede Antal Forsøg. Det er ganske overvejende Kunstgødnings-, Sorts- og Kalkforsøg, der er udført. Det er ikke tilfældigt, men et Udtryk for, at der altid hos lollandfalsterske Landmænd har været stor Interesse for en kraftig Gødskning og for nye Sorter eller Stammer af Kulturplanterne, og at de forholdsvis tidligt har indset, at Kalkspørgsmaalet var af særlig Betydning for Lerjorderne, hvis man vilde have store og sikre Roeafgrøder.

Omkring 1912 var den mest brugte Plan for Gødningsforsøg i Korn og Roer denne:

a. Grundgødet (Sup. + Kaligødning evt. + Staldgødning).
b. do. + 200 Chilesalpeter.
c. do. + 200 Chilesalpeter + 200 Sup.
d. do. + 200 Chilesalpeter + 200 Sup. + 100 40 % Kalig.
e. do. + 400 Chilesalpeter + 200 Sup. + 100 40 % Kalig.

En fortrinlig Plan i Virkeligheden, naar man erindrer Konsulent Skovs ovenfor citerede Omtale af Roeforsøgene i 1908, hvorefter Kvælstofgødning næsten altid var den Gødning, der betalte sig bedst, Superfosfat næstbedst og Kaligødning daarligst. I Kløver og Lucerne udelod man Salpeter af Planen og havde kun 4 Forsøgsled. Side om Side med Forsøg efter denne Plan anlagdes et stadig stigende Antal Forsøg med stigende Mængder Kvælstofgødning i Roer efter en Plan som f. Eks. denne:

a. Grundgødet.
b. do. + 200 Salpeter.
c. do. + 400 Salpeter.
d. do. + 600 Salpeter.

I Kornforsøgene halverede man Mængderne, og det gjorde man senere ogsaa i mange Roeforsøg, da Anvendelse af Sneglebælg til Grøngødning begyndte at brede sig, og det viste sig, at man havde vanskeligt ved at faa store Salpetermængder betalt af Roerne. Man kan i det hele sige, at jo længere man arbejdede med de lokale Markforsøg, jo simplere Planer kom man ind paa at anlægge dem efter, en ubetinget heldig Linie, da Forsøgene derved giver de tydeligst mulige Svar paa de stillede Spørgsmaal og er lettest at gennemføre i Marken.

I Aarene 1924—26 prøvede man baade i Byg og Roer store Gødningsmængder, helt op til 1000 kg pr. ha af Superfosfat og Kaligødning, ja, i enkelte Forsøg 2000 kg, Mængder svarende til dem, man nu bruger i de saakaldte Chockforsøg. De fleste af Forsøgene gav ikke særlig store Udslag for de store Gødningsmængder, men to Forsøg udført 1925 i Sukkerroer paa en større Gaard paa Vestlolland, hvor der i flere Aar var sparet stærkt paa Gødningen, viste til Gengæld saa stor Virkning af Superfosfat, at de gav Teorien om, at man paa Lolland-Falster indtil videre roligt kunde spare Superfosfatet, Dødsstødet. Vel var der paa Lolland-Falster gennem

mange Aar brugt meget Superfosfat og — kunde man føje til — meget lidt Kaligødning, men der var dog langt fra et Overskud af Fosforsyre at tære paa alle Vegne. Man stod sig bedst ved regelmæssigt at give særlig Sukkerroer et Tilskud af Fosforsyre, bl. a. for at Rodbrand ikke skulde udtynde Plantebestanden.

I 1930 begyndte man at anlægge rene Superfosfat- og rene Kaliforsøg med tre Mængder, 200, 400 og 600 kg Superfosfat pr. ha og halvt saa store Kaligødningsmængder. Af dem udførtes der indtil og med 1933 en lang Række. De viste i store Træk stigende Udslag for stigende Mængder af de to Gødninger, tydeligt og sikrest for Superfosfat ved de laveste Fosforsyre- og Reaktionstal. (Der var endnu dengang ikke noget, der hed Kalital). Nogle fastliggende fleraarige Forsøg med de samme Gødninger, som afsluttedes i 1934, gav samme Resultat og viste, at Anvendelse af 200 og 400 kg Superfosfat og 100 og 200 kg Kaligødning til henholdsvis Korn og Roer de fleste Steder var paa sin Plads. Forsøgene slog ogsaa fast, at Roer, selv om de faar Staldgødning, giver større Udslag for begge Gødninger end Korn, og at Udlægsbyg og Byg i Almindelighed er de Afgrøder, der derefter staar for Tur til et Tilskud af dem, idet man stadig holder sig for Øje, at Bælgplanteafgrøder som Lucerne og Kløver maa have allerførste Prioritet i Kaligødningen.

I Samarbejde med de øvrige Provinsers Planteavlsudvalg udførtes i Aarene 1933—36 Forsøg med Udbringning af Superfosfat og Kaligødning Efteraar og Foraar. De gav til Resultat, at Efteraars- og Foraarsudbringningen rundt regnet var lige gode. Man kan altsaa strø Superfosfat og Kaligødning ud, naar det passer een bedst. Paa lignende Maade er Forsøg med nye Fosforsyregødninger, deriblandt Raafosfat, og med granuleret Superfosfat udført. Det viste sig, at ingen anden Fosforsyregødning i Virkning staar Maal med Superfosfat, og at Granuleringen ingen Rolle spiller paa vore Jorder.

I de sidste Aar har dette Samarbejde bl. a. omfattet Forsøg med store Mængder Superfosfat og Kaligødning og Forsøg med Tilførsel af store Mængder af disse Gødninger ad een Gang i Stedet for i smaa Mængder Aar efter Aar. Forsøgene er endnu ikke afsluttet. For egen Regning har vi her paa Lolland-Falster udført en Del Forsøg af samme Slags i Tilknytning til en Række Undersøgelser af Lucernemarker.

Af Kvælstofgødningsforsøg er i Aarenes Løb udført særlig mange, fordi det altid har været lolland-falsterske Landmænds Lyst at søge at presse Udbyttet af Afgrøderne op ved stærk Kvælstof-

gødskning. De, som ikke vilde handle i Blinde, maatte have Forsøg med stigende Mængder anlagt paa deres Jord.

I Forsøgsarbejdets første 25 Aar var Chilesalpeter den dominerende Kvælstofgødning. Den brugtes næsten altid i Forsøg med Kvælstofgødning, hvor særlige Jordbundsforhold eller Afgrøder ikke talte for Brug af Sv. Amoniak.

Fra et Markforsøg 1947
I Forgrunden 1000 kg Superfosfat pr. ha. Midt i Billedet 0 kg Superfosfat pr. ha

Norgesalpeter kom frem omkring 1910 og findes første Gang paa Listen over Gødninger anvendt i Forsøgene i 1913. Det fik en stadig stigende Anvendelse, men der gik dog en hel Del Aar, før det indhentede Chilesalpeter og blev lige saa brugt som det. Efter Navneforandring til Kalksalpeter fremstilles det nu ikke alene i Norge, men adskillige andre Steder. Støttet bl. a. af Transportvanskelighederne for Chilesalpeter under de to Verdenskrige har Kalksalpeter vundet stærkt frem i de sidste 20—25 Aar. I Øjeblikket bruger vi her i Landet ca. 4 Gange saa meget norsk Kalksalpeter, som vi bruger Chilesalpeter.

Chilesalpeter og Kalksalpeter er de Kvælstofgødninger, der atter og atter gaar igen i Forsøgene med stigende Salpetermængder. De gav næsten altid stor Virkning af de mindste og tit lønnende Virkning af de største Mængder. Forsøgene maatte nødvendigvis blive en Spore til at bruge rigeligt af Kvælstofgødning, og Sporen vir-

kede paa de lolland-falsterske Landmænd. De kan rose sig af (hvis det er Umagen værd) at være de af Kongerigets Landmænd, der bruger mest Kvælstofgødning pr. Arealenhed. Det er nu almindeligt, at der gives 150—300 kg Salpeter pr. ha til Korn og 300—500 kg til Roer.

Af andre Forsøg med Kvælstofgødning er i mindre Omfang udført Forsøg med Udbringningstider for Salpeter og Sv. Amoniak og Forsøg med Konservering af Ajle ved Hjælp af Kalksalpeter. Flere Rækker af Forsøg med forskellige Kvælstofgødninger er udført i Samarbejde med de øvrige Provinser. Om dem foreligger der særlige Beretninger, hvis Hovedresultater er velkendte, og som derfor ikke skal omtales her.

Staldgødningsforsøg er kun undtagelsesvis udført, fordi de bl. a. byder paa store Analysevanskeligheder, som ikke let overvindes i lokale Forsøg. Vi savner ellers stærkt Udbringningstidsforsøg med baade Staldgødning og Ajle paa gode, lermuldede Jorder som vore. De staar stadig paa vor Ønskeseddel, hvis det engang skulde komme dertil, at Staten lægger en fast Forsøgsstation her paa Øerne, eller paa anden Maade skaffer Udveje for Forsøgenes Gennemførelse.

Mikronæringsstofferne Mangan og Bor er prøvet i adskillige, Jern, Kobber, Zink og Molybdæn i enkelte Forsøg med det Resultat, at der nu og da er opnaaet lønnende Udslag for de to førstnævnte, men praktisk talt aldrig for de sidstnævnte. Vore lerede Jorder kommer aabenbart ikke let ud for Mangel af disse Stoffer, selv om de har høje Reaktionstal. Selv om det paa stærkt muldholdige, løse eller overkalkede Jorder kan være paa sin Plads at tilføre Mangan eller Bor eller begge Stoffer, ser det altsaa ikke ud til, at disse Mikronæringsstoffer kommer til at spille nogen større Rolle for den praktiske Gødskning.

Kalkforsøg tog man som tidligere nævnt tidligt fat paa i Landboforeningernes Forsøgsarbejde, og flere Kalkforsøg er siden gennemført. Nogle i 1922 anlagte Kalkforsøg var i høj Grad medvirkende til at slaa fast, at man hidtil havde bedømt Lerjordernes Trang til Kalk for mildt, naar man havde anlagt samme Maal paa dem som paa Sandjorderne. I Aarene 1928—35 udførtes en Række landsomfattende Kalkforsøg med det Hovedformaal at finde det gunstigste Reaktionstal for vore almindeligt dyrkede Afgrøder. De udvidede vort Kendskab til Reaktionsspørgsmaalets Betydning meget.

Forsøg med Sukkerroestammer er der, siden Forsøgsarbejdet begyndte, udført adskillige af. Det maatte jo absolut være af stor

Interesse for Landsdelens mange Sukkerroedyrkere at faa at vide, hvor stort et Udbytte det Frø, de fik fra Fabrikerne, gav i Forhold til andet Frø.

De første Forsøg, der anlagdes, var derfor ogsaa Forsøg, der tog Sigte herpaa. De viste, at Sukkerfabrikernes Frø stod fuldt paa Højde med det bedste Fabriksroefrø, der kunde fremskaffes fra anden Side.

I 1924 og følgende Aar udførtes efter Anmodning af Sukkerfabriken Nykøbing, der var interesseret i Afprøvning af nogle af V. Erhard-Frederiksen tiltrukne Sukkerroestammer, en Række Forsøg af den Slags. De viste, at Klein Wanzleben-Stammerne gav størst Udbytte af de egentlige Fabriksroer. I de allersidste Aar er tilsvarende Forsøg udført for samme Fabrik, der fortrinsvis bruger Frø af tyske Sukkerroestammer og ønsker dem prøvet dels mod danskavlet Frø af de samme Stammer, dels danske Stammer. Udbyttet af dansk og tysk Frø har været meget nær det samme.

I Sukkerroer udførtes i 1923, da der i adskillige Marker var 50 pCt. Stokløbere og derover, *Forsøg med Afhugning af Stokløbere*, der viste vekslende Resultater, men som dog alt ialt tydede paa, at Stokløberne bør hugges af paa et ret tidligt Tidspunkt. *Forsøg med forskellige Rækkeafstande og forskellige Udtyndingsafstande i Sukkerroer* er der udført enkelte af, ligesom af *Forsøg med forskellig Jordbehandling til og Radrensning af Sukkerroer*, som der ikke kom noget sikkert ud af. En Række *Saatidsforsøg i Sukkerroer* gav til Resultat, at den bedste Saatid normalt er Begyndelsen af April. Nogle Forsøg i 1943 understregede, hvad man godt vidste, at Opgravning af Sukkerroer giver betydelig mere og betydelig renere Top end Løspløjning.

I Aarene 1927—1929 lagde en Række *Forsøg med Agerkaalsbekæmpelse* stærkt Beslag paa Tiden. De bekræftede dels den gode, gamle Erfaring, at Ukrudsharvning udført til rette Tid og paa rette Sted er et fortrinligt og billigt Middel til Bekæmpelse af Agersennep, den af Korsblomsterne der gør langt den største Skade i vore Marker, og at 20 pCt. Jernvitriol eller — bedre endnu — 3—4 pCt. Blaastenopløsning er udmærkede Sprøjtemidler. Sv. Ammoniak i 25 pCt. Opløsning blev ogsaa prøvet og viste sig trods en væsentlig ringere Svidning af Agerkaalen at være det mest rentable Sprøjtemiddel, fordi det har en ret stor Gødningsvirkning. Nyere Forsøg har vist, at Kalkkvælstof er et godt Pudringsmiddel mod Agerkaal og har bragt dette Stof frem i forreste Linie af Ukruds-

bekæmpelsesmidler. Nu staar der megen Blæst om en Række nye Ukrudsmidler, bl. a. de saakaldte Hormonmidler. Tiden vil vise, om de vil kunne feje de gamle Midler til Side.

Forsøg med Bekæmpelse af Tidsler med Natriumklorat blev udført i 1928—29. Et Billede af et særlig vellykket Forsøg udført paa Vindeholme ved Nakskov, er vandret rundt til næsten alle

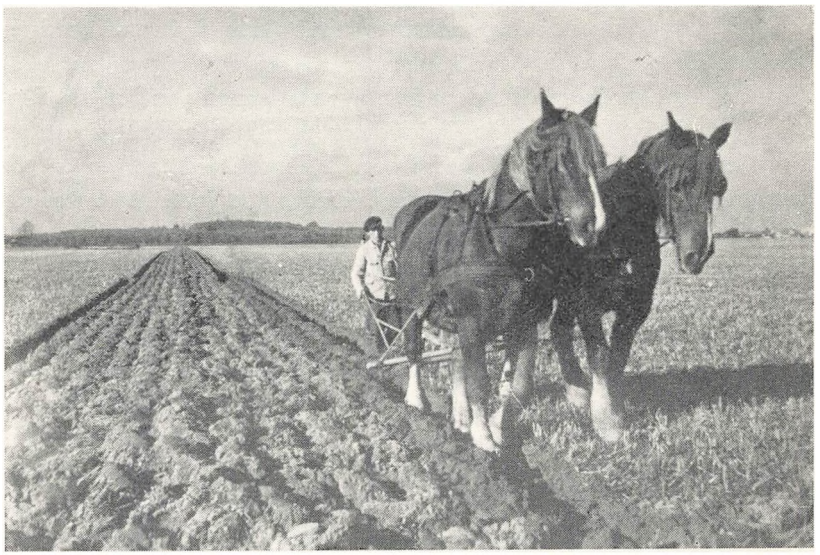

Sneglebælgen pløjes ned

Bøger og Blade, hvori Tidselbekæmpelse er omtalt. Metoden har aldrig faaet nævneværdig Udbredelse, fordi Natriumkloratudstrøningen kun svækker Tidslerne og ikke udrydder dem, og fordi de efterfølgende Afgrøder er stærkt udsat for Kloratforgiftning, hvis der er anvendt rigeligt Natronklorat.

I 1945, 1946 og 1947 er et Spørgsmaal som *Flyvehavrens Bekæmpelse* taget op. Flyvehavren har tilsyneladende bredt sig stærkt i Krigsaarene særlig paa Vestlolland. Den er i hvert Fald paavist mange Steder, hvor man ikke tidligere har bemærket den. I en Del Landbrug er den en meget slem Plage, saa det er med god Grund, at der nu bl. a. er anlagt Sædskifteforsøg for ud fra dem eventuelt at kunne paavise, hvad der ved et rationelt Sædskifte kan gøres for dens Bekæmpelse. Hvad der hidtil foreligger, tyder paa, at det er adskilligt mere, end Folk i Almindelighed tror. Alt for ofte saar man uden at gøre sig Skrupler Korn efter Korn og forsømmer at

luge Flyvehavren af alle Vegne, hvor Aflugning er overkommelig, til trods for de mange Eksempler paa, at en omhyggelig gennemført Aflugning i nogle Aar har om ikke kunnet rense en Gaard for Flyvehavre saa dog holde den saadan nede, at den ingen Rolle spiller.

Fastliggende Forsøg med Sneglebælg som Grøngødning i Aarene 1936—1941 havde særlig til Formaal at undersøge Sneglebælgens 2. Aars Virkning. De viste, at der er en Virkning 2. Aar knap halv saa stor som 1. Aar, og at den samlede Virkning af Sneglebælgen altsaa kan ansættes noget højere, end man tidligere regnede med. En god Sneglebælgpels har i to Aar en Gødningsvirkning, der svarer til 350—400 kg Salpeter pr. ha. Forsøgene tjente som en god Agitation for en Udvidelse af Sneglebælgdyrkningen. Den har da ogsaa bredt sig stærkt indtil de allersidste Aar.

Af de under Landbo- og Husmandsforeningernes Kemikalieudvalg hørende *Forsøg med Afsvampnings- og Ukrudsmidler* har vi kun udført forholdsvis faa, men vi har dog nu og da været med i dette Arbejde og for egen Regning udført en Del Forsøg af samme Slags.

Sorts- og Stammeforsøg har vi haft mange af. Foran er nævnt Forsøgene med Sukkerroestammer, som stadig er løbende, men ogsaa Forsøg med Foderroestammer er der udført enkelte af.

Af Bælgplanter har særlig Rødkløver og Lucerne interesseret os. I de sidste ca. 20 Aar er hvert Aar udført *Forsøg med Kløverstammer* for at se, om de to lokale Stammer, Hjelm og Lofa, som har saa stor Udbredelse her i Landsdelen, kan staa Maal med de Stammer, der af Statens Forsøgsvirksomhed er udpeget som de bedste. Det har de kunnet, til trods for at de i de sidste Rækker af Statens Forsøg ikke har gjort nogen særlig god Figur. De dyrkes da ogsaa fremdeles i stort Omfang her paa Lolland-Falster og finder tillige nogen Anvendelse i andre Dele af Landet.

Lucerneforsøgene har udpeget de canadiske og amerikanske Lucernestammer Grimm og Cossach som de bedste, men de synes at være haardt trængt af du Puits, en fransk Lucerne, som nu er indgaaet i vore Forsøg og er meget lovende.

Forsøg med Hvede-, Havre- og Bygsorter er der udført mange af, dels i Tilslutning til Sorts- og Stammeudvalgets landsomspændende Forsøgsrækker, dels til Afprøvning af nye Sorter, som er fremkommet fra Abed Planteavlsstation.

I Øjeblikket indtager Weibull's Eroica 1. Pladsen blandt Hvedesorterne, og hersker her saa suverænt, at der næsten kun spørges efter den.

Af Havresorter kappes Svaløf Ørnhavre, Svaløf Staalhavre og Borris Opushavre om Pladsen som Nr. 1 med Abed Minorhavre, den tidligste og mest straastive Sort i Øjeblikket som en farlig Outsider.

Bygsortsforsøgene er noget for sig selv, fordi det i adskillige Aar næsten udelukkende var Abed Sorter, Binder-, Opal-, Kenia- og Majabyg, der var med i dem. Hver enkelt af dem var paa det Tidspunkt, da den kom frem, den højest ydende og for det meste tillige den mest straastive Sort. Nu kæmper Kenia- og Majabyg sammen med den endnu mere stivstraaede Abed Rigelbyg med en Række nye danske og svenske Bygsorter om Pladserne i Toppen af Rækken. Svaløf Freja, Svaløf Ymer, Lenta og Øtofte 64 er nogle af dem, der synes at have størst Chance for at overflyve Abed Sorterne i Kærneudbytte. I Straastivhed staar ingen af dem Maal med Rigelbyg.

Det er ikke nogen udtømmende Liste over Forsøg udført af Landboforeningerne paa Lolland-Falster i de sidste 50 Aar, der her er givet. De anførte er de vigtigste.

Ialt blev i de første 25 Aar af Samvirksomhedens Historie anlagt 1695 lokale Forsøg, hvoraf ca. 1300 Gødningsforsøg, ca. 400 andre Forsøg. I de næste 25 Aar fra 1922 til og med 1946 er anlagt 3348 Forsøg eller ca. dobbelt saa mange. Af de 3348 var godt 2000 Gødningsforsøg, godt 1300 andre Forsøg. Antallet af Gødningsforsøg er forholdsvis gaaet lidt tilbage, Antallet af andre Forsøg frem, ikke noget Udtryk for at de lolland-falsterske Landmænds Interesse for Gødningsspørgsmaal er svækket, men for at mange andre Spørgsmaal har krævet Besvarelse gennem Forsøg, og at det ikke har været muligt at opretholde Antallet af Gødningsforsøg. Derved er næppe sket større Skade, fordi Landmændenes store Tal nu er langt mere vidende og erfarne paa Gødskningens Omraade, end de var for 40—50 Aar siden, bl. a i Kraft af de mange Gødningsforsøg, der er udført i det nævnte Tidsrum.

Nye Tider — nye Opgaver. Der er ikke Tvivl om, at der ogsaa i Fremtiden vil blive Opgaver at løse for de lokale Markforsøg, og at de i mange Aar endnu vil blive en af Hovedhjørnestenene i de landøkonomiske Foreningers Oplysningsarbejde.

UNDERSØGELSER OG ANDRE PLANTEAVLSARBEJDER

Kalktrang.

Det siger næsten sig selv, at Planteavlsarbejdet i Samvirksomhedens første Leveaar ikke kunde faa noget stort Omfang. Planteavlsudvalget, som forestod Arbejdet, havde kun en Assistent til sin Raadighed. Han havde nok at gøre med Forsøgsarbejdet. Først i 1909 ansattes en Planteavlskonsulent, som fik til Opgave ikke alene at gennemføre Markforsøgene, men at staa til Raadighed for Medlemmerne med Raad og Daad paa alle Planteavlens Omraader. Det var et stort Fremskridt. Nu blev der Tid til at tage nye Opgaver op.

En af de første, man gik i Gang med, var Udtagelsen af Jordprøver til Kalktrangsbestemmelse. I Efteraaret 1910 udsendtes en Beretning fra De samvirkende danske Landboforeningers Kalkudvalg om Kalkning. Den viste, at man ved Hjælp af Syre-, Lakmus- og Azotobacterprøverne kunde faa gode Oplysninger om en Jords Trang til Kalk.

Allerede i Planteavlsberetningen for samme Aar opfordrede Konsulent M. Trentemøller Folk til at lade Jordprøver udtage til Kalktrangsbestemmelse. Næste Aar finder man Kalktrangsundersøgelserne behandlet i et særligt Afsnit i Planteavlsberetningen og deri en Meddelelse om, at der i Aarets Løb er udtaget 228 Prøver.

Noget stort Omfang fik Jordprøveudtagningen ikke straks. Indtil 1917 udtoges 100—200 Prøver aarligt, i 1918 ca. 300 og i Aarene derefter mellem 500 og 1000. I 1939 steg Antallet til ca. 2000, og i 1943, da Standardundersøgelserne var kommet rigtig i Gang, til godt 8000. Alene i Aarene 1939—46 er udtaget ca. 34000 Jordprøver til Bestemmelse af Reaktions-, Fosforsyre- og Kalital. Fosforsyretallet fik vi i 1931, Kalitallet i 1934. Siden da er der i langt de fleste Jordprøver blevet bestemt ikke alene Reaktions-, men ogsaa Fosforsyre- og Kalital.

I 1922 afløste Reaktionstallet Lakmus- og Azotobacterprøverne som Maal for en Jords Kalktilstand. Det var et betydeligt Fremskridt særlig for de neutral til svagt alkaliske Jorders Vedkommende. Dem havde de gamle Metoder haft vanskeligt ved at skille i kalktrængende og ikke kalktrængende, med det Resultat at adskillige kalktrængende Lerjorder havde faaet Betegnelsen ikke kalktrængende, og derfor ikke havde faaet den Kalktilførsel, som de burde have haft.

Daværende Afdelingsbestyrer ved Statens plantepatologiske

Forsøg i Lyngby. Fru mag. scient. Sofie Rostrup, havde forøvrigt allerede i 1919—20 paavist, at de mange næsten bare Pletter, der dengang saas i Sukkerroemarkerne paa Lolland-Falster, skyldtes Rodbrand som Følge af Kalkmangel, til trods for at Jordprøver fra Pletterne undersøgt, som man gjorde det dengang, viste »Ikke Kalktrang«. Denne »Undervurdering« af Lerjorders Kalktrang

Rodbrandplet i en Sukkerroemark

havde gjort stor Skade. Mange Jorder, der forlængst burde være kalket, var ikke blevet det, med det Resultat, at der omkring Aaret 1920 knap var en Roemark uden større og mindre Rodbrandpletter foraarsaget af Kalkmangel.

Omtrent samtidig hermed fik man Øje for, at Sneglebælgens Følsomhed overfor Kalkmangel gjorde den velegnet som Kortlægger af Jordens Kalktilstand. Man opdagede, at hvor den trives godt, var ingen Kalkmangel; hvor den trives daarligt, manglede Jorden Kalk. Det er ikke en Regel, der gælder uden Undtagelser, men Erfaringen viste snart, at Undtagelserne er saa faa, at man næsten kan se bort fra dem.

Nu kom der Gang i »Pletkalkningen« d. v. s. Kalkningen af de Pletter, hvor Sneglebælg eller Sukkerroer ikke vilde trives, og mange Landmænd tog, da den var overstaaet, fat paa Kalkning af

deres Marker fra Ende til anden. De ræsonerede meget rigtigt som saa, at Kalktrangspletternes Fremkomst var et Tegn paa, at Virkningen af den for 40—50 Aar siden foretagne Mergling var ved at være forbi. Jorden maatte paany tilføres Kalk. I Stedet for Mergel brugte man Gødningskalk eller Jordbrugskalk, som den nu kaldes. Ingen ønskede at grave et nyt Sæt Mergelgrave paa sin Jord, efter at man i adskillige Aar havde arbejdet paa at fylde de gamle.

Det gav livlig Efterspørgsel og stigende Priser paa Gødningskalk. Planteavlsudvalget offentliggjorde derfor i nogle Aar som Vejledning Priserne paa Kalk fra de forskellige Kalklejer i Planteavlsberetningen. Da Kalkningen efter 1920 rigtig tog Fart, lod Planteavlsudvalget flere lokale Kalkejere paa Falster og Østlolland undersøge for eventuelt at kunne henvise Folk til at bruge Kalk derfra. Med et Kalkleje paa Hasselø sluttede Planteavlsudvalget Kontrakt om Levering af Kalk til bestemte Priser og med Garanti for Indhold. Kontrakten løb adskillige Aar. Den bidrog til at holde Priserne paa Gødningskalk nede og til at faa Folk til at bruge den Kalkmergel, som fandtes i de lokale Kalklejer, og som var særdeles velegnet som Gødningskalk, Side om Side med Kalkslammen fra Sukkerfabrikkerne, der med Rette ansaas og anses for den bedste af al Gødningskalk.

De sidste Aars Undersøgelser tyder paa, at man trods det store Kalkningsarbejde i de sidste 25—30 Aar maa regne med. at endnu ca 15—20 pCt. af den lolland-falsterske Jord kalktrængende. Vi er altsaa ikke færdig med Kalkningen, og vi bliver det aldrig, fordi, der stadig sker en Udvaskning og en Bortførsel af Kalk gennem Nedbør og Afgrøder. Denne Bortførsel maa erstattes. Det bliver derfor ogsaa nu mere og mere brugt at tilføre Jorden mindre Kalkmængder med nogle Aars Mellemrum for at sikre sig, at dens Kalkindhold stadig holdes højt.

Lolland-falsterske Landmænds store Foretagsomhed paa Kalkningens Omraade i de sidste 25—30 Aar er i høj Grad blevet støttet af de mange landsomfattende og lokale Kalkforsøg, som har vist, hvor vigtigt det er, at Lerjorderne er tilstrækkelig forsynede med Kalk. De Undersøgelser af Jorders Trang til Grundforbedring, som Landboforeningerne hver inden for sit Omraade har gennemført, har virket i samme Retning.

Den største Undersøgelse af denne Slags udførte Vestlollands Landboforening i Aarene 1919—22. Den omfattede ialt ca. 18,000 ha og var i Hovedsagen knyttet til Ryde og Halsted Aaers Opland

og de Arealer, der havde Afløb til Rødby Fjord gennem Kohulerne og Korterup Bæk. Der udtoges over 4000 Kalktrangsprøver. Senere udførte Østlollands og Falsters Landboforeninger lignende, men mindre omfattende Undersøgelser i Radsted, Sjælstofte, Hillested og Frejlev paa Lolland og Gunslevmagle paa Falster. Til nogle af dem var knyttet Undersøgelser af Sædskifte- og Gødskningsforhold, forekommende Svampe- og Skadedyrangreb, Møddingsteder og Ajlebeholderes Tilstand og Mergels Forekomst.

Vandafledning.

Vestlollands Landboforenings ovennævnte Arbejde fik særlig Betydning, fordi det ud fra Undersøgelser og Beregninger udført af Statens Grundforbedringsvæsen paaviste de gode Muligheder, der var for en forbedret Afvanding af de ovenfor nævnte Omraader, som for en stor Del maatte betegnes som stærkt vandlidende. Strake efter Undersøgelsernes Afslutning gik Lodsejerne i Gang med Ryde Aa. Senere kom Rødby Fjords Udtørring, og for en halv Snes Aar siden blev endelig Halsted Aa reguleret, saaledes at hele det Omraade, som dengang undersøgtes, nu har eller kunde have en helt første Klasses Afvanding.

Ogsaa ved de systematiske Undersøgelser paa Østlolland og Falster, som senere udførtes, og som ogsaa er nævnt ovenfor, var Afvandingsforholdene et af Hovedspørgsmaalene.

Da Statens Grundforbedringsvæsen i 1922 gik over til Hedeselskabet, gjorde Planteavlsudvalget et Arbejde for at faa Hedeselskabet til at lægge et Distriktskontor her i Landsdelen. Det lykkedes at faa et Kontor oprettet i Nykøbing, og Landboforeningerne skrinlagde ved samme Lejlighed Tanken om selv at ansætte en Grundforbedringskonsulent, en Tanke der havde været til Behandling i et af Husmands- og Landboforeninger i Fællesskab nedsat Grundforbedringsudvalg, som af samme Grund aldrig naaede rigtig at komme i Gang.

Af meget stor Betydning for Grundforbedringsarbejdet blev Loven om Laan og Tilskud til Grundforbedringsarbejder af 26. Febr. 1937 og senere Tillægslove. Med Støtte af den er meget store Arealer blevet drænede, og mange Vandløb regulerede. Lolland-Falster er det af Landets Amter, der har gjort stærkest Brug af Loven, og det ikke uden Grund. Vi har de lavest liggende Jorder, de ældste Dræningsanlæg, og vi dyrker større Arealer end nogen anden Landsdel med varmeelskende Planter, Sukkerroer f. Eks.

Fra 1937 til 1947 er der paa Lolland-Falster i Henhold til Loven nydrænet ca. 26,000 ha med en Bekostning af 21 Mill. Kr. og et Statstilskud paa 7 Mill. Kr. Vandløbsreguleringer er der i samme Tidsrum ofret knap 2 Mill. Kr. paa og ydet et Statstilskud til af ca. ¾ Mill. Kr. Ogsaa gennem de saakaldte Tremandsudvalg er Afvandingsarbejder blevet støttet, og Landvindingsloven af 1940 har muliggjort, at flere Arbejder med Tørlægning eller forbedret Afvanding af allerede tørlagte Arealer, som man tidligere har maattet lade ligge, har kunnet gennemføres.

Heller ikke Arbejdet med Jordens Afvanding er tilnærmelsesvis tilendebragt. Vi har endnu store Arealer, der trænger til bedre Afvanding, enten fordi de gamle Drænanlæg ikke virker, som de skal, eller fordi den Vandafledning, de giver, ikke er tilstrækkelig effektiv i Forhold til Nutidens Krav, og vi har mange Hovedvandløb, der maa reguleres og fordybes, før de tilgrænsende Jorder kan afvandes tilfredsstillende.

Gødskning.

Arbejdet vedrørende Gødningsspørgsmaalet har i ganske overvejende Grad været knyttet til Markforsøgene, men der er dog udført enkelte Undersøgelser enten som selvstændige Arbejder eller knyttet til Markforsøgene.

Der er lejlighedsvis undersøgt Prøver af Kunstgødning, Staldgødning og Ajle. Staldgødnings- og Ajleundersøgelserne har paavist Sammenhængen mellem en god Opbevaring og et stort Kvælstofindhold.

I 1931—33 udførtes i Samarbejde med Statens plantepatologiske Forsøg en Undersøgelse af Jorders Kalitrang. Undersøgelserne bragte vort Kendskab til Kalimangelens Symtomer og Mulighederne for dens Paavisning et stort Skridt fremad og gav Stødet til en stærkt forøget Anvendelse af Kaligødning.

I 1929, da bl. a. Gødningssprederen Willemoes var kommet frem, afholdtes en Række Demonstrationer af Gødningsspredere for at slaa til Lyd for en bedre Fordeling af Kunstgødningen, som indtil da for Størstedelen var spredt og spredt daarligt med Haanden.

Den Støtte, Staten ved en særlig Lov har ydet Arbejdet med Indretning af gode Møddingsteder og Ajlebeholdere, er blevet udnyttet af adskillige Landmænd og har bidraget sit til, at Staldgødning og Ajle nu opbevares bedre end hidtil.

Roetræthedsundersøgelser.

I Aarene 1923—24 gik som saa tit før og siden Diskussionen blandt lolland-falsterske Landmænd højt om Sukkerroedyrkningens Rentabilitet. Man drøftede i den Forbindelse den Udbyttenedgang, som, alle var enig om, var sket i Sukkerroemarkerne, siden man begyndte at dyrke Sukkerroer. Det hævdedes fra flere Sider, at »ny Jord«, d. v. s. Jord, hvorpaa der ikke tidligere var dyrket Sukkerroer, gav et væsentligt større Udbytte end Jord, der havde givet Sukkerroer hvert 2. eller 3. Aar. Den daværende Formand for Planteavlsudvalget, Propr. P. Christjansen, Thomasminde, Bandholm, tog Tyren ved Hornene og stillede kort og klart det Spørgsmaal: Er vore Jorder roetrætte? Spørgsmaalet, som ingen paa staaende Fod kunde besvare, gav Anledning til, at Aktieselskabet De danske Sukkerfabriker og Sukkerfabriken Nykøbing stillede Midler til Raadighed til en Undersøgelse af det. Professor K. A. Bondorff fik overdraget Ledelsen af Undersøgelserne, og der udførtes i 1925 og 1926 en Række Markforsøg her i Landsdelen i Tilslutning til dem.

Undersøgelsen, hvorom ingen særskilt Beretning foreligger, gav til Resultat, at der ikke var Tale om Roetræthed, men om en Nedgang i Udbyttet, som først og fremmest skyldtes, at der var for faa Planter i Markerne, at der dyrkedes Stammer med mindre Masseudbytte end tidligere, at der blev skrabet for megen Jord væk fra Planterne, altsaa blev hakket for daarligt, at der blev gødsket svagere end tidligere, og at mange Jorder var kalktrængende.

De følgende Aar viste, at dette var rigtigt. Efterhaanden som de kalktrængende Jorder blev tilført Kalk, og Sneglebælgdyrkningen bredte sig, steg Udbyttet, og da der samtidig med disse Foranstaltninger skete en Forbedring af Udtyndings- og Hakningsarbejdets Kvalitet, varede det ikke længe, før en Stigning i Sukkerroeudbyttet kunde fastslaas.

Lykkedes det saaledes heldigvis ikke at finde nogen egentlig Roetræthed, gjorde Undersøgelserne dog stor Nytte ved deres Paavisning af, at en Række Forhold, som det stod til Dyrkerne at ændre, var i høj Grad bestemmende for den Udbyttenedgang, som faktisk var sket. Professor K. A. Bondorff holdt ved Delegeret- og Planteavlsmøder Foredrag om sine Undersøgelser. Foredragene er gengivet i Lolland-Falsters Landbrugstidende for 1925 og 1926.

Hvede- og Lucernemarksundersøgelser.

Undersøgelser af Hvedemarker udførtes i Samarbejde med Statens plantepatologiske Forsøg i Lyngby i Aarene 1938—41. Undersøgelserne var fremkaldt af det lille Udbytte, Hvedemarkerne gav i Aarene forinden, da Hvedemyg- og særlig Fodsygeangreb var meget udbredt. Undersøgelserne, der bl. a. havde til Formaal at paavise de nævnte Angrebs Betydning for Udbyttet, gav for saa vidt et negativt Resultat, som hverken Hvedemyg eller Fodsyge gjorde større Skade i de fire Aar, Arbejdet stod paa, men alligevel gjorde de Nytte ved at paavise en Række andre Forhold, der har paavirket Udbyttet af vore Hvedemarker i nedadgaaende Retning, og som Landmændene har Indflydelse paa. En Beretning om Undersøgelserne findes i Planteavlsberetningen for 1941.

Vanskelighederne ved at faa Lucernen til at trives gjorde, at *Undersøgelse af Lucernemarker* paabegyndtes i 1938. I 1941—44 var Undersøgelserne meget omfattende og udførtes i Samarbejde med Statens plantepatologiske Forsøg og Statens Planteavls-Laboratorium i Lyngby. Undersøgelserne klarlagde mange af Aarsagerne til Lucernens mindre gode Trivsel og Betingelserne for dens gode Trivsel, herunder først og fremmest rigelig Kaligødskning. For Resultatet af Undersøgelserne er gjort Rede i en særlig Beretning optaget i Planteavlsberetningen for 1944.

Paa Grund af Vanskeligheder ved at faa velegnet Frø stagnerede Lucernedyrkningen helt herhjemme i Krigsaarene. Naar vi nu kan faa Frø af de gode amerikanske og canadiske Stammer, ja, endnu bedre, af fransk Lucerne, er der Grund til at tro, at Lucernedyrkningen vil faa mere Medbør. Faar den det, vil vore Erfaringer fra Lucerneundersøgelserne spare os for at gøre adskillige af de Fejlgreb, der tidligere var Aarsag til en mindre god Trivsel af mange af vore Marker, og de vil sætte os i Stand til at faa større Udbytte af dem end hidtil.

Frø og Sædekorn.

Omtrent samtidig med Kalktrangsundersøgelserne blev Undersøgelser af det almindelig anvendte Bælgplante- og Græsfrø taget op. De viste, at Kvaliteten var slet af en stor Del af det Frø, der solgtes til Landmændene. Undersøgelser af den Slags er ikke udført hvert Aar, men nu og da. De har godtgjort, at der er sket en meget stor Fremgang i Kvaliteten i de sidste ca. 40 Aar, og at det meste af det Markfrø, der sælges nu, er af god Kvalitet.

Ogsaa mange *Sædekornsprøver* er undersøgt med det Resultat, at det viste sig, at det Sædekorn af egen Avl, der anvendes, tit er saa mangelfuldt renset og sorteret, at de paagældende Landmænd vilde have staaet sig fint ved at købe nyt, godt Saakorn fra en Sædekornsforretning.

Siden 1920 er der af Samvirksomheden næsten hvert Aar uddelt fra 50—100 *gratis Sædekornsprøver* a 25 kg af Abed Sorter til mindre Jordbrugere blandt Landboforeningernes Medlemmer. Prøverne har gjort deres til at forbedre den i de paagældende Landbug anvendte Saasæd og udbrede Abed Sorterne.

Fremskaffelse af gode Læggekartofler greb Planteavlsudvalget først, d. v. s. i 1920—22, saaledes an, at det søgte at faa en Fremavl af Læggekartofler i Gang her i Stiftet paa Grundlag af godt Læggemateriale, indkøbt paa Sjælland eller i Jylland. Et Arbejde af den Slags er forsøgt flere Gange, men aldrig med noget tilfredsstillende Resultat. Der har været for mange Sygdomme i Kartoflerne, og Sorteringen har været for daarlig. Det er gaaet bedre med at indføre markkontrollerede jyske Læggekartofler til Salg til Medlemmerne. Arbejdet hermed blev taget rationelt op i 1940 og har siden da udviklet sig saaledes, at der aarligt gennem Landboforeningerne er solgt ca. 4000 hkg Læggekartofler. Der har ogsaa nu og da været et og andet at sige dem paa, men de har i høj Grad forøget Udbyttet af vore Kartoffelmarker.

I 1926 og 1927 købte Planteavlsudvalget af Gdr. H. O. Puggaard, Hjælm, nogle mindre Partier af Hjælmkløver, som første Gang var i vore Forsøg i 1923, til Videresalg til Medlemmer i Portioner a 5 kg. Baggrunden for denne *Fordeling af Kløverfrø* var den, at Hjælmkløveren i nogle Forsøg paa Tystofte Forsøgsstation havde vist sig modstandsdygtig mod Kløveraalangreb, og at der forelaa flere Beviser, bl. a. hos Gdr. Puggaard, for at Hjælmkløveren trivedes bedre og gav et betydeligt større Udbytte end polsk Tidligkløver og var ret let at avle Frø af. Uddelingen af Frø, der skete med Henstilling til Modtagerne om saavidt muligt at avle Frø af Kløveren og sælge Frøet til Naboerne, havde til Følge, at Hjælmkløveren bredte sig stærkt. Allerede i 1928 fandt Planteavlsudvalget det unødvendigt at fordele Frø af den. Hjælmkløveren var paa saa mange Hænder, at alle, der vilde, kunde skaffe sig den.

Det mest bemærkelsesværdige ved denne Kløverfordeling er maaske ikke det, at Hjælmkløver og dens nære Slægtning Lofakløver fremdeles dyrkes i stor Udstrækning her paa Lolland-Falster,

men at det var det, at der herhjemme uden større Vanskelighed kunde avles Frø af en Tidligkløverstamme som Hjælm, der gav Folk Mod paa at prøve Avl af Tidligkløverfrø af andre Stammer. Den Avl var faktisk næsten opgivet. Fremtiden skulde vise, at den meget godt lod sig gennemføre og det til stort Gavn for dansk Landbrug.

Ensilering.

I Krigsaarene 1940—45 har Ensileringen af Roetop taget stort Opsving. Sukkerroeaffaldet er man fra gammel Tid vant til at ensilere. Roetoppen havde man indtil Krigens Udbrud ofret alt for lidt Opmærksomhed; man fodrede saa meget op, som Kreaturerne kunde æde frisk, og pløjede Resten ned. Den Mangel paa Kraftfoder, der var Følgen af Krigens Afspærringer, fremkaldte en Nyvurdering af Roetoppen som et meget værdifuldt, proteinrigt Foder, som maatte omgaas langt mere økonomisk, end vi havde været vant til. Der blev slaaet stærkt til Lyd for en bedre Økonomi ved Fodringen med Roetop, saa der kunde blive mest mulig af den til Ensilering, og der blev opfordret til en omhyggelig Nedkuling i Siloer af Mur, Beton eller Træ af baade Roeaffald og Roeblade, hvis Plads altfor længe har været og de fleste Steder endnu er de meget mangelfulde Jordkuler.

I Efteraaret 1941 afholdtes Husdyrbrugsudstillinger i Nykøbing, Maribo og Nakskov, alle med Demonstrationer af og Foredrag om Ensilering af Forsøgsleder Dr. V. Steensberg, der leder Forsøgslaboratoriets Ensileringsforsøg. I Tilslutning til de af Forsøgslaboratoriet udførte Ensileringsforsøg paa Nøbbøllegaard ved Holeby afholdtes i Samarbejde med A/S De danske Sukkerfabriker en Række Efteraarsmøder dér med Ensilering som Emne. Samme Emne er behandlet i adskillige Artikler i Lolland-Falsters Landbrugstidende. Vort Kendskab til Ensilering er ogsaa blevet udvidet ved Ensileringsundersøgelser udført Landet over, dels af de landøkonomiske Foreninger, dels af Mejerierne og af Forsøg paa den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard.

En Lov af 26. April 1940 tilsagde dels Laan dels Tilskud fra Staten til Bygning af Ensilagebeholdere. Den har haft stor Betydning ved at animere Folk til at sørge for en bedre Opbevaring af baade Roeaffald og Roeblade. Naar der til Dato kun er bevilget Laan eller Tilskud til ialt 345 Anlæg her paa Lolland-Falster, er det Udtryk for, at der langtfra endnu er gjort, hvad der burde gøres paa dette Omraade.

Saa sent som i Aarene helt op til 1925—26 var *Stribesygen* en af de værste Svampesygdomme, man havde at slaas med i Kornet. Undersøgelser paa Østlolland og Falster i de Aar viste, at der var adskillige Procent angrebne Planter i Markerne. Sygdommen kunde bekæmpes og blev mange Steder bekæmpet ved Afsvampning med Blaasten eller Formalin, men det var først, da de kviksølv-arsenikholdige Afsvampningsmidler med Uspulin, Germisan og Tillantin som Forløbere kom frem, at der blev Gang i Stribesygebekæmpelsen. Nu spiller Stribesygen ingen nævneværdig Rolle, fordi praktisk talt alt Sædekorn afsvampes.

I de senere Aar har *Nøgen Bygbrand* gjort betydelig Skade. De Foranstaltninger, der i Sædekornsavlen er truffet for at komme den til Livs, er omtalt i Afsnittet om Fremavl af og Handel med Sædekorn.

Vedrørende *Roernes Gulsot* er der gennem adskillige Aar udført spredte Undersøgelser. I 1945, da vi havde de værste Angreb, vi endnu har set, gav en orienterende Undersøgelse paa Sydlolland og andre Steder til Resultat, at Hovedparten af ondartede Angreb skyldtes Smitte fra nærliggende paa Stedet overvintrede Sukkerroefrømarker.

Kløveraalunderøgelser udførtes i Købelev Sogn i 1932. De viste, at ca. 25 pCt. af de undersøgte Marker var stærkere eller svagere angrebet af Kløveraal, og at Sædomløbet i de fleste af de 25 pCt. var 6- eller 7-aarigt. Der er ikke Tvivl om, at Kløveraalens Ødelæggelser er Aarsag til den tynde Kløverbestand i mange af vore Marker. Det er mindre sikkert, at det altid er et for kortvarigt Sædomløb, der kalder Angrebet frem. Der er i hvert Fald fra de sidste Aar Eksempler paa udmærkede Kløvermarker i Landbrug, der i mange Aar har saaet Kløver hvert 6. Aar. Angreb af *Lucerneaal* er der i Aarenes Løb paavist adskillige af bl. a. ved Undersøgelserne af Lucernemarker; de kan være lige saa ødelæggende som Kløveraalangreb og synes at optræde mere regelløst end de og altsaa at være vanskeligere at forebygge.

I flere Aar, særlig i 1941—43, har Planteavlskontoret haft et betydeligt Arbejde med Fordeling af Klidmærker til *Giftklid mod Aadselbillelarver*. Aadselbilleangrebene var særlig slemme i 1942 og 1943. I de sidste Aar har de været i stærk Aftagen. Nu er Klidmærkefordelingen overtaget af Sukkerfabrikerne.

Bedeflueangreb har gennemgaaende været kraftige i de sidste

Aar. De Iagttagelser vedrørende Bekæmpelse af dem, der er udført, tyder paa, at der ikke er store Muligheder for at komme Æg og Larver til Livs. Fluerne kunde man sikkert faa Ram paa, hvis man vilde pudre eller sprøjte Roemarkerne nogle Gange med et af de nye virksomme Fluemidler i den første Maaneds Tid af Roernes Voksetid, men hvem vil ofre saa mange Penge, 50—100 Kr. pr. ha, paa en Bekæmpelse, som maaske er helt overflødig. Det gaar jo heldigvis tit saadan, at der slet ingen Fluer kommer.

Af *Gammauglelarver* havde vi ganske uventet et meget stærkt Angreb i Juli 1946. Alle Erfaringer gaar ud paa, at Pudring med Cryocid er et af de faa virkelig virksomme Midler mod Larverne.

Muldvarpebekæmpelsen med Stryknin ligger ikke mere hos Planteavlsudvalget, men hos de enkelte Landboforeninger, der kan skaffe Folk Autorisation hos Politimesteren til Indkøb af den fornødne Gift. Det diskuteres fremdeles, om man skal stræbe mod en fuldstændig Udryddelse af Muldvarpen. At man er nødt til at holde den nede mange Steder i Marker og Haver, hvor den ellers vilde gøre uforholdsmæssig stor Skade, er alle enige om.

Konkurrencer.

I Aarene 1913—15 afholdtes en to-aarig *Konkurrence mellem hele Landbrug*. Konkurrencen havde en Snes Deltagere. En særlig Beretning om Konkurrencen gav mange interessante Oplysninger om de konkurrerende Brug.

Baade Falsters, Østlollands og Vestlollands Landboforeninger har afholdt *Roelugnings- eller Roepasningskonkurrencer*. De to sidstnævnte Foreninger ligger i Øjeblikket stille paa dette Omraade. Falsters Landboforening har i Aar gennemført sin for 22. Gang og finder, at Konkurrencen fremdeles virker efter sin Hensigt, den at øge Interessen for en omhyggelig Udførelse af det vigtige Udtyndings- og Hakningsarbejde i Roemarkerne.

En *Lucernemarkskonkurrence* afholdtes af Østlollands Landboforening i 1920. Den havde ikke ret stor Tilslutning, men de Marker, der var med i den, var gode og altsaa gode Eksempler til Efterfølgelse. Det samme kan siges om en *Kløvermarkskonkurrence* i Falsters og Østlollands Landboforeninger i 1932. Den fik ogsaa alt for lille Tilslutning, men gjorde dog sin Nytte ved at vise, hvor stor Forskel der er paa Udbyttet af Kløvermarkerne fra Sted til Sted, og hvor store Mulighederne er for Forøgelse af Udbyttet i disse.

Maltbygudstillinger og Maltbygdyrkning.

Landsomfattende Maltbygudstillinger afholdtes i Odense, København og Aarhus i 1927, 1928 og 1929 med det for os fine Resultat, at Bygprøver fra Lolland-Falster førte Hovedparterne af Præmierne hjem. Da Turen til at faa Udstilling i 1930 kom til Lolland-Falster, var Interessen for Sagen dalet saa stærkt, særlig hos de lokale Kornhandlere, at Udstillingen ikke kunde gennemføres. Hvis der igen bliver Tale om Maltbygudstilling, skal den første altsaa afholdes her.

Det Samarbejde, der ved Maltbygudstillingerne kom i Gang mellem de landøkonomiske Foreninger og Bryggerierne, førte til, at Værdien af en Række Bygsorter som Maltbyg undersøgtes i Forsøg i Aarene 1927—36. Sorterne dyrkedes under ens Forhold dels i Jylland, dels paa Fyn, Sjælland og Lolland-Falster, for at skaffe det bedst mulige Forsøgsmateriale frem. Hovedresultatet af Forsøgene var, at Abed Archer, Binderbyg, Opalbyg og Keniabyg, alle fra Abed, viste sig som de bedste Maltbygsorter.

FOREVISNINGSMARKER

Det første, man finder om Forevisningsmarker, er et Referat af en Forhandling i Planteavlsudvalget ved et Møde den 21. Februar 1904. Det vedtoges dér at henstille til Bestyrer H. Vestergaard og Statskonsulent K. Hansen, Lyngby, som i Planteavlsudvalgets første Tid var en meget anvendt Raadgiver for dette, at fremkomme med Forslag til Plan for en Forevisningsmark. Fra et Møde i 1905 refereres, at Forevisningsmarken (formentlig paa Abed Planteavlsstation) anlægges som Aaret før med mindre Ændringer, og at en Plan for en Forevisningsmark ved Eskilstrup godkendtes.

Planteavlsudvalget har allerede faa Aar efter dets Nedsættelse søgt og faaet anlagt Forevisningsmarker, og flere fulgte snart efter de to nævnte. Det var snart Udvalget, snart de enkelte Landboforeninger, der anlagde dem, i Horbelev i 1906, i Nykøbing i 1908 og 1909 (i Anledning af Maribo Amts økonomiske Selskabs Jubilæumsskue samme Aar), i Stubbekøbing i 1914 og 1915 og i Rødby 1915.

Det Maal, Planteavlsudvalget næsten straks satte sig, at faa anlagt fastliggende Forevisningsmarker, naaedes, naar man ser bort fra Marken paa Abed Planteavlsstation, som laa i adskillige Aar, først i 1919 paa Holtegaard ved Maribo. Den maatte desværre opgives faa Aar efter, fordi Frøkompagniet, Maribo, solgte Holtegaard.

Falsters Landboforening havde i Aarene 1926 til 1943, altsaa i 17 Aar, en fast Forevisnings- og Forsøgsmark paa Boderup ved Eskilstrup. Den tog som de fleste Marker før den først og fremmest Sigte paa Demonstrationer af Sorter og Stammer af Korn, Roer og Bælgplanter, men ogsaa Kunstgødnings- og Sneglebælgforsøg udførtes i Marken. Den havde hvert Aar mange besøgende, naar Landboforeningen i Juli Maaned indbød Medlemmerne til Besigtigelse, og gjorde gennem Aarene sikkert god Nytte.

Forevisningsmarken paa Dyrskuepladsen ved Maribo

Ved Fællesskuerne i Nykøbing 1922 (Samvirksomhedens 25-Aars Jubilæumsskue) i Maribo 1926 og i Nykøbing 1927 var anlagt Forevisningsmarker, og da Fællesskuet i 1931 blev lagt fast i Maribo, anlagdes en fast Forevisningsmark i Tilslutning til dette. Paa Grund af Dyrskuepladsens Omlægning har Marken maattet flyttes et Par Gange, indtil den nu har fundet sin blivende Plads lige overfor Dyrskuepladsen. I 1947 anlagdes ved Siden af den en mindre Forevisningshave væsentligst til Demonstration af Køkkenurter. Den er den eneste Forevisningsmark, som Landboforeningerne raader over i Øjeblikket. Den beses hvert Aar i Dyrskuedagene af mange interesserede, og lejlighedsvis finder adskillige andre mere eller mindre tilfældigt Vej til Marken. Ogsaa her lægges der særlig Vægt paa at vise de nyeste og bedste Sorter og Stammer af de almindeligt dyr-

kede Kulturplanter, men der findes dog ogsaa Demonstrationer af Virkningen af Kunstgødning, Sneglebælg som Grøngødning, Ukrudsmidler m. v.

Omtalen af Forevisningsmarker kan ikke sluttes uden at nævne Abed Planteavlsstation. Den har i de Aar, den har været til, i høj Grad virket som en stor Forevisningsmark, som Landboforeningerne om ikke hvert Aar saa dog jævnligt indbød deres Medlemmer til at bese. Vestlollands Landboforening, inden for hvis Omraade Planteavlsstationen ligger, har, som rimeligt er, været den, der hyppigst har aflagt Besøg dér .

Planteavlsudstillinger.

Planteavlsudstillinger tog Planteavlsudvalget allerede i sit første Arbejdsaar fat paa at arrangere. I 1901, 1902 og 1903 afholdtes saaledes Udstillinger i henholdsvis Nykøbing, Nakskov og Sakskøbing. Der udstilledes fortrinsvis Maltbyg, Sædekorn og Frø og Runkelroer, og der uddeltes Præmier til de bedste Prøver. Planteavlsberetningerne for de nævnte Aar meddeler intet om Udstillingerne. De beskæftiger sig kun med Forsøgsarbejdet. Af Planteavlsudvalgets Forhandlingsprotokol fremgaar, at ved Udstillingen i Nykøbing den 26. Oktober 1901 var det to Prøver Goldthorpebyg, der fik dets 1. Præmier. Chevalier og Prentice kom i 2. Klasse. For Saasæd uddeltes kun Diplomer af 2. Klasse, saa de fremstillede Varer har aabenbart ikke været rigtig fine. For saakaldte Saavarer fik Landbrugskandidat H. Vestergaard, Næsgaard og Redaktør Chr. Erhard-Frederiksen, Svingelsgaard, Diplom af 1. Klasse. Blandt dem, der fik Præmie for gode, velformede Roer, var Gdr. Chr. Justesen, Ottelundgaard, og Gdr. Chr. Rasmussen, Arninge, begge nu boende i Maribo.

Ved Udstillingen i Nakskov Aaret efter var det atter Goldthorpe, der tog alle Førstepræmierne som Maltbyg. En lang Række Saasædprøver fik Diplom af 1. Klasse, og H. Vestergaard fik som eneste udstillende Planteforædler særlig rosende Omtale for de smukke, lovende Resultater af hans Arbejde.

I November 1904 samarbejdede Udvalget med de lokale Landboforeninger om Udstillinger i Stubbekøbing, Sakskøbing og Nakskov. Hvad der udstilledes, foreligger der ingen Oplysninger om, men Statskonsulent K. Hansen, Lyngby, Forsøgsleder N. P. Nielsen, Tystofte, Forpagter Chr. Sonne og Husmand J. P. Jensen, Sortsø, var tilkaldt som Fællesdommere for henholdsvis Sædekorn og Frø, Rod-

frugter, Maltbyg og Havebrugsprodukter. Det siger noget om Udstillingernes Karakter. Hvem, der løb af med Præmierne, kan ikke oplyses.

I 1905 afholdtes en Udstilling i Eskilstrup, hvortil blandt andre Vestergaard, Abed, leverede Materiale, og saa holdtes nogle Aars Pause, inden den næste Udstilling løb af Stabelen. Først i 1910 tog man fat igen med en Udstilling i Stubbekøbing, i 1911 i Nakskov (med en Afdeling for Maltbyg), i 1914 i Stubbekøbing, i 1915 i Rødby, i 1919 i Stubbekøbing og Sakskøbing og i 1920 i Nykøbing. Udstillingerne havde nu skiftet Karakter. Mens de tidligere nærmest var Produktudstillinger, havde de nu et mere oplysende og belærende Tilsnit. De arrangeredes ofte af Landboforeningerne i Forbindelse med Gødningsfirmaerne, Statsfrøkontrollen, Statens plantepatologiske Forsøg, Danske Landboforeningers Frøforsyning, Roskilde, Landbo- og Husmandsforeningernes Frøsalg, Roskilde, m. fl. De var somme Tider meget alsidige, til andre Tider begrænset til faa Emner, og næsten altid holdtes der ikke alene Omvisninger, men ogsaa Foredrag i Tilknytning til dem.

Ved Jubilæumsskuet i Nykøbing F. i 1922 var en stor og alsidig Udstilling, i Maribo i 1926 ligeledes saavel som ved et Samlagsskue af de lokale Landboforeninger i Maribo i 1927. Saa gik der hele 10 Aar, før den næste Udstilling kom ved Fællesskuet i Maribo i 1937, og 10 Aar senere holdtes endelig ved Samvirksomhedens 50 Aars Jubilæumsskue i Maribo i 1947 en Udstilling. Den sidste omfattede dels en af Planteavlsudvalget arrangeret Udstilling vedrørende Korn- og Kornforædling, en Udstilling vedrørende Ukrudsbekæmpelse fra Statens Ukrudsforsøg, en Udstilling vedrørende Kunstgødning ved Gødningsfirmaerne og dels en Udstilling vedrørende Sædekorn af A. Nielsen & Co. A/S, Nykøbing F.

Det kan ikke nægtes, det er gaaet ned ad Bakke med Antallet af Planteavlsudstillinger i de sidste 20—25 Aar. Forhaabentlig er det gaaet den modsatte Vej med Kvaliteten. Ellers ser det helt galt ud. Naar der ikke er afholdt flere Udstillinger, end der er, er det dels, fordi de enkelte Landboforeninger ikke som tidligere har udvist et Initiativ paa dette Omraade, dels fordi baade Samvirksomhedens Bestyrelse og Planteavlsudvalget har ment, at Udgifterne ved Udstillinger sædvanlig er for store i Forhold til Nytten. Man finder f. Eks. for Fællesskuets Vedkommende, at den faste Forevisningsmark med smukke Afgrøder af samme Slags, som Landmændene har hjemme, aftvinger de besøgende, som jo for den ganske overvejende

Dels Vedkommende er Landmænd, betydelig større Interesse, end en Udstilling vilde kunne gøre.

Markvandringer.

Markvandringer, d. v. s. Udflugter til veldrevne Landbrug, er altid arrangeret af de lokale Landboforeninger og ikke af Planteavlsudvalget. Ideen til dem synes at være kommet hertil fra Fyn. Det fremgaar af Udvalgets Forhandlingsprotokol, at Formanden, Overlærer H. J. Rasmussen, Næsgaard, ved et Møde den 10. Februar 1909 »omtalte de med Held gennemførte Markudflugter paa Fyn og udtalte Ønskeligheden af at faa slige her til Stiftet«. Allerede i 1910 afholdt Nordfalsters Landboforening (nu Falsters Landboforening) to Markvandringer. Siden er det gaaet Slag i Slag med een eller to Sommerudflugter hvert Aar i hver Landboforening. Maribo Amts økonomiske Selskab har dog kun undtagelsesvis været med i Legen.

Man har lagt Vægt paa at afholde disse Markvandringer i veldrevne Landbrug, hvor der er noget at se og lære. Nu og da har det vel knebet med Kvaliteten. Mønsterbrug løber man nu ikke paa hver Dag, og en ikke ringe Ulejlighed er forbundet med at tage imod en Markvandring, særlig naar den, hvad tit har været Tilfældet, har haft Karakter af en Sommerudflugt, hvor baade Mænd og Kvinder mødte frem i stort Tal. Af begge Grunde er det ikke altid saa nem en Sag at finde Stedet for en Markvandring.

Det har for det meste været Planteavlskonsulenten, der sammen med Ejeren eller Brugeren førte Ordet ved Markvandringerne og gav den for Forstaaelse af den paagældende Bedrift nødvendige Forklaring.

Det er uden for al Tvivl, at Markvandringerne har været et meget nyttigt Led i Oplysningsarbejdet paa Planteavlens Omraade. Hvor der har været Lejlighed til det, er Markvandringerne tit kombineret med en Besigtigelse af gode Husdyrbesætninger. I saa Tilfælde er Husdyrbrugskonsulenten tilkaldt som særlig sagkyndig.

KURSUS- OG FOREDRAGSVIRKSOMHED

Begyndelsen til Kursusvirksomheden blev lagt i 1906—1907, da Konsulent C. P. Skov, Nakskov, var Assistent for Planteavlsudvalget. Om de hidtidige Assistenter ikke har haft Mod eller Tid til at holde Foredrag, er et Spørgsmaal, som næppe kan besvares. Da man

fik en Konsulent til Assistent, tog man det tilsyneladende som en Selvfølge, at nu skulde der holdes Foredrag, og Skov gik, saa vidt hans Tid som Husdyrbrugskonsulent tillod det, i Gang med Opgaven.

Da en Planteavlskonsulent i 1909 blev ansat, kom der dog først rigtig Gang i de 4—5 Dages Kursus, som fik deres Kulmination, da Samvirksomheden i 1912 ansatte nye Folk paa baade Husdyrbrugs- og Planteavlskonsulentpladserne. Kursus'ene, der bød paa baade Planteavls- og Husdyrbrugsforedrag, samlede god Tilslutning til et Stykke ind i Tyverne. Saa var Interessen for dem i stærk Nedgang, og man opgav dem for at gaa over til mere spredte Een-Dags Møder.

Siden da har de tre Landboforeninger, Falsters, Østlollands, og Vestlollands, næsten hvert Aar ladet afholde flere Foredragsmøder, hver inden for sit Omraade med Husdyrbrugs- og Planteavlskonsulenterne som Talere. Ved disse Møder er det først og fremmest Resultaterne af Aarets Arbejde, der forelægges og diskuteres. Møderne er f. Eks. i Falsters Landboforening fremdeles saa velbesøgt, at de er indgaaet som et fast Led i Foreningens Virksomhed.

PLANTEAVLSMØDE OG PLANTEAVLSBERETNING

Lige fra Planteavlsudvalgets Nedsættelse blev der paa Samvirksomhedens aarlige Delegeretmøde i November-December aflagt Beretning om Planteavlsarbejdet af Formanden for Planteavlsudvalget. Da Abed Planteavlsstation var blevet oprettet, kom ogsaa Vestergaard paa Mødets Talerliste med en Beretning om sit Arbejde.

Det første egentlige Planteavlsmøde afholdtes den 23. Februar 1911 i Nakskov. Der talte Konsulent M. Trentemøller om: Vore Græsmarker, Godsejer C. Moesgaard Kjeldsen, Lidsø, om: Sukkerroernes Dyrknings- og Ernæringsforhold og Bestyrer H. Vestergaard om: Forsøg med forskellige Sorter.

Planteavlsmøde Nr. 2 afholdtes den 21. Februar 1914, ogsaa i Nakskov, med Konsulent G. Engel og Statskonsulenterne K. Kansen og Fr. Hansen som Foredragsholdere.

Hvorfor man ikke fortsatte med Planteavlsmøder, kan næppe nogen oplyse. Det gjorde man ikke. I 1921 afholdtes et kombineret Delegeret- og Planteavlsmøde i Nakskov, men først i Januar 1922 holdtes det næste rene Planteavlsmøde. Da var Samvirksomheden blevet omorganiseret, og Delegeretmødet lavet saaledes om, at der paa dets Dagsorden kun kunde blive Plads til een Beretning om

Planteavlsarbejdet af Formanden for Planteavlsudvalget. Det var endnu mindre tilfredsstillende end den gamle Ordning med to Beretninger, der dog kunde belyse en væsentlig Del af Aarets Planteavlsarbejde. Et Planteavlsforedrag var for lidt i Betragtning af det ret omfattende Forsøgsarbejde, som blev udført.

Man besluttede at optage Skikken fra de andre Provinser at afholde et særligt Planteavlsmøde. Ved det skulde der holdes Foredrag af Bestyreren af Abed Planteavlsstation om Arbejdet der, af Planteavlskonsulenten om Forsøgsarbejdet og af en Foredragsholder ude fra om et særlig aktuelt Planteavlsspørgsmaal. Saadan blev det. Mødet fastsattes til den næstsidste Fredag i Januar, saaledes at det blev det første af Landboforeningernes fire store Planteavlsmøder. Fyn holder sit den sidste Fredag i Januar, Jylland og Sjælland henholdsvis første og anden Fredag i Februar.

Siden 1922 er der hvert Aar afholdt Planteavlsmøde. I Begyndelsen skiftedes der mellem Byerne Nykøbing, Maribo og Nakskov. I de sidste 16 Aar er Mødet afholdt skiftevis i Nykøbing og Nakskov, og saaledes at det holdes i Nykøbing, naar Delegeretmødet holdes i Nakskov og omvendt.

Hvilke aktuelle Spørgsmaal, der er behandlet paa Mødet af fremmede Foredragsholdere, faar man et Indtryk af ved at betragte nedenstaaende Fortegnelse.

Foredragsholdere og Emner ved Planteavlsmøderne.

1922 Nykøbing: Forstander H. J. Rasmussen: Ensilage og Ensilering.
1923 Maribo: Laboratorieforstander Harald R. Christensen: Jordens Kalktrang.
1924 Nykøbing: Forsøgsleder N. A. Hansen: Staldgødning.
1925 Maribo: Forstander C. O. Jørgensen, Visborggaard: Varigt Græs.
1926 Nakskov: Driftsinspektør I. C. Hansen: Maltbyg, og Professor K. A. Bondorff: Roetræthedsundersøgelserne.
1927 Nykøbing: Professor C. Ferdinandsen: Marktidslens Bekæmpelse.
1928 Maribo: Forstander Karsten Iversen: Staldgødningens Udbringning og Anvendelse.
1929 Nakskov: Godsejer, Dr. med. K. A. Hasselbalch: Kalkens og Gødningsstoffernes Betydning for Planterne.
1930 Nykøbing: Forstander E. Gram: Afsvampning af Sædekorn og Frø.

1931 Maribo: Forstander H. N. Frandsen: Kløvermarkerne
1932 Nykøbing: Direktør K. Dorph-Petersen: Vort Frøindkøb.
1933 Nakskov: Professor S. Tovborg Jensen: Kunstgødningens Indvirkning paa Jordens Reaktion.
1934 Nykøbing: Professor Axel Pedersen: Plantebestanden i Roemarkerne.
1935 Nakskov: Professor K. A. Bondorff: Fosforsyre- og Kaligødskning.
1936 Nykøbing: Forstander Ernst Gram: Planternes specifikke Næringsstoffer.
1937 Nakskov: Forstander Karsten Iversen: Nyere Forsøg med Staldgødning og Ajle.
1938 Nykøbing: Forstander P. N. Gaardmand: Ensilering og Høberedning.
1939 Nakskov: Godsejer Th. Madsen-Mygdal: Lucernedyrkning.
1940 Nykøbing: Professor K. A. Bondorff: Fosforsyre og Kali.
1941 Nakskov: Professor S. Tovborg-Jensen: Gødskningen under de nuværende Tilførselsforhold.
1942 Nykøbing: Afdelingsbestyrer Chr. Stapel: Hvedeundersøgelser.
1943 Nakskov: Professor F. Steenbjerg: Fosforsyre- og Kaligødskning.
1944 Nykøbing: Forstander Karsten Iversen: Staldgødning og Ajle.
1945 Nakskov: Afdelingsbestyrer Chr. Stapel og Professor Steenbjerg: Lucerneundersøgelser.
1946 Nykøbing: Forstander I. C. Lunden: Spørgsmaal vedrørende Roedyrkningen.
1947 Nakskov: Afdelingsbestyrer Ingvard Petersen: Ukrudsbekæmpelse med særligt Henblik paa de nye Ukrudsmidler.

Mødet har Aar for Aar faaet stigende Tilslutning fra Medlemmernes Side, saa det nu er Aarets største landbrugsfaglige Møde i Stiftet. Det kniber nu og da med at skaffe Plads til det.

En livlig Diskussion følger næsten altid Foredragene, men det er kun, hvad man maatte vente i en Landsdel som vor, hvor Planteavlen spiller en saa fremtrædende Rolle.

Et Par af Møderne er der gaaet særlig Gny af. Det gælder f. Eks. Mødet i 1926, hvor Driftsinspektør I. C. Hansen, Tuborg, holdt Foredrag om Maltbyg. Her fik Maltbygdyrkerne læst og paaskrevet. Foredragsholderen behandlede Emnet fra et udpræget Bryggerstandpunkt, med mange drøje Hip til Bygdyrkerne og fremhævede Prenti-

cebygget stærkt som det eneste virkelige gode Maltbyg. Det maatte vække Modsigelse hos det store Flertal af Landmænd, som dyrkede Guldbyg eller Binderbyg, fordi Prenticebygget var alt for blødstraaet. Lad være, at Guldbygget blev hængt ud, men Binderbygget. som efter alt, hvad hidtil var kommet frem, var et meget brugeligt Maltbyg, vilde Landmændene under ingen Omstændigheder give slip paa. Bryggerierne maatte indstille sig paa at bruge det. Bølgerne gik højt i Diskussionen baade under og efter Mødet, og det varede længe, før Dønningerne helt havde lagt sig. Tiden viste, at Landmændenes Standpunkt sejrede. Bryggerierne indstillede sig paa at bruge de Bygsorter, som Landmændene foretrak at dyrke.

Et Par Forsøg med Staldgødning til Sukkerroer med meget ringe Virkning af Gødningen, som omtaltes ved samme Møde under Forsøgsarbejdet, gav Anledning til en meget livlig Meningsudveksling. Fra den kan nogen maaske endnu huske Kammerherre Fr. Tesdorpf's Bemærkning: »Er Staldgødningen ikke noget værd, maa vi hellere skære Hovedet af alle vore Køer«. Den blev ikke taget mere højtidelig, end den, der fremsatte den, sikkert ønskede, men den er dog tit blevet citeret, naar Diskussionen gik højt om Staldgødningens Værdi.

Godsejer Th. Madsen-Mygdals Foredrag om Lucernedyrkning ved Planteavlsmødet i Nakskov i 1939 havde fyldt Hotel Harmoniens Lokaler til Trængsel, og det var da ogsaa et Foredrag, der var værd at høre. Madsen-Mygdal var en af vore fineste Foredragsholdere og talte her om et Emne, som han baade i Teori og Praksis havde beskæftiget sig med gennem mange Aar.

Ved Planteavlsmøderne 1942 i Nykøbing og 1945 i Nakskov holdt henholdsvis Afdelingsbestyrer Chr. Stapel, Lyngby, og samme sammen med Afdelingsbestyrer (nu Professor) Dr. F. Steenbjerg Foredrag om henholdsvis Hvedeundersøgelser og Lucerneundersøgelser. Begge Undersøgelser var iværksat af og udført i Landboforeningerne paa Lolland-Falster, og begge havde givet Resultater af betydelig Interesse. De modtoges med stor Opmærksomhed af Deltagerne i Planteavlsmødet.

Foredraget ved Mødet i Maribo i 1925 om »Varigt Græs«, var Optakten til Dannelse af Græsmarksforeningen paa Lolland-Falster, som blev stiftet faa Maaneder efter ved et Møde i Nykøbing, som Planteavlsudvalget havde indkaldt til.

Planteavlsberetningen.

Den første Planteavlsberetning udkom i 1901 og omhandlede kun de udførte lokale Forsøg, som ganske overvejende var Gødningsforsøg. Den havde stort Oktav-Format og var paa 12 Sider. Forstander E. Jørgensen, Abed Højskole og Landbrugskandidat C. C. Larsen havde staaet for Udarbejdelsen.

Beretningen i 1902 havde samme Omfang og var udarbejdet af Landbrugskandidat P. Damsgaard-Sørensen, der ogsaa havde staaet for Forsøgenes Anlæggelse.

Beretningerne for 1903, 1904, 1905 og 1906 bærer Landbrugskandidat Martin Jensen Ansvaret for. De voksede i Omfang Aar for Aar, saaledes at Beretningen i 1905 fylder ikke mindre end 30 Sider, 3 Gange saa meget som den første i 1901, og saa kommer endda for første Gang en særlig Beretning af H. A. B. Vestergaard om Arbejdet paa Abed Planteavlsstation med. Vestergaards første Beretning var kun paa 6 Sider, men den pyntede og har altid senere pyntet paa Planteavlsberetningen.

I 1907 og 1908 er det Konsulent Chr. P. Skov, Nakskov, der som Planteavlsudvalgets Assistent udarbejder Planteavlsberetningen. Den fra 1907 ligner sine nærmeste Forgængere bl. a. deri, at der i alle Gødningsforsøg er foretaget meget nøjagtige Udregninger i Kr. og Ører af Overskud eller Underskud ved Kunstgødningsanvendelsen for hvert Forsøgsled. Vestergaards Beretning var »svulmet op« til 10 Sider plus en lige saa stor Oversigt over Forsøgs- og Analyseresultater vedrørende Planteavlen i Almindelighed.

Skovs Beretning for 1908 var paa ikke mindre end 40 Sider, men nu er der foruden Gødningsforsøg ogsaa en Række andre Forsøg at gøre Rede for: Forsøg med Optagningstider for Sukkerroer, Kalkforsøg, Hvede-, Byg- og Havresortsforsøg, Sukkerroestammeforsøg m. v. Ialt var anlagt 117 Forsøg. De krævede Plads. Vestergaard supplerede ogsaa det Aar sin Beretning med en Række tabellariske Oversigter over Planteavlsspørgsmaal.

I 1909 kommer M. Trentemøller til som Planteavlskonsulent. Han har Ansvaret for Beretningerne 1909—12. Det sætter sig ikke større Spor i Beretningen det første Aar. Det er dog ikke til at tage fejl af, at der bliver flere og flere tabellariske Oversigter i Beretningen, og at der er taget flere Opgaver op i Planteavlsarbejdet.

I Beretningen for 1910 findes en foreløbig Meddelelse af M. L. Mortensen om Forsøg anstillet af »De samvirkende danske Landboforeningers plantepatologiske Forsøgsvirksomhed« (der senere blev

til Statens plantepatologiske Forsøg) om Afsvampnings- og Kartoffelsprøjtningsforsøg. Beretningen er den første Beretning udefra, der er optaget i Planteavlsberetningen.

Beretningen for 1911 adskiller sig ikke væsentlig fra den for 1910. Der findes i den Referat af de tre Foredrag ved det det Aar afholdte Planteavlsmøde.

I 1912 skifter Planteavlsberetningen Format til Oktav. Samtidig omgrupperes Stoffet, saa Vestergaards Beretning kommer først i Stedet for sidst. Beretningens samlede Sideantal er 77, omtrent det samme som i Dag, naar særlige Beretninger ikke skal med.

Beretningerne i de nærmest følgende Aar er skaaret efter samme Læst. Det er i 1913-17 Konsulent G. Engel, i 1918 Konsulent Jørgen Rasmussen og fra 1919 Konsulent H. H. Holme Hansen, der staar for den. I 1914 er optaget Beretninger om Forsøg med Efteraars- og Foraarsudbringning af 37 % Kaligødning og Kainit og om Forsøg med forskellige Kvælstofgødninger udført Landet over.

I 1919, 1920 og 1921 sker en Del Ændringer i Opstillingen af Stoffet og Simplificeringer af Beregningerne i Beretningen for at gøre den mindre fyldende og nemmere at overse. Beretningen for 1921 indeholder bl. a. en kortfattet Opgørelse af de første 20 Aars Gødningsforsøg paa Lolland-Falster og en Oversigt over Resultater af nogle landsomfattende Forsøg med Udbringning af Superfosfat og Kaligødning til forskellige Tider.

I Beretningen for 1924 har Professor K. A. Bondorff foretaget en særlig Opgørelse af de det Aar for Sukkerfabriken Nykøbing udførte Sukkerroestammeforsøg. Han kommer praktisk talt til det samme Resultat som Planteavlskontorets Folk. I 1925 er en Beretning fra Græsmarksforeningen med for første Gang.

I adskillige Aar sker der nu ingen nævneværdige Ændringer ved Planteavlsberetningen: den har samme Format og kendes stadig paa sit gule Omslag.

Af større Beretninger om særlige lokale Arbejder i de følgende Aar kan nævnes: 1929 Forsøg med Agerkaalsbekæmpelse, 1941 Undersøgelser af Hvedemarker og 1944 Undersøgelser af Lucernemarker.

En lang Række Beretninger om landsomfattende Forsøg udført under Ledelse af dertil nedsatte Udvalg vedrørende Fosforsyre- og Kaliforsøg, Kalkforsøg, Afsvampnings- og Ukrudtsforsøg, Frøavlsforsøg, Sorts- og Stammeforsøg, Spindplanteforøg, Ensilageundersøgelser m. v. er optrykt i Beretningen, naar Tiden har tilladt det,

og Optrykningen fandtes at være af Betydning for Landsdelen. De har lejlighedsvis faaet Beretningen til at svulme op, saaledes i 1939 til 155 Sider, ja, Beretningen om Lucernemarksundersøgelserne bragte den endda op paa 168 Sider i 1944. Adskillige Beretninger har maattet udelades i Aarenes Løb, og det bliver næppe anderledes i Fremtiden, idet det maa anses for næsten udelukket, at Beretninger omhandlende et større Antal landsomspændende Forsøg kan bearbejdes hurtigt nok til, at Resultaterne kan komme med i den lolland-falsterske Planteavlsberetning, der skal være færdig først af alle.

Beretningen blev indtil og med 1944 trykt i Stiftsbogtrykkeriet, Nykøbing F., og er siden trykt i Central-Trykkeriet, Nykøbing F.

Saalænge den er udkommet, er den hvert Aar blevet optaget i den Aarbog, som Maribo Amts økonomiske Selskab udsender til sine Medlemmer. Derudover trykkes den nu i et Oplag af ca. 1400, hvoraf de 1200 bruges til Uddeling ved Planteavlsmødet, og til Udsendelse til Konsulenter, Skoler m. v. Resten er bestilt af de af Landboforeningerne, der ønsker at have nogle Eksemplarer til Uddeling til Tillidsmænd og andre særlig interesserede.

ABED PLANTEAVLSSTATION

I 1897 kom en 25-aarig Landbrugskandidat, H. A. B. Vestergaard, der stammede fra Thy, til Næsgaard Agerbrugsskole ved Stubbekøbing som Lærer. Han havde stor botanisk Interesse og syslede i sin Fritid med Planteforædling. Han opnaaede ved Udvalg i Beseler Havre at tiltrække en ny Sort: *Gul Næsgaard Havre*, der kom i Handelen i 1905, og som i Løbet af forholdsvis faa Aar fik meget stor Udbredelse herhjemme.

I 1900 blev H. J. Rasmussen, Næsgaard, Formand for De samvirkende lolland-falsterske Landboforeningers Planteavlsudvalg. I den Egenskab tog han straks et Arbejde op for at skaffe H. A. B. Vestergaard bedre Betingelser for at drive Planteforædlingsarbejde, end han kunde faa paa Næsgaard. Rasmussen forhandlede til mange Sider, blandt andet om Dannelse af en særlig Planteavlsforening, hvilket ikke lykkedes. Han fik først Planteavlsudvalget og dernæst Bestyrelsen for De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger interesseret i sine Planer, som tilsidst fik den Form, at Samvirksomheden skulde leje Abed Højskole ved Søllested med tilhørende 7—8 ha Jord til en Forædlingsstation med Vestergaard som Leder.

Efter langvarige Forhandlinger ikke mindst om den økonomiske Del af Sagen lejede Samvirksomheden i 1903 Abed Højskole for 20 Aar og ansatte Vestergaard som Bestyrer af Virksomheden, som blev kaldt Abed Planteavlsstation. Den Ansættelse kom man ikke til at fortryde. For faa Aar siden har Samvirksomheden for tredie Gang afsluttet et 20-aarigt Lejemaal om Højskolen.

Der var naturligvis en Mængde Forhold at bringe i Orden baade ude og inde paa Højskolen, før den ret kunde tjene sit nye Formaal. Man havde ikke mange Penge at raade over, saa kun det allernødvendigste blev gjort, saa meget mere som det var en for en Sammenslutning af Landboforeninger helt ny Opgave, man tog fat paa, en Opgave, hvis Konsekvenser ikke var helt lette at overse.

Det stivede Foretagendet af, at der fra Starten, takket være H. J. Rasmussen, blev etableret et Samarbejde mellem Planteavlsstationen og Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. Dette Samarbejde, som bestaar den Dag i Dag, gaar ud paa, at der paa Abed Planteavlsstation udføres Forsøg, særlig Sortsforsøg, i Tilslutning til de paa Statens Forsøgsstationer anlagte Forsøg. Statens Forsøgsvirksomhed lejer et mindre Areal af Planteavlsstationen til disse Forsøg og betaler de med disse forbundne Udgifter. Ved dette Arrangement kom Abed Planteavlsstation til at virke som en Filialstation for Statens Forsøgsvirksomhed, hvad der var særdeles heldigt, eftersom den af Statens Forsøgstationer, der ligger os nærmest, er Tystofte ved Skelskør. Dens Dyrkningsforhold kan, selv om de ligner vore paa mange Punkter, dog ikke siges helt at svare til dem.

Vestergaard rykkede ind paa Planteavlsstationen i Foraaret 1903. Han medbragte forskelligt Materiale fra sit Arbejde paa Næsgaard og andet indsamlet rundt om i Danmark og tilgrænsende Lande, saa han stod ikke paa helt bar Bund ved Starten.

Prenticebygget, som dengang var den almindeligst dyrkede Bygsort herhjemme, var det, der først blev Genstand for Vestergaards Forædlingsarbejde. Han rendyrkede to Linier af den, Nr. 278 og 279. Nr. 279 klarede sig bedst i Forsøgene, udsendtes i 1908 under Navn af *Abed Prentice* og vandt hurtigt stor Udbredelse blandt Stiftets Landmænd.

I 1909 udsendte Vestergaard *Abed Storakshvede*, der stammede fra Squareheadhvede. Den fik en ikke ringe Udbredelse paa Lolland-Falster, men var hverken yderig eller haardfør nok til at staa sig over for Tystofte Smaahvede, som Tystofte Forsøgsstation kort efter mødte op med. Den gik derfor hurtigt ud af Dyrkning.

I 1915 udsendtes *Abed Julibyg*, en 6 r. Sort tiltrukket af gammel dansk 6 r. Byg. Der var endnu paa det Tidspunkt nogen Interesse for 6 r. Byg baade hos Landmænd og Bryggerier. Det var det, der havde faaet Vestergaard til at give sig i Lag med Forædling af det og Statens Forsøgsstationer til at udføre Forsøg med Sorter af 6 r. Byg. Det viste sig, at Julibyg gav størst Kærneudbytte og mindst

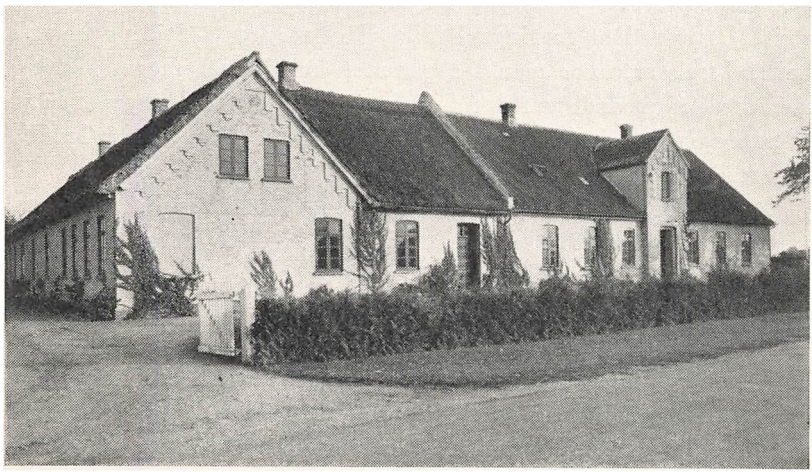

Abed Planteavlsstation

Halmudbytte af alle Sorter, og saa var da Grundlaget for Julibyggets Udsendelse til Dyrkning i Orden. Nogen stor Betydning fik Julibygget ikke. Det er forlængst forsvundet fra Markerne, fordi nye 2 r. Bygsorter med større Udbytte og stivere Straa er fremkommet, og fordi Bryggerierne til næsten alle Formaal hellere anvender 2 r. end 6 r. Byg.

Den første Abed-Sort, der rigtig vandt Fodfæste, var *Abed Binderbyg*, der kom i Handelen i 1916. Den stammer fra Hannabyg fra Bøhmen og var for sin Tid fremragende, hvad Tidlighed og kort og stift Straa angaar. Dens Start var ikke saa heldig. Samme Aar som den udsendtes første Gang, ramtes den særlig paa Østlolland og paa Falster af et ondartet Fodsygeangreb, som hverken før eller siden er set tilsvarende i Binderbyg eller nogen anden Bygsort. Det foraarsagede, at Sorten gav et alt for lille Udbytte i Forhold til andre Sorter, og at mange Dyrkere beklagede sig til Planteavlsudvalget og Vestergaard over Sorten. Uheldet gjorde, at Binderbygget forkaste-

des i nogle Aar af de fleste Landmænd, men de faa, der havde holdt fast paa det, blev til Gengæld mere og mere ivrige Binderbygdyrkere og fik efterhaanden mange til at tage Dyrkningen af det op igen. Det varede ikke længe, før Binderbygget, støttet af gunstige Resultater for den af Forsøg sammen med det udmærkede Svaløf Guldbyg. som kom frem omtrent samtidig med Binderbyg, var de mest dyrkede Sorter Landet over, hvor man i mange Aar havde været utilfreds med Prenticebyggets lange, bløde Straa og sene Modningstid. Det viste sig, at Binderbygget i Modsætning til Guldbygget var et godt Maltbyg. Det forringede ikke Binderbyggets Stilling her paa Lolland-Falster, hvor man fra gammel Tid dyrker meget Maltbyg, men mere afgørende var det dog naturligvis, at Binderbygget baade i Statens og de lokale Forsøg gav større Kærneudbytte end Guldbyg og var lidt mere straastift end dette.

Abed Novahavre, *Abed Rexbyg* og *Abed Sølvhavre*, de to førstnævnte udsendt i 1921, den sidste i 1924, fik ikke større Betydning. De to Havresorter kunde kun lige maale sig med den meget yndede Svaløf Sejrhavre i Kærneudbytte og Kærnekvalitet. Rexbygget var vel en lille Forbedring i Retning af Udbytte og Straastivhed i Forhold til Prenticebyg, men det stod langt fra Maal med Binderbyg i de to Egenskaber, og da Rexbyggets Kærnekvalitet laa under de to andres, er det ikke at undres over, at hverken Rexbygget eller de to Havresorter fik nogen særlig stor Sukces. De dyrkedes nogle Aar, Sølvhavren længst, og forsvandt saa fra Markerne. Rexbyg er der dog holdt Liv i indtil nu, ja, der er endda, dog ikke paa Abed, lavet en Rexbyg II, som angives at være modstandsdygtig mod Angreb af Havreaal og altsaa være særlig egnet til Dyrkning paa havreaalbefængt Jord. Det er meget tvivlsomt, om Rexbygget i Kraft af denne Egenskab vil finde nævneværdig Anvendelse i Fremtiden. Dertil ligger den for langt bag ud i alle andre Henseender for de Bygsorter, vi dyrker i Dag.

Abed Daniahvede kom i Handelen i 1926, *Abed Archerbyg*, en Rendyrkning af en Linie af Irsk Spratt Archer, i 1931. Den første fik ingen Betydning uden for Lolland-Falster. Den sidste dyrkes endnu her og der som særlig fint Maltbyg, eller fordi den er den mest straastive af de halmrige, sentmodnende Bygsorter, som f. Eks. visse Steder i Jylland foretrækkes for halmfattige og tidlige.

Abed Opalbyg, som udsendtes i 1929, fremgik af en Krydsning af Abed Binder- og Svaløf Guldbyg. Den gav et større Udbytte end Binderbyg, var mere straastiv end den og havde en god Kvalitet

Dr. agro H. A. B. Vestergaard

Forsøgsleder Erland Vestergaard

ogsaa som Maltbyg, saa den fik en god Modtagelse hos Landmændene Naar dens Levetid alligevel blev saa kort, at den 5—6 Aar efter dens Fremkomst næppe var til at finde i Markerne mere, skyldtes det Abed Keniabygs Fremkomst.

De to Sorter var de første Abedsorter fremgaaet af Krydsning, henholdsvis i 1907 og 1910. Vestergaard havde indtil da frembragt sine nye Sorter ved Udvalg og Rendyrkning af enkelte Linier, d. v. s. Afkommet af enkelte Planter, som han fandt særlig typiske, eller som han skønnede havde særlig gode Egenskaber, der var værd at fastholde i nye Sorter. Nu blev altsaa Krydsningen af to Bygplanter f. Eks., med hinanden, d. v. s. Overførsel af Støv fra en Blomst i et Bygaks til en Blomst i et andet Bygaks, Udgangspunkt for Frembringelsen af nye Sorter.

Den samme Krydsning: Abed Binderbyg × Svaløf Guldbyg, som gav Abed Opalbyg, gav to andre nye Sorter, som, imens de endnu kun var i Forsøg og under Fremavl, var almindelig kendt under Numrene Abed Nr. 27 og Abed Nr. 32. De døbtes ved deres Udsendelse til Dyrkning Abed Keniabyg og Abed Majabyg.

Abed Keniabyg viste sig i Forsøgene Opalbyg tydeligt overlegen baade i Udbytte og Straastivhed. Det kom i Handelen i 1932 og

vandt i den Grad Folks Yndest, at det i Løbet af faa Aar erobrede en stor Del af Bygarealet. Det skyldtes vel i nogen Grad, at nogle Lejesædaar og en almindelig Tilbøjelighed til stærk Kvælstofgødskning havde skærpet Folks Interesse for stivstraaede Sorter, men Keniabygget var virkelig et stort Fremskridt paa Bygsorternes Omraade.

Det efterfulgtes i 1934 af Helbroderen eller Helsøsteren *Abed Majabyg*, som giver et lidt større Udbytte, er knap saa stivstraaet og har daarligere Kærnekvalitet end Keniabyg. Det tog Kenibyggets Plads mange Steder paa de ikke særlig gødningskraftige Jorder særlig paa Sjælland og Fyn og i Jylland, mens Keniabygget beholdt den, hvor man anser stor Straastivhed for en af en Bygsorts fornemste Egenskaber.

I 1944 kom Vestergaards sidste nye Bygsort, *Abed Rigelbyg*, en Krydsning af Kenia- og Majabyg, i Markedet. Det havde i Forsøgene vist sig alle andre Bygsorter overlegen i Straastivhed, men dets Udbytte stod knap Maal med Majabyggets.

Dets store Straastivhed skabte straks stor Interesse for det, men et usædvanlig stærkt Angreb af Nøgen Bygbrand i Sorten de første Aar fik denne til at dale betydeligt. Fremtiden vil vise, om Abed Rigelbygget vil klare sig i Konkurrencen med Majabygget og de mange andre nye Bygsorter, der er dukket op i de sidste Aar. Dets særlig stive Straa og udmærkede Kærnekvalitet vil altid være gode Aktiver.

Abed Borghvede sendtes i Markedet i 1939 og har haft ikke ringe Udbredelse. Den rangerer i Forsøg her paa Lolland-Falster mellem de højestydende Hvedesorter, men dens Straa er for langt og blødt. Derfor dyrkes den nu kun i ringe Udstrækning, og den vil i Løbet af faa Aar være helt forsvundet fra vore Marker.

Abed Minorhavre, den 4. i Rækken af Abed Havresorter, stilledes der ikke særlig store Forventninger til, da den i 1941 første Gang kom i Markedet. Den havde vel i Statens Forsøg vist sig som en af de mest straastive og tidligt modnende Havresorter, men det kneb den at følge med Svaløf Ørnhavre i Kærneudbytte, og det er dog Kærneudbyttet, det først og fremmest kommer an paa. Til trods herfor dyrkes den nu i stadig større Omfang her paa Lolland-Falster, hvor særlig de større Gaarde sætter Pris paa den, fordi den som nævnt er straastiv og tidlig.

H. A. B. Vestergaard beskæftigede sig i Forædlingsarbejdet fortrinsvis med Kornarterne. Han har dog ogsaa arbejdet med andre

Planter, f. Eks. Ærter. *Abed Marmorært* sendtes ud i 1935. Den kan vel ikke siges at have faaet stor Betydning, dertil er vort Areal med Bælgsæd til Modenhed forøvrigt ogsaa for lille, men den har dog fortrængt Glænøært og Svaløf Soloært, de to hidtil mest dyrkede Foderærter.

Kenia- og Majabyg er de Abed Sorter, der har faaet langt den største Betydning for dansk Landbrug. De dominerer i den Grad vore Bygmarker i Øjeblikket, at 80—90 pCt. af vort samlede Bygareal er tilsaaet med dem. I en Artikel i Lolland-Falsters Landbrugstidende Nr. 39, Aargang 1942, opgør Professor Axel Pedersen det Merudbytte, vi har opnaaet ved at dyrke Kenia- og Majabyg i Stedet for de Sorter, vi havde tidligere, til 1 Mill. hkg Kærne aarligt. Hertil kommer, at begge Sorter, særlig Keniabyg, dyrkes i stort Omfang baade i Sverige, Holland og Belgien. De to Sorter har bragt baade dansk og udenlandsk Bygdyrkning et godt Skridt fremad.

I de sidste 10—15 Aar har Kenia- og Majabyg faktisk været uden Konkurrence. Ingen af de nye Sorter, der er sendt ud i den Tid, har kunnet gøre dem Rangen stridig som de højest ydende af alle Bygsorter. Nu er der dukket en Række nye baade danske og svenske Bygsorter op. Flere af disse ser lovende ud. Om de vil kunne slaa Abed Sorterne ud, vil Tiden vise.

Som Filialstation for Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur har Abed Planteavlsstation spillet en stor Rolle for vor Landsdel. Af Forsøgsrækker udført dér dels for Statens, dels for Planteavlsstationens egen Regning, kan nævnes Forsøg med Kløver- og Græsmarksblandinger, Saatider for Hvede, Saatider for Sukkerroer, Planteafstande i Sukkerroer, Stammeforsøg i Sukkerroer, Saamaadeforsøg i Sukkerroer (Saaning og Radrensning paa baade langs og tværs), Sneglebælg til Grøngødning, Sneglebælgens Nedpløjningstid, Lucerne- og Kløverblandinger, Saametoder for Kløver og Græs, Artsforsøg med Roer og Rækkeafstand i Sukkerroer, Forsøg med Frøavl af Tidligkløver og Forsøg med Kogsalt til Sukkerroer.

Saamaadeforsøgene med Kløver og Græs gav Vestergaard Lejlighed til at slaa til Lyd for at saa Græs- og Kløverfrø smmen med Kornet i Stedet for, som de fleste gjorde, at bredsaa det 10—14 Dage efter Kornet. Den sidstnævnte Metode giver næsten altid et daarligt Resultat, d. v. s. en tynd og svag Kløvermark. Den bør man derfor væk fra og i Stedet for anvende den af Vestergaard anbefalede eller den endnu bedre: Radsaaning af Frøet for sig selv straks efter Kornet. Desværre har Vestergaards Anvisninger endnu ikke

faaet nær alle Landmænd til at lægge Bredsaaningen paa Hylden, til stor Skade for dem selv.

Forsøgene med Saatider for Hvede udpegede sidste Trediedel af September som den bedste, et Resultat der har fundet Bekræftelse af en ny, lige afsluttet Række Forsøg paa Statens Forsøgsstationer.

Vestergaards Forsøg med Saatider for Sukkerroer viste, at Saaning i sidste Trediedel af April var den heldigste. Nyere Forsøg har godtgjort, at de Sukkerroestammer, vi saar nu, taaler tidlig Saaning saa meget bedre end de gamle Stammer, at Saatiden bør rykkes frem til Begyndelsen af April.

Forsøgene med Udtyndingsafstande i Sukkerroer udførtes i Aarene 1914—1921. Med en Rækkeafstand af 47 cm var Udbyttet størst, naar Roerne blev tyndet til 24 eller 32 cm Afstand. Der vandtes intet ved at formindske Afstanden til 16 og tabtes kun lidt ved at forøge den til 40 cm, naar man vel at mærke som i disse Forsøg har fuld Plantebestand. Erfaringen viser, at der altid er Spring i Rækkerne. Derfor maa vi holde paa, at 24—30 cm er den rigtige Planteafstand, som ikke bør overskrides, naar Rækkeafstanden er 47 cm, og slet ikke hvis man som adskillige Landmænd i Øjeblikket saar Roerne paa 55 cm.

Saaning og Radrensning paa baade langs og tværs optog Vestergaard stærkt i nogle Aar, men da hans Forsøg viste, at den i hvert Fald med de Hjælpemidler, han raadede over, var for vanskelig og bekostelig at gennemføre, opgav han den hurtigt igen. I de sidste Aar har de svenske Sukkerfabrikker taget Ideen op og udført Forsøg af lignende Art, men heller ikke de har hidtil faaet noget praktisk anvendeligt ud af den.

Sukkerroestammeforsøg i 1937—38 viste, at der nu var danske Fabriksroestammer fremme, som kunde erstatte de udenlandske, som vi hidtil havde dyrket. Siden da har Aktieselskabet De danske Sukkerfabriker næsten udelukkende brugt Frø af et Par af deres egen Forædlingsvirksomhed frembragte Stammer, medens Sukkerfabrikken Nykøbing væsenligst har holdt sig til de tyske Klein Wanzleben Stammer.

Af Kogsaltanvendelse til Sukkerroer fik Vestergaard i sine Forsøg 1915—16 samme Resultat, man kom til andre Steder og er kommet til i senere Forsøg, at der, naar Roerne faar Chilesalpeter, intet Udslag opnaas for Kogsalt. Kun naar Chilesalpeter mangler, er der Grund til at give Sukkerroer Kogsalt og særlig paa kalifattige Jorder. Runkelroer er normalt den eneste Afgrøde, der betaler et Tilskud.

Unge Landmænd aflægger Besøg paa Abed Planteavlsstation

Paa Grundlag af sine Forsøg med Lucerne og Lucerneblandinger anbefalede Vestergaard at blande 1—2 kg Timothe pr. ha i Lucernen, hvor den ikke rigtig vil dække Jorden eller er vanskelig at holde fri for Græs. Andre Forsøg baade paa Statens Forsøgsstationer og i Foreningerne har bekræftet, at denne Fremgangsmaade er god, ja, at en Kløverindblanding i Lucernen endog under visse Omstændigheder er at tilraade.

Størst Betydning har Vestergaards Forsøg med Sneglebælg som Grøngødning faaet. De viste, at nedpløjet Sneglebælg kan erstatte 200—300 kg Salpeter pr. ha, og gjorde, at Sneglebælgdyrkningen kom i Gang særlig her paa Lolland-Falster, hvor den nu har naaet et saadant Omfang, at 30—40 pCt. af Kornjorden tilsaas med Sneglebælg. Desværre har Mangelen paa Arbejdskraft og den deraf følgende mangelfuldt gennemførte Hakning af Roemarkerne i Øjeblikket sat en Bremse paa Sneglebælgdyrkningen. En Forudsætning for den er nemlig store og vel renholdte Roearealer. Kommer Tid, kommer Raad! Naar vi atter har Mandskab til at passe Roerne tilfredsstillende, vil Sneglebælgdyrkningen atter vinde frem, saa uundværlig er Sneglebælgen blevet mange Land-

mænd, der har lært at skatte dens gode Egenskaber som Grøngødnings- og Grønfoderplante.

Abed Planteavlsstation er gennem Aarene blevet besøgt af mange Landmænd ikke alene fra Lolland-Falster, men fra hele Landet. De har altid med stor Interesse beset Stationen og fulgt H. A. B. Vestergaards Omvisning i Markerne, som altid aftvang hans Tilhørere Interesse, fordi de hurtigt opdagede, at det ikke alene var en dygtig Planteforædler, men en erfaren Planteavler, de gæstede, og hvis Tale var værd at lytte til.

Da Abed Planteavlsstation og dermed Bestyrer H. A. B. Vestergaard holdt 25 Aars Jubilæum i 1928, udsendtes med Støtte fra forskellige Sider et af Vestergaard affattet Jubilæumsskrift: Abed Planteavlsstation, — og Vestergaard og Fru Vestergaard fejredes ved en Fest i Nakskov den 31. Marts.

Kort efter belønnede Det kgl. danske Landhusholdningsselskab Vestergaard med Gammelejelegatet. Senere hædrede Creditkassen for Landejendomme i Østifterne ham med sit Jubilæumslegat. Kungl. svenska Lantbruksakademiet, Sveriges Utsädesförening og Akademiet for de tekniske Videnskaber udnævnte Vestergaard til deres Æresmedlem. I 1943 nød Vestergaard den Ære som den første at blive udnævnt til Æresdoktor ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Vestergaards 70 Aars Fødselsdag den 25. September 1942 fejredes bl. a. ved Udsendelse af et Særnummer af Lolland-Falsters Landbrugstidende med Bidrag af Fagfolk fra hele Skandinavien.

Da Vestergaard den 1. April 1943 efter 40 Aars Arbejde trak sig tilbage fra Virksomheden paa Abed, fejredes han og Fru Vestergaard, ved en Afskedsfest i Nykøbing. Ved samme Lejlighed lød mange Lovord om Vestergaards mangeaarige, fortjenstfulde Arbejde, som ikke alene er kommet hans egen Landsdel, men hele Landet, ja, ogsaa Udlandet, til Gode, og som er næsten uden Sidestykke, naar man betænker den Udbytteforøgelse, der er opnaaet alene ved Dyrkningen af Abed Kenia- og Abed Majabyg.

H. A. B. Vestergaards Efterfølger som Forædlingsleder og Bestyrer af Abed Planteavlsstation blev hans Søn, Landbrugskandidat Valdemar Erland Vestergaard, der forinden sin Tiltrædelse af Stillingen havde arbejdet med Planteforædling forskellige Steder her og i Sverige, sidst som Assistent hos Faderen fra 1940—43.

»Nye Folk, nye Skikke«, siger man. Saaledes ogsaa her. Erland Vestergaard fik nydrænet Jorden, Skifterne delvis omlagt, anskaffet

selvrensende Tærskeværk og indlagt elektrisk Kraft, anskaffet Gødningsspreder, fik Haven ændret til Ukendelighed, Beboelseshuset omlavet indvendig m. v., alt sammen noget, der maatte til efter den store Spartanskhed, som paa alle Omraader var typisk for Faderens 40 aarige Periode som Bestyrer af Stationen.

Endnu har Erland Vestergaard kun haft 4 Aar at virke i paa Planteavlsstationen. Det er ikke meget maalt med en Planteforædlers Øje, alt for lidt til at man turde vente, at hans Arbejde skulde have givet Resultater blot nogenlunde svarende til hans Faders. Erland Vestergaard har med sine 40 Aar Tiden for sig. Tør man dømme efter det store og interessante Materiale af Krydsninger af baade Byg, Havre og Hvede, som han i Øjeblikket arbejder med, skulde ogsaa han have Chancer for at faa nye Sorter frem, som kan vise sig de gamle overlegne og slaa hans Navn fast som Kornforædler.

FREMAVLEN OG SALGET AF SÆDEKORN

Det var ganske naturligt, at Samvirksomheden, der havde oprettet Abed Planteavlsstation, ikke slog sig til Ro med at have sat et Arbejde i Gang med det for Øje at frembringe nye og bedre Sorter af Kornarterne. Den maatte ogsaa tænke paa at faa de nye Sorter, som, den haabede, vilde komme frem, udbredt blandt Landmændene. Mulighederne af gennem et Salg af de nye Sorter at faa nogle af Udgifterne til Planteavlsstationen indvundet blev formentlig ogsaa taget i Betragtning.

Allerede i 1914 sluttede Samvirksomheden Kontrakt med Grosserer R. Wibolt, Nakskov, om Fremavl og Salg af nye Abedsorter. R. Wiboltt var kendt som en meget dygtig Frøhandler med stor Interesse for Planteforædling og Frembringelse af nye Sorter, saa det var uden Tvivl for saa vidt den rigtige Mand, Foreningerne havde faaet Forbindelse med. Naar Samarbejdet dog ikke gav større Resultater, skyldes det nok dels, at der i de fem Aar, det varede, kun fremkom een ny Sort fra Abed, nemlig Abed Binderbyg, og den fik en uheldig Start, og dels at Tiden ligesom ikke var moden til Fremavl og Salg af Saasæd i større Stil fra Privatfirmaers Side. Planteavlsudvalget havde ganske vist næsten lige saa længe, som det havde eksisteret, fremavlet Saasæd ogsaa af Abed Sorter hos dygtige Landmænd, Saasæd. der solgtes direkte fra Fremavleren eller gennem Foreningerne, og som havde bidraget meget til at sprede de gode Sorter — det var Folk vant til — men at et Privat-

firma, selv om det repræsenterede Landboforeningerne, pr. Agent solgte Sædekorn og det til en betydelig Overpris, kunde man ikke rigtig tage. Salget blev beskedent. Samarbejdet gik forøvrigt i Hovedtrækkene ud paa, at Grosserer Wiboltt modtog de nye Sorter fra Planteavlsstationen, satte dem i Fremavl under Bestyrer Vestergaards Kontrol og solgte Avlen af dem mod en Afgift til Samvirksomheden.

Det første Aar, 1914, var hele Salget 108 hkg Abed Prenticebyg. I 1916 omfattede Salget baade Tystofte Smaahvede II, Abed Binder- og Abed Julibyg og Gul Næsgaardhavre, ialt ca. 2000 hkg, heraf alene næsten 1200 hkg Binderbyg, der det Aar solgtes for første Gang. Binderbygget, den første egentlig kort- og stivstraaede Bygsort, ramtes desværre samme Aar mange Steder særlig paa Falster og Østlolland af et ondartet Fodsygeangreb, der satte Udbyttet stærkt ned og gav Anledning til mange Klager over det. Det tog næsten Modet fra baade Planteavlsudvalget og Wiboltt. I Planteavlsberetningen for 1917 nævnes Saasædsalget slet ikke, og i 1918 og 1919 var det meste af Saasædhandelen underlagt det dengang eksisterende Ernæringsraad, der oprettede Lagre for Korn godkendt som Saasæd af de landøkonomiske Foreninger.

I 1919 var begge Parter enige om at hæve Kontraktforholdet, og samme Aar sluttede Samvirksomheden Kontrakt med det nyoprettede Frøkompagniet, Maribo, om Eneret paa Fremavl og Salg af Saasæd med De samv. lolland-falsterske Landboforeningers Plombe.

Frøkompagniet havde i 1918 købt Holtegaard ved Maribo som Stamsædgaard og antaget Landboforeningernes hidtidige Planteavlskonsulent, G. Engel, der havde lagt sig stærkt i Selen for en ny og bedre Saasædordning, som Bestyrer. En Stamsædgaard havde staaet paa Planteavlsudvalgets Ønskeseddel i flere Aar. Den fik man nu. Direktøren for Selskabet, M. Bjerre, var ogsaa Landbrugskandidat, saa Sagkundskab vilde man i hvert Fald ikke komme til at mangle i det Firma.

Kontrakten mellem Landboforeningerne og Frøkompagniet var i Hovedsagen som den mellem Landboforeningerne og Grosserer Wiboltt. Landboforeningerne skulde levere de nye Sorter fra Abed, og Frøkompagniet fremavle og sælge dem og andre Sorter, som man fandt Anledning til at optage en Fremavl af under Landboforeningernes Kontrol.

Dette Samarbejde gav straks gode Resultater. I Efteraaret 1920 skete det første Udbud af Sædekorn. Der solgtes 1700 hkg Hvede

og Rug, mens der i Efteraaret 1916 af Grosserer Wiboltt kun solgtes 132 hkg. I Foraaret 1921, da Frøkompagniet første Gang var i Markedet med Sædekorn af Byg og Havre, solgtes 5370 hkg, mod 1915 hkg i Foraaret 1916, det eneste Aar, hvori Grosserer Wiboltt solgte Saasæd i Mængder, der er værd at tale om.

Det er ganske interessant at se, hvilke Sorter, man dengang solgte Saasæd af, og som Landmændene altsaa fortrinsvis dyrkede. Det var i 1921 af Hvedesorter Tystofte Smaahvede II, Trifoliumhvede og Svaløf Panserhvede II og af Rugsorter Petkusrug og Svaløf Stjernerug, Sorter der alle med Undtagelse af Petkusrug forlængst er gaaet ud af Dyrkning. Af Bygsorter var det Abed Prenticebyg, Abed Rexbyg, Abed Binderbyg, Abed Julibyg (6 r.) og Svaløf Guldbyg og af Havresorter Abed Novahavre, Gul Næsgaardhavre (ogsaa en af Vestergaards Sorter), Svaløf Kronhavre og Svaløf Sejrhavre. Heller ikke dem dyrker vi mere, men Binderbyg og de udmærkede Svaløfsorter Guldbyg og Sejrhavre har man dog holdt fast ved mange Steder indtil for en halv Snes Aar siden, og ikke uden Grund. Alle tre Sorter var for deres Tid fortrinlige, gav et stort og konstant Udbytte og havde et ret stift Straa.

Salget af Vintersæd blev aldrig ret stort, ganske naturligt fordi vi her i Landet og da særlig paa Lolland-Falster dyrker forholdsvis mindre Vintersæd end Vaarsæd. Salget af Vaarsæd var gennemgaaende stigende fra Aar til Aar, i 1922 saaledes godt 7000 hkg, i 1924 godt 12,000 hkg, takket være bl. a. det ret betydelige Salg i de øvrige Landsdele, som efterhaanden arbejdedes op. Guldbyg og Abed Prenticebyg var i 1924 de Bygsorter, der solgtes mest af, mens Sejrhavre var den førende blandt Havresorterne med Abed Sølvhavre, der det Aar udsendtes for første Gang, paa 2. Pladsen med 1300 hkg.

I 1922, 1923 og 1924 solgtes det meste Saabyg leveret af Frøkompagniet varmtvandsafsvampet for at komme Stribesygen til Livs. Den var saa stærkt udbredt i vore Bygmarker dengang, at det ikke var sjældent at finde 10—20 pCt. angrebne Planter. Den nøgne Bygbrand saa man i de Aar ikke saa meget til, men det var dog med Henblik paa ogsaa at komme den til Livs, at Frøkompagniet og Planteavlsudvalget foretrak Varmtvandsbehandlingen for Blaastens- eller Formalinbejdsningen, som ellers brugtes overfor Stribesyge. Man erindre, at de kviksølv- og arsenholdige Afsvampningsmidler, som nu almindelig anvendes, paa dette Tidspunkt endnu ikke havde fundet Anvendelse udenfor Forsøg.

I 1924 indtraf det Uheld for Frøkompagniet, at en Del af det varmtvandsbehandlede Byg spirede daarligt, saa daarligt at der indløb mange Klager derover til Firmaet. Der blev taget Syn paa Skaderne og nedsat Voldgifter med det Resultat, at Frøkompagniet maatte af med ikke helt smaa Beløb i Erstatning.

Det gav Stødet til, at man forlod Varmtvandsbehandlingen og gik over til Tørafsvampning med Tillantin. Den blev man ved med indtil 1929. Da var Frøkompagniet og Planteavlsudvalget enig om, at Elitesæden af Abed Keniabyg, som stod for at skulle udsendes første Gang, maatte varmtvandsbehandles, idet der netop det Aar var adskillige Klager over Nøgen Brand i Opal- og Guldbyg.

Da Keniabygget kom ud i 1932, var det da ogsaa frit for Nøgen Brand. Salget blev en stor Succes. Der solgtes ialt Landet over ca. 13000 hkg Saasæd af Sorten

I Abed Majabyg, der solgtes første Gang i Foraaret 1934, var derimod tilstrækkelig mange Brandaks, til at tre Saasædsfirmaer, som havde købt Elitesæd til Fremavl paa Sjælland, Fyn og Jylland, klagede derover. En Voldgiftssag blev Resultatet. Den endte med, at Sælgeren blev kendt fri for Tiltale. Den havde dog til Følge, at fra 1934 varmtvandsbehandledes al Super-Elitesæd af de tidlige Bygsorter. Det første Aar var det nær endt med en Forskrækkelse. Baade Maja- og Keniabyg spirede efter Varmtvandsbehandlingen saa daarligt, at Elitesædavlerne var betænkelige ved at saa dem. De gjorde det dog, og der skete ikke andet, end at Bygget som ventet blev lovlig tyndt, og at Firmaet, der havde udført Afsvampningen, betalte en lille Erstatning for det Mindreudbytte, der var Følgen heraf. Spratt Archer eller Abed Archer, som Vestergaards Rendyrkning af den hedder, angribes lige som andre sildige Bygsorter saa meget svagere af Nøgen Brand, at det aldrig har været nødvendigt at varmtvandsafsvampe det.

Trods denne Foranstaltning, Varmtvandsbehandling af al Super-Elitesæd af tidlige Bygsorter, skulde den Nøgne Bygbrand endnu engang komme til at volde Fremavlen Kvaler, nemlig i Foraaret 1943, da Abed Rigelbyg første Gang kom i Markedet. Super-Elitesæden var varmtvandsbehandlet, som den efter Planen skulde være, baade i 1941 og 42. Ikke desmindre viste det sig, at Stamsæden i 1943 indeholdt ikke saa lidt Nøgen Brand. Varmtvandsafsvampningen havde aabenbart ikke været virksom nok. Der klagedes fra flere Sider over Indholdet af Nøgen Brand i den dyrtkøbte Saasæd, men det viste sig heldigvis, at virkelig ondartede Angreb var der

kun faa af, og da der paa Slutsedlen af Firmaet var taget Forbehold overfor Indholdet af Nøgen Brand, blev der ingen Erstatninger at betale.

Sagen gav Anledning til, at Samvirksomheden for at prøve paa med eet Slag at blive den nøgne Brand kvit i Rigelbygget, bekostede Varmtvandsbehandling udført af hele Elitesæden af Rigelbyg, 1200 hkg, som i Foraaret 1946 blev afleveret til Firmaet A. Nielsen & Co. Afsvampningen udførtes paa et Anlæg, som, man havde Erfaring for, gav brandfrit Byg. Forsøget lykkedes. Bygget viste sig praktisk talt frit for Nøgen Brand.

Som det fremgaar af foranstaaende, hvori kun nogle af de Vanskeligheder, Nøgen Bygbrand har beredt de sidste 25—30 Aars Fremavl af Sædekorn, er omtalt, er Varmtvandsafsvampningen ikke uden Fare, fordi den, naar den er tilstrækkelig effektiv, er tilbøjelig til at svække Byggets Spireevne og Spirehastighed. Paa den anden Side er den foreløbig det eneste sikre Middel mod Nøgen Bygbrand og derfor uundværlig. Den behøver ikke at udføres hvert Aar. Der er Grund til at tro, at en effektiv Varmtvandsbehandling hvert Aar af Super-Eliten, d. v. s. det Korn, hvoraf Avlen afleveres til Fremavlsfirmaet som Elite, hvorpaa Stamsæden avles, vil være tilstrækkelig til at holde Sygdommen saa stærkt nede, at den Betragtning, som før er gjort gældende, at Nøgen Bygbrand først og fremmest er en Skønhedsfejl og ikke mere, lader sig opretholde.

Samarbejdet mellem Landboforeningerne og Frøkompagniet forløb glat indtil 1925, da Frøkompagniet pludselig meddelte, at det havde solgt Fremavlsgaarden, Holtegaard, og havde ændret Firmaets Ledelse. Det havde nær faaet Samarbejdet til at briste, men efter at Landboforeningerne uden Held havde prøvet forskellige Udveje til at finde en ny Fremavlsgaard, blev man alligevel enige om at fortsætte Kontraktforholdet.

I 1929 brændte Frøkompagniets Lager og Renseri i Maribo og dermed Elitesæden af Abed Keniabyg, som skulde have været udsendt i 1930. Det voldte en Del Vanskeligheder at faa delt Erstatningen fra Brandforsikringsselskabet mellem Frøkompagniet og Landboforeningerne og at faa et passende Parti Keniabyg hjem fra Firmaet W. Weibull i Landskrona, der i god Tid i Henhold til en mellem det og Frøkompagniet eksisterende Kontrakt havde faaet sendt sin Del af Elitesæden af den nye Bygsort.

Man kom dog over dette og fortsatte Samarbejdet efter lidt ændrede Linier, uden at nogen af Parterne egentlig var rigtig til-

freds med det. Frøkompagniet var utilfreds med Planteavlsudvalgets Medbestemmelsesret i Pris- og Garantispørgsmaal, en Ret, der dog var kontraktmæssig sikret og altsaa ikke til at komme uden om. Landboforeningerne mente, at der solgtes for lidt Saasæd, og mange menige Medlemmer og en Fløj af Planteavlsudvalget fandt Firmaets Saasædpriser for høje og hele Saasædordningen for dyr og for lidt effektiv.

Landboforeningernes Planteavlsudvalg i de øvrige Provinser, der ikke som de lolland-falsterske havde Forretningsfolk til at sælge deres Saasæd, følte sig generet af Frøkompagniets Konkurrence og var vist ogsaa en Smule misundelige paa den lolland-falsterske Samvirksomhed, der tjente ikke helt ubetydeligt paa sin Saasædordning. De gjorde deres til at undergrave Tilliden til vor Saasædordning og fik altsaa Medhold hernede fra enkelte Sider. I denne Forbindelse er det ganske interessant at bemærke, at baade paa Fyn og i Jylland har Landboforeningerne nu Saasædordninger, der ret nøje svarer til den lolland-falsterske, som de dengang kritiserede saa stærkt. De har allieret sig med Forretningsfolk (Andelsfoderstofforretningerne), der sælger Saasæden, som Landboforeningerne har sat i Fremavl og været med til at kontrollere.

I Efteraaret 1933 opsagde Frøkompagniet Kontrakten til Lettelse vist for begge Parter. Forhandlinger om en ny stod paa temmelig længe, men gav intet Resultat, og Samvirksomheden stod saa overfor at skulle finde en anden Maade at faa solgt Sædekorn paa. De indenfor Bestyrelse og Planteavlsudvalg, der havde været utilfreds med den gamle Kontrakt, øjnede nu en Chance for at naa deres Maal: En Saasædordning, hvorved Samvirksomheden eller de enkelte Landboforeninger skulde drive ikke alene Fremavlen, men ogsaa Salget. Billigere Priser og langt større Omsætning vilde blive Resultatet, hævdede de. De fik deres Ønske opfyldt.

Man stod overfor at skulle udsende Abed Majabyg første Gang. Det tilbød man Planteavlsudvalgene for Landboforeningerne paa Sjælland, Fyn og Jylland Elitesæd af. De vilde gerne have Elitesæden, men da de hverken vilde betale den med en Pris, som vi kunde være tjent med, eller garantere et vist Mindstesalg af Avlen af den, blev Forhandlingerne snart afbrudt.

I Stedet søgte man at afsætte den for de andre Provinser beregnede Elitesæd til Sædekornsfirmaer, og det lykkedes. Majabygget deltes i 6 Partier. 3 Saasædfirmaer paa Sjælland, Fyn og i Jylland. W. Weibull. Landskrona, Frøkompagniet og Samvirksomheden fik

hver eet. Det sidste deltes atter i fire Dele, een til hver af de lokale Landboforeninger. Salget af Majabyg i Foraaret 1934 gik udmærket. Alle fik udsolgt. Paa Lolland-Falster solgtes ialt 2800 hkg, ikke meget i Virkeligheden, eftersom det var det eneste Sædekorn, der solgtes det Aar, og det var Majabyg, der i Statens Forsøg i 1927—30 stod som den ubetingede Nr. 1, men det var alt, hvad Landboforeningerne raadede over. Det var en let Sag at sælge det. Havde vor Fremavl og vort Salg været organiseret, som de er i Dag, kunde ganske givet et Kvantum 5—10 Gange saa stort være solgt af Majabyg, Tidens bedste Bygsort.

Abed Sorterne har forøvrigt ingen Sinde fejret saadanne Triumfer som i disse Forsøg. Der var 6 tidlige og 5 sildige Bygsorter med i dem. Abed Nr. 32 (Abed Majabyg), Abed Keniabyg, Abed Opalbyg og Abed Binderbyg tog de fire første Pladser i Rækken af tidlige, Abed Nr. 8, Abed Archer og Abed Nr. 11 de tre første Pladser i Rækken af sildige Sorter. I de lokale Forsøg indtog Abed Sorterne en tilsvarende overlegen Stilling.

Salget af Majabyg gik som nævnt godt, og dog blev alle hurtigt klar over, at et Salg af Betydning hvert Aar opnaaede man ikke ad den Vej, selv om man havde nye Sorter at udsende, og det kunde man ikke have hvert Aar. Ikke engang paa Lolland-Falster kunde det gaa, og et Salg udenfor Landsdelen maatte der ganske givet andre til at gennemføre.

Saa forsøgte man da igen en Forhandling med de andre Landsdeles Planteavlsudvalg, men nu da Majabygget, som man spændt havde ventet paa særlig uden for Lolland-Falster, var udsendt, og ingen nye, endnu bedre Abed-Sorter var paa Trapperne, havde Planteavlsudvalgene næsten tabt Interessen for det Samarbejde, som de saa højlydt havde udtrykt Ønsket om at faa i Stand. Kun hvis Abed Planteavlsstation kunde blive alle Landsdeles Fælleseje, vilde de være med. Det Grundlag kunde Lolland-Falster ikke acceptere, og saa afbrødes de Forhandlinger.

Nu var der i Virkeligheden kun een Vej tilbage, nemlig Forhandling med Sædekornsfirmaer. Frøkompagniet, Maribo, Samvirksomhedens gode, gamle Forretningsforbindelse, som man sidst havde samarbejdet med om Majabyggets Salg, var naturligvis det første, man henvendte sig til. Det var forhandlingsvenligt, men gav, da man kom ind paa den økonomiske Side af Sagen, et saa daarligt Tilbud, at Samvirksomheden ikke kunde tage imod det, og For-

handlingerne afbrødes. Det samme var Tilfældet med Forhandlinger med et Par andre Firmaer, som man havde Forbindelse med

Nu stod man paa helt bar Bund, og saa gik det her, som det gaar saa tit: Naar Nøden er størst, er Hjælpen næst. Firmaet A. Nielsen & Co. A/S i Nykøbing F., der havde maattet likvidere, startede paany. Formanden for Selskabet, Sagfører L. H. Kragh, og

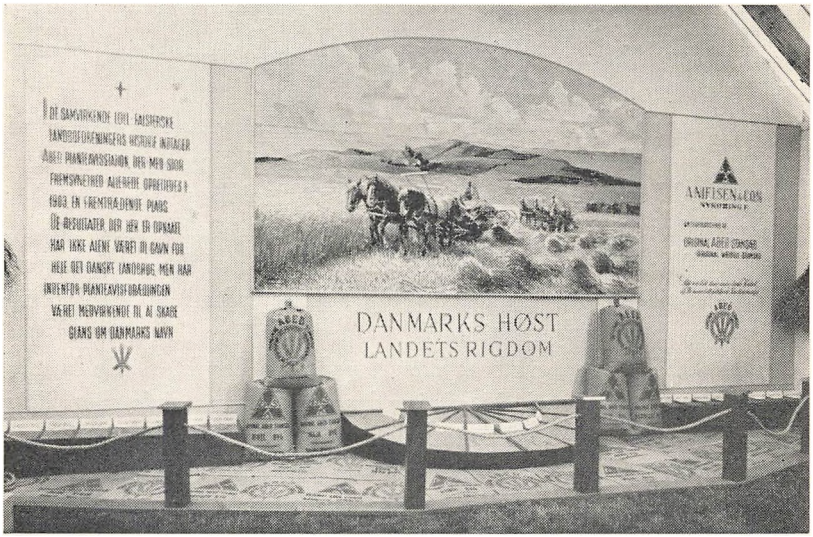

A. Nielsen & Co. A/S Udstilling ved Jubilæumsdyrskuet i Maribo 1947

dets Direktør, Axel Henrichsen, saa en Chance for deres Firma, der allerede handlede med Saasæd, i et Samarbejde med Landboforeningerne om Fremavl og Salg af Sædekorn. Der blev hurtigt med Marius Pedersen, Eskelund, og Dines Jespersen, Annalyst, som Medlemmænd skabt Føling mellem Firmaet og Samvirksomheden. Inden længe forelaa der en Kontrakt mellem de to Parter gældende i 5 Aar fra 1. Oktober 1934, hvorefter Firmaet overdroges Eneforhandling af original Abed Stamsæd med Samvirksomhedens Plombe.

Kontrakten var ikke helt som den med Frøkompagniet. Den afviger fra hin paa to meget vigtige Punkter. For det første bliver Samvirksomheden nu baade Super-Elite- og Elitesædavler i Stedet for kun Super-Elitesædavler. Det vil sige, at Samvirksomheden skal aflevere ikke Partier paa 10—20, men paa 200—1000 hkg Elitesæd af hver Abed Sort til Fremavl. Derved faar Samvirksomheden langt større Indflydelse paa, men ogsaa større Ansvar for den Stand, hvori

Abed Sorterne bringes i Handelen. For det andet bliver Firmaet enebestemmende om Priser og Garantier. Det er sikkert det sidste, der mere end noget andet har gjort Samarbejdet mellem Samvirksomheden, for det meste repræsenteret af Planteavlsudvalget, og Firmaet let. Markkontrollen af Stamsæd- og Fremavlsmarker foretages af Firmaet og Samvirksomheden i Forening, og Prøver af alle Saasædspartier indsendes til Udsaaning i Statsfrøkontrollens Kontrolmark.

Kontrakten indrømmer de fire lolland-falsterske Landboforeninger Ret til at købe en stærkt begrænset Mængde Elitesæd hos Firmaet og drive Fremavl og Salg af Saasæd til Medlemmerne paa Grundlag af den. Denne Ret gjorde et Par af Landboforeningerne Brug af lige straks. Nu gør ingen det, det bedste Bevis for, at Firmaets Fremavl og Handel med Saasæd har vundet Anseelse og Tillid blandt Stiftets Landmænd.

Nøgen Brand gav som nævnt, da Rigelbygget under stor Opmærksomhed udsendtes første Gang i 1943, Anledning til nogle Klager, men ellers har der været almindelig Tilfredshed med det af Firmaet leverede Sædekorn.

Den Kontrakt har Samvirksomheden haft Glæde af baade i faglig og økonomisk Henseende. Det har Firmaet formentlig ogsaa, at dømme efter at det gentagne Gange har ønsket og faaet Kontrakten forlænget.

Den har givet et meget stærkt forøget Salg af Sædekorn baade paa Lolland-Falster og i det øvrige Land og derved i høj Grad bidraget til at udbrede de gode Abed Sorter og mange andre værdifulde Sorter i gode Kvaliteter blandt danske Landmænd. Ogsaa til Udlandet er solgt store Mængder Saasæd, og Firmaet har knyttet Forbindelser med baade svenske, hollandske og belgiske Saasædfirmaer, som Forhandlere af Abed Sorter.

Forbindelsen med W. Weibull, Landskrona, som Frøkompagniet i Maribo havde knyttet, og som afbrødes ved Ophævelsen af Kontrakten mellem det og Samvirksomheden, er nu knyttet igen, saaledes at W. Weibull og A. Nielsen & Co. A/S udveksler Weibull og Abed Sorter.

Firmaet driver først og fremmest Avl og Salg af Sædekorn af Abed Sorter, af hvilke de gængse i Øjeblikket er Abed Rigel-, Abed Maja- og Abed Keniabyg og Abed Archerbyg, Abed Minorhavre og Abed Borghvede. Den sidstnævnte spiller dog ikke længere nogen nævneværdig Rolle.

Fra Belgien og Frankrig indførte Firmaet i 1938 Hvedesorterne Jubile og Joncquois, der i knap en halv Snes Aar paa Grund af deres usædvanlige store Ydeevne, Kort- og Stivstraaethed vandt stor Udbredelse særlig her paa Lolland-Falster. Begge Sorter er imidlertid saa lidt haardføre, at de udvintrede næsten alle Vegne i Vinteren 1946—47. Dette og Fremkomsten af Weibulls Eroica-hvede slog dem omtrent ud.

Foruden Abed Sorterne har Firmaet fremavlet og forhandlet en Række gode Kornsorter, som er fremkommet fra anden Side, i Øjeblikket saaledes Svaløf-Sorterne: Svaløf Freja- og Ymerbyg. Svaløf Ørn- og Staalhavre, Svaløf Skandiahvede II, Svaløf Staal- og Kongsrug, Pajbjergsorten Kongehvede II og Borris Opushavre.

Fra W. Weibull, Landskrona, har Firmaet for faa Aar siden faaet Weibulls Eroica, der maa karakteriseres som Øjeblikkets bedste Hvedesort. Den er højtydende, ret kort og stivstraaet, samtidig med at den er den mest haardføre af alle for vore Forhold egnede Hvedesorter. Den vil efter al Sandsynlighed vinde meget stor Udbredelse i de kommende Aar.

For et Aars Tid siden oprettede Landbo- og Husmandsforeningerne paa Sjælland, paa Fyn og i Jylland i Samarbejde med flere store Andelsselskaber en Kornforædlingsstation ved Horsens. Da den var en Kendsgerning, tilbød dens Bestyrelse Samvirksomheden som Ejer af Abed Planteavlsstation Samarbejde. To Forhold stillede sig paa det Tidspunkt i Vejen for et saadant Samarbejde. Det ene var, at Samvirksomheden kort forinden havde forlænget Kontrakten med A. Nielsen & Co. indtil 1959, og det andet, at man fra den nye Forædlingsstations Side stillede saadanne Betingelser for Samarbejdet, at Abed Planteavlsstations Selvstændighed vilde gaa tabt. Det kunde Samvirksomheden ikke gaa med til.

Den sidste betydelige Forlængelse af Kontrakten mellem Samvirksomheden og A. Nielsen & Co. er det bedste Bevis for, at det Samarbejde, som her er i Gang, for begge Parter har ført til det ønskede Resultat: Spredning af store Mængder godt Sædekorn af de bedste Sorter og et rimeligt økonomisk Udbytte til baade Firma og Samvirksomhed.

PLANTEAVLSUDVALGET OG PLANTEAVLS-KONSULENTERNE

Da Planteavlsudvalget holdt sit første Møde paa Jernbanehotellet i Nykøbing den 20. December 1900, havde det fem Medlemmer, nemlig Overlærer H. J. Rasmussen, Næsgaard, valgt af Nordfalsters Landboforening, Gdr. C. Nymand, Raagelunde, valgt af Østlollands Landboforening, Gdr. Chr. Rasmussen, Arninge, valgt af Vestlollands Landboforening og nu boende i Maribo, og Forpagter L. Petersen, Nagelsti Skovgaard, og Godsejer C. Moesgaard-Kjeldsen, Lidsø, valgt af Maribo Amts økonomiske Selskab. H. J. Rasmussen valgtes til Formand og Konsulent Nielsen, Nykøbing, til Sekretær.

At det var et handlekraftigt Udvalg, viste sig snart. Forsøgsarbejdet blev straks taget op, og Udvalget begyndte ogsaa næsten omgaaende at sysle med Tanken om en Planteavlsforædlingsstation. Ideen var H. J. Rasmussens, som fra Næsgaard kendte H. A. B. Vestergaard, men den var ikke nem at faa realiseret. Energi og Iderigdom var imidlertid Egenskaber, der var karakteristisk for H. J. Rasmussen. Han forsøgte mange Udveje, de fleste uden Resultat, men det lykkedes ham, udmærket støttet af de øvrige Udvalgsmedlemmer, at faa ført Sagen igennem. I 1903 var Abed Planteavlsstation, noget helt enestaaende i sin Art herhjemme, en Realitet

At Formanden for et Udvalg kan betyde meget for dets Virksomhed, har man et godt Eksempel paa i H. J. Rasmussen. Han var Drivfjederen i dets Arbejde, særlig i den første halve Snes Aar af dets Levetid, og er den, der først og fremmest har Æren af, at der saa hurtigt kom Skub i Planteavlsarbejdet i Landboforeningerne. Han havde Ideerne og forstod at faa andre interesseret for dem, saa de kunde realiseres.

Dette gælder H. J. Rasmussens Arbejde for Planteavlen paa Lolland-Falster, og det gælder hans Arbejde for at skabe et Samarbejde med Planteavlsudvalgene i de andre Landsdele og med Statens Forsøgsvæsen og for Fremskaffelse af Statsstøtte til Planteavlsarbejdet. Begge Bevægelser er startet af H. J. Rasmussen, paa hvis Initiativ ogsaa det første Planteavls-Aarsmøde eller Fællesmøde blev holdt i 1902. Hans eget Udvalg var ham paa alle Punkter en fortrinlig Støtte, men i dette sad jo blandt andre ogsaa en saa højt begavet Mand som Moesgaard-Kjeldsen, der altid var parat til at gaa i Brechen for velunderbyggede og gode Planer for fagligt Arbejde.

H. J. Rasmussen var den første, der rigtig saa, hvilken Løftestang et Samarbejde mellem Landsdelenes Planteavlsudvalg kunde blive for Planteavlsarbejdet i det hele. Naar vi nu ser, hvor vidt dette Samarbejde, som Husmandsforeningerne forlængst er kommet med i, har ført os, kan vi kun beundre H. J. Rasmussens Forudseenhed og Initiativ.

Planteavlsudvalget har haft følgende Medlemmer:

Forstander H. J. Rasmussen, Næsgaard, Stubbekøbing (Formand)	1899—1919
Godsejer C. Moesgaard-Kjeldsen, Lidsø, Rødby	1899—1917
Forpagter L. Petersen, Nagelsti Skovgaard, Nykøbing F.	1899—1919
Gdr. Chr. Rasmussen, Arninge, Nakskov	1899—1919
Gdr. C. Nymand, Raagelunde, Kettinge	1899—1904
Gdr. Viggo Petersen, Landbogaard, Frejlev	1904—1909
Proprietær Kr. Hansen, Bukkeholm, Kettinge	1917—1922
Proprietær J. Overgaard, Vilhelmsdal, Nr. Alslev	1919—1921
Overlærer Johs. Jensen, Næsgaard (Formand)	1919—1922
Proprietær P. Ottesen, Elmelund, Nakskov	1919—1924
Forpagter V. Ingemann, Raahavegaard, Holeby	1921—1926
Proprietær P. Christjansen, Thomasminde, Bandholm (Formand)	1921—1929
Gdr. Kr. Larsen, Marrebæk, Væggerløse	1922—1931
Gdr. H. Sværke, Gunslev, Nr. Alslev	1922—1929
Forpagter K. Rasmussen, Riddersborg, Nakskov	1924—1931
Proprietær D. Jespersen, Annalyst, Nysted	1926—1931
Propr. A. Petersen, Højbogaard, Aunede	1931—1939
Landbrugslærer P. N. Gaardmand, Næsgaard (Formand)	1929—1945
Gdr. Chr. Frandsen, Holmegaard, Vesterborg (Formand)	1929—
Gdr. E. Bædkel, Sjælstoftegaard, Errindlev	1931—1945
Gdr. P. Hansen, Ulslev, Sdr. Ørslev	1931—1945
Gdr. Gustav Andersen, Lergaarden, Søllested	1939—
Gdr. Erhard Andersen, Forneby, Sakskøbing	1945—
Gdr. Einar Frimand, Bønned, Horbelev	1945—
Gdr. Georg Bom, Nr. Grimmelstrup, Nr. Alslev	1945—

H. J. Rasmussen var Medlem af Udvalget og Formand for dette i 20 Aar. I den Tid udskiftedes enkelte af Medlemmerne, saaledes C. Nymand, der forlod Stiftet i 1904 og afløstes af Gdr. Landbrugskandidat Viggo Petersen, Landbogaard. Han traadte ud i 1909 og fik ingen Afløser, da Udvalgets Sammensætning ved en Omordning af Samvirksomheden ændredes til fire Medlemmer, eet fra hver Landboforening. I 1917 gik C. Moesgaard-Kjeldsen ud, paa Grund af Arbejdet som Formand for Ernæringsraadet og sin politiske Virksomhed. Han efterfulgtes af Kr. Hansen, Bukkeholm.

To af Medlemmerne, Chr. Rasmussen og L. Petersen, fulgte H. J.

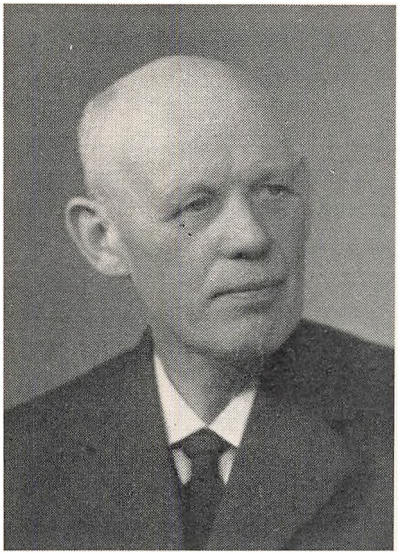

Overlærer Johs. Jensen, Næsgaard,
Formand for Planteavlsudvalget 1919—1922

Propr. P. Christjansen, Thomasminde,
Formand for Planteavlsudvalget 1921—1929

Forstander Gaardmand, Næsgaard,
Formand for Planteavlsudvalget 1929—1945

Gaardejer Chr. Frandsen, Holmegaard,
Formand for Planteavlsudvalget fra 1945

Rasmussen fra Starten til 1919, da Rasmussen syntes, at nu havde han for meget andet at gøre til at kunne fortsætte i Planteavlsudvalget, og de to andre ogsaa fandt, at de havde siddet længe nok i Udvalget. Saa fik Udvalget tre nye Medlemmer P. Ottesen, J. Overgaard og Johs. Jensen. Sidstnævnte valgtes til Formand. Allerede tre Aar efter overtog Johs. Jensen Forstanderposten paa Kærehave Landbrugsskole ved Ringsted og gik dermed ud af Udvalget.

I 1921, inden Johs. Jensens Afgang, omordnedes Planteavlsudvalget igen. Hidtil var de fem Medlemmer valgt i hver sin Folketingskreds. Nu skulde eet vælges paa Falster, eet paa Østlolland, eet paa Vestlolland og to hvorsomhelst, idet Roedyrkerforeninger og Frøavlerforeninger, der nu var blevet Medlemmer af Samvirksomheden, skulde have Lejlighed til at foreslaa hver sin Repræsentant i Udvalget.

J. Overgaard forlod Udvalget i 1921 paa Grund af sit Arbejde som Formand for Landbrugets Arbejdsgiverforening. Han afløstes af P. Christjansen, og Johs. Jensen og Kr. Hansen afløstes næste Aar af Kr. Larsen og H. Sværke. P. Christjansen valgtes nu til Formand. I 1924 gik P. Ottesen ud, idet han var blevet Formand for Vestlollands Landboforening og dermed Medlem af Samvirksomhedens Bestyrelse. Man fandt det ikke rigtigt, at en Mand baade var Medlem af Bestyrelse og Planteavlsudvalg. Hans Afløser blev Knud Rasmussen.

V. Ingemann afløstes ved sin Død i 1926 af Dines Jespersen, der 25 Aar tidligere havde været Assistent hos Konsulent M. Trentemøller, P. Christjansen og H. Sværke i 1929 af P. N. Gaardmand og Chr. Frandsen, og Gaardmand valgtes til Formand.

I 1931 gik Knud Rasmussen, Dines Jespersen og Kr. Larsen ud af Udvalget og afløstes af A. Petersen, E. Bædkel og P. Hansen. A. Petersen afløstes af G. Andersen i 1939. De øvrige Medlemmer sad til 1945, da et skarpt Oprør mellem L. S. og Ikke-L. S. fejede Gaardmand, Bædkel og P. Hansen væk og erstattede dem med Erhard Andersen, Einar Frimand og Georg Bom, der altsaa sammen med Chr. Frandsen, der valgtes til Formand, og Gustav Andersen i Dag udgør Planteavlsudvalget.

Lige meget hvem Medlemmerne har været, tør man sige, at Saglighed og kun Saglighed har præget Planteavlsudvalgets Møder og Forhandlinger. Bestyreren af Abed Planteavlsstation, først H. A. B. Vestergaard, nu Erland Vestergaard, er altid indbudt til Møderne, som refereres af Planteavlskonsulenten.

Det siger næsten sig selv, at næst efter de Spørgmaal, der vedrører Forsøgs- og Konsulentarbejdet, har Fremavlen og Salget af Sædekorn, som er saa nær knyttet til Forædlingsvirksomheden paa Abed Planteavlsstation, lagt Beslag paa Tiden ved Møderne.

Denne Sag gav særlig i den Tid, da Samarbejdet med Frøkompagniet, Maribo, var i Gang, Anledning til mange Møder og langvarige Forhandlinger, som andet Steds nævnt til Dels paa Grund af visse uhensigtsmæssige Bestemmelser i den mellem de to Parter indgaaede Kontrakt. »Overgangaarene« fra Bruddet med Frøkompagniet til Afslutning af Kontrakt med A. Nielsen & Co. gav ogsaa Planteavlsudvalget meget at spekulere paa og forhandle om. Da først Kontrakten med A. Nielsen & Co. var i Orden, faldt der mere Ro over Udvalgets Arbejde, og Mødetallet kunde indskrænkes, fordi Forhandlingerne om Fremavl og Salg af Sædekorn gik glat i Sammenligning med tidligere, takket være en langt mere formaalstjenlig affattet Kontrakt, og et usædvanlig godt Samarbejde mellem Firma og Planteavlsudvalg.

Med de øvrige Provinsers Planteavlsudvalg og Statens Forsøgsvirksomhed har Planteavlsudvalget gennem alle Aarene haft et udmærket Samarbejde, der bl. a. har givet sig Udslag i, at mange lokale Forsøg og Undersøgelser er udført i Samarbejde med de første, og i at der ved mange Lejligheder er søgt særlig sagkyndig Hjælp hos Institutioner som Statens plantepatologiske Forsøg og Statens Planteavls Laboratorium, naar der stod Spørgsmaal paa Dagsordenen, der gjorde en saadan Hjælp ønskelig eller nødvendig.

Planteavlskonsulenterne har været følgende:

M. Trentemøller	1909—1912
G. Engel	1912—1918
J. Rasmussen	1918—1919
H. H. Holme Hansen	1919

Konsulentvirksomheden var fra første Begyndelse knyttet saa stærkt til Forsøgsarbejdet, at man roligt kan sige, at det var Konsulentens Hovedopgave. Allerede inden den første Planteavlskonsulent antoges, var Antallet af Forsøg saa stort, at der maatte ekstra Assistenthjælp til.

Hvad der gælder Forsøgsarbejdet, gælder i lige saa høj Grad det egentlige Konsulentarbejde, d. v. s. Besvarelser af Forespørgsler pr. Brev og Telefon, Besøg hos Medlemmer i Anledning af Driftsændringer eller Angreb af Svampe og Skadedyr, Udtagelse af Jordprøver

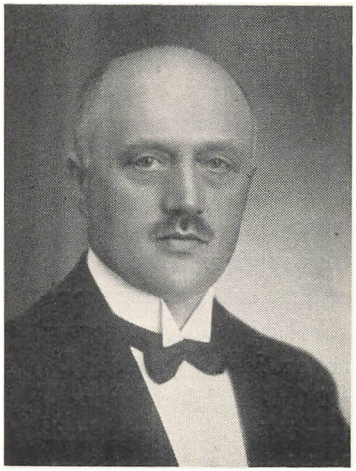

Konsulent M. Trentemøller
1909—1912

Konsulent G. Engel
1913—1918

Konsulent J. Rasmussen
1918—1919

Konsulent H. H. Holme Hansen
fra 1919

m. v., de allervigtigste Sider af Konsulentvirksomheden. Det tog meget stærkt til i Omfang, efterhaanden som Virksomheden blev indarbejdet, og Folk blev kendt med Konsulenterne, saa man fik Tillid til deres Raad og Anvisninger. Det gav Travlhed paa Planteavlskontoret Aaret rundt.

For Konsulentarbejdet var det en betydelig Gevinst, at Lolland-Falsters Landbrugstidende blev oprettet i 1920 og blev obligatorisk Medlemsblad for Landboforeningerne. Gennem det er i de 27 Aar, Bladet er udkommet, spredt megen faglig Oplysning, og gennem det har Konsulenterne en fast Forbindelse med Medlemmerne, forudsat at de førstnævnte skriver noget i det, og de sidste læser det. Den, der skriver dette, har særlig i de sidste 15 Aar, da jeg har været Redaktør af Bladet, søgt ved i dette at behandle de Emner, der netop i Øjeblikket er aktuelle, og hvorom Spørgsmaal Gang paa Gang stilles, at give Læserne en Del af de Oplysninger, som de har mest Brug for. Det er mit Indtryk, at der derved er sparet ikke ringe Ulejlighed, Tidsspilde og Bekostning for begge Parter.

Planteavlskonsulenterne har haft en eller flere Assistenter til Hjælp. I Begyndelsen klarede de sig med en enkelt Mand om Sommeren. Efterhaanden som nye Opgaver blev taget op, maatte der flere til. I Øjeblikket har Planteavlskontoret to faste Assistenter foruden en Mand til Hjælp i Forevisningsmark og Have paa Dyrskuepladsen i Maribo. En Række dygtige unge Landmænd, næsten alle Landbrugskandidater, har i Aarenes Løb som Assistenter ved Landboforeningernes Planteavlsarbejde traadt deres Børnesko som Forsøgsmænd og Vejledere for Landmænd paa Planteavlens Omraade.

De Midler, der er anvendt til Planteavlsarbejdet og administreret af Planteavlsudvalget, er stillet til Raadighed af Samvirksomheden, dels af egne Midler, dels af de Tilskud fra Staten til Planteavlsarbejder, som kan opnaas af landøkonomiske Foreninger, og som har været af afgørende Betydning for Arbejdets Gennemførelse. Det er meget betydelige Beløb, det her drejer sig om.

Desuden har en Række private Institutioner: Gødningsfirmaer, Frø- og Sædekornsfirmaer, Sukkerfabriker m. fl. støttet Planteavlsarbejdet med mere eller mindre faste Tilskud, en Hjælp der har gjort sit til, at adskillige Arbejder, som ellers havde maattet hvile, er blevet gennemført.